

SZÉPIRODALMI, TÁRSADALMI ÉS TÖRTÉNELMI HETILAP

Szerkesztik:

HANGAY SÁNDOR VARGA BÉLA dr. SZEGEDY LÁSZLÓ

TARTALOM:

RAKOSI JENŐ: A költészet.
 HERCZEG FERENC: A sánta generális.
 GÁRDONYI GÉZA: A világ közepe.
 KRUDY GYULA: Ének a végekről.
 HANGAY SÁNDOR: A repülés.
 PETERDY SANDOR: Komor felhők.
 VIKÁR BÉLA: A Balaton neve.
 NYÁRY ANDOR: A juhász.
 VARGA BÉLA: Vércseppek a hóban.
 KUN ANDOR: A magyarok Amerikában.
 LAKY IMRE: A sárga veszedelem.
 PÉTERFFY TAMÁS: A kígyóbelű ember.
 NYÁRY ALBERT báró: Az Árpád-házról.
 dr. LAURENTZY VILMOS: A föld népe.
 SZEGEDY LÁSZLÓ: A komáromi rab, stb.

ROVATAINK:

Magyar Nagyasszonyok. — Ország-Világ. —
 Tul a trianoni árkokon. — Várak és Vár-
 kastélyok. — A Nemzet értékei. — Magyar
 művészet. — Történelem és Valóság. —
 Magyar családfák. — Mit írnak a lapok. —
 Élet és társadalom. — Száz év múlva. —
 Tul a földön. — Magyar vitézek. — Rokkant
 hőseink. — Vidéki sajtó. — Magyarok vasár-
 napja. — Főváros. — Magyar lángok. —
 Rádió. — Nevezetes portrék. — A teremtés
 rejtélye. — Magyar mondák. — Fejlődő
 magyar városok. — Az Élet könyve. — Bíró
 előtt. — Színházi Ujság. — Szenzációs Riport-
 ujság, stb. stb.

Színház, zene, mozi, tánc. — Közgazdaság.

VERSEK:

Hangay Sándor, Vályi Nagy Géza, Seress
 Imre, Reviczky Carla, Turmezey László,
 Szabolcska Mihály, Szegedy László, György
 Lajos, Csizmazia Olga, Vághy Benyovszky
 Pál, stb. stb.

Kettős szám ára: 25.000 korona.

!Szőlőoltványok!

Kitűnő bor- és csemege fajtákban, továbbá Hazai és amerikai szőlővesszők, gyümölcsfák, gedlicsák és akáccsemeték, Gálb és Vinol permetezőszerek, Hegyaljai borok, új és használt boroshordók, Rafia — Építészeti vid. termékek, Elvállalom szőlők beültetését. — Orsi és tavaszi szállításra legelőnyösebben beszerelhetők.

Árjegyzéket ingyen küld:

MOLNÁR MIHÁLY
ARAUJSZÁNTÓ, FŐ UCCA 340 SZÁM

!Szőlőoltványok!

ELSŐ MAGYAR ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ TÁRSASÁG

Alakult

1857. évben.

Biztosítéki alap több
mint 500 millió korona.

KÖZPONTI HIVATAL:
BUDAPEST, VI, VIGADÓ TÉR 1. SZÁM

„LEVENTE”

Az Országos Testnevelési
Tanács III. szakbizottságának
kiadásában megjelenő
havi folyóirat.

A „Levente Egyesületek” hivatalos
lapja. Előfizetés ¼ évre 6000 K.
Szerkesztőség és kiadóhivatal, Buda-
pest, V, Báthory ucca 12. I. em. 8.

Ó- és sárcipő legelősbő

Javitás gárilag
24 óra alatt

Elastin Gummikereskedelmi Rt.
Budapest, VIII, Rákóczi ut 69. szám.

KULTURA

hangszer- és zongora-
terem Kálvin tér 7. sz.,
(A ref. templom mellett)

JUTÁNYOS ÁRAK!

Az
1924. évi XVIII. t.-c. alapján szervezett

Iparosok Országos Központi Szövetkezete

KÖZPONTJA:

Budapest, V, Nádor ucca 22. III. em.

Telefon: 58-33, 58-37.

Táviratcím: Ipközpont.

SAKOSZTÁLYAI:

Bőripari szakosztály:

VII. Klauzál tér 6.

Telefon: József 128-77

Háztárgyi szakosztály:

IV. Kecskeméti ucca 13. télem.

Telefon: J. 148-30

Házilipari Izzlet:

IV. Kecskeméti ucca 13.

Telefon: József 148-81

Falpari szakosztály:

VIII. Salétrom ucca 2.

Telefon: József 141-38.

Textilkereskedelmi és közszállítási szakosztály:

IV. Kecskeméti ucca 13. télem.

Telefon: J. 152-95

Textil-Izzlet:

IV. Kecskeméti ucca 13.

Telefon: József 152-63

Textilgyártási szakosztály:

VIII. Salétrom ucca 3.

Telefon: József 141-58.

Vegyipari szakosztály:

V. Nádor ucca 22. III. em.

Telefon: 53-33.

Építőipari szakosztály:

V. Nádor ucca 22. III. em.

Telefon: 53-83.

Az iparosok legelősbő bevásárlási forrása.

Csak

egy

rézkarcot

ajándéknak 30.000 koro-
nától felfelé. Művészektől fest-
mények 400 ezertől! Részletre is!

Képek keretezését vállalja
AURORA RT. keretező-műhelye

Gizella tér 4. — Herendi porcellánok, műtár-
gyak, szőnyegek. — Telefonszám 117-36.

Gerbaud-val
szemben!

Álmok...

Miről álmodnak a férfiak?

— A férfiak azokról álmodnak, aki-
ket nappal megcsodáltak...

És a nők?

— A nők éjjel, nappal csak —

Hölzer

cégről.

START

autófelszerelési és
műszaki vállalat

Budapest, VI, Gyár ucca 22
Telefon: 168-52

BLUM ÉS TESTVÉRE

Finom angol uriszabóság. — Dizmagyar-
ruha készítők. Telefonszám: 122-05

Budapest, IV. kerület, Váci ucca 31-33.
Telefonszám: 122-05 (Piarista-épület)

URÁNIA-GARAGE

VIII, Rákóczi ut 28. Bérautók a nap
benzintöltő állomás-bármely szakában. Telefon: J. 144-06.

Balog fogműterem

A főváros legmodernebb fogműterme. Foghuzások,
fogtömések fájdalommentesen, az orvostudomány leg-
újabb vívmányai szerinti. Aranyhidak, aranyfogak,
mindennemű plombák, úgy fővárosiaknak, mint vidé-
kieknek, részletre is!

Budapest, VIII. kerület, József körut 31b. szám.

SKI-SZÁNKÓ-RÓDLI-KORCSOLYA,

Nowotny J. RT. Budapest, IV, Váci ucca 28. szám. ségben kaphatók

vadászfegyver és
töltény a legmeg-
bizhatóbb minő-
ségi

A Glemzet

SZÉPIRODALMI, TÁRSADALMI
ÉS TÖRTÉNELMI HETILAP

SZERKESZTIK: HANGAY SÁNDOR, VARGA BÉLA dr., SZEGEDY LÁSZLO.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Csonka Magyarországon	egy évre	600.000 korona
	fél	300.000 "
	negyed évre	150.000 "
Amerikában	egy évre	12 dollár
	fél	6 "
	negyed évre	3 "

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Budapest VIII. kerület, Eszterházy-utca 4. a.
FIÓKKIADÓHIVATAL:
Budapest, VIII. kerület, Baross-tér 4. I. 4
Minden levélre válaszolunk.

A MA

A mesés Indiában egy zseni, vagy örült huszonegy napig böjtölt, hogy India mohamedánjai és buddhistái megértsék egymást és testvéri szeretetben egyesüljenek. A külföldi hírek szerint Mahatma Gandhi nem hiába böjtölt! Az angol szuronyok reszketnek s a kalmárzsebek ijedten hördülnek föl.

A világorradalmak történetében meglehetősen szokatlan fogalom Gandhi passzivitása. Csak az ó-keresztény türelemmel és alázatossággal hasonlítható össze. Türelem, alázatosság, meg önmegtartóztatás az egész ember, egyetlen katoná, egyetlen ágyú nélkül.

Szegénysége, gyengesége a fegyvere s a megálzottak, a nincstelenség a — katonái. És mégis győzelmes!

Miben rejlik hát az ő hatalma? Mi az a szügsztív lelkierő, amely előtt Britannia páncélos hajói is megtorpannak?

A Ma világának emberét az erőszak jellemzi. Az állati nyers erő, melyből a szellemet régen kiölték. Az úgynevezett kultúr-emberiség emigrációba küldötte a Részvételt, a Szánalmat, Jóságot, akik ott felejtődtek valahol a világháború tengerének Szent Ilona szigetén.

És most Indiában, az emigráltak egyezre megtestesülnek újra. Hogy ne idegeskednének hát a dúrvák, a kíméletlenek, a kegyetlenek, mikor a Szeretet föltámaszásának ünnepe üli. Ők azt hitték, régen halott!

A háború előtti ember lelke jár vissza Gandhiban kísérteni. A háború előtti emberé, aki eszméért élni, nélkülözni és lelkesedni tudott. Ezért remeg a háború utáni — bestia. Félti a hatalmát, félti a zsákmányt, a koncot.

Csak egyet nem értek. Az indus fakir huszonegy napig böjtölt és nemzete minden polgára testvérkezet nyújtott egymásnak. Nálunk millió és millió magyar koplal immáron hét esztendeje — testileg és szellemileg egyaránt — s mégsem tudunk a szeretet aklába befutni sehogy.

Vagy rajtunk már a Mahatma Gandhik légioi sem tudnak segíteni?

Ilyen kishittűek nem lehetünk!

Tévelyeghetünk, megbotolhatunk, lelkünkben titkon haldokolhatunk: de mégis hinnünk kell egy jobb jövőben, amikor testvéri jobbot nyújtunk egymásnak és új utakra indulunk, mely Árpád nemzetét egy dicsőséges új ezredév távolig vezérli.

A HOLNAP

A Holnapba a képzelet szivárványhídja visz. In-nenső pillére a Tegnap; padlója pedig a Ma. Aki a Tegnapot és Mát ismeri, az hittel mehet a Holnap elébe.

... Talán furcsa és talán érthetetlen korunk magyarjai előtt, hogy az ausztriai ház hűségese bajnokának Zrinyi Miklósnak: A török áfium ellen való orvosság című könyvét, lelkes kiadója Forgách Simon, II. Rákóczi Ferencnek, a Bécs ellen küzdő szabadsághősnek ajánlotta.

Zrinyi a költő akkor már halott volt. De az élő költő megálmodta Rákóczit, Rákóczi pedig magáévá tette a halott költő testamentumát.

„Ne bánts a magyart!” — hallatszik felénk a multból. — „Mi dolog az magyarok, hogy nem tsak az örállótok jelentését hallván, hanem magatok szemével a veszedelmet láttyátok, mégis fel nem serkentek mély álmatokból? ... A mi nemes szabadságunk az ég alatt sehol sincs, hanem Pannóniában ... Tsúfsága lettünk a mi nemzetünknek és magunknak, ellenségeinknek pedig, — valaki, valahonnan jó reánk, — prédájára. De miért? A vitéség disciplinájának meg nem tartásáért, a részegségért, a tunyaságért, az egymás gyűlöléseért.”

Török és német konca volt akkor a darabokra szakgatott Hungária. Kisebb volt, mint a mai trianoni Csonka-Magyarország. És mégis egyé lett, mégis föltámaszkodott! A török áfium ellen való orvosság, még a német maszlag fertőzetéből is kigyógyította.

Mintha csak visszacsavarták volna az idő kerekét. Változott szereplőkkel ugyanazok a viszonyok. Ma is látjuk a veszedelmet és mégsem serken föl a nemzet. Ma is áll, hogy: extra Hungaria non est vita! Ma is prédája vagyunk a népek söpredékének. S mindez, miért? A vitéség disciplinájának meg nem tartásáért, a börze-részegségért, a munka és kultúra megvetéséért, az egymás gyűlöléseért, szóval: ősi bűneinkért. Meddig?

Addig csupán, amíg be nem látjuk vétkeinket. Addig, amíg méltókká nem válunk egy új Rákóczi eljövételére; amíg föl nem fakadnak újból a nemes magyar nemzet sebei s míg valamennyiünk lelkét át nem járja az a tudat, hogy csonka országunk jelenlegi állapotában nem életképes és a szolgaságnál, megalázottságnál vegetálásnál százszor jobb a halál.

Ha mindez megtörténik — és meg kell történnie, — akkor, de csakis akkor, könnyből és vérből majd megszületik a — magyar Holnap!

K Ö L T É S Z E T

Irta: Rákosi Jenő.

Költő a szó szoros értelmében az, aki a nyelv mint anyag segítségével az élet jelenségeit és nyilatkozásait valamely határolt, valamely tökéletességre törekvő formában elejébe tárja. Úgy van, hogy az életnek mindig csak töredékét adja, de amit ad, formáinak egésze kell lennie, tartalmilag legalább annak látszania, ha tökéletes akar lenni. Ebből világos, hogy egy költőnek öntudatos-ságra van szüksége. Tudnia kell mit akar, ismernie kell földadata célját és a céljának legjobban szolgáló eszközöket. De hogy ez még nem lényeges benne, újra meg újra, mintha tapasztalnám. Sőt ha még sem volna írva, hogy „intendum dormitat atque Homerus”, még akkor is a legnagyobbaktól vett példákkal könnyen tudnám bizonyítani — tesztem azt Petőfiből, — hogy a leglényesebb tulajdonságok egyike a költőben mintha bizonyos naivság lenne, amely oly dolgokra viszi őt, minőket a kisebb, de kritikaiban, tán mondhatnám műveltebb szellem mindig elkerül. A legnagyobb költőknek a lénye, mintha közvetlen érintkezésben volna egy-egy nép összességének lelkevel, mintegy megnyilatkozása annak. Épp oly széles, épp oly mély, szélesíve és mélyítve inkább egy évezres lét sorsváltásai és a természetes élet kezétől való formálás, mintsem tanulás, ismeret, fölvilágosodás és művelődés által; de amely mély és széles, épp oly naiv, gyermekes és közvetlen is.

Szinte lehetetlenségnek látszik, hogy valaki, a legnagyobb tehetség is újat teremtsen; sőt az erőnek erejével való újabb teremtés törekvése, úgy tetszik, inkább a kisebb elmék vesződsége. A nagy elmék rendszerint a meglévő irodalmi anyagot dolgozzák újra, csak a haladottabb idők és saját géniuszokat vizszik bele a régi anyagba. Az újszerűt, az újnak látszó, műleány tehetségek hajhásszák. És mi az eredmény? Az, hogy ez az újnak látszó, öcskaság lesz 24 órák alatt, az a régi pedig új marad évszázadokon keresztül. Mert őh, tanult

izlésű költő, akárhogyan kerülöd a poéta-i közhelyeket, az ars poetica ismert frazeológiáját: a holdat, a hajnalt, a csillagokat, a harmatot, a napsugárt, a csalogányt, a pacsirtát: tudd meg, nem ez a fő.

Ezek nélkül épp oly rossz lehetsz, mint velők. Egy igazi költő sem félt meg tőlük, sőt valamennyi csak úgy szórja ritmikus soraiban kifogyhatatlan bőkezűséggel s azzal a naivsággal, mintha ő szörnő először. A különbség a jó és nem jó közt, helyesebben az igazi és nem az igazi közt, hatásban az, hogy az igazán minden öcskaság újnak látszik s a nem igazán az újnak látszó sem tesz rád benyomást, ami pedig a készlethől van véve az éppenséggel receptszerű, unott, avas és fád.

Van az embernek adva egy tehetség, amit a vers vagy más költött mű lelkeinek szeretnék nevezni. Hogy ez mi, azt talán lehetetlen is meghatározni. A versköltőnél a dalolás tehetsége. Egy külső és belső muzsika, amely a kifejezés, a verselés, az érzelem, a gondolat és a tárgyak egy-egy csoportozatából támad, mindez konkrét esetekben egyenként bírálható és méltatható, általában azonban nem tudom e tárgyatlanságot megfogni. Akiben megvan a dalolás tehetsége, az kinyitja a száját és a poéta művekből ezerszer ismert szók és sorok oly közvetlen kedvességgel sorakoznak ajakán, hogy melódiajuk elbájol s lelkünk vagy szellemünk enyelgésének vagy gyönyörködésének kész tárgya lesz. Hibák, botlások, döccenések, tökéletlenségek épp oly kevésbé zavarják elvezetüket, mint egy kis léány kedves megjelenésének részbeli tökéletlenségei — egy fitos orr, egy szeplő, egy gödröcske, egy harmóniát bontó külön vonás, kisebb-nagyob száj stb.

Az erős, daliró tehetségek tulajdonsága, hogy egy naiv lélek merészséggel írnak meg dalokat, melyeket már ezerszer megírtak, csinálnak hibákat, melyeket ezren elkerültek; utánuk keresés nélkül találnak új és mintegy vé-

letlenül produkálnak formailag is virtuóz dolgokat. Nem akarják a hibát, nem akarják a régít, hanem ami megihletti őket, azt elmondják dalban, mintha ők találták volna föl s beletezik a lelket, amely magukban van s ezzel övék lett elvitatathatlanul a dal is.

Az igazi poéta lényét nem lehet teljesen kideríteni. Tehetségének végső szála ott veszne el a természet titokzatos-ságai közt. Ez a lélek nemzöképessége, mely megtermékenyül és szül. Minden igazi költő művében megvan a forma és a tartalom kívül a halhatatlan lélek, úgy mint a gyermekben, amely születik. Nem gondolat, nem esemény, nem hangulat, nem tett, nem érzés, hanem egy erő, amely mindezzel elbánsik, a poémát megalkotni látszik és mindenesetre áthatja.

A költemények ama sokasága, mely nincs hangulat, esemény tett, érzés, gondolat nélkül, de hijával van nemzöje e lelkének, az hasonlít a gyermek- és emberutánzatokhoz, a szebbnél szebb bábukhoz, viaszik és egyéb figurákhoz és élő emberekhez is; de csakis hasonlít nem az, csak elmes báb és nem élő lelkes alkotás. A halhatatlan rész, a lélek hiányzik belőle.

Szép érzéseket, szép gondolatokat, elmes történeteket, bájos képeket, muzsikás nyelvet sokan tudnak; de teljes embereket, igaz történeteket drámában s elbeszélő költeményekben, az emberi szív természetes megnyilatkozását dalban, a lélek önkénytelenségét versben; ezt csak a legnagyobbak és a népdalok tudják. És minden jó vers, a dal, igazában egy-egy egész ember, olyan, mintha elejébe lépne egy ismeretlen oly szókalk ajakán és oly helyzetben, hogy szaváról és magatartásából meglátnók lelke valóját és megismerkednénk vele. Innen van, hogy egy ily verset egyszer olvasva, sohasem feledünk el, régi ismerősünk marad minden időki. Más verset, szöveget is, jót is, szót is olvasunk és elfelejtünk s újra olvasva sem jut eszünkbe, hogy immár olvastunk.

Rákosi Jenő: a NEMZETRŐL.

A „Nemzet” mutatószámához Rákosi Jenő írta az *indulót*, mely legszebb írásainak is egyik legszebbike volt.

A *magyar nyelvről* szól az írás, mely e nagyszerű öregnek, a tavaszlelkű ifjúnak mindig második evangéliuma volt.

Vízont a magyar nyelvről ő maga is annyi evangéliumi igazságot írt már, hogy ilyen tárgyú írásából egy új magyar evangéliumot lehetne összegyűjteni és kinyomtatni.

Amikor a „Nemzet” mutatószámára elkészült és a magyar újságírás ösz mesérének megmutattuk a „Nemzet”-et,

amelynek első fedőlapját az ő arcképe díszítette: derűsen a „Nemzet” szerkesztőire fordírt:

— Micsoda ostobaságot csináltakot? Hát nem találtak okosabb embert nálamnál...?

— Se okosabbat, se érdemesebbet méltóságos uram — felelték a „Nemzet” szerkesztői.

— De hiszen: a kutya-fáját, nem olyan szegény Magyarország nagyembereiben, mint ti gondoljátok... Mégcsak az kellene!

Majd lapozgatni kezdett a „Nemzet”-ben és jószág arca az elfogódottság és öröm sajátságos árnyalatait tükrözte vissza.

— Látjátok fiúk — kezdte a nagy-

örög csendesen — ti tudtok valamit... Ti megmutattátok, hogy a pénz nem minden... Nélkülözhetetlen: de nem minden! Ime itt vannak a milliárdcs nagy lapvállalatok, amelyek egy ilyen lapot még nem tudtak előállítani... Pénzünk volt rá, de hiányzott hozzá a képzelő erő, hiányzott belőlük a szárnyaló bátor magyar lélek... Fiúk: nagy dolgot alkottatok.

Meghatva hajoltunk meg a magyar újságírás nagy fejedelme előtt, aki lankadatlan figyelemmel tovább lapozgatta a „Nemzet”-et:

— Isten áldjon fiú! En bízom a magyar értelmiségben.

Jókai a nemzetnevelő.

Irta: Gaal Mózes.

Be sokszor haladok el a Kerepesi-temetőben a Jókai sírja mellett. Kálváriának útjába esik s az élektől elforduló lelkek szeliden megismogatja kezével a halottak sírját. Azokét, akik nagyok voltak, míg éltek, s azóta, hogy eltemették őket, még nagyobbra nőttek.

Úgy gondolom, hogy azok voltak az igazán nagyok életükben, akiket haláluk után is sokszor emlegetnek és szívesen emlegetnek; előveszik a könyveiket, ha írók voltak s ötven vagy száz esztendő múlva is elolvassák. Tehát él, beszél velünk, elgondolásai meghatnak, érzései belénk vetődnek, tréfáin mosolygunk, lelkesedése reánk ragad, képei meglevenednek s azt a darab életet, melyet egykor átéltek, velünk is újra-élelt.

Az ilyen írók nagyok, a poraikból megéledők, az élektől el nem szakadók. Az úgynevezett „nagyserű írók”, egy-egy időnek kedveltjei idejük múltán kijutnak a forgalomból, a jól csengő nevek bekekerülnek az irodalomtörténet kriptájába, könyveik feledésbe merülnek s csak az a nemzedék emlékszik vissza rájuk mindinkább elmosódó emlékezzettel, amely őket, az élővirágzások tetőpontján ismerte, mint gyermek vagy serdülő ifjú.

A nagy írók nemzetüknek nevelői voltak életükben s nemzetük nevelői maradtak haláluk után is.

Ebből a szempontból beszélek Jókairól.

A „Hétköznapiak” megjelenésének évétől utolsó írásáig csaknem hatvan esztendő telt el. És alatt a hatvan esztendő alatt a csodálatos toll nem ismert pihenést. Ifjú volt nemzetének hősi nekilendülése korában, mikor a rendi Magyarország minden rázkódás nélkül átalakult. Vézére az ifjúságnak, tele rajongó hittel és páratlan bizalommal, a letterőnek és alkotásnak olyan bibliai termékenységgel, minő a világirodalom történetében is ritkaság. A minden téren meginduló nemzeti élet virágos kertjében, a költészetben hatalmas alkotóerejű kortársaival együtt megteremtette az arany-korszakot.

Csodálatos, lelket gyönyörködtető volt az a szellemi munka, amely a múlt

század negyvenes éveiben a jövőt munkálta a megifjúlt Magyarország számára.

Jókai ezt a világot szerette legjobban festeni regényeiben. *Kárpáthy Zoltán* az a fiatal hős, akibe a fiatal Jókai rajongása a Szechenyi korának hatalmas eszméit beleplántálta. A multtól elforduló, a tepszedéstől irtózó, az élni és dolgozni akaró Magyarország úttörése ez. Gyönyörű életcell! A nagy költő meleg szíve hatja át a történetet, naivságában is vonzó, túlzásaiban is igézetes itt minden.

Ezek a történetek ragadták meg a lelket négy évtizeden át a magyar nemzet ifjúságának. Ezeket olvastam én is a nyolcvanas években, mint kis diák, szorongó kebellem s olyan izzó lelkesedéssel, mint még soha életemben.

Volt ezekben a történetekben valami fanatikus erő, valami fasciáló fluidum, amely beleömlött az olvasó lelkébe s édes-gerjedezésre készítette. A szabadságharc színes epizódjai a „Csataképek”-ben ellenállhatatlan erővel hatotak. A költő lelke lebegett a csataterék fölött, megkoszruzza a vértanukat, felmagasztalta a hőseket, egységbe olvasztotta a nemzetet s midőn a letiport ország homlokára rátette a töviskoszorút: kiszakadt az olvasó szeméből a könny.

A történeti művek kötetei nem értek fel hatás dolgában Jókainak egyetlen novallájával sem; mert a költő ezekben nemzetének vatese: s az ifjúság lelkeinek apostolává lett.

Mire nevelte Jókai az ő nemzetét?

Festette az átalakulás korát s odaállította hőseit a legderekabbakat. Energia, tiszta szándék, öneládozás, minden poklokon keresztültűrő akarat lobogott a hősök lelkében. Ez kellett annak a generációnak, melyre az elnyomtatás tizenhét évig tartó kálváriája várt. Az új földesúr történetében a passzív ellenállás mélyen megható képe világolt az olvasók lelkébe s minden gyáva lemondást lehetlenné tett. A magyar föld szívet dobogtatta meg, hogy a föld szívének gyermeki erőt merítsenek belőle.

Istenem, nagy idők távlatából erre a korra visszatekintve, vajjon nem érzünk-zük-e mi utódok a Jókai muzsájának nemzetnevelő óriási hatását? Nem gondolunk-e akaratlanul a mi mostani nagy arvaságunkra? A költő meleg szívéből kiáradó faj- és hazaszeretnek minő csodatévő hatása, balzsamos gyógyító ereje lehetett a szabadságharc után az egész nemzetre?

Ezek a láthatatlan, finom csatornák hálózták be az egész nemzet testét. Jókai regényei, Jókai éleclapja, versei, tréfái; komoly és játszi szelleme uralkodott a szíveken. Azokban a mesélő,

ezekben az enyelgő, csipkedő, ostorozó, kikacagó s mindenikben a biztató költő szólt az egész nemzethez.

Éz jelentette a jövőbe vetett hitet, a feltámadás nagy gondolatát. Ezekben nyilatkozott meg Jókai ereje a nemzetnevelésben s ezt nem szabad az utókor-nak soha elfelednie. De egyáltalán jelentti az igazi nagy költők legszebb hivatását: élni nemzetükben lüktető szív, fennszárnyaló lélek gyanánt.

De Jókai ennél még többet tett: a magyarul nem tudó hazafiaknak s főleg azok gyermekeiknek tanító mestere lett. Igen, ezer meg ezer ifjú töle tanult meg magyarul. Jókai mesemondó bűbája, nyelvének édessége hódította meg az ifjúságot.

Ha valaki azt kérdezné tőlem, hogy melyik magyar írónak van a serdülő itjúságra legnagyobb hatása még ma is: azt kellene felelnem, hogy Jókainak.

Mert való igaz, hogy az irodalomtörténet Jókainál jelesebb regényírókat nevez meg. Értéküket taglalja, műveiket boncolgatja, jellemzőerejüket méltatja, de az ifjúsági könyvtárakban Jókai regényei, novellái a legkopottabbak, a legelrongyolódottabbak s Jókai ma is a legolvasottabb és legkedvesebb regényíró.

Ez pedig azt jelenti, hogy a legtöbb hatást töle veszi az ifjúság, az ő nyelve, az ő fantáziája, az képei, az ő érzelmei rögződnek meg legjobban, neki van a legtöbb emleselni valója, ő áll legközelebb nemzetének ifjúságához, mivelhogy úde gyermeklélek ő maga is: felhevülő, merész, nyughatatlan, rajongásra hajló, megnevetető és megrikató.

Midőn ezeket írom, eszembe jutnak azoknak az édes óráknak szelid örömei, melyeket Jókai zsenijének köszönhettem gyermek- és aztán ifjúkoromban. A „koldus gyermek” sorsát megírsattam, a pesti csizmadiamester, aki kilenc gyermeke közül nem tud egyet is kiválasztani, hogy odaadja a gazdag embernek s karácsony napján énekelletti őket: valóságos nagy hőssé vált a szememben. Édes megindultság nélkül tudna-e valaki s tudja-e ma is olvasni a *Mire megvénülünk* fiatal hőseinek melabús történetét? Milyen érzelmi katarzison megy át a gyermek és ifjú olvasó, ha Jókai mesemondó ajkáról lesi a szót mohó lélekkel!

És ami utána szong mint egy bűvös harang a messzeségből: ő, be szép, ő, milyen főlemelő s mindenekfelett megnyugtató.

A mesét idővel elfeledjük, de a mi a lélekben visszamarad, az fölmérhetetlen érték: emberszeretet, hit, bizalom és nemes elhatározásokra való készség.

Ezért nevezem Jókait nemzetnevelőnek.

AZ ÁRPÁD HÁZ KIHALTÁNAK KÉRDÉSE.

Irta: Dr. Nyáry Albert báró.

A grenoblei törvényszék kimondotta, hogy a gróf Crouy-Chanel és herceg Croy családok az Árpád házból származnak.

(2)

A gróf Crouy-Chanel- és a herceg Croy-családok III. Andrástól származtatják magukat. Közös ősüknek II. Andrást vallják, akinek utószülött fiától származott unokája, III. András, az utolsó Árpád király, meg mielőbb Magyarországba jött volna, Cumaní Sybilával két gyermeket nemzett s az idősebb Felixtől a Crouy-Chanel, az ifjabb Márkustól a Croy-család vezetődik le a mai napig.

Chanel János Claudius és Chanel Miklós testvérek 1790 márc. 26-án azon kéressel fordultak a grenoblei törvényszékhez, hogy bemutatól okmányaik alapján mondja ki a bíróság azt, hogy családjuk II. András magyar király egyenes leszármazója s hogy ezen az alapon illesse meg őket a megfelelő cím, címer és minden egyéb születési jog. Ugyancsak ekkor a törvényszék elé beterveztett 165 okirat közül a legfontosabbakat hiteles másolatban közölte a család által kiadott „Chronologie historique de ducs de Croy” című munka.

A grenoblei törvényszék előtt néhány, amiens-i anyakönyvi bejegyzés másolatától eltérítve, csupa eredeti családi okirat feküdt. A bíróság és a szakértők ezeken semmi gyanusatlant nem találtak s az ítélet teljes mértékben teljesítette a Crouyak kérését. Ezek az okmányok 1820-ban megint a bíróság rendelkezésére állítottak, 1816-ban pedig a legszigorúbb vizsgálatot állították ki, amikor a Johannita-rend szakértői tanulmányozták azokat.

A család ugyanis egy jogot akart

újából biztosítani magának, amelyet még II. András kötött ki egyenes leszármazói részére, amíg csak családja ki nem hal. A király egy nagy alapítványt tett a Johannita-rend részére, melynek 500 ezüst márka volt az évi jövedelme s ennek ellenében kikötötte, hogy minden utódja született tagja legyen a lovagrendnek s viselhesse annak a jelvényét.

A Crouy-Chanel-család okmányait a Johanniták geneológiai bírója Villeville és az ország akkori első geneológusai Pavilet, Lacroix, Saint-Pont, Enfin-Duprat és egy későbbi alkalommal Langlais császári államtanácsos vizsgálják át újra.

Ismeretes, hogy a rend milyen lelkiismeretességgel és szigorúsággal ejti meg az ilyen nemesi próbákat s ebben az esetben kétségtelül a kérdés rendkívül fontossága és érdekessége folytán a szokottnál is mélyrehatóbb lehetett a bizonyítékok átvizsgálása. És az eljárás eredménye az lett, hogy a család összes születendő tagjai is megkapták az engedélyt a máltai kereszt viselésére.

Igen fontos, jelentőségteljes az a körülmény, hogy a családi okiratok egészen, vagy részben való hitelességét olyan fórumok nem vonták kétségbe, amelyeknek alkalmuk volt az okiratoknak nemcsak belső tartalmával, hanem külső körülményeivel is tüzetesen és közvetlenül foglalkozni.

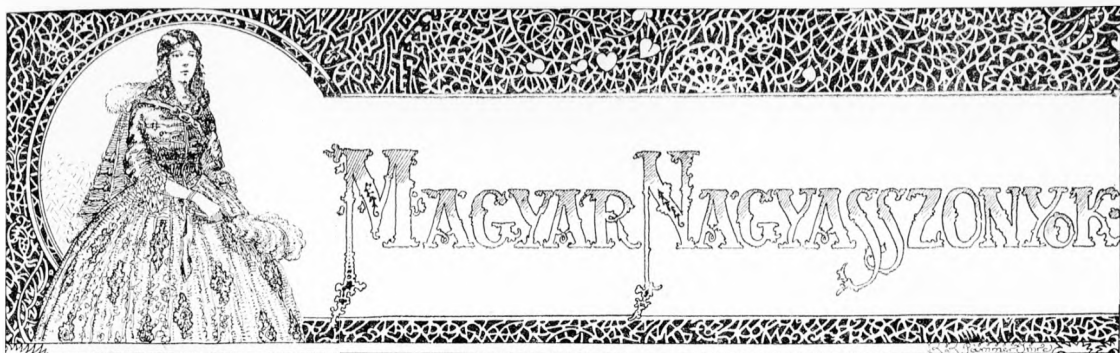
Nagy Géza¹⁾ és Wertner Mór²⁾ akik — mint sietek előre megjegyezni — nem tagadják a Crouyak és a Croyoknak az Árpádoktól való leszármazását, ezeknek a többször közvetlenül megbírált, tanulmányozott okiratoknak a szaválhatóságát vonják több esetben kétségbe.

Wertner az okiratokat egytől-egyig eredetieknek tartja, de szerinte azokba interpolációk, utólagos beírások történtek, amelyek II. Andrástól való származást hivatják bizonyítani. Szerinte ezek a beírások csak 1817 körül történhet-

tek. Azoknak az elismert szaktekintélyeknek, akiknek kezében tanulmányozás végett ott voltak az okiratok, bizonyára volt annyi jártasságuk, hogy aloklevelet meg tudjanak különböztetni valódiaktól. Még kevésbé valószínű az, hogy olyanféle hamisítás kerülte ki figyelmüket, mint az interpolálás, amikor a régi, eredeti okiratokba egész mondatokat iktassanak az igazi szöveg közé, más kézzel, más tintával, sok század múltával. Az ilyen interpolált okiratok értékelésénél minimális hozzáértés, középszerűen jó szem is elégséges, ha még annyira sikerült is.

A Crouy-Chanel-család soha olyan gazdag nem volt, hogy olyan hamisító szakértőt meg tudott volna fizetni, aki családi okiratokat gyártson annyira nagy tökéletességgel, hogy azok a legelső szakembereket tévútra vezessék. A hamisításnak párrallan ügyességel kellett volna történnie, hogy valaki olyan régies latin és elavult francia szavakat tudjon használni, hogy a szövegben sehol egy gyanus szót, egy gyanus kifejezést ne találjon Nagy Géza sem, aki a tendentia miatt mégis rájuk süti az okmányokra egyéb ok nélkül, a hamisítottság bélyegét, ami legalább is kiméretlenség az okmányokkal és a szakértőkkel szemben egyaránt, akikről csak nem tehető fel, hogy jelentéktelen szerepet játszó Crouy-Chanelek szolgálatában állottak volna. Döntő érv azonban a hamisítás ellen az, hogy két évszázaddal később nem akadhatott volna olyan hamisító tudós, aki olyan körültekintéssel tudja végezni munkáját, hogy nemcsak az ügyletekben szereplőket, hanem az akkori idők szokása szerinti temérdek hitelesítő személyt is úgy tudja összeszedni, hogy azokat Wertner utánjárásának és kutatásának csaknem személyenként s egyenként sikerüljön, mint akkor csakugyan élő alakokat legalizálni.

(Folytatjuk.)

Sarolta fejedelemasszony.

Gyula vezér leánya volt és abban a forrongó korszakban élt, amidőn az ősmagyar vallás és a nyugati kereszténység hullámai viharosan egymásra törték.

Sarolta, a férfias jellemű gyönyörű amazon, eleinte idegenkedett a türelmet, megalázkodást, szegénységet és szeretetet hirdető keresztény-vallástól, de egy ékeszölő szerzetes — névszerint Hierotheus — lassanként megkedveltette vele a keresztény hitelveket.

Sarolta fejedelemasszonyról azt írják a külföldi krónikások, hogy nagyszerűen lovagolt, ijazott és vívott. Sőt feljegyezték róla, hogy egy vitét, aki női méltóságában valamilyen módon megsértette: páros viadalra kényszerítette és heves álethalálharc után megölte...

E hőstette után azonban erős lelki megérzködésen ment keresztül.

Az ékeszölő szerzetes, aki állhatatosan mindig oldala mellett volt, jól kihasználva a megfelelő lélektani pillanatot: véglegesen megnyerte őt a szelíd erkölcsű keresztényhit számára.

A fáradhatatlan szerzetes a hatalmas amazoni szívben rezgésbe tudta hozni a vallásos érzések minden skáláját, amivel elérte, hogy Sarolta gazdag egyházi alapítványokat tett. Ily módon ő volt az első, aki a nem régen elfoglalt új hazában az első kolostorokat alapította.

Augusztia főhercegnő

Aki végigküzdötte a világháborút és sebesülten feküdt valaha valamelyik nagyobb kórházunkban: az bizonyára ismeri a fáradhatatlan magyar főhercegasszonyt, aki szívében részvétellel, ajkán vigasztaló szóval és jóságos szemében a szánalom fátyolozott könnyével járta végig a magyarországi katonai kórtermeket, szenvedő hőseink bús Golgota állomását!

E sorok írója, aki szintén sebesülten feküdt a 17. számú katonai kórházban: nagyon jól emlékszik még azokra az ünnepi pillanatokra, amikor reszketve, újjongva, diadalmasan végigszárnnyalt a hír az összes kórtermeken, orvosi szobákon és hivatali helyiségeken, hogy jön a főhercegasszony!

Ünnepnapunk volt ez mindig, mert a főhercegasszonynak mindenkihez volt egy kedves szava, egy-egy biztató, új reményt fakasztó mosolya.

De van-e általában a magyar életnek olyan akarása, olyan megmozdulása, amely iránt a nemeslelkű főhercegasszony a legmelegebb érdeklődést ne mutatná?

Augusztia főhercegnő élete egyéb iránt nyitott könyv, melyet úgyszólván mindenki ismer.

És mégis mindenki olyan élvezettel, olyan szeretettel lapozgatja ezt a nyitott könyvet, mintha a legszebb, legkedvesebb olvasmány volna.

Horthy Miklósné.

Akik látták akik közelről ismerik, akik egyéniségének lebilincselő varázsát érezhették, akiknek megadatott, hogy lelkebe pillantsanak: azok csodákat beszélnek róla.

Ha volt valaha államfő, akinek hitvese méltó volt arra, hogy az államfő oldalán álljon: úgy Horthy Miklósné, Purgly Mária elssőorban méltó erre!

Nincs igazi magyar ügy, amely iránt Horthy Miklósné, a *legelső magyar asszony* ne érdeklődne.

Nincs magyar törekvés, nincs nemes magyar akarás, amelyet lelkes szeretettel fel ne karolna!

Nincs magyar szenvedés, nincs magyar nyomor, amelyre szerető lelkének enyhítő balszamát rá ne sugározná!

Amikor az amerikai Egyesült Államokban elnököt választanak: az amerikai sajtó hetekig, hónapokig, sokszor évekig foglalkozik az Elnök hitvesének személyével és százféle szempontból mérlegeli, hogy az Elnök felesége díszére válik-e a Fehér Háznak és méltóan tudja-e betölteni a *legelső amerikai asszony szerepét?*

Különös, hogy a magyar sajtó nem igen foglalkozik ilyen kérdésekkel.

Pedig nagyon rosszul teszi, mert Horthy Miklósné, szül. Purgly Mária valóban gazdagon fel van ruházva mind azon lelki, szellemi, testi és erkölcsi tulajdonságokkal, hogy a magyar államfő hitvese és egyben a *legelső magyar asszony legyen!*

Magyar farsang.

Veszélyben az országhajó, —
Széles, nyílt seb látog rajta!
Irányvesztve, tépelt szárnyal,
Szétszaggatott vitorlakkal
Hánykolódik a viharba...

Am a hajó fedélzetén
Eszeveszett multság van:
Vidám urak táncot ropnak,
Kurjongatnak, duhajkodnak,
Vigadnak, mint hajdanában...

Kivilágos virradatig
Döng a padló, szól a nóta, —
Vége-hossza nincs a tornak.
A holnappal nem gondolnak,
Mintha minden tendén volna...

Mintha vesztét érezné mind,
Úgy dözsölnék, vetélkednek:
— Ihaj, csuhaj! mindörökre! —
S nem hallják, hogy közbe-közbe
A bilincsek megcsörrennek...

Nem látják, hogy körülöttük
Arja zúg a könnynek, vérnek —
Nem törődnek könnyhullással,
S tajtékos düh haragjával
Egymásba is beletérnek...

— Urak, urak, tudjátok-e,
Hogy mily hazard ez a játszma, —
Egy Nemzetnek az élete,
Boldogsága, becsülete,
Rámehet még a vigságra!

— Urak, urak, vidám urak,
Ütött az utolsó óra!
Egyetérte, összefogva
Ki a mentőcsónakokra, —
Hajtsatok az intő szóra!...

— Fel munkára, nagy munkára,
Mentsetek meg, amit lehet!
A part messze... a veszély nő...
Eszméljete, míg nem késő, —
Higyjétek: a vég közelg!

Veszélyben az országhajó,
De az urak nem okulnak, —
Tovább folyik zene, tor, dal,
S nem félnek, hogy a hajóval
Egyszer ők is — elpusztulnak...

Látomás.

Irta: Koroda Pál.

Mint Pügmáleon Galatéája: úgy elevenedett meg Poránia legnagyobb szobra. Kilépett Kamakura templomából. Kéklő menyboltozat alatt, holdfényben fürdőve emelkedett a cseresznyevirágról illatos légbé, a gondolat gyorsaságával repült nyugat felé.

En megláttam őt a folyó partjáról. Brámét!

— Japán istensége, szállj le ide, Attilánk közelébe. Hallgass meg engem.

Bráma csipkerózsás dombtetőre szállt le. Hallgatott reám:

— Hatalmas Bráma, ide vezérelj népedet, az elszakadt rokonokhoz.

Te ismered Európa mai urait: a Zavargásokat Rendező és Értékesítő Szövetséget, mely közkereseti és nemzetközi. Ők ragadták el tőléd Port Arturnál győzelmeid vívmányát. Te újra győztél. Az új győzelem vívmányait már nem bírták elragadni. Te döntötted le Éjszak Agyaglábu Óriását. Zsarnokságától Te szabadítottad meg a rokon népeket. Ami megmaradt az Agyaglábu birodalmából: az förtelmes szuroktó lett. Feeskendve mocsolja a Zavargásokat Rendező és Erte-

kesítő Szövetséget, melynek lejei, zsákmányon leendő osztozásért küzdenek a vörösén izzó szurokhoz. Ez ármányos fejek aláhanyatlottak volna Európa nagy háborújában, ha régi ellened: Amerika nem küldi át a tengeren az ő vadembereit. Ezek győztek, győzelmiük vívmányaiból az oroszlánrészt mégis Európa vademberei kapták, kikért megcsonkították Magyarországot".

Bráma megszólalt:

— Bűnhődtek a bűnért, hogy ellenséges árjak kedvére megtagadták rokonaitokat. Ahelyett, hogy annak idején a mongolokkal egyesülve nyomultatok volna Nyugat felé... ti igyekeztetek őket feltartóztatni. Ezért kaptátok Sajót. Majd ahelyett, hogy török véreitekkel rontottatok volna Bécs felé: ti szembeszálltatok velük. Ezért kaptátok Mohácsot. Csak az imént ahelyett, hogy a bomlásnak induló, de még mozduló Soklábu Hullától idejében elszakítottatok volna életrevaló tagjaitokat, ti a Soklábu Hullához láncoltan vele hulltatok. Ezért kaptátok Triantont.

— Fölséges Bráma, a legutóbb említett bünt nem magyarok cselekedték, hanem magyar álarcot öltött nemmagyarok. Most már az igaz magyarok föleszméltek és testvéreikkel egyesülve óhajtanak küzdeni a garázda árjak ellen. Hatalmas Bráma, szabadíts meg

minket! Szabadítsd fel Attila földét! Ide vezérelj bronzszínű hőseidet... Itt legyen terepük, itt épüljön kiróipító felszük... Miért kalandozánk másfelé?

Bráma menydörgött:

— Azért rengettem meg Japán földét, hogy népemet felrázva keltsem az eszmélésre. Halasszák el az Amerikával leendő leszámolást. Ide jöjjenek előbb. Velük leszek én is. A magyarokat mimelő nemmagyarokra ráküldöm Inari Számosz rókáit. Az ily nemmagyarok elébe kerülve e rókák leharapják az álarcokat és porbarántják az álarcásokat. Attila birodalmából kiűzzük Európa vadembereit. A felszabadított földről szerezzük be az oly szükségleteket, aminek hiányát érezzük: a szert és a vasat. Hún utódok! Egyesülve tivéletek mi fogjuk megtisztítani Európát. Emberiség fáján friss rügyek fakadjanak. Ős turán erkölcsök acélozzák a lelkeket. Kelet költészete, Kelet színpompája, Kelet művészete szórja üde virágait a régi rögökre.

Bráma mellé e pillanatban csillagkoszorús fölve égi-légi nő szállott le. Biztató mosolya Bráma ígérésének teljesülését ígerte.

Kovan on Száma ez, a japánok Maddonnája.

NÉKÁM LAJOS:
egyik legnagyobb magyar tudósunk. Most volt 25 éve, hogy a budapesti dermatológiai klinika vezetését átvette. Ez alkalommal tisztelői lelkesen ünnepelték. Határtalan tudásánál csak határtalan szerénysége nagyobb.

Dr. DÖMÖTÖR MIHÁLY:
v. belügyminiszter, a kisgazdapárt egyik vezérharcosa. Egyelőre visszavonult a cselekvő politikától, de hívei a közeljövőben annál többet várnak tőle. Jelenleg egy korszakfestő nagyobb történelmi munkán dolgozik, melyet a beavatottak szenzációsának mondanak.

HERCZEG FERENC:
akinek nevét és irodalmi működését az egész világon ismerik. A Magyar Tudományos Akadémia az idei Nobel díjra Herczeg Ferencet ajánlotta.

HANGAY SÁNDOR:
ny. tábori pilóta százados, költő és író, a legszebb háborús versek szerzője, kinek költeményei nemcsak idchaza, de idegen nyelvekre fordítva, külföldön is nagy népszerűségnek örvendenek. Enciklopédikus tudását és tollát mai számunktól kezdve a „Nemzet” szolgálatába állította, s meghívásunkra egyik szerkesztőnk lett.

BARÁTHOSI BALOGH BENEDEK
Neves ázsiai utazó, a Turán Szövetség v. alelnöke, *Dai Nippon* című háromkötetes nagy munkájával nagy feltűnést keltett. A „Nemzet” főmunkatársa.

VÁLYI NAGY GÉZA:
többszörösen kitüntetett huszárszázados; az összeomlás utáni Magyarország bátor, tüszszavú lantos, a legszebb magyar hazafias versek szerzője. Különböző irodalmi pályázatokon nétszer nyert díjat és dicséretet. Legutóbb a Petőfi Társaság lírai pályázatának díját nyerte el. A „Nemzet” főmunkatársa.

Lietava-vára.

Írta: Olysoi Gabányi János.

Zsolnánál, Budatín vára közelében három vasúti vonal egyesül. Az egyik a Magas Tátra felől közeledik és Zsolnától kezdve tovább folytatja útját délnyugati irányban a kies Vág-völgyében, a másik a Kisuca folyócska mellett Galicia felé igyekszik, a harmadik pedig Zsolna vasúti állomástól a Rajcsanka patak mellett déli irányba Rajec-fürdőhöz siet. Ennek a rövid szárnyvonalnak körülbelül a közepén, Lietava község felől a Galgóci hegyek legészakibb nyúlványából a Rajcsankába önti hullámaait egy kis patak. Szűk völgyét hegyek szorítják össze; közöttük egyike a legmagasabbnak az, amely Lietava község fölött emelkedik és amelynek ormán az ugyanilyen nevű vár még ma is büszkén állja a viharokat, habár falai részben már romokban hevernek.

A vár eredete a tatárjárás utáni időkbe nyúlik vissza. Ijesztően mere-

rejtekhelyet nyújtottak a szerencsétlen bujdosóknak.

Egy ilyen kis vndoresapat agyonhajszolva és szomjasan Lietava községbe érkezett. Vezetőjük és lelkierejük éberentartója a szentéletű Patria remete volt, aki fasaruban, hajadonfövel, a fészületet magasra tartva, a csüggédöket vigasztalva, a szenvedők fájó tagjaira gyógyító irt csöpögtetve, szent zsolozsmák között ápolta kis nyájának lelket és testi erejét.

A menekülők már azt gondolták, hogy a tatárok már nem követik őket és kezdtek békésen elhelyezkedni a falu apró házaiban, ahova a becsületes ottani nép szívesen fogadta be édes testvéreit.

Egy reggel egész váratlanul vad kiabálás verte fel a regényes völgy csendjét. Rémes kiáltás hangzott át a menekülők sorain:

— Itt vannak a tatárok!

Patrik hívei, amint a szörnyű veszély a nyakukba szakadt, azonnal az Isten házába menekültek és ott az ajtókat

De ha ellenszegültek, vagy nem engedelmeskedtek, akkor az a sors vár rájuk, ami erre a rabra. Ide néztek!

Azzal a szerencsétlen meggötözött embert ledobták a mélységbe. Borzalmas halálordítás rázta meg a levegőt. Az áldozat néhány másodperc múlva odaért a karókhöz. Az egyik nyárs a nyakát, a másik a mellét fúrta át...

A menekülők a borzalomtól és a halálfelemtől eltorzult arccal tekintettek a közepén álló Patrik remetére, aki Krisztus keresztjét baljában magasban tartva, jobbival híveinek áldást intett.

— A mi Urunk Jézus Krisztus még sokkal többet szenvedett és épen ezért nyerte el a legnagyobb jutalmat. A szenvedés nem tart soká, híveim, csak néhány másodpercig, de örök élet lesz a jutalma. Ime újból megerősítlek hitetekben az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek nevében... És most, elérkezvén utolsó percünk, imádkozzatok...

A hívek térdreborultak.

— Miatyánk... hangzott száz és száz magyar ajkáról.

A tatárok néhány pillanatig megütődve nézték a jelenetet, majd vezérük ostorát megsuhogtatva felordított:

— Mit várakoztatok, fogjátok meg azt az ősz népbolonditót, ő legyen az első. Talán akkor kijózanodik a többi.

Egy szempillantás múlva már meggötözve hevert a földön a szentéletű Patrik. Aztán odavonszolták a szikla széléhez és ledöbegtették a mélységbe.

— Jézus, ne hagyd el, híveim legyetek erősek! — kiáltá harsányan Patrik és lefelé zuhant. Hívei megdermedve néztek utána.

De ime, a szent remetével égi csoda történt. Alig esett három-négy métert, egy cserjének olyan vékony ága, mely talán a fölemle alatt is elhajlanék, nem engedte továbbzuhanni Patriköt.

A tatárok arcán megfagyott a mosoly, önkéntelenül mélyen meghajoltak és szónélkül lesiettek a völgybe, azután pedig az egész környéket, sőt az egész országot is itthagyták.

A keresztény hívek térdreborulva adtak hálát a Mindenható bámulatos csodatettéért, azonnal létrát és köteleket hoztak s kiszabadították Patrik atyjukat borzalmas helyzetéből...

Az istenfélő nép körében a Felvidéken ma is él Patrik remete legendája. A jámbor pástor leveszi süvegét és keresztet vet, ha a romokra téved pillantása... Azokra a romokra, amelyek ma már „külföldön” vannak...

dek sziklákon épült, amelyekre sok helyen talán még a zerge is alig képes feljutni...

IV. Béla király uralkodása alatt a világtörténelem egyik legborzalmasabb csapása nehezedett szegény hazánkra. A tatárok tömegei árasztották el országunkat; maroknyi hadseregünket a Mohi-pusztán 1241 tavaszán tökéletesen megsemmisítették és azután a legreményesebben pusztítva hömpölyögtek nyugat felé.

A földönfutó nép egyrésze még idejekorán elmenekült a Duna tulsó oldalain fekvő erődösekébe. Aki csak tehetett, messze észak felé húzódott, ahol a barlangok és a rejtőlegyek legalább

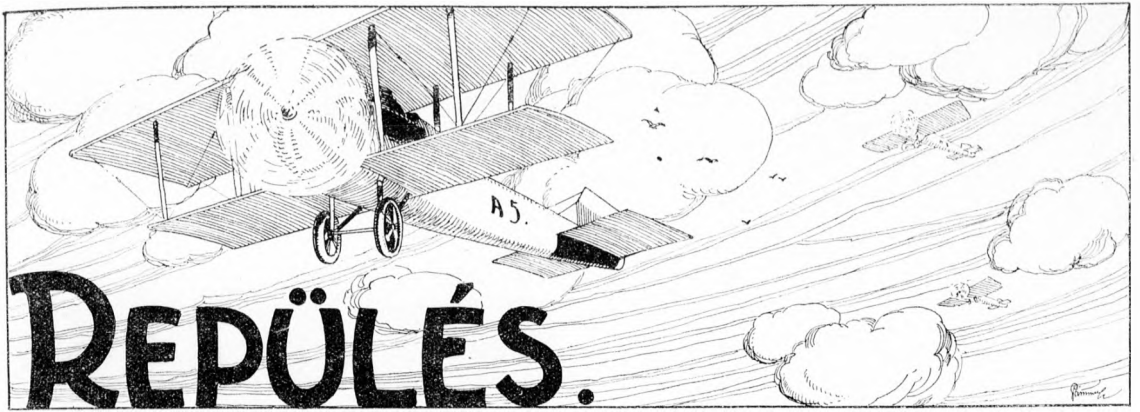
eltorlaszolván, a földre borulva könyörgtek a Mindenható segítségéért.

— Nyissátok ki az ajtókat! — kiáltották a tatárok. — Ha azonnal engedelmeskedtek, semmi bántódástok sem lesz.

A kétségbeesett tömeg hitt a tatároknak. Az ajtókat felnyitották és halálremegések között követték nyolcvan- esztendő vezérüket, a főhéherhajú és szakállú Patrik remetét.

Midőn már a magyarok mind együtt voltak, a tatárok előhoztak egy meggötözött rabot és a tatár parancsnok most hangosan felkiáltott:

— Hagyjátok el a keresztény vallást, akkor semmi bántódástok sem lesz!

REPÜLÉS.

Magyarország Europa légi forgalmának keleti pályaudvara.

Irta: Hangay Sándor, ny. tábori-pilóta-százasos.

A trianoni gazdaságok erdejének egyik leggyászosabb csemeléje a magyar szárnyak lenyírálása. Aki visszaemlékezik még a háború előtti aviatikánk gyerekkorára, bizonyára tudja azt is, hogy repülésünk bőlesőjét itt ringatta néhány lelkes pilótánk a nagy Rákoson, ahol bizony gúnyról és nem-törődőségnél eggyéb aligha jutott nekik. Pénzsel semkise látogatta őket, az éhségükből, lerongyoltságukból pedig csodát nem tudtak teremteni.

Azaz mégis teremtettek! Az örökké csak „guruló”, de soha föl nem röpönn magyar pilóták egyszerre márcól-holnapra a felhők közé szárnyaltak, hová addig csupán álmodtak jutottak el. Amit a lársadalom áldozatkészsége nem tudott nekik megadni, azt megadta a kényszerűség.

Az 1914-iki hadüzennel kezdődik hazai repülésünk hőskora. És ekkor bámulva észleltünk föl: miénk a levegő! A végtelen, a határnélküli levegő birodalma, mely a Kárpátok pereméig által bezárt Pannónia fölött egész a csillagokig terjed.

És jöttek a meglepetések egymásután! Akikről azelőtt mit sem tudtunk, a kapalélek, a rongyosak, az ábrándozók, a Rákosi szegény-legények, mintha csak a mesében történt volna, hirtelen átvédtek, csillogó ezüstös szárnyuk nőtt és megjelentek a földön járók feje fölött, a magyar szárnyas katonák.

Légiók szálltak a levegőbe! Légiók hullottak le, mint lángzó meteorok, de a történelem egén örökre visszamaradt fényességük. Ragyogóvá, tündöklővé tették a magyar firmamentumot, melyet még 1918 év végének gyászfelhői sem tudnak elhomályosítani.

Menjtek el a világ minden tája felé! Északra, Délen, Keleten, Nyugaton, amerre hajdan a háború szörnyű forgószela viharzott, föld-beszúrt propeller-erdőket találtak, tövükben apró dobokkal. Alattuk

örök álmatkát alusszák a magyar szárnyas katonák.

A semmiből, egy maroknyi makacs ábrándozó le nem tiporható hitéből lett a mi légi flottánk, mely diadalmasan állotta meg helyét egy úgy az orosz síkság egében, mint az olasz karsztozok pergő tüzes poklában, valamint a Balkán bórásztantotta zord hegyci fölött. Mindenhol számbeli túlerővel és elzártségnél gyengébb gépekkel küzdött.

A volt Osztrák-Magyar monarchia hadseregében a magyar pilóta volt többségben, a magyar faj szolgáltatta a legjobb emberanyagot, a magyar pilóta vezetett legtöbbet, ő volt a levegő ura, a csaták Turul madara.

Sajnos, a nemzetnek, ebből a példátlan áldozatból erkölcsieseken kívülv, semmi sem jutott. A gesamamt monarchia kötelékében még csak annyit sem kaptunk meg, hogy honvédségünket szereltek volna föl repülőszázadokkal. A repülők csak a k. u. k. Armée részére voltak. A honvédség maga is, mint másodsorbeli katonaság szerepelt, az osztrák Landwehrrel egy vonalban. Harcban mindenkor az elsővonalba dobták, mikor vérzeni és győzni kellett, de önálló magyarsadvezetésről, külön magyar hadseregről tudni sen akart az AOK.

Nem politikai eredmények, nem önrzétünk, hanem a mindennél gyászosabb összeomlás adta a nemzetnek vissza repülőt.

Volt pilótágardánk, amely az egész világ bámulatát kivivta s amely akár az angol, akár a francia vagy amerikai repülőkkel bátran kiállotta a versenyt. Csak gépek kelletek.

Gépeinket az entente öszzelörte, gyárainkat leszerelte, szárnyainkat lenyírálta s hogy egyhamar ki ne nyerjünk, gyalázatos szerződéssekkel beklyvót rakott vágyainkra.

Miért?

Mert legjobban a magyar szárnyas katonától retgették. Ne tudjon a csonka, kifosztott ország mozdulni se, ne lásson, ne halljon, tőrje a szolgáltatást, tőrje a megáláztatást.

Mi volt a repülő? A hadsereg szeme. Avval látott, avval figyelt s ha kellett, messze az ellenséges harcavonal mögött avval támadott.

Védelmi és támadó légyer egyaránt a repülőgép, tehát a magyar számára egyformán veszedelmes.

De a jövőendő kultúrájának hordozója is. A vonat, mint páncélvonal, a hajó, mint csatahajó a harc eszköze, békében pedig, vint a kereskedelem és közlekedés két legfőbb tényezője szerepel. Puskaporral, dinamittal, ekrazittal lehet rombolni, de lehet építeni is. Hegeyek fúrhatók át velük, irdatlan erőkön újat vágthatok folyék mérdt a szükséghez képest másielé vezethetem, vagy hidak pilléreit rakhatom le segítségükkel. Ugyanígy van a repülőgép. A tudományt, a kereskedelmet, a közlekedést, a rendet és honvédelmet egyformán szolgálhatja.

Már a mostani államokban is, de a jövő államok életében a legfontosabb szerepet fogja betölteni. Ezért sietnek az entente államok a jövőendő kereteit már most kiépíteni, hogy ebbe a keretbe a békés továbbfejlődés mielőbb kialakuljon.

Légi vonalakkal hálózják be elsősorban saját országukat s igyekeznek összeköttetést találni a szomszéd országok hálózatával. Így bonyolítják le a vonatnál sokkal gyorsabb kereskedelmi és pósta közlekedést, míg a légjárók igénybevetelével a teherszállítást.

A határcempészés megállítására és ellenörzésre légi rendőrség szolgál. A honvédelmet pedig repülőszázadok látják el.

Minden nagyobb állami gyár, különösen vagon-, hajó-, töllény-, légyer- vagy élelmiszergyár fölött egy-egy repülőszad örkődik, melyek az ellenséges légitámadások elhárítására vannak hivatva.

Aviatikai szempontból legfontosabb a légáramlatok és a helyi légviszonyok pontos megfigyelése. A különböző magasságok légrétegeinek átkutatása, a levegő elektromosságának tanulmányozása, felhők, hófelhők, légörvények és légyukak ismerete, mert csak ezeknek birtokában hódíthatjuk meg az egész légocéánt. Azonkívül még expedíciók és megközelíthetetlen helyek földérítésére is felhasználhatók a gépmadarak.

A Nyugati államok különösen nagy gondot fordítanak mindezekre. Manchesterből Londonba, onnan

a Calais-szoroson át vizs Párisba az egyik fővonal, mely Calaisban kétfelé ágazik. Az északi Brüsszel, Rotterdam, Bréma és Hamburgon át Koppenhágába vizs; míg a másik Párison mint központon keresztül Strassburg, Prága, Varsó; illetve Zürich, München, Wien, Budapest, Belgrád, Bukarest és Konstantinápolyon át Angorába vezet.

Északon a Varsói vonalban kapcsolódik a Dancig, Königsberg, Moszkvai ág. Königsbergből pedig egy mellékvonal Memel, Riga, Reval fölött Helsingforsba vizs, ahonnan nyugatra Stockholmba, Keletre pedig Szt. Pétervárra lehet repülni.

Afrikába Toulouse, Barcellona, Alicante és Tangeren át vizs az út. De ugyanakkor Sevillát és Tangert, Alicanlet és Oran is összekötői egy-egy vonal.

Ha szumügyre vesszük a jelenleg üzemben lévő légi hálózatot, azt látjuk, hogy Magyarország ép a legfontosabb világítak csomópontjába esik s fekvésénél, valamint földrajzi alakulásánál fogva szinte praedestínálva van arra, hogy Európa légitforgalmának keleti pályaudvara legyen.

Ma még csak a Páris, Bécs, Budapest, Belgrád út vezet fölöttünk Angorába, de a természetes fejlődés szerint mielőbb ki kell alakulni a Budapest-Trieszt-Róma és onnan Afrikába vezető útnak, mely az Afrika északi partján húzódó kairói vonalban kapcsolódik majd; továbbá a Budapest, Varsó és Budapest-Kiev-Moszkvai vonalnak, miáltal csatlakozást találunk a szelörzsa minden irányába.

Külpolitikáinknak tehát sürgösen oda kell hatni, hogy mielőbb szabadítsák fel gyártási tilalmunkat teljesen, mivel az ma már nem csupán a letiprót Magyarország magánügye, hanem európai érdek, ami elől kitérni meg a győztes hatalmaknak sem lehet. Belpolitikánk meg kövessen el mindent, hogy az összes magyar városok kötelesek legyenek rádióteleppel és benzín-állomással ellátott repülő-terekkel fölállítani mennél hamarább, ne hogy felkészültségünk hiányossága miatt elmulassuk a jövőendő egészséges vérkeringésbe a bekapcsolódást.

TÖRTÉNELEM ÉS VALÓSÁG

A letiprott Magyarországnak.

(1849—1867.)

Írta: Kornai István.

(A szerző e nagybecsű történelmi munkájából, melyet már mutatványszámunkban előre jeleztünk, itt közöliük a Haynauról szóló nagy tanulmányát, melyet az összes forrásmunkák egybevetésével a *bécsi udvari titkos levéltár*, valamint a Magyar Nemzeti Múzeum és más levéltárak ismeretlen adatai alapján írt meg.)

Haynau.

I.

A német fejedelem és zsidó leány szerelme.

A magyar szabadságharc eltírásában és az utána következő hóhéri megszárlásban és védtelen magyarok üldözésében egyik főszerepet játszó Haynau-nak alakja a világtörténelem legelvetemültebb gonosztevőinek sorában is a legkegyetlenebbek közé tartozik. E nagystílű kalandornak, a bresciai hienának, Magyarország teljhatalmú katonai diktátorának, az aradi és budapesti főhóhérnak és ez érdemeiért magyarországi hitbizományt nyert csoda-szörnynek örjőngő tetteit jól ismeri nemcsak Magyarország, hanem az egész világ. Származását, ifjú korát és egész előéletét, valamint bukásától haláláig terjedő utolsó három esztendejét azonban nagyrészt homály borítja.

A közönséges gonosztevők tetteinek elbírálása előtt a nyomozó hatóság és bíróság mindig szükségesnek tartja előéletüknek, összes viselt dolgainak ki-nyomozását és felderítését. Annál inkább szükséges ez az eljárás akkor, ha a történelem ily szörnyetegeinek jellemét, tetteiknek indító okait akarjuk megismerni.

Számos könyv és hírlapi cikk foglalkozott már Haynauval. De ez valamennyi agyüttesen is nagyon hézagos. A bécsi titkos udvari levéltár és a bécsi volt cs. k. hadügyminiszteriumban őrzött számos hivatalos irat feltárása szükséges, hogy megközelítően jól is-

merhessük meg Haynaut. Ezenkívül még kívánatos volna a németországi, különösen berlini állami levéltáraknak ide vonatkozó adatait is napvilágra hozni. Ez azonban, sajnos, nem lehetséges. De így is bőségesen állnak rendelkezésre új adatok, melyek nemcsak Haynau sötét alakját, hanem a vele együttműködő egyéb tényezőket is éle-berben világítják meg.

Az Alsó-Sziléziában levő Haynau nevű kis városban 1784—1785-ben egy előkelő származású, délceg termetű, fiatal hadnagy teljesített helyőrségi szolgálatot. Ez a hadnagy Vilmos német örgróf volt, aki csakhamar IX. Vilmos néven a Hessen-Cassel német fejedelemségnek lett örgrófja, majd később, mint I. Vilmos nagyherceg uralkodott Hessen-Casselben.

Ez a fejedelmi családból való hadnagy a kis városkában szemet vetett egy gyönyörű szép zsidó leányra, Ritter Rebekára, akinek apja Haynauban gyógyszerész volt. A leányzót szenvedélyesen megszerette az uralkodó, aki azonban csak úgy tudta teljesen meghódítani a szép zsidó leányt, ha nemcsak őt viszi magával a fejedelemség székhelyére, Casselbe, hanem az egész családot is.

A behálózott fiatal örgróf csakhogy magáévá tehesse a leányt, elfogadta a feltételeket, viszont ő csak azt kötötte ki, hogy az egész család kikeresztelkedjen és evangélikus vallású legyen.

Az 1785-iki év derekán a fejedelemség uralmának átvételkor IX. Vilmos Ritter Rebeka apjának Casselben gyógyszerésztart nyitlatott és a szép Rebekát barátnőjévé fogadta.

A törvénytelen viszonyok következményeképpen 1786. október 14-én megszületett az első gyermek, akit apja kívánságára Gyulának, anyjára pedig Jakabnak kereszteltek. Ez a gyermek volt a hírhedt Haynau.

Ekkor még a kikeresztelkedett zsidó család neve Ritter volt. Az anyakönyvbe azonban az újszülött szülei megismerkedése helyének emlékeit Haynau nevet kapott. Nem akarták Ritter néven anyakönyveztetni, nehogy az újszülött származása kiderüljön. Ez ki-

tűnik abból is, hogy a Ritter család 1787-ben Linderbein nevet kapott. Haynau világrajövetelének első ténye okirathamisítással kezdődött.

IX. Vilmos 1787-ben, tehát a gyermek megszületése után, lépett morgantikus házasságra Rebekával, akinek ekkor már Linderbein volt a vezetékneve.

Rebekának aztán három fia és két leánya született. A második gyermek Móric nevet kapott a keresztelésben, minden más keresztnév mellőzésével.

Haynau Gyula Jakabot gondos nevelésben részesítették. Az 1800-ik év husvétján konfirmálták a lutheranus egyház szertartásai szerint. További nevelése alatt is legnagyobb dédelgetésben részesült. Az akkori Werther-szerű kornak divatja szerint rizsporozott copfos haját viselt. Kék frakkban, fehér nadrágban és lovagló csizmában járt a 14—15 éves fiú, aki bár gyors felfogású, éles eszű volt, nem szeretett sokat tanulni. Otteran nevű kis városban Bernhardi nevű evangélikus pap mellett tanult, ki a kisebb Haynau gyermeknek, Móricnak nevelésével is foglalkozott. Gyula Jakab azonban nagyon rakoncátlan természetű, engedelmetlen volt, akit már 15 éves korában az evangélikus pap sehogysém tudott fegyelmezni. Ennek a Bernhardi nevű papnak volt testvére, vagy mások szerint unokaöccse az a Bernhard Tódor, aki Bismarcknak volt bizalmas diplomatája.

Haynau-nak tehát már 1801-ben meg kellett szakítania polgári tanulmányait és apja kérésére és ajánlására I. Ferenc császár az osztrák hadseregben *hadnagyi rangot* adott a 16-ik életévét alig betöltött legénynek. Haynau belépett a „Brechainville” nevet viselő gyalogezredbe, mely Pisekben székelt. Ferenc császár akkor állt háboruskodásban a franciákkal és neki sok tisztre volt szüksége. Annál kevésbé térhetett ki IX. Vilmos kérelme elől, mert hiszen ő ezredtulajdonos volt az osztrák hadseregben. Már pedig az ezredtulajdonosoknak akkoriban meg volt az a joga, hogy saját ezredükbe tiszteket nevezzenek ki, a császár hozzájárulásával. (Folytatjuk.)

ORSZÁG VILÁG

A vérző emberiség.

A világon, mint valami roppant kereszt, súlyosodik Trianon! Győzők és legyőzöttek egyformán görnyednek alatta. Gennyes sebek tarkázzák a Globus természet, mit nem régen még granátzapor arát ki foltosra.

Itt is, ott is fölszakadnak a Világ sebei, vérznek és fertőznek tovább, de — nem gyógyulnak. A gyógyulás balszámát nem Trianonban készítették! Hol keressük, merre? Azt majd a jövő nagy Orvosa mondja meg, ám ha felismerjük betegségünket, az Orvos sem késheik soká.

A legnagyobb baj, hogy minden nyomorúságunk okát gazdasági okokra vezetik vissza, pedig lelki fekélyekből származnak. A győző, ha erős, — nagylelkű; a legyőzött, ha gyenge — hitvány és aláváló.

Az úgynevezett központi hatalmak sorsa, melynek kötelékében a magyarság harcolt, nem a harcúterén dőlt el. Történelmi tény, hogy bennünket stratégiailag ellenfeleink meg nem vertek. Magyar szótól visszhangzott a Balkán, magyar bakák szuronyra villogott Velence alatt föl a Piave mentén egész az Alpokig a magyar fegyver állította meg az orosz hengeit, ami aztán a magyar Kárpátokban pozdorjává unáltott. Ugyancsak magyar honvédek tereltek az oláhcsordát a Szereth- és Pruth-vonalán túl, ahol bizdos menedéke mögül dicső armádjája nem sok vizet zavart a háború nagy viharában.

Történelmi valóság továbbá, hogy úgy a németek, mint a bolgárok és törökök szintén az ellenség földjén állottak mindenütt.

Bukásunkat tehát mi okozta? — Amerikal!

Az Egyesült Államok közbelépése nélkül, ma minden másképp lenne! A háború előtti térkép csak annyiban változott volna, hogy az elnyomott nemzetek is visszakapták volna történelmi határaikat. Természetes, mivel a győző, ha erős — nagy lelkű. Mi pedig erősek voltunk.

Amerika azonban közbelépett szervezett kalmár apparátusával s az erőt nem legyőzte, csak elgáncsolta a hideg, üzleti számítás.

Mint Gulliverre a törpék, úgy mászott ránk az entente néprengelgete. Kicsinyek voltak, gyengék voltak s így természetesen hitványak és aláváló. A hősi pózt úgy nimeltek, mint az a vidéki ripacs, aki világerő hadvezért játsza hadonászó kardjával, saját magát sebi meg.

Csehország jelenlegi állapota reménytelen. Árulások országát te-

remteni nem lehet. Az czeréves magyar Kárpátok továbbra is Szt. István országát akarják határolni, Prága minden csehesítő törekvése ellenére. Rákóczi szent hmvai kikelnek még a kassai domból és a nagy fejedelem tót brigádját egyenesre fenik majd a kaszát.

Felső-Magyarországot, a dunántúli Pozsonyot és a vitéz Egérlandi németeket nem tudja megemészteni a „cseh oroszlán”, akit a világháborúban csupán nyúl alakjában ismertünk meg.

Az entente az örök Magyarország megőnkítésével egy ország kreatúrát teremtette meg, melyben csak centripetal erők működnek. Már a születésénél megkondították fölötte a halálharangot. Magyar véreink, tót testvéreink, német szövetségeseink jajja nyugtalanítja a világ lelkiismeretét.

Oláhország az ősrégi Erdélyi fejedelemségre tette piszkos kezét, hol a világerő hunnok népe lakik ide-stova két ezer éve. A boszkoro „győzők”, akik mint medvétáncoltatók és birkapásztörök kellettnek élénk derűltséget a békebeli Nagy-Magyarországban, hatalmas „római” kultúrájukkal akarják igazgatni most kincses Kolozsvárt, Nagyenyedet, Marosvásárhelyt és a többi szinmagyar várost.

Az anya Oláhország műveltségí színvonalá egy a mi derék mócaink színvonalával, akik a bíka legelteszen kívül, még csak a szaladászhoz értenek. És mégis Trianon jóvoltából az oláh vandalizmus tesz tönkre ott mindent. Lerombolják a Bethlenek kultúráját, hogy magukhoz súlyesszék a székelet és magyárt.

Ötödik éve már, hogy a tavasz a Hargitán, Rika asszony sirján vérvirágot fakaszt. Hány év van még hátra? Hány évig verzenek még az Erdélyi havasok, hány évig csörögnek a láncok még az oláh börtönök mélyén, rab magyarok kardfordogató kezén? Nem tudom. De azt igenis tudom, hogy Eresztvényben éjfélkor megénekkondul a harang és sikoltozva kiált Gábor Áron után.

Rácország, vagy amint most nevezik Jugoszlávia, az entente lelkületéhez hasonlóan szörnyszülött. A magyar Bácska és Torontálon kívül, rabigába kerültek horvát testvéreink, akikkel majdnem egy évezreden át jótban, rosszban osztoztunk egyaránt. A Zrinyiek és Frangepánok utódai sehojgysem tudnak belenyugodni állami önállóságuk elvesztésébe s azonkívül szítja gyűlöletüket a vallás különbség is.

Úgyanígy vannak a mohamedán bosnyákok, akik történelmileg és

érzelmileg sokkal inkább tartoznak hozzánk, mint a „dizsnó nevelő” rác nemzethez. Hiszen a macsói bánásig is a miénk volt hajdan és mi védjük Szabács várát a törökök ellen. Magyar csontok porladnak arra is, mint a világ oly sok táján s hogy a menekülő rácok hazánk délvédékén Jetelepedhettek, azt vendégszeretelünknek köszönhetők.

Furcsa hálája ez a vendégszeretnek!

De a rablókól már a zsványbecsület is eltűnt. Ott van Montenegro, ez a kedves kis operett királyság, mely szövetségeseik volt a háborúban s most mégis fölfal-tak.

Az erjedés, a szétlomás itt sem várat magára soká.

Ausztria, a hajdan oly gögös és annyira gyűlölt szomszéd egy látszik csak feljűtt hólyag volt. De a Metternichi szellemet még, mint közlérságát sem tudta megtagadni. Ha csak egy falatot, de Nagy-Magyarország testéből ő is kanyarított magának. Ne felejtjük el, ezt az az Ausztria tette, akiért mi, magyarok annyit vértünk és akit nem egy-szer megmenttünk a teljes fölbomlástól.

Most az entente kezéből tengődik. Résztint a vörös betegség győtri, részint Zännermann szánálja agyon. Mi lesz a sorsa? Az, amit a természet diktál. Német eleme Nagy-Német országba olvad, a magyar rész pedig visszakerül a magyar testbe. És el fog tűnni a nemzetek sorából, mint ahogyan nem is volt nemzet soha.

Valóságos tűzfészteket teremtett Trianon a Balkán félszigeten.

Albániában csak imént győzött a forradalom, hogy új forradalmakat készítsen elő. Emlékszünk meg Esszad pasa, Prenk Bib Doda és Iza Bojletinac versengésére s tudjuk, hogy ez a szabadság szerető név sohasem bírt az „Európai egyensúlyban” elhelyezkedni. A világháború kitörése előtt az első csóva innen pattant ki Wied herceg elűzésével s ne felejtjük, hogy Törökország innen sorozta a legjobb janicsár anyagot hajdanában.

Görögország bosszút lühegve áll szemben az új életre kelt Törökországgal. A török területől kiűzött kisázsiai menekültek száz-ezrei hiába keresnek megélhetést és hazát. A szirmiai és anatóliai megszárlások remegtették meg a hellénleket és felejtini nem tudnak soha.

Azonkívül a királyság és közlérság első harca emészti a nemzetet. Hol a király jön és Venizelosz megy, hol pedig fordítva.

Minden jel oda mutat, hogy a nép lelke mégéig fel van kavarva s a kiborbanás feszültsége napról-napra nő.

Törökország, akit haldokló orosz-lánknak tekintett a régi osztrák diplomácia, megifjodva új életre kelt. Jövőendő epos írójak tollára való Kemal nagyserű fölemelkedése. A nemzeti érzés és fanatizmus, valamint egyöntetű vallásuk iltte diadalát győzelmükben.

Nekünk magyaroknak, példadással szolgáltak. Sajnos, a vörös Ország szomszédcsága, valamint az Angol kalmár-mohóság még számtalan veszedelmé rejtgetnek számukra.

Bulgáriának az oláhok által elrablott Dobrudsa, valamint a rucok által elvett területek sajónak Bolszevizmus, paraszt forradalom, ellenforradalom miázmai győtrik. Stambulinsky legyőztesével még nem simultak el belső harcai.

Ha sikerül majd öntmagát megtalálnia, mielőbb földönti ő is Trianont.

Oroszország a legnagyobb vérző seb Európa testén. A multban is mindig titkosan meredt a diplomácia arcába, de mióta vörös maszkját magára vette, kifürkészhetetlen rejtély.

Százrezek és százrezek pusztultak el hóhérezek alatt, emberanyagban mégis kimeríthetetlen. A legújabb hírek szintén ellentmondók. Győrszét a szovjet urai szánuzték a nekik „mésékelt” Troc-kijt, amiből tehát arra lehetne következtetni, hogy még jobban balra földnek el; másrészt a polgári Kerenszkijt hazahívták, ami viszont a jobbra való orientálódást jelentené.

Amellett a vörös hadsereg állig fegyverben áll, hadianyagokkal túlhalmozzák a birodalmat és minden jel arra mutat, hogy háborúra készülnek. Alkalmas oknak kinálkozik erre Beszarabia.

Lenyugországnak teljesen aláaknázott az orosz bolszeviki eszméktől. A szegénység és lerongyoltság nagyban segítő elő a „minden a miénk” terjesztést.

Németországban a nacionalizmus és Marxizmus vivja élet-halál harcát. Ma még békes fegyverekkel ugyan, de ki tudna a jövőbe látni? A francia Ruhr megszállás mester-ségesen terjesztette a szovjet-szellemet, hogy mennél jobban győngítse a németek ellenállását. Erdeményt feltétlenül ért el, de ugyanakkor magát megfertőzte s felkel-tette a nemzeti dacot.

Közlérság és caszárság között vajdúik az államforma s az emberek, mint éhes farkasok áll-lanak egymással szemben.

Franciaország polgári kormányal az élen kénytelen volt csak a napokban a szovjetnek deferálni, midőn a hazaárulással és többszörös gyilkossággal vádolt Sadoul kapitányt szabadlábra helyezte. Ezt belső nyomás alapján elképzelni nem lehet. A bolsevik pártnak tehát oly erősnél kell lenni ott, aki külső támogatással, föltétlen eredményt ér el. Ez pedig a legnagyobb győngyesség jele.

A győztes Franciaország — munkakalkon hízán — még ma sem tudta legyerve állított tömegeit a békes munkához visszavezetni. Fejlett iparának kivitelé paca aines, a leggyőzött országok nem felvevő képesek, az entente többi országa pedig ugyanebben a betegségben szenved. Belteremelésre dolgoznak

csupán s így pénzük előbb-utóbb a lejtoré kerül.

Spanyolország Primo di Rivera diktatúrája alatt vérzik a marokkói havasokban. A marokkói hadjárat és vele Spanyolország győngyítése főleg Angliának kedvez, aki titokban segíéze is a felkelőket. Végleges vereség esetén, magától hull Britannia ölebe Gibraltár s vele a Földközi tenger fölötti hatalom.

Anglia jelenlegi helyzete veszedelmesen hasonlít a Velence bukása előtti állapotokhoz. A szigetországot az ir-és skót-kérdés elintézetlensége tartja örökös feszültségben, ugyanakkor pedig gyarmataiban az elszakadási törekvés érvényesül.

Néhány hete zajlott le a szűzani lázadás, ami még most sincsen el-

fojtva s Egyiptom jelenlegi tessék-lással szabadsága erre nem is alkalmas. Afrikában a burok, Ausztráliában az angol főhatóság alá tartozó gyarmatok követelnek mind több és több jogot, végül Brit-Indiában Mahatma Gandhi forradalmasítja a lelkeket.

Angia órái megszámláltattak! Kalmár nonzet csak kalmár módon végezheti, közeledik a csőd, amikor nemokára dobra kerül minden. **Olaszország** beelé önmagával, keletre Rácországgal, a tengeren pedig Britanniával áll szemközt.

Mussolini személyében a fascizmus birkózik a demokráciával és a szocializmussal. A lét: Viktor Emánuel koronája. Ha Mussolini marad alul, a korona is lehull. Ha

fölül marad, állandó, erős ellenzéke lesz, mely minden dolgában gátolni fogja s így erejét kiféle nem érvényesítheti.

Fontos érdeke forog kokcán Marokkónál. Neki tulajdonképen a spanyolok oldalán kellene állania, de simpatianál egyebet nem küldhet harcba. Pedig sorsa Primo di Rivera sorsával egy s ha ez bukik, neki is vége! De vége akkor az olasz tengeri fölénynek is, ha Gibraltár angol kézre jut.

Ugyanígy áll Albániában, ahol egyelőre Jugoszlávia vitte el előle a győzmet.

Létérdeke forog kokcán s egy vége-hossza beláthatatlan polgárháború réme veti előre árnyekát.

Ezt teremtette meg Trianon! —
Spectator.

Történelmi emlékek és műkincsek.

Irta: Dr. Lechner Jenő műegyetemi tanár.

Irjak hazánk elvitatott területeinek magyar kultúrájáról, műemlékeinkről, évezredes történelmünk, magyar vérázattal földünk e büszkeségeiről, tépjem fel még jobban sajgó sebeinket, hogy a fájdalom még kinzőbb legyen, a végletekig korbácsoljuk szenvedésünket, hogy jajszavunk még messzebb hangzó, a fészekrablás gondolata még elviselhetlenebb legyen?

Mikor azt olvassuk a szomszédaink sugalmazta külföldi sajtóban, hogy „Szlóvakia”-ba, Erdélybe, vagy a szomszédos országokkal határos „nemzeti-ségi” területeinkre kell menni, hogy Magyarországon régi műveltségű városok-számos találjunk, amelyek „semmit sem köszönhetnek a magyaroknak”, akik igájukban tartottak olyan népeket, amelyeknek „mullja ragyogóbb, mint a magyaroké”, akkor csakugyan nem fölösleges, hogy elmondjuk azoknak, akik a „művelt” nyugaton nem tudják, hogy: *Kárpátövezet hazánk ezerhuzonkilenc éves határain belül azoknak a népeknek, amelyek megszállottak védtelen területeinket és azokat — „történelmi jogn” — birodalmaikhoz szeretnék csatolni, ezeken a területeken nemesak hogy történelmi jogaik nincsenek, hanem ami kultúra, ami az emberi szellem megnyilatkozása a multban és a jelenben, ahhoz semmi közük nincsen, hogy itt minden az ezerezes magyar állami szervezet alkotása, amely csodás erejével meghihette és magához kapcsolta az itt élt és főleg ide betelepült, vagy ide menekült különböző néplajokat, s azok nagyrészt az évszázados politikai küzdelmekben is a legújabb időkig a magyarsággal vállvetve, testvéreként, mint egy haza gyermekei vettek részt. Magyarországi területén cseh, oláh és szerb kultúra nem volt soha!*

A föld, amelyet ma a cseh, az oláh, a szerb bitorolnak, *sohasem volt az övék, még honalapító vezéreink területfoglalása előtt (890—99) sem. Avarok, jazygok, szarmaták, bolgárok, szóval turáni*

magyar rokonság lakott itt akkor is s az ezeket mind felszívó magyarok alapították meg Kr. u. 1000-ben a keresztény Magyarországot. Azóta küzdi itt, a kelet kapujában államiságát s vele az egész nyugati keresztény műveltséget védő harcát.

Fájdalom, az Árpád- királyok alatt megizmosodó, virágzó keresztény műveltség minden alkotását legázolja a tatárjárás. A leginkább megkímélt Dunántúl néhány román izlésű gyönyörű műemléke maradt hírmondónak, arra elég csupán, hogy *magyar nemzeti kultúra* létezéséről tanuskodjanak. IV. Béla királyunk a romokból új hazát épített.

A második nemzeti katasztrófa az Árpád-házi királyi család kihaltával éri a magyar nemzetet, mely idegen politikai érdekek hálójával kiszálti területen fejlődik tovább, mégis a magyarság világhatalmi pozícióra emelkedik s Nagy Lajos király uralkodása alatt Kelet-Európa urává lesz (XIV. sz.). A XV. század óta az iszlám fenyegető hatalma ellen szolgál nyugati védőbástyául. *Hunyadi János* a hős, aki megmenti Európát. *Mátyás királlyal* Magyarország Európa keleti felén a műveltségnek is középpontja lesz. Delen a Havasalföld, északon Morvaország, Szilézia, Bécs hódolnak meg a nagy fejedelmnek, akinek fényes reneszánsz udvara beragyogja és termékenyíti az elfoglalt területeken is a kultúrát. A rejtett hatalmas *III. Iván cár Matyás-hoz* küldi köveit (1468), hogy neki tudásokat, építőmestereket, ötvösművészeket küldjön. A külföldi műtörténelem is elismeri, hogy Csehországba, Morvaországba, Sziléziába, Lengyelországba humanista magyar főurak, magyar főpapok ültetik a reneszánsz-kultúra csirját. A boroszlói és görllitzi városházakon a nagy *Hunyadi Matyás* köcimerei ma is emlékeztetnek erre az időre.

(Folytatjuk.)

A Szent korona álma.

*Páncéltermében — mily csoda!
Almot lát a Szent korona.
A zöld smaragd, meg a topáz,
Nyugtalanul föl-fölcikáz;
Rubintjában megtört a pir,
Lázasan reszket a zafir,
A kerubok, s arkangyalok
Aján bús jajszó kavarog.
Páncéltermében — mily csoda, —
Almot lát a Szent korona.*

*A dombor arany megremeg:
— „Testvér, testvérem, szenvedek!
Bibor belésem lázadoz,
Évezres lelhem álma rossz;
Szívem tépi a győtelmet,
Allhatni nem magyar fejen,
Visszaszállni ismét oda,
Hol van még egy más korona:
Újból, idegen diszeként,
Nem magyar égre vetni fényt,
Arultan lenni hatalom
Gyűlölt helyen — Nem akarom!”*

*Csillámló könnycepp a topáz,
Sok szent szemében ég a láz.
A kerubok, s arkangyalok
Aján halk sírás kavarog.*

*Géza abroncsa felzihál:
— „Fölöttem nincs úr, nincs király!
A nemzet teste én vagyok,
A törvény én, és én a jog.
Éjsötét idők rejtekén
Hiába lesz ezernyi kém,
Hiába ma az árulás,
— A nép dönt Rólam, — senki más!”*

*Elsőndesül a kis terem,
Könny szikkad a szent szemeken.
A rubintban friss tűz a pir,
Szivárványszint vet a zafir,
A kerubok, s arkangyalok
Aján borzongó dallamok
Lejtnek, libegnek télova...
Remeg — s remél a korona. —
Túrmezei László.*

Ősök és utódok.

Irta: Baráthosi Balogh Benedek.

Nézzünk szemébe hát az ellenünk szórt vádaknak szép rendjében. Sorakoztassunk fel mindent, mint az igazságos bíró. Hallgassuk meg a tanúkat is, hogy igazságos ítéletet nyerhessünk. „Elraboltuk Európa szívét” ez az a vád, amit először kell tárgyalásunk keretébe venni, mert hisz ez adja a többi alapkövét.

Elraboltuk! Kitől? Kitől itthon, kitől a nagy Nyugat népei közül?

E kérdésre egykorú tanunk a történelem. Mődját ejtjük majd, hogy a felmerülő kérdések részleteivel tüzetesen is foglalkozzunk. Itt csak néhány kész tényi és dátumot állítunk egymás mellé. Az első tudósítás Magyarország területéről majdnem két és fél ezer esztendővel ezelőttről szól.

350-ben Kr. e. az „Agatir” nép jakik hazánk déli részén. Nevük s a róluk fennmaradt tudósítások után jó lélekkel mondhatjuk, hogy turáni fajú nép volt. Északi szomszédai a *szarmaták* kiket Kr. e. 100 évvel már a *jászokkal* (jazig) találunk együtt a nagy Alföldön. Krisztus urunk születése körül a rómaiak megvetik hazánk egyrészen lábukat s a hunnok bejöveteléig bizony sok bajt okoztak nekik az Alföld turánjai. Herodot, majd Ptolemaiosz tudósít ezekről. Utóbbi még azt is írja, hogy északról, a Balti tenger vidékéről húzódtak mai hazánkba. Más források azt bizonyítják, hogy más csüd fajú törzseket is ragadtak magukkal, többek között a sogolok egy részét. Az Úralban megmaradt vogulság nyelve még ma is legközelebb áll a magyar nyelvhez. Kr. után 400 körül megdől Róma uralma hazánk fölédjén. A *hunnok* döntik meg s óriási birodalmuk központjává teszik a nagy alföldet. Atilla halálával megbomlott a hunnok Magyarországi uralma, székhelyük keletre toldódik, de az itt maradt turánsághoz megindul a visszaszavargás, melynek folyamánként 550 körül már itt találjuk a hatalmas

Avar birodalmat. Ez fogyo erővel fennáll majdnem a magyarok bejöveteléig. A frank krónikák ugyan 803-ban kiirtatják a földről az avarokat, de 822-ben mégis megjelenik az Avar fejedelem követése a frankok királyánál, 843-ban pedig a Verduni szerződésben osztályrészül jut a hódolt avar birodalom. Még 847-ben is megemlíti őket egy német krónikás. 884-ben pedig már itt találjuk a *magyarokat* erős harcokba keveredve s néhány év alatt megsemmisítve a csak 840-ben kialakult nagy Morva birodalmat.

Mi mutatnak e dátumok?

Azt, hogy Magyarországnak, mióta a történelem színpadára került, mindig turáni testvérkezekben volt. Így állván a dolog, mi nem rabolhattuk senkitől ezt a földet, mely harmadfél ezer éve turáni tulajdon.

Felhozhatná valaki, hogy nem az egész Magyar haza volt turáni tulajdon, voltak itt egyes részekben másfajta népek is elegen.

Igen, laktak és voltak. De azok vagy elköltöztek, vagy elpusztultak mind. A mai Magyarországi területén élő népek közül mindenik később kerül: mai lakóhelyére, mint a honfoglaló magyarok. Itt is csak eredményeket sorolhatunk fel, de alkalomadtán részletesen fogjuk tárgyalni e kérdést. Nézzük meg rendre hát az itt lakó idegen lajblói szakadatiakat.

A *németek* első csoportja Szt. István alatt, a szászok, a felvidéki cipcerék a későbbi Árpádok alatt, a többi németek csak a legujabb időkben kerülnek hozzánk. Ezek okleveles történe'i tények.

A *horvátok* eredeti hazája mostani településüktől délre, délnyugatra volt s csak a XVI. században, a törökök elől menekülve terjeszkednek szét a Száva-Dráva közén.

Ez is soha ké'sségbe nem vont történeti valóság.

A *tótok* már ősiséget vindikálnak. Am ma már egykori oklevelekből biztosan megállapítható hogy:

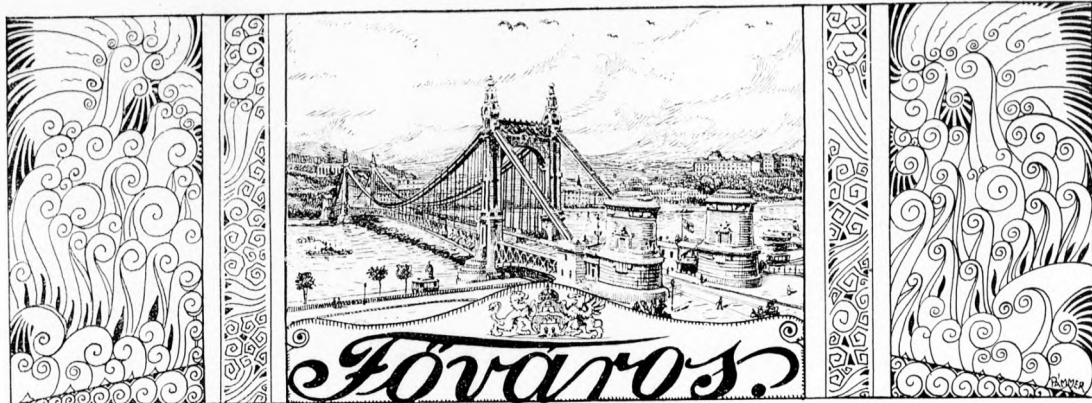
1. A magyarok által itt talált szláv-ság szövekezett, egyesült és beolvadt a magyarságba, hiszen még a kalandozó vezérek között is voltak szlávok (Bogát, Durcsák).

2. A ma itt élő tótok a honfoglalás utáni időben, már a királyság korában telepednek lakóhelyeikre, nem egy törzsből valók, nem is egy időben jöttek. A vidékeiken élt határőröz magyar telepések is beléjük olvadtak.

Az *oláhok* is ősiséget vitatnak, itt maradt római gyarmatosoknak mondván magukat. A X. század az oláhokat még a Balkánban találja. Ez időben a tulajdonképeni Oláhország területén a bessenyökné, a XI. században pedig a kúnoknak volt országuk. Ez alatt kezdenek a Balkánból ide leszávárógní s a XIII. században már felesen lakják az aldunai síkot a bessenyő és kún nép-séggel. Innen vándorolnak tovább északra s a XIII. században jelennek meg először magyar területen az erdélyi hegyekben, de még 1293-ban III. Endre király azt rendeli, hogy minden magyar területen lakó oláh a király Szekás nevű birtokára telepíttessék, kivéve a Gyulaféhérvári káptalan birtokára Kun László által engedett 60 családót. A törökök elől való menekülés hajtotta aztán hazánkba nagyobb töme-güket, de még a mohácsi vész idején is Erdély lakosságának alig egynegyed része volt oláh.

A *szerbek* ősiabb hazája a törökök balkáni hódításáig messze délre esett a magyar határtól. Csak az Árpádok kihalása után kezdenek beszavárógní. 1406-ból van az első biztos nyomuk. 1481-ben Kinizsi Pál visszatérő sere-gével mintegy 50.000 szerb jön hazánkba. A fő raj, mellyel többséggé válik a megirtott magyarsággal szemben. 1690 után jön be Csernajevis Ar-sén ipeki g. kath. pátriárcha vezetésével. Számuk 35—40.000 család, akik a törökök által elfoglalt Ó-Szerbiából menekültek s tőlünk csak feltételesen kaptak új hazát.

(Folytatjuk.)

A főváros bírálata.

Egy ország összes városai között a fővárosnak lenni: nagy és hatalmas hivatás!

Különösen nagy és hatalmas hivatás akkor: ha a főváros egyúttal csakugyan az ország szíve, csakugyan az ország politikai, gazdasági, pénzügyi és társadalmi vérkeringésének a központja: úgy, amint a békebeli Budapest valóban az volt.

Mert ha Párisról azt tartja a francia, hogy: Páris: Franciaország, úgy a békebeli Budapestről is azt tartotta a magyar, hogy Budapest: Magyarország!

Hogy a két felfogás között mégis óriási volt a szakadék, azt csak most látjuk és a nagy összeomlás után látjuk meg először.

Mert Páris valóban Franciaország volt. A franciaszellem gyújtólencséje és egyben szétsugárzója. Elképzelni sem lehetett, hogy a francia vidék, a francia departemánok szelleme, más legyen, mint Párisé és Párisé más legyen, mint Franciaországé.

Budapesttel és a magyar vidékkel azonban más volt a helyzet.

Budapestnek nem volt multja és nem voltak évszázados magyar hagyományai.

A mohón, rohamosan, szinte rendel-

lenesen fjlődő ifjú főváros nem bírta elég alaposan feldolgozni, megemészteni és lélekben is magyarrá desztillálni magyarrá áthonosítani a százele irányból idetuduló idegen elemeket.

Itt e helyen nem akarunk sem személyileg, sem pártállás szerint senkit felelősségre vonni.

Nem akarunk tetemre hívásokat rendezni, mert tollunkat nem a széthúzás, hanem az együttérés és alkotás szelleme vezérli.

Sőt azt is készségesen elismerjük, hogy a főváros egykori vezetőségét jó szándék vezérelte, csak a megfelelő látókör és a megfelelő szellem hiányzott tetteikből.

De erről talán ők maguk sem tehetnek. Hiszen Budapesnek nem volt nemzeti gyökere, nem volt nemzeti hagyománya és a valódi magyar szellemet, mely magát a nemzet lelkét jelentette volna, egyrészt önző pártérdekkel, másrészt komolytalan közjogi harcokkal cserélték fel.

Az alkotás szellemét, sőt az alkotás reális tényét nem lehet elvitatni a főváros régi uraitól sem.

Csupán azt kell leszögeznünk, hogy ezek az alkotások igen sok esetben nem a nemzeti érdekek ápolását, nem az igazi magyar szellem előretörését jelentették.

Emberileg azonban ezt is meglehet érteni.

Erjedt, átalakult, forrongott minden és azok, akik a nagy erjesztő üstben értek, formálódtak: maguk sem vették észre, hogy a túltengő császár-királyság és az örökösen fondorkodó bécsi szellem mételeyező hatása alatt, hová, mivé fejlődtek?

Soha azonban nagyobb feladat főváros vezetőségére még nem hárult, mint a mostani és a következő évek vezetőségére.

Mert a négyéves világháború, melyben minden ideg, minden húr a vég-sőkig volt megfeszítve — és az utána következő vörös örület, mely azt is rombadöntötte, amit a világháború megkímélt és végül a román megszállás, mely vandál haracsolásával még a megmaradt romokat is megtizedelte: olyan elképzelhetetlen feladat elé állította ezt a szerencsétlen fővárost: hogy azzal sikeresen, mindenki meglegedésére megküzdeni teljesen lehetetlen volt!

Ezzel az alapelvel legyen tisztában mindenki és ezt a mértékzsinórt ne tévessze szem elől senki, aki a főváros mai vezetőségének négy éves sálárkodása fölött akar ítéletet mondani.

(Folytatjuk.)

VARGA BÉLA dr.,
író, publicista, költő, A „Nemzet”
szerkesztője.

MÉCS LAJOS:
a megszállott területek kiváló ir-
redenta költője, A „Nemzet” mun-
katársa.

BOROSS SÁNDOR:
a jeles irredenta költő, A „Nem-
zet” munkatársa.

SZÖVEGES KÉPES

A NEMZET

szombathelyi és sárvári
művészestélyének szereplői

HAJDU ELLA,

az Operaház szülő táncosnője, a coreográfia klasszikus alakítója. — Táncművészetével és szépségével lázba hozta a „Nemzet” művészestélyének előkelő közönségét.

PILINSZKY ZSIGMOND,

az Operaház ünnepekténoristája. Nagyszerű művészetével Amerikát egy csapásra meghódította. A „Nemzet” szombathelyi és sárvári művészestélyén tomboló lelkesedéssel ünnepezték.

TASSY MÁRIA,

a Magyar-színház tagja, számos nagy budapesti siker hősnője. A „Nemzet” művészestélyén zajosan ünnepezték.

KARÁCSONYI ISTVÁN,

az Operaház népszerű karnagyja. Művészetéből a patinás, nemes zenepoézis sugárik elő. A „Nemzet” szombathelyi és sárvári művészestélyén szívből jövő lelkesedéssel ünnepezték.

VARSÁNYI IRÉN,

aki az „Ézüst lakodalom” c. szenzációs sikerű darabban zajos sikereket aratott. Nagyszerű alakításait tomboló tapsokkal jutalmazták. (Mészöly felvétel.)

NYÁRY ANDOR író

akinek „Gunyhó” című népszínművét telt házak és zajos sikerek mellett, huszonötödször hozzák színre a Kamara-színházban. A „Nemzet” főmunkatársa.

MAGYAR KÖZSÉGEK NEVEZETESSÉGEI

Nógrád.

Aki nem látta még a Mátra völgyében „Nógrád országot” — így neveztük el még gyermekkorunkban Mikszáth Kálmán Palócországot — az nem ismeri Magyarországot egyik legszebb részét.

Az is csodálatos dolog, hogy a románikus nógrádi vár romjairól sem hallani soha semmit.

En legalább soha, semmiféle újabkori krónikában nem olvastam még róla.

Tudtommal még művészembertéle sem vette észre soha.

Sőt ha nem családomban: képeslevezőlap sem készült róla, amikor pedig már minden bokorról, minden kivénhedt eperléről képeslapokat készítenek.

Pedig Nógrád községnek néhány év óta már vasútja is van. A vac-verőcei vicinális, alig egy óra alatt döcög oda.

De azért a „Nógrádszági” benszülttől kívül idegen nem talál oda soha, mintha a páratlanul szép nógrádi völgy kívül esne minden emberi kultúrától és minden földrajzi ismeret háttérvalától.

Pedig aki nem tud talán gyönyörködni a szelíd dombhátságban, a lütközatos berkekben, a sűrűn csörgedező csermelyekben, a kristályos forrásokban, a sűrű vadrózsabokrokban és szedderindás esőmosásos mély árkokban: azoknak még ott van a Mátra hatalmas erdősége, ahol szarvason, őzön, rókan, farkason és fácánkakason kívül még valóságos vadkanok is lakoznak, amiről viszont ösztájan a letarolt kukoricaföldek tehetnek szomorú tanúbizonyságot.

De érdemes Nógrád községet fölkeresni még sok más egyébért is.

Elsősorban néprajzi szempontból, mert Mezőkövesd környékén kívül alig van az országnak még egy olyan része, ahol a népviselet olyan gazdag, olyan színes, olyan változatos volna, mint Nógrád községben.

Aki nem látta még az ezer ráncú 10—12 szoknyás, piros-lila-kék pántlikás, gyöngyházgombos bársonypruszli-

kos nógrádi lányokat és menyecskéket: az nem látott még igazán színt, igazán érdekeset.

De a nógrádi legény sem utolsó am! Nemcsak azért, mert szépszái emberek valamennyien, hanem a viseletük is rangos, remek népviselet. Magyaros rámás csizma, vitézkötéses selymes magyar nadrág, pitykegombos szők mellény és hozzávaló magyaros dalmány és kalap, amely mellé rózsát, virágot, árvalányhaját és olykor pántlikát tűznek.

De nemcsak a viseletük magyar, hanem a lelkük és nagyobbára már a nyelvük is, bár tót származásúak valamennyien.

Amikor huszonöt évi idő ködös távlatból először készülődtem vissza „Nógrádszágba”: ezer és ezer gondolat rohant meg.

Vajjon a felnőtt férfi szemé milyenek fogja látni mindazt, amit a 14 éves gyermekifjú látott utoljára?

És vajon a felnőtt férfi lelke milyenek fogja érezni azokat az aranyos, szent és csodálatos gyermekemlékeket, amelyek végigkísérték egész életemen?

Szinte most is sóhaj fakad fel a lelkemből, amikor leírom a sorokat és leírom e szavakat, hogy: Nem csalódtam!

„Nógrád ország” szép most is, sőt talán szebb és e'ragadóbb, mint gyermekéveimben gondoltam! Csak a dimenziók zsugorodtak össze kurtán-furcsán.

Ami akkor „messe” volt: azt most pár lépésnyinek találtam. Ami akkor nagy volt: az most közepessé, vagy éppen törpévé zsugorodott.

Csak az ősi nógrádi várban nem csalódtam mert ha nem találtam is csimborasszóinak, mint egykor véres gyermekesatáim idejében: az évezredek bástyafalak most is komolyak, imponálóak voltak és újra a régmúlt idők nagy, komoly időiről meséltek.

Ez az ősi vár volt valaha álmódoszáim montekrisztói tündérszigete! És nem tagadom, hogy felnőtt, komoly férfi koromban is dédelgetett kedvenc eszmém volt, hogy ezt a várat fel kellene építeni és újra olyan széppé, tündérvé varázsolni, mint egykor lehetett...

Eh, hiába minden! e szűkre szabott keretek között még leírni sem tudom századrészt sem mindannak, amit e várról írni szeretnék, — nemhogy valaha felépíthetném...

Mindegy. Más keretben, más feldolgozásban visszatérek még Nógrád község több, mint ezer éves nevezetességéhez: az ősi nógrádi várhoz, mely már látta a hegyekről leereszkedni Árpád honszerző hadait és amely ma nagyrészt ép úgy romokban hever, mint az ezer éves Magyarországi!

Nógrádi László.

Legenda

(Keleti mese után.)

Felhőkirálynak három lánya volt,
S a három rendre így következett:
A Nyugalom, az Artatlanság és
Az Igazság, kit legjobban szeret.
S a három lány, mert minden lány bohó,
Megúvna fent a mennyei hazát,
A ványak napsugáros szőnyein
Pajzánkodni gyakran a földre szállt.
Oly szép a föld, midőn virágba hajl...

S egy csókos, langyos május éjszakán,
Felhőkirály rájuk hiába várt,
Nem tért vissza a három szép leány. —
Felhőkirály rájuk hiába várt...
S szemének záporoknyje megeredt,
„Eredj szolgám, keressd őket fel!”
Küldte a kősa gyorszárnyú szelet.
És évek múltán, hirt nem érkezett...
És évek múltán visszatért a szél.

„Gyermekeimről mond, mi hirt hozol?
Rájuk találtál? Hű szolgám beszél!”
A hirnők arca erre elborul.
„Uram, a földnek széles kerekén
Leányodat a Nyugalmat csupán
A csendes sirnák éjjelen láttam”.
„S az Artatlanság, merre láttad őt?
Tán ő is meghalt?” — kérde a király.
„Nem jó uram, túl megtaláltam őt
Ringó kis bölcsök pelyhes vánkósán”.
„S a harmadik, a legszebb gyermekem?”
„Uram” — a hirnők fejlejtője szól —
„Az Igazságot lent a földön én
Bármerre jártam, nem láttam, sehol!”

Reviczky Carla.

ROVÁSI ÉRŐK

Az ősmagyar rovásírás nyomán.

Írta: Hangay Sándor.

gyar tulajdon az, amely három világrész közös eredetű írásrendszere között a rováson legtovább megmaradt".

Jöjjünk tehát legelsősorban tisztába azzal: a tudomány által hitelennek elismert milyen emlékek maradtak ránk? s azok a magyar őstörténelem szempontjából milyen értéket képviselnek? Kövessük Sebestyén: A magyar rovásírás hitelen emlékei című munkáját.

Ha legrégebb krónikáinkat fogjuk vallatóna, azt tapasztaljuk, hogy a székelyek fára rovott írása a XIII. század elejétől kezdve, mintegy négyszáz esztendőn keresztül használatban volt, de a keresztény vallással behozott latin betű ezen időtől kezdve rohanosan leszorította, úgy, hogy a XVI. század végén már *Telegdi* János jónak látja megírni a székely rovásírás abc-jét. Így lát napvilágot latin nyelven 1598-ban a *Rudimenta*.

Ajánlólevélét a műnek *Baranyai Decsi* János írta, aki lelkes megértésének ragyogó példáját bizonyítja a következő sorokban: "... a világ tanulja meg belőle eredetünk dicső scythia-kapcsolatát s tanulja meg a kapcsolatot igazoló ama régi írásrendszerünket is, melyhez fogható külön néme tulajdonnal sem a klasszikus népek,

sem a klasszikus művelődés mai örökösei nem rendelkeznek". Majd elragadtatással inti kortársait, hogy a magyar nyelv hangtani sajátosságait e tökéletesen kifejező, minden betűkezeztől nélkülöző, könnyen megtanulható szép és ősi nemzeti írást ne áldozzák föl, hanem tanítsák minden iskolában.

Sajnos, szava a pusztába hangzott el s csak így történéhetett meg, hogy idővel a székely rovásírás mindinkább tért veszített, nem sokára már a tudomány hite is megrendült benne, majd csak és hámszítók kezére jutott. Szerencsére egyes tudósok mindig akadtak azonban, akik a már-már feledésbe menő őskultúrának e tanuját időnkint a nyilvánosság lelkiismerete elé állították.

Ilyen volt: *Geleji Katona* István, aki 1645-ben Gyulafehérváron kiadott *Magyar grammatikátska* című munkájában megemlíti, hogy: "a székelyek a régi scythiai magyaroknak igaz maradványai, úgy, mint kiknél még az igaz tulajdon magyar bötük is megvagynak..."

A hún-székely kapcsolatot tagadó *Pray* György már némi kétkedéssel s ha nem is pozitív megállapítással, de mégis kritikailag nyúl a rovásíráshoz. *Menander* idézi, aki szerint a turk *Disa-*

bul khan scythia betűkkel írt levelet küldött Justinus császárhoz, majd így folytatja: „hogy eszerint őseink írással éltek, ezen idézetből meglehetősen kitűnik. De hogy betűk azok voltak-e, amelyekről némelyek, mint Erdélyben találtakról emlékeztek, azon kételkedem; minthogy e betűk a Joannes Magnus *Historia és Schedius De Dis Germanis* című művében kiadott gót betűkhöz igen hasonlít. Miből azt gyanítom, hogy ezek a betűk inkább a góthok betűi, kik a hunok és magyarok előtt azon tájakat lakták".

Révai Miklós meg egyenesen azt mondja *Grammatikájában*, hogy az erdélyi hún-scythia betűk, melyekért különösen *Bél Mátyás* oly erősen harcol, későbbi idők koholmányai. *Magyar litteraturájában* aztán bővebben kifejti nézetét: „a székelyeknek találmányok ezek a betűk, már itt laktokban... korán tehették pedig ezt a székelyek: mivel korán vagyon már e különös betűkről is a szó, nevezetesen *Kézi* Simonnál, noha hibásan. De nagyobb világosságra az ő tulajdonképeken igen is későn jöttek, *Telegdi* János által. A hunniai betűkből meg nem mutathatjuk, hogy kicsodások voltak az ő valóságos eredeti képeken".

(Folytatjuk.)

A szegedi „Tömörkény” asztaltársaság.

— Alkalmi tudóstónktól. —

Szeged egyik félreeső utcájában (az Iskola-utcában) áll egy kicsiny alig észrevehető kocsmca „A két golyóhoz” címettel. Meg sem látnánk, ha arra menve véletlenül ki nem nyílik a belső szoba ajtaja, honnan fehér abrosz világlik. Fehér abrosz — gondolkodom — a kíváncsiság hajt. Belépek. Hol vagyok, egy piszkos, szurtos kis apacsztán. Zsufolóság tele van. Valamelyik sarokból egy-egy hang jut a fülembe, hogy hegedű vagy cimbalom hangja-e, a nagy zsvajtól nem tudnám rögtön megmondani. Csupa vív, jókedvű, megelégedett arcot látok. A nép alsóbb rétege van képviselve. Mosolygás, derű mindenhol. Hát még vannak boldog emberek? De honnan is pillantottam meg a fehér abroszt? Végre a füstgomolygában meglátok egy zj-

tót. Félve nyitok be, hátha ugyanilyen embereket találok ott is. — Nem, az ajtóval szemben legelőször

egy babékoszorúval övezett képet látok, Tömörkényét a nagy költőt, Körülnézek, Mily más emberek,

arcok ezek itt. Művészek, újságírók, mert a „Tömörkény” asztaltársaság gyűlt ma itt össze. Minden egyes tagja várja, lesi azt a pillanatot, midőn atyjuk, lelkük életük életelője lép be a terembe.

Este 10 óra. Nyílik az ajtó s belép a várva várt Juhász Gyula, szeretett elnökük. Harsány eljen fogadták, a lelkesedés tüzetől szinte sugárogznak a nagyszerű magyar arcok.

Úgy érzem magam e pillanatban, mintha szentélyben volnék...

A nagy halott költő és a nagy élő költő lelke összelelkéznek és megilletődött lelkek úgy érzik, mintha a Tömörkényi asztaltársaság feje fölött titokzatos szon- gások támadna, mintha a Mult és a Jövő titokzatos szellemcsöket vált- tanának.

MAGYAR IRODALOM

Mesél a lelkem.

Irta: Wlassics Tibor báró.

Még fülünkben zsonganak Wlassics Tibor béró „Megtátások” és „Világok tusáján” címen regében megjelent két verses könyvének szordinó, finom melódiái; máris itt van a harmadik könyve: „Mesél a lelkem”.

Ami az első kötet sejteltett: egy gazdagbuzogású költői talantum ki-bontakozását, — amiről a második könyv: a háború véres, fergtelges hangulatának, az emberiség fujdal-mával együttérző, a szívből fakadó, könykre rezonáló lélek halk da-lokba csendülésével hivatott költ-től bizonyoságot tett, a mos meg-jelent harmadik kötetben betelje-sülve látjuk.

Leszürdött, kátisztult világnézet tükrözik ezekben a versekben, Nem háborog a fiatalos szív, — nem néz aggódo szemekkel a dübörgő nábo-rus idők vérözönében vonagló em-beriségre, — hanem címlyült lé-lekkel mesél mond: mesél a lelke-...

„A szívem lüktetését zengem,
A lantomon mesél a lelkem...
Írja motlónak a kötet homlokára,
S bölcs megnyugvással füzi hozzá:
Csak egy-egy könnyesepp, egy-egy jaj csupán,
Mi itt marad majd a költő után,

A szenvedő szegényeknek, a kiet-len, bágyadt éjszakáknak, beteg ál-moknak, vesztett életelátásnak, a folyton fájo ételtel vívot harcok-nak, a könnyes bánatoknak, az éggé törő, vergődő boldogfalan-ságnak, a síró vágyaknak, a mesék fény lányának, az kínába csukló lemondásnak dalait füzte krizanté-num-eszkorba Wlassics Tibor báró bánatoszávu lantja. De a bus ak-kordokon átcseng a kálváriásorsú nemzet bizó hite, élő reménye is.

Wlassics Tibor báró ezzel a kö-tetével bizonyoságot tett arról, hogy a ma élő költői nemzedék egyik kiváló reprezentánsa ó, költemé-nyei a magyar versirodóom gyön-gyei.
(v. b.)

Almanach-özön. Minden vala-mire való napiap, karácsonyra ol-vasóinak Almanach-hal kedveske-dett. Szomorú tünete ez a magyár irodalomnak. Hazai könyvtermé-sünk, eredeti művekben, évről, évre csökken, írónk nem tudnak szóhoz jutni s közönségünk telje-sen elszakott az olvasástól.

Könyvpiacunk sivár! Mintha csak kihaltak volna írónk, — na-lit-gatnak. Pedig, ha valaha szüksége volt ennek a nemzetnek irodalom-ra, úgy a mostani idő az, Remé-nyünk fogytán, hitünk kialvóban, csüggedtek és elhagyottak va-gyunk. Most mutathatná meg leg-jobbán irodalmunk, igazi hivatását.

Íróinkat a közgazdasági zül-öt-ség nyűgzi. Ma egy könyv kiadá-sa sok-sok millióba kerül, viszont a közönség anyagi leromlása miatt, főlvéve képességét elvesztette. A kiadó üzletember végeredményben, aki számol, kalkulál. A könyv — legalább is a magyar könyv — nem kelendő portéka, tehát nincs is rá kiadó.

Mennyivel szebb lett volna, ha lapjaink az ideai karácsonyra a sablonos Almanachok helyett in-kább egy vagy két magyár író munkáját helyezték volna olvasóink karácsonyfája alá. Nyert volna vele a közönség, nyert volna az irodal-m, a költségek pedig így is, úgy is — ugyanaz.

Mi van az Olcsó Jókaiival? Jó-kait ünnepli ebben az esztendőben az egész világ. Idegen nyelvekre fordítják munkáit s amint halljuk: legjobb regényeiből válogatott ma-gyar kiadás is készül. Fájdalom tu-lon-túl ismerjük a magyar könyv-kiadó viszonyokat. Drága a papír, drága a nyomdabér, drága a könyv. Már pedig egy drága kiadásu Jó-kainak ép most a centennárium évében nem sok értelme volna.

Jókai a npél A nemzet egyetem-legessége azonban csak úgy juthat hozzá, ha igen olcsó kiadásban kerül piacra. Erre meg van az ala-punk, csak ki kellene építeni. A Révai cég, mely a magyar kultúra-ban határkövet jelent, még a há-ború előtt indította meg az Olcsó Jókai sorozatot. Ez ép úgy, mint számos kultúr vállalkozás, a há-ború miatt a 250. számmal meg-akadt. Azóta nem folytatják.

Az eddigi számok Jókai egy-két regényét kivéve, inkább kisebb munkáit tartalmazzák, míg a Kár-páti Zoltán, az új földes úr és még sok más regényvel adós mar-d a vállalat.

Nemzeti missziót teljesítene tehát a Révai cég, ha az Olcsó Jókait a háború előtti igazán olcsó füzetekben folytatná és feljelné benne a teljes Jókai anyagot. Ez többet érne minden hivatalos ün-neplésnél.

Hangay Sándor : Regösénekek Erdély-országból.

Hat csodálatos szépségű ósma-gyar mondtát költött eszkorba Hangay Sándor a most megjelent leg-újabb kötetében. A kiváló költő regösénekeknek nevezi ezeket a már-már elfelejtett gyönyörűsége magyar époszokat, amelyeknek egy-egy üteme előcsendül még az erdélyi bércek között, mesélmon-dó ősapáink dicsőséges hagyomá-nyaira visszaemlékező unokák aj-kán.

Hangay Sándor ihletett lantján friss buzogással zendül fel újra az elfelejtett patinás ének, s a költő, mint egy messze jövőbe sugárzott lángcsóvája annak a dalos magyár léleknek, mely honfoglaló harcok idején, táborlitzek-mellett gyön-gyözte énekeibe a hősök tetteit, mely, tiszta szerelmeit, — ezeken a regösénekeken át visszavilágít a daliás időbke, amelyeken mint ví-rágkoszorúkkal díszített diadalma-kun át a mondták szines birodal-mából a történelembre vonult előre a magyar.

Hangay Sándor, mint a régi le-tűnt időknék egy ezredév jöven-dőjébe előre száguldo regöse csodálatos eredetiséggel üti meg a ko-zobos húrjait, énekelvén daliás idők-ről, kacagányos, — kelevézes, honfoglaló leventékéről, Aki ilyen lökéses szépen üde, harmatos irisszéggel tudja életre varázsolni a magyar mult hangulatát, az nem-csak isteni ihlettel áldott költő,

kinek lelke ösztönösen rezonál nemzete, fajtája szívűbő kicsörge-dező érzésekre, amint dalba zen-dülnek nótás ajkon, regös-lanton, de ismerője is multunk hagyomá-nyainak, történelmének, — mélyen bányászó tehetséges kutatója an-nak a tudományvilágnak, mely a turáni gondolat körül szövdött s alakult ki évezredek során. Ismeri a turán mithológiát, amit kereszt-ül-kasul hálózott a görög, római, majd később a keresztény monda-szövő képzelet, s az ősszeluszált monda-gomlyagból biztos kézzel bogozza ki az ősturán mítosz aranyzálatit s szólataltja meg a tiszta és örök magyar érzéseket, melyek a népköltészet zengő víz-ből csillognak elő.

A NEMZET CIMKEPEI.

A „Nemzet” változatos és mű-vészki kivitelű cimképeit Palatinus Pammer Imre, a jeles grafikus és festőművész és Szaimari Metz Re-zsó festőművész, a „Nemzet” mű-vészki munkatársai készítették. — A „Nemzet” olvasói bizonyára szerető figyelemmel kísérik művészki munkatársaink kiváló munkálko-dását.

Történelmi mozaikok.

Közlő: Fráter Paulusz.

Magyaros lecke.

Mikor Mátyás király Német-áj-helyt ostromolta, a szultántól vá-ratlanul egy török követ érkezett a táborba, ki erőlesen követelte, hogy haladéktalanul ereszkék a király elé. Mátyás a dolyfős köve-tel azon a helyen fogadta, ahol a török ágyuk a legsűrűbben szórták a lövedékeket. A rettenetes ágyú-dörgés és a király nyugodt mag-tartása annyira megzavarta a kö-vetelt, hogy alig tudott néhány szót dadogni. A király amikor látta, hogy a kevély török a feleletmlől minden ízében vacog, látható meg-vetéssel így szólott:

— Úgy látom, magamnak kell a szultánhoz küldeni valakit, hogy megtudjam, mi a kivánsága...

A szabadság.

Jubal az amerikai rabszolgák szabadságáról tartott egyik beszé-deben, a többek között így nyilat-kozott:

— Mig Amerika ki nem mondja a rabszolgák szabadságát, az ame-rikaikai rabszolgái maradnak a sza-badságnak...

Ezt a sarkigazságot megszívlel-hető a művelt antant is, miattl a kultúra és az emberi szabadság védelmében csörgeti felettünk lán-cait.

A hódítók mestersége.

Napoleon egy alkalommai így szóló háziörvosához:

— Az orvosi tudomány, az or-gyilkosok tudománya, —
— Akkor hát mit tart felséged a hódítók mesterségről? — kérdezte ravasz humorral az orvos.

Királyi dac.

York bibornok, a Stuartok utol-só trónkövetelője, ki az angol „dicsőséges forradalom” trónfosztó hatalozatába helyeg sem tudott beletérődni, 1758-ban még pénzt veretett e kórrattal:

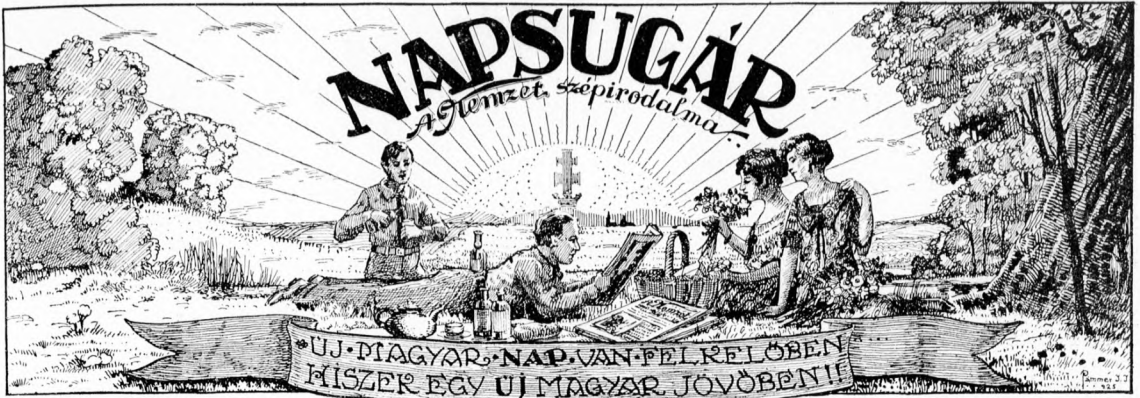
„IX. Henrik Isten kegyelméből s nem az emberek akaratából Anglia királya”.

A királyi dac — mint tudjuk, — a nép fenségén hajótérszt szenvedett.

Magas származás.

Falconet a kiváló francia szob-rász, ki I. Péter cár híres szobrárt készíttette, a legalsóbb néposztály-ból származott. A szobor leleple-zése után, mikor II. Katalin egyéb adományai mellett a „magasszüle-tésű” (hochgeboren) címmel is ki-tüntette, így szólott:

— Ez a cím valóban méltó hoz-zám, miután Párizsban egy gabo-napadlason születtem!..

Az elhagyott testvérek.

Irtá: Jókai Mór.

Jókai születésének százéves évfordulója alkalmából kegyelettel mutatjuk be a nagy költőkirály egyik legkedvesebb elbeszélését, melynek tárgyát az ősmagyar mondavilágból vette. (Szerk.)

Béla király uralkodása első éveiben négy dominikánus szerzetes, szent téri-tői gerjedelemtől ösztönözve, megindult felkeresni azon anyaházat, honnan a magyar nemzet kijött, ahol még magyar testvérek laknak.

Kettő közülök nagy Bolgárország széléről visszatért. A vad népektől lakott roppant erdségek láttára elvesztette bátorságát tovább hatolni.

Csak két testvér, Julián és Bernát indult neki az ismeretlen útnak, melyen azelőtt negyedfélszáz esztendővel a magyar nemzet Almos vezetése alatt keresztülvonult. — Homályos regék, szájhagyományok emlékekben tartották még az ott lakó népek közt a délceg hadiak pillanatnyi megjelenését; honnét jöttek oda s hová mentek azután? senki sem tudta tovább. Nyomról-nyomra kellett tovább tapogatózni a honkeresőknek. Messze hetekig járható földön ismeretlen vadidegen népek laktak kőröskörül, ismét odébb senki sem lakott; üres sivatagok terültek el beláthatlan messzeségig, képtelen erdők, miket csak egy-egy vad folyam szakasztott meg néhol s ha azokból kiértek, újra idegen nagy városok elé jutottak, miknek hírének sem hallák azelőtt.

E kétségbeejtő vándorlásban az egyik testvér meghalt éhség, sanyarúság miatt, az egyedül maradt testvér egy pogány pap szolgálatában vándorolt azután városról-városra tovább, nem téve le a reménységéről, hogy akit keres, még fel fogja találni.

Egyszer egy idegen város kapuja előtt egy kúthoz tért a fáradt vándor, honnan szaracén asszonyok hordtak fejükön hosszú korsókbán vizet. Az eltkadt szerzetes egyet megszólította közülök, amelyiknek legnyájasabb, legbeszédesebb arca volt.

A pusztában eltikkadtak nem esett oly jól a hűs víz, mint midőn az aszszonyt megszólalni hallá tiszta magyar nyelven, ez idegen népség között.

— Honnét hozták őket ide? — kérde Julián a nőtől.

— Messziről — felelte az —, ott ahol a fehér hegyek látszanak, mikből a nagy kék víz ered, még azokon is túl ottan van nagy Magyarország, határoktól be nem kerítve, ottan laknak a magyarok, boldog és hatalmas nemzet.

A barát megáldá a nőt, hálát adott Istenének s megindult a mutatott táj felé. Nem érzte többé a fáradságot, csak a mindig közeledő földet látta maga előtt s az édes hazai nyelv csengett lelkében.

Huszdnapra eljutott nagy Magyarországra.

Ott találta őket, az egyszerű, kedélyes népet, amint azt négyszáz év előtt testvérei elhagyták.

A Volga partján laktak, pogányok voltak, egy Istent imádtak, de nem bálványképből. Lovaikban és fegyvereikben állt minden gazdagságuk. A kenyérvetés és a rabszolgátság ismeretlen volt előttük. A tatárokkal is harcoltak és a tatár őket nem győzte le soha. Eppen akkor a tatár fejedelem követe ott tanýzótt a magyar vezérnél, a legyőzhetetlen nép szövetségét kérve a nagy khán nevében s beszélve, hogy Tatárország határain túl támadt egy hatalmas nemzet, melynek szándéka megindulni nyugat felé s meg nem pihenni addig míg a világ végéhez nem fog érni.

Az ősz magyar vezér s a sátorában összegyűlt hadnagykok éber figyelemmel hallgatták Julián beszédét az eltávozott rokonokról, az új hatalmas hazáról, a magyar nemzet fényéről, dicsőségéről, nagy királyairól; kebleik feldobogtak, midőn a nagy, nehéz csatáról hallottak beszélni, helybenhagyólag integettek rá fejeikkel: így szokott a magyar csatázni — emitt is. S ha szólt a nemzet szenvedéseiről, szemekbe

könnyek gyűltek. Mindenütt szerencsétlen volt a magyar. S midőn az új vallás tanait elmondá, áhitattal bámultak rá a kebleikből ismeretlen vágyak fohászra kelt: milyen jó volna eggyé lenni a két nemzetnek. Egy király alatt, egy isten alatt: egy földön lakni, egy eget imádni.

Az ősz vezér magához inti a szerzetest.

— Menj vissza hazádba — szólt neki — mondd meg a testvéreknek, hogy nehez idők következnek el ránk úgy, mint rájuk. Meglehet, hogy a következő esztendő el fog bennünket törölni a földről. Minket készen talál a veszély, készülnenek ök is, mert közel van. Elsők leszünk mi, akik meg fogunk velök küzdeni, ha minket letörhet, akkor rajtatokat a sor. Hallottad a török követ beszédeit; el ne felejtöd, — mert igazak. Ha néhány év alatt a testvérek országát semmi halálos veszély nem éri, akkor jöjj vissza te és társaid, amennyien akartok, bennünket felkeresni. De ha eljut hozzátok a vihar, akkor minket ne keressetek többé, mert az holttesteinken keresztül fog csak odáig jutni.

A szerzetes sietve tért vissza honába. A magyarok elvezették a Volga mellé, egészen a lakott országig. Otthon elmondta a királynak és az ország nagyjainak, hogy a testvéreket feltalálta, inté őket, hogy készüljenek nagy, halálveszélyes napok elé. Kinevették, meghazudtolták, a királyon kívül senki sem hitt szavainak.

És két év múlva az ország határain volt a mongol s a készületlenül talált nép elpusztult nyilaitól.

A vén vezér jól jövendőlt. Hungaria Magna helyen most egy magyar sincsen. Ezt a kis Magyarországot csak a nagyobb holttesten keresztül támadhatta meg a mongol. Hová lettek azontúl rokonaink?!

Meghaltak, elszéledtek, nincsenek többé, magunk vagyunk.

Világ közepe.

Irta: Gárdonyi Géza.

Tavaszdodott. Zöldült a fű a csaták mezein. Fűzfák, nyárfák lombosodtak, gyümölcsfák lombosodtak. Az oroszokkal kevéssel előbb pécsettük meg Breszlítovszkban a békesség első felvét.

Napnyugta után egy orosz paraszt lesett elő a vasúti híd alól. Fehér báránybőrűve, hosszú ködmen, magasszárú bagariacsizma, — látnivaló, hogy orosz paraszt.

Óvatosan nézett körül. Felmászott a töltésre is. És még mindig csak hason, végigszemléldött a sinek hosszában nyugat felé. Mintha azt nézné: hova vezet az égi nap? Nézett, szemléldött, elcinte csak hason. Aztán feltérden. Később fel is emelkedve.

A határon történt ez.

Visszasetett aztán a híd alá. Batyut emelt elő onnan, orosz katonái hátizsákot. S egyre tekintgelődve indul utnak a vasúti töltés mellett napszállat irányában.

A sineken akkor nyugat felől valami emberféle mutatkozott. Közeledett a homályban. A fején fekete bozomú báránybőrűve, de a kezében vasúti piros lámpás, — látnivaló, hogy az is muszka.

Hogy összeérkeztek, — a vasúti ör fenn, a paraszt lenn, — a paraszt megállt.

— Zdrásztvujtye! (Aggyisten!) — kiáltott fel a vasúti emberre — mond csak barátom, orosz vasút-e még ez? vagy hogy már osztrák?

— Orosz — biccentett a vasutas — ez még orosz.

— Hát mennyire még a határ?

— Puskalövésnyire. Az a ház, amelyik amottan fehérlik, amott a két nyárfala alatt, az már osztrák kocsmá.

— Örzik-e?

— Nem igen. Tudod tán, hogy békesség van már, hálistennek.

— Tudom. *Dáj Bog császtly.*

S tovább ballagott. Felkerült már ő is a sinekre.

A vasutas utána kiáltott:

— Szlis! (Hé!) Nehogy betérj a kocsmába. Egy vad magyar ül ott bent, vesztült haragos. En se mentem be

Az orosz megtoppant.

— Magyar? Katona?

— Nem katona, csak valami paraszt.

De igen vesztelkedvű. Száz szál gyertyát parancsolt. Csak egyet adhattak neki. Bort is sokat parancsolt. Azt adtak volna bőven. De káromkodik, hogy nem jó a bor.

A muszka már alig hallotta az utóbbi szavakat: lódult, igyekezett a kocsmának.

— Aggyisten! — robbant be az ajtón magyar szóval.

A kocsmasztalnál csakugyan egy magyarféle ember ül, kék-posztóruhás. Kerek és tokás szőke fején félrecsapott pörgekalap. Vékony szőke bajsa, mint két kemény drótszál az orra alatt, egyik fel, másik le. Egy búsvilágú fagygyertya mellett pipázik kurtaszárú és zöldbojtos cseréppipájából. Előtte vörhenyes bor, hosszúnyakú palackban.

— Aggyisten — hökölt el meglepődéssel —, no jó hogy jön már valaki. segít átkoznom ezt a lórét.

A muszka csak néz.

— Hát hogy a fenébe kerülsz te ide ciborá?

A ciboráról csakhamar kiviláglik, hogy nem is annyira magyar, mint a ruhája, csak ép hogy négy esztendőre magyar földre rekesztette a háború. A béke hírére fölkerekedett, hazaindult, csakúgy, mint Takács János, ahogy fölkerekedett és hazaindult a muszka földről, muszka süvegben, muszka ködmenben.

No, a két ember egyszerre összebarátkozott. Iván úgy beszélt magyarul, mint János muszkál, hát beszélgettek. Vidám szép kedvűl beszélgettek. Hol magyarul beszélgettek, hol muszkál, hol pedig alkalmatosan keverve a két nyelv szavait.

— Hát honnan gyössz? Milyen tájra? — kérdezi azután János.

— Ókécskérül — feleli Iván —, a Tisza mellett van az.

— Szihalom táján nem jártál?

Iván a fejét rázza. Nem járta táját Szihalomnak, hírét se hallotta.

Koccintanak, isznak. Iván pipázik. János cigarettázik. A gyertyába gondolkodnak.

Aztán Iván kérdi, hogy János merre járt nagy Oroszországban?

János Orelben raboskodott, még beljebb nem járt. Hát megint hallgatnak egy sort. Koccintanak, isznak. Gondolkodnak.

— Milyenek otthon az állapotok? — szólal meg ismét Iván.

— Hát hol, hogyan — von a vállán János — néhol van kenyér, néhol nincs. A hol én vótam, ott vót kenyér *kvátyit*. (Bőven.) Hát minálunk?

— Magyarországon van kenyér. Sokat rekvirálnak, de azért van kenyér, kvátyit. A hol én vótam, ott vót kenyér. Eldugtuk a lisztet. Csizmáért kaptunk

lisztet. Még a kutya is ehetett lisztet. Kvátyit.

Isznak. Hallgatnak. Iván szivogatja a pipát, János szivogatja a papiroszít. Gondolkodnak.

Jánosnak aztán szava ered: elmondja, hogy nem várhatta meg a hivatalos hazaterelést, mert neki felesége van otthon. Csak egyhetes házások voltak, mikor elszakadtak egymástól a háború mián.

— Ej, ej — mondja a muszka.

János tovább beszéli a sorát, hogy hivatala van neki otthon a faluban: harangozó és levélhordó hivatala, otthon Szihalom mellett. Nem nagy a fizetés, csak alig, hogy egy süldő kerül belőle télre. Mégíshát egy házaspár megélhet belőle, valahogy.

— Szegényesen, de megélhet.

— Nono — mondja a muszka.

Aztán Iván regéli el, hogy neki is van hivatala otthon, mert ő meg hát iskolaszolgá volna Kalpnafalván és hogy két kis gyermeknek a sorsa nehezíti kiváltképen a szívét.

— Hej szegény kis Nyunyám, hej szegény kis Alekszejem, két kis pisze bogár. Nyunya még csak hat éves, Alekszej három, ámbátor hát most már... Nyunya igen okos. Már meg is varrt a rosszabbik ingemet, ahol feslés vót rajta. És csak úgy maradtak a házban, csak úgy... Isten oltalmára bízva, a két kis pisze bogár.

János meghatottan pislog.

— Vót, vót — mondja muszkál, ami annyi, mint ej, ej.

Aztán vigasztalóan biztatja Ivánt:

— Megvannak azok az anyjokkal.

— Az anyjokkal? — csodálkozik Iván — iszen az anyjuk a temetőben fekszik.

Ezen meg János csodálkozik el: ha már valaki a temetőben fekszik, valóban bajos az állapot. De méginkább elcsodálkozik, mikor Iván elmondja, hogy voltaképpen nem is édesgyermekjei a nevezettek, csak mostohagyermekjei. Mert özvegy volt az asszony, az előbbi iskolaszolgának a felesége. És ő úgy lépett a helyébe, hogy az özvegyet is elvette a két kis árvaal együtt.

— Így a helyes — bólint János.

De azért csodálkozóan pillog és a fejét rázogattja.

— Hát így — mondja elégedetten Iván — mert voltaképpen én lettem volna az első férje is. En ám. De Jermoláj kapta meg akkor az iskolaszolgái hivatal. Fedorovics Jermoláj. Hát ő vette el, az a Fedorovics Jermoláj. És

hát Nyunya nem is Jermolájra hasonlít, hanem énréám.

János nem igen érti ezt a bonyodalmat, de azért bólogat:

— Így a helyes.

— Így — bólintja rá Iván is — Nyunya az én hasonlatosságom, Alekszej az anyjáié. Hjej... Két kis pisze bogár...

Kivergeti a hamut az asztal szélén a pipájából.

— Bizony nem nagy a fizetés — sóhajt aztán elgondolkodva — kövér iskolaszolga nincs Oroszországban.

— Harangozó sincs kövér nálunk — veti rá János.

— De mégis hát van südöd. Nálunk nincs südő a magunkfélének. Csak ép hogy a temetések... Temetéseken én is kántálók a diakónussal, a pápa mellett: nekem is jut a kalapból.

János ezt már jobban megérti. Láttott temetéseket. Láttáa hogyan kántálnak: *Hoszpodí pomiluj* és hullnak a háromkopekes apróbankók a diakónus kalapjába. Bizony silánvka jövedelem.

— *Vot, vot* — sajnálkozik János.

A muszka a fejét rázza:

— Hogy sirt a két kis pisze: „Ne menj el papasa, ne hagyj el bennünket”. Letérdel'ek elem, úgy könyörögtek: „Ne hagyj el papasa...”. Mutaltam nekik a cár képére: „Cár parancsol: papasa engedelmeskedik”. Hát akkor a képnék fordultak, könyörögtek: „Felséges cár atyus, ne vidd el a mi papasánkat!”, „Hazagyövök” — bízattam őket — csak ne sírjatok édes kis csibém, majd meggyövök egyszer. Hát most már hálístennek...

Ivánnak csupa könny a szemé. Tölt a két pohárba.

— Az én feleségem is nagyon ritta a sort — sóhajt elgondolkodva János is — odafeküdt a lokomotyi elé...

Isznak, hallgatnak. Iván szivogatja a pálpát, János szivogatja a papírószt.

— Sajnáltam pedig a gazdámát — csóvál a fején elborongva Iván — jó ember vót. Cszizmadia vót, jó ember vót. Kender János cszizmadiamester. Jó ember vót.

— Hát az enyim — veti fel a fejét János — az enyim...

— Én csak talpa'tam, foltoztam — folytatta Iván — ő meg új csizmákat varrt. Vót minékünk bőr, vót pénz, vót bor. Kender János cszizmadiamester. „Igyál Iván!” Jó ember vót.

— Hát az én gazdám? Az én gazdám még a vasútra is elkísért, feleségével, gyerekeivel együtt. Negyven verszt. Ezt a piros rubuskát is tőle kaptam. Selyem. Nem új, de selyem. Akkor se vót új, mikor adta. De azért jó: nem viseltes. Mért kihizott belőle.

— Kender János is kövér volt, ilyen has, ilyen toka, fekete bajusz. Jó ember vót.

— A tarisznyámba kalács, pogácsa, egy palack szamogonka. Meg egy szárbubeles, cáril — Ne menj el *moje továris Jogán!* — mondták — lovam, tehenem is téged sirat. Még a házam fala is sirat *moje továris Jogán*, mert az

se lát több meszet, ha te elmégy. Inkább hozd el a feleségedet is.

— Hozd el a feleségedet — biztatott az asszony is.

— Hozd el — mondogatta az ember is — itt jó mód van, sehol sincs ilyen jó mód. Itt a világ közepe János. „Sehol nincs ilyen jó mód”. Paraszti ember vót pedig az én gazdám. Nikoláj Fintics Bráhin a becsületes neve. Soha nem vótam én olyan gazdag ember, miní Nikoláj Fintics gazdurammál. Tejbe mosdottam, szalonnával törülköztem, kóbász vót a nyakraivalóm.

— Mink is két disznót öltünk, nagy-nagy két disznókat. Vót ott szalonna, sonka, kóbász... hajj! Teperőt túsor csusza!... A kutya is jobban élt, mint minálunk a főkomiszár. Névnepok, keresztelők, lakodalmak, torok. „Itt ülsz mellettem Iván. Igyál Iván! Isten éltesen Iván!” És ő is azt mondta: „Sohse menj te haza Iván! Itt a világ közepe Iván! Muszkaország már csak valahol a szélin lóg”.

— Hát jól is beszélt az a csizmagya.

— Vasárnap meg a kocsmában. „Itt ülsz melle'tem Iván. Igyál Iván”.

— Hát mink a csájnájában. Mink is minden vasárnap. Ott ugyan nincs se bor, se szamogonka, de minket ám a csájnájás a maga szobájába eresztett. Ott ám vót szamogonka kvátyit. Négykézláb mász'unk haza.

Iván legyintett.

— A bor különb ital. Van ott bor haj-hajj! teperőt túsor csusza. „Igyál Iván. Isten éltesen Iván.” Reggel danó-káltunk haza. Másnap nem dőgozunk. Sohse lesz nekem olyan zsíros a bajuszom.

— Hát mikor mink Nikolájjal...

— Hát mink Kender János urammal...

Éjfélíg beszélgettek kiki a maga paradicsomát. Közben-közben bort rendeltek. János orosz papírósztival kínálta Ivánt. Iván letette a pipát és cigarettázott. János fölvette a pipát és pipált. Aztán megint Iván pipált és János cigarettázott. Meg-megint János pipált és Iván szivogatta a cigarettáikat.

— Hát mikor mink Nikolájjal...

— Hát mikor mink Kender János urammal...

Danoltak is egyet. János orosz nótát, Iván magyar nótát. De mind a ketten danolták az orosz nó'át is, a magyart is.

Aztán lef'eküdtek, persze csak szalmára, a kocsmá földjére. És Iván álmódott Kender János urammól meg a két kis piszeről. János álmódott Nikoláj Finticsről, meg az egyhetes asszonyról, aki a lokomotyi elé feküdt.

Reggel mind a kettő korán kelt.

Iván arra gondolt, hogy Jánosnál muszka pénz van, ő nála meg magyar. Jánosnál valóban vót még száz és ötvennyolc rubel. Ivánnál meg ötszáz s egynehány korona. Iván örömmel váltotta magáénak a rubeleket két koronájával. A ruhájukat is megcserélték. A piros rubuskától János nem akart

megválni, de Iván meg éppen azt óhajtott a legerősebben.

— Minek az neked? Adtam posztólajbit, az való magyarnak. Rubaska való orosznek, posztólajbi magyarnak. — Nem is nekem, a feleségemnek szántam.

— Férfinak való az, nem asszonynak. Rubaska való orosz férfinak.

S odarakta János elé minden maradék magyar pénzt.

— Orosz férfinak való.

Hát János végre is ingadozott. Iván rátette a pénzre a pipát, dohányzacskót is, hát aztán akkor János levette a rubuskát. A pipáért ő meg hát a maradék orosz cigarettáit adta oda.

Belődítottak reggelnek egy csésze teát. Utána szalonnát, Iván tarisznyájából. Szalonna után egy kupica pálinkát. Pálinka után pogácsát, János hatizsákjából. Pogácsa után megint egy kupica pálinkát.

János rágyújtott aztán a pipára. Iván rágyújtott a cigarettájára.

A kapu előtt kezét szorította:

— Isten áldjon meg, János.

— *Szvo karos*, Iván.

Iván indult a báránybórsüvegben napkeletnek, amerre a két kis pisze lakik. János a pörge kalapban napnyugotnak, amerre az asszonyka lakik, aki lefeküdt a lokomotyi elé.

Csillagbetűk titka.

Irta: Hangay Sándor.

Az őszi égre, hogyha néztek:

Csillagbetűk, szent ős-jelek

— Földi javuknak áhítója —

Utadra óva intenek.

Fénylő körök és apró pontok,

Meg titkos ábrák, vén csudák

Citrázak, rejtek hét lakattal

A Szentez-szentje trónusát.

És töprengőn botorkál rajtuk

Szemed, — bódultan áll agyad,

Míg lázadozva sir a lelked.

Nyitjára nem jössz, nem szabad!

Egy éjjel nékem mégis megnyílt

S azóta többé nem titok,

Hogy mit irnak a menny boltjára

A láthatatlan irnokok.

Irkás és értsd: te vaksi féreg,

Ki földet tús bálványt emel,

Nem hallja az, hogy a szívében

A nagy mindenség énekel.

S mert vak, süket vagy, úgy rendelték

Az égbolt néha meg-meging

És csillag hull a sár ölébe,

Hogy újra láss és hallj megint.

Hulló csillagból lesz a költő,

Ki nagyszerű csudákba lát

S mert lelke égi tüzből pattant

Neked lobogja ki magát.

A SÁNTA GENERÁLIS.

Irta: Herceg Ferenc.

A vitorlázást két okból is kedvelem. Az egyik az, hogy a hajón minden napnak huszonnégy egész órája van. A nagyvárosi ember, ki az örökös kapkodás és sietség között arra sem ér rá, hogy éljen, egyszerre bővebben van az időnek. Mit csinálsz ma délután? Kitisztítod az angol pipádat. Ahhoz azonban madártoll is kellene. Jól van, alkonyatkor majd keresünk egy zárcsát vagy egy buvárt, a pipatisztogatással ráérünk holnap is.

És még egy kedves oldala van a vitorlázásnak. Olykor szerencsejáték, melyben a természet hatalmas démonjai a partnereid. A játék esélyei titokzatos, boldog lázba ejtenek. Képzeld el, hogy Kecskemétről fel akarsz menni Budapestre, még pedig hirtől. Kivontatod kocsidat a házad elé, ráülöl a bakra, pipára gyújtasz és vársz... Egyszerre megzúgnak a jegenyefák, négy tüzes fekete ló áll előtted. A nyerges hátán lobogó hajú, villogó szemű, bájos ifjú démon ül. Szó nélkül a kocsi elé fogja lovait, aztán — hajrá! vágatva megindít az országúton. A lovak nesz nélkül, puha szökésekben haladnak, te két kézzel fogod a gyeplőszárat... Lehet, hogy felrepitenek Pestig. Lehet, hogy Lajosmizén egyszerre párává foszlik a démoni fogat és te megint mozdulatlanul pipázgatsz az úton. A fekete lovas a tramontana volt. De jöhet még a levante, a maestral, a bóra vagy a sírokló, egy istenség gyermekei mindannyian.

Jobbra tőlünk vannak a sárga vegliai sziklanartok, balra a horvát hegyek, melyeknek oxidált ezüstszínű karsztos lejtőin a fiatal erdők úgy festenek, mint a zöld penész. Már látjuk a cirkvenicai Terápia-palotát. Akkorka, mint egy gyufaskatulya. Embereket nem látok a parton, de az élet zaja kihallatszik öt kilométernyire a tengerre, csilingelés, gyereksírás, kakaskukorékolás hangján. A tramontana elállott. Egy ideig még rángatta, csapkodta a vitorláinkat, de annyi ereje már nem volt, hogy előbbre vigye a hajót. Még kell várunk a délutáni levántét.

A sánta generális a közeli vegliai partra mutatott, egy nagy sziklára, mely olyan likacsos volt, mint a fűrdő-spongya és azt mondta, hogy arra van az ő családi birtoka. A felesége odaát lakik Szeleén és ha földjük után akar nézni, akkor másfél óráig kell forgatnia a bárka lapjátait.

Kíváncsiak lettünk a dominiumra és mivel okosabb dolgunk nem volt, csónakra kaptunk és kiveztünk. Működött másznunk a nagy sziklát. Odalenn a mélységben kerek kráterlyuk ásított, akkora, mint egy cirkusz porondja, ott volt a birtok. Burgonya, néhány szőlőtöke, két fügefa termelt benne.

— Jó föld ez! — mondta nem minden önrzét nélkül a generális. De aztán

egyszerre dühre lobbant és káromkodni kezdett.

— Tessék, a gazemberek megint ellopták a földem felét!

Kapzsi szigetlakók éjnek idején kijárnak az őrizetlen birtokra és pultonnyon viszik el a cinóbervörös anyaföldet.

— Majd visszaserzem a télen! — vigasztalta magát a generális, miközben egy baljóslatú pillantást vetett a szomszédos kráterlyukak felé.

Felóra mulva megérett a levante és mi folytathattuk az utunkat, igaz, hogy csak lavirozva. Szele tájékán megakadt a szemünk egy fantasztikus, fekete felhőrongyon, mely baljóslatuan szállott a kék égen. Ugyanakkor egy nagyon mocskos bárka közeledett felénk a parttól. Egyetlen nagy, barnapiros vitorlája volt, afféle sárkányszárny, minővel talán a kínai dzsunkák mennek. Oly gyorsan repült, mint a teknő, mely a Gellérthegyre viszi a boszorkányokat. A vágató bárka legénysége két aszszonyból telt. A kormányt az öregebbik fogta, a hajó orrán, hosszú csuklyával a kezében, hatalmas termetű fiatal menyecske állott. Olyan volt, mint a női ruhába öltöztetett matróz.

— Nem szoktak a tengeri kalózok néha asszonyoknak öltözni, hogy meg ne ismerjék őket? — kérdezte a kereszt-fiam, aki messzilátóval figyelte a bárkát.

A két asszony egyenesen nekünk jött. Mikor már csak egy evezőcsapásnyira voltak tőlünk, a fiatalabbik elkapta csáklájával az egyik drótkötélünket, a barkedője aztán hozzáfeküdt a Sírály bordáihoz.

— Hol van az a korhely? — kérdezte tőlem a kormányon ülő hölgy.

— Generális — kiáltottam le a konyhába, — gyere fel, a kedves anyósd és a feleséged akarnak veled beszélni.

A generális feltűnő csendesen és szerényen köszöntötte hölgyeit. Mi tapintatosan elvonultunk és így nem tudom, hogy mit tárgyaltak bizalmas családi körben. A szenvedélyes beszédnek az lett a vége, hogy a generális némi pénzt adott kedveseinek, egyszerűm indonban orvul lekapcsolta csáklájukat a Sírályról, úgyhogy a kutter megkönnyeb-bülten vitorlázhatott tovább. A hölgyeknek alkalmasint lett volna még mondani valójuk, de meg kellett elégedniök azszal, hogy az öklükkel és csáklájukkal hadonázva integessenek a tovaíram! Sírály után.

A vegliai parton három főkafejnyi szikla meredt ki a vízből. A három szírtlen három fekete nagy madár ült, három káratona. Olyan furcsán egyformák voltak, mint egy szecessziós kárpit-minta. A komám azonnal a puskája után sietett.

— Egyet meg'ölvök közülök... Ugyis tollra van szükségem a pipatisztításhoz. Csónakra szállott és a sánta generális, aki roppantul szereti a mulatságokat ezt a nemét, kezébe vette az evezőket.

En azalatt a messzilátóval néztem a madarakat. A Busch-féle prizma-binokli-val tisztán láttam szárnytolluk zöldes-fekete zománcát.

Most elsattant az első lövés. A három káratona egyszerre a vízbe zuhant, mint három kódarab.

— Mind a három megvan! — kiáltotta újjongó csodálkozással a vadász.

Jó ideig hiába kerestem a madarakat, aztán megláttam a három hegyes-csőrű fejüket, amint nyugodtan és sebesen szántották a vizet. Még egy lövés. A három okos fej már akkor eltűnt, a sörétek a pusztá vizet szántották. Öt perc múlva az öböl tulsó fel'én fedeztem fel őket. Most is sebesen és nyugodtan úsztak. A koma méregbe jött és rájuk duplázott. A lövések csattanva verték fel a sziklák visszhangját, a távoli hegyek dübörögve, mennydörögve, majd hosszan morogva válaszoltak rá.

Hangosan el kellett magamat nevetnem, mikor a három madárfej egy pillanat tizedrészig a csónak evezője alatt merült fel, ott, ahol a vadászlabban égő koma legkevésbé kereste őket. A Sírály egész legénysége most már a káratonának pártjára állott. A vadász még vagy négyszer lőtt, aztán felemelte a kezét.

— Nincs több patronom!

A három káratona szabályos libasorban, biztos távolságban hasította a vizet.

Alkonyatkor megláttuk a zengi citadellát és a nagy dohánygyárat. A kikötő nagy árbcán rengeteg nagy horvát zászlót lengetett az esti szél. A móló mögül főheféhr gözhajó jött ki dohogva a nyíl tengerre. A hajóról éneket hallottunk és valamennyien fűelni kezdtünk. Aztán egy kis meghatottság vett erőt rajtunk. Gyermekkorunk óta jól ismert, kedves akkordokat sodort felénk a levante. Több száz szép csendű hang énekl: Isten áldd meg a magyart!

Pécsi és nagyváradi katonanövendékek zendítették bele az Adria bíboros alkonyába a jövő zenéjét. A kereszt-fiam mindjárt a nagyárbochoz szaladt és köszöntve háromszor mélyen leeresztette a lobogókat.

A verbenigói hegyek mögött vérvörös volt az égboltozat. Följebb égő narancssárga; a zeniten lilaszínű. A levegő szivárványos színpompájában három fekete pont úszott nyugat felé: három káratona. Utánuk néztünk és egész szívünkkel örültünk, hogy jó egészségben érthették meg a mai estét.

Ének a végekről.

Irta: Krúdy Gyula.

Hallottatok már a felvidéki harangokat?

Milyen másképen szólnak a harangok a Felvidéken, mint az Alföldön! Középkorias csengésükben történelmi zenekarok szólnak meg, kifinomodott hangjukra mindenféle látományok tűnnek fel szemünk előtt, az ó-tornyok körül eszünkbe jutnak hazánk törtérijából való jelenetek; minden harangütés egy varázsló szó, amely csengve, zengve, énekelve mond el borongó századokból való történeteket. Az ember egyszerre közelebb érzi magát nemzeti törtérijához, mikor a felvidéki városok harangjait hallja: ősei is ugyanezen harangokat hallották, midőn az akkor még új kockaköveken a templom felé lépegettek, keresztet vetettek, fel-fohászodtak és ugyanezen harangok gyönyörű zenéje mellett elvonultak a város falai közül, hogy itt hagyják nekünk izgalmas vagy szomorú történetüket, egy nevet, vagy egy évszámot a múlt időkbel. — Ha sohasem jutna eszünkbe drágalátos történelmi múltunk: a felvidéki harangok szavára megelevenedik minden iskolai olvasmány, regény, tanultság, amit hazánk történelméből szívünkbe zártunk. A harangöntők tán több züstöt és aranyat keverték a rézhez, mikor ezeket a harangokat öntötték. Vagy talán az ösök lelke, fohászzkodása, sóhajtsa, öröme beévegyült a harangok hangjába, minégy örökös visszhang? Bármint múltik az idő, a felvidéki harangok mindig a magyar középkorról beszélnek, mert akkor tanulták meg az első hangot, amelyet kiejtettek.

Az érc-zászlók a toronytetőn pontosan mutatják a hegyekből fujdogáló szelek irányát, a városházán a pecsétes levelek megmondják, hogy ki a király Magyarországon, a városi zenekar, amely néhol bányászok társaságából, máshol zenekedvelő polgárokból alakul: minden ünnepélyes alkalommal effujja a Himnuszot vagy a Rákóczi-t, olyan meghatottsággal, mintha az egykori magyar királyság mind a négy folyama mellől Késmárkra irányodna minden figyelem: mily zenedarabokat játszik Szent István napján a tűzőtőzenekar?

Takácsok szövőgépe kattog a téli délután kékségébe borult házikókból, amely szövőszékeken egykor Krisztus urunk ingescskéjét szőtték, hogy örökké az tartson s együtt növekedjen a gyermekkel... Aranyívések, régiségkereskedők, himzéssel foglalkozó iparosok maradtak itt a középkorból, akik oly szerelmesei mesterségüknek, mint messi őseik, akik a két királyságban (a lengyelben is) megbecsültették a szepességű ipart. A fensikön, amelyet a Tátra merőleges határol, mint valami operai díszlet: furmányosok nyargálnak a gránic felé tokaji borral, bélai borovicskával, vászonnal és felpirul az arcuk a meghatottságtól, ha magyar nyelv-

ven szól hozzájuk az utazó. Ez az a táj, az egykori szepesi grófság, ahol a lakosok mélyen megemeltették a kalapjukat a magyar szó előtt. Mintha szegény leány ment volna dúsgazdag emberhez: olyan büszkék voltak hatalmas urukra, Magyarországra a Poprád partjain. A késmárki tornyok csengő, csilingelő, az örökös széiben foszladozott melódiájú harangszava, óráütése a pergő magyar történelem számára, jelezte az elmuló órát, esztendőket, — mintha a közelben állottak volna a krónikások, akik minden alkalommal feljegyzik a Szepesség hűségét a gyönyörű Magyarországra. Szegény lány volt ő, akinek ártatlansága és hűsége a hozomány.

E hegyes háztetők alatt, vasrácsos ablakok körül, döngő kapuboltozatok mögött olyan magyarok laknak, akik életük büszkeségét, lelküknek minden reménységét abba a hitükbe vetették, hogy van valahol egy igen hatalmas, mindenekelőtt való magyar állam, amely dicsőséges kezével sujthat és felemelhet. A hivatalnok-ünnepeket itt oly pontosan megtartották, mintha a mindenkori kormányelnök agógdalmasan várná a jelentést a késmárkai viselkedéséről, a március tizenötödiki nap csaknem olyan ünnepnek számítot, mint a karácsony, mindenki a legjobb ruháját öltötte magára a koronázás évfordulóján és a városi notabilitások ősz vagy kopasz fejükkel megindultan bölöngáltak, mikor a polgármester a Méze-kertben (rossz idő esetén a két kővér asszonyok vendéglőadóijában) poharát Ferenc Józsefre emelte. A város háza tanácstermében Ferenc József képe uralkodott talpig olajban, piros husárnadrágban és mielőtt a havasi legelők bérbeadásáról határoztak volna a lojalis szenátorok, talán némelyiknek megfordult a fejében, hogy mit szólna a tanács határozathoz öfelsége.

Ebben a városban minden utcák, minden cégtábla a boltok fölött, minden ház a piacon vagy a gyülekezeten arról beszélt, hogy a leghatalmasabb nemzet a világon a magyar, amelyhez tartozni dicsőséges és jövedelmező állapot. A romjaiban andalgó Thökölyvár mögött alföldi diákok tanulták a leckét, a hársfalevesi promenádon karöltve sétáló cipcer-kissasszonyok tüntetőleg és hangosan fitogtatták a magyar szót, a kis vasúti állomáson az esti vonat beérkezésekor korzózó hölgyek (a városban egyetlen aszfalttal borított területen), amíg ropogva sétáltak, magyar dalokat dúdolgattak, hogy a szárnyvonal masinisztája szívesen időzött a késmárki állomáson. Csak meszeze, a külső utcákban maradt meg egy-egy tábla, amely német szóval emlékeztetben tartotta az utca régi nevét, kérkedve, büszkén magyarul beszélt itt mindenki, ha a bérkocsisok idegeneket hoztak az állomásra, a tánciskolában

nemzeti öltözetben jelentek meg a legjobb táncosnők, az öreg boltosok szégyenkezve hívták elő fiukat vagy leányukat, ha a vevő magyarul szólalt meg. Még a városi dobos is magyarul proklamálta mondanivalóját a külső teleken és csak stutyomban mondogatta el az öreg tótoknak anyanyelvükön a proklamáció tartalmát.

És a liceumban keménykötésű, sovíniszta, többnyire függetlenségi érzelmű professzorok nevelték az ifjúságot, mintha megbizatasukat még Rákóczi Ferentől vagy legalább is Kossuth Lajostól nyerték volna az ifjú szívek felvilágosítására. Sehoh Magyarországon nem szavalták bensőségebb meggyőződéssel Vörösmarty és Petőfi költeményeit, mint a liceum önképzőkörében. Csak emlékeztek, alföldi magyarok, kik néhány ifjú esztendőket Késmárkon vagy más szepességű iskolában töltötték, mily rajongása és földöntúli tisztelete volt itta, hideg, hosszútéli, havas eszokon imádták a magyarságot szerény, félig-meddig mostoha fiai, a szepességiek, a Kárpát fagyot és nélkülözést termő fensikján. Az esztendő nagyobbik felét mély csendességben élte itt a lakossága a fűrészparral betömött ablakok mögött, féléteres hóval borított háztetők alatt. A borzalmas kárpái tél foga alatt megroppantak a fenyőerdők, méteres hó borította a piacot, a vicinális-vonat napokig adós maradt a pesti újságokkal, idegen hétszámra nem érkezett a szép Magyarországból e tájra, ám a diákok bálján, amelyet Vízkeresztkor tartottak, a tűzoltó-zenekar szinte fáradhatatlanul fújta el számtalanszor a Rákóczi-indulót, amelyre az ifjúság táncolt s az öregek könnyes szemmel bölöngáltak.

Most már a szelvény fújja a tároगतót a Thököly-vár bedőlő ablakain át.

Jelek.

Valami van a néma daczban, —
Valami zord, felemelő:
Lázongó, elfojtott erő...

Valami van a hallgatásban,
Valami, mely zokogva szól:
Megrázó, fuldokló sikoly...

Valami van a hosszú gyászban, —
Valami, mely kacagva jár:
Tavaszmosoly... reménység...

Valami van a tört szemekben, —
Valami csillanó parázs:
Muló fény, hosszú-villanás...

Valami van a sorvadásban, —
Valami fájdalmas szállás:
Titáni tette készülés...

Valami van a bántó csöndben, —
Valami rejtett, éji zaj:
Közélgő, felelmes vihar...

Vályi Nagy Géza.

A Balaton neve.

Irta: Vikár Béla.

A „magyar tenger” nevét szlav eredetre vezetik vissza nyelvészeink. Altalánosan elfogadott véleményem ez és valóban merészség tölem, hogy szembezállok vele. De alapos okaim vannak reá.

Bizonyos, hogy a régi szláv *blato* „sár” nagyon hasonlít a *Balaton* névhez és nincs kétség benne, hogy közülük van egymáshoz. Csakhogy én megfordítom a viszonyt és állítom, hogy *balaton* az ősi alak és *blato* ennek szláv népetimológiás értelmezése. A magyar *Balaton* ugyanis nem kelezhető holmi szláv *blato* — *blaton*-ból. Az idegen tulajdonnak átkölcsönzését szoros leléktani és hangtani törvénynek együttes, kölcsönös hatása irányítja. Az idegen név vagy értelmes szó az átvevő területen s akkor lefordítják: így lesz *Heiligenstein* a régi magyar *Igykő* „szent kő”-ből. Vagy nem értik a szót s akkor átírják olyan hangalakra, amely a lehető legközelebb áll hozzá. Így hallottam — s ez a tapasztalat érlette meg nálam a *Balaton* név régi magyarzálaban való kételyt — egy alkalommal, Felső-Örből Stájerföldre utazván, néhány német helynévnek magyaros értelmezését csak magyarnul tudó kocsisomtól: Friedberg — Frigyberek, Hartberg — Harcberek. Látnivaló, hogy a német *Fried* magyar *frigy*, német *Berg* magyar *berek*, német *Hart* magyar *harc* nem fordítások, hanem a német szónak hangzásbelileg hozzájuk leghasonlóbb magyar szokkal való helyettesítései: amellet *Fried* — *frigy* már nyelvünkben meglevő szó-kölcsönzésnek használatbavétele az alkalmi értelmezés céljából.

Már most ez előzmény után menjünk vissza ismét a szláv *blato* „sár” szóhoz. Ha csakugyan így hangzású név üti meg az új hazába leteleplülő magyarok fülét, akkor nem *Balaton*, hanem *Bala-tó* vagy *Baltó*-féle alak állt volna elő. Mind a két esetben igen sikerült magyar átírás lép az idegen hangzású szó helyébe, mint *Bala-vásár* Erdélyben, *Bala-zsér* Beregben, *Balla-hida* Zalában. Ime, a szónak első felét tökéletesen tükröznél a külön is tulajdonnévül hangzó *Bala* vagy *Balla* átírás; ha pedig a szó végén *-to* lett volna (szl. *bla-to*): akkor nincs az a magyar fül, amely ezt a *blato* nevet ne írja át *Balató*-vá. Már pedig a *Balaton* mellett soha *Balató*-féle ejtésről nem tudunk, ilyesmink híre-hamva sincs. Lehetetlen fölfevés tehát, hogy a magyar *Balaton* őse szláv *Blato* lett volna.

Egyébiránt még más szempontból is gyanú alá esik a föltételezett szláv eredet. Hogyan nevezhet-e volna el akármely nép a régebben szintúgy mint ma éppenséggel nem mocsárképi *Balaton* „sár”-nak! Igen, akkor, ha csak arról volt szó, hogy egy előtte ismeret-

len, érthetetlen idegen névnek a saját idiomájára való átírását kellett valahogy megtalálni. Ebben az esetben a *Balaton* — *Blato* értelmezés igazán sikerültnek mondható. A fejlődés tehát a megfordított úton járt, mint eddig véltük: *Balaton* az őse, *Blato* az utód.

Említsük meg, hogy nemcsak a tónak, hanem egy borsodmegyei falunak is *Balaton* neve van, helyesebben volt, miként Fényes Elekből tudjuk. E falu az Eger vize mellett fekszik. Ott se volt mocsár sohasem. Víz volt és van.

Igy jutunk el ahhoz a következtetéshez, hogy a *Balaton* név vége: *ton* nem lehet más, mint a *Don*, *Dona*, *Duna*, *Dunajec*, *Düna*, *Dvoina*, régi *Tanaís*, svábaink nyelvén *Tana* hangzású szó, amelyet alán eredetűnek magyaráz a nyelvészet és amely egyszerűen „víz” jelentésű; vagyis hogy *Balaton* azt teszi: *Bala-víz* v. ö. *Balavásár*.

Hogy Európa egyik leghatalmasabb vízének, mint legnagyobb folyamának neve is az alánoktól ered, az nem lehet megkérdés. Ez a régiségben roppant területeken hál átmenetileg, hol hosszabb ideig otthonos vitéz nép mindenütt ott hagyta a keze nyomát. És kétségkívül nem a *Balaton* lesz az egyedüli név, amelynek alán eredete még ki fog derülni.

Kérdés azonban: eredeti tulajdona volt-e az alán népeknek ez a *ton* — *don* „víz” szó, nem kölcsönvétele-e, mint az uralaltáji nyelvek víz szaváról gyanítják. Ezt a kérdést igazolja egy adat, amely szerintem fontos. A kaukázusi hunok, vagy amint orosz közvetítés után nevezzük őket: avarok nyelvében *tin* a m. víz. Nyilvánvaló, hogy az alánutód össe'ek *don* „víz” szava és a többi ugyanily jelentésű név ezzel az avar *tin* „víz” szóval azonos. Minthogy a jelenleg szintén Kaukázuslakó össe'etek iráni eredetűek, ami még saját nyelvükben: *iron* „összét” is kifejezésre jut, tehát az indogermánáshoz tartoznak, lehetséges, hogy a *don* — *ton* „víz” szót ők kölcsönözték a hunoktól; hiszen tudjuk Atilla történetéből is, hogy hun és alán sokat érintkeztek egymással s ez az érintkezés a két nép közt Atilla korát megelőzőleg is föltehető.

De hogyan került hát a *Balaton* név a magyarba? Hiszen a magyar honfoglalás itt már nem alánoktól, hanem egy csomó más népet; szlávokat, németeket, avarokat talált. Ezeknél az utóbiaknál fogjuk a rejtélyt nyitni keresni.

A pannon avarok nemzetiségéről már közébe tettem azt a véleményemet, hogy a magyar honfoglalásig itt megmaradt avar népesség és a kaukázusi ú. n. avarok egy és ugyanaz a nép (M. Nyelv. 1915). Ezeknek a pannon avaroknak köszönhetjük a *Balaton* nevet. Bizonyára ők tartották fönn a hős honfoglaló Baján nevét is a zalamegyei *Bajánháza* nevében. A *Baján* szónak pon-

tos mása ma is él a kaukázusi avarok ajkán: *bajan* és azt jelenti: „ösmeretes, biztos, igaz”. A hangslly a második szótagon van s ez magyarázza meg a magyarban a második szó'ag *hosszúságát*. A kaukázusi avar nyelv re magyarnul rész szava világot vet a Balaton vidékének költészetövezte legszebb pontján levő *Rezivár* nevére: a. n. „Rézvár”; az avarban *rezi* a. m. „rézből való”. Sok ilyen név van ott a jó öreg Balaton körül, melyekre a szlav vagy német szín csak később ülepedett le s változtatta meg az eredetinek hun-avar színét. Majd lassankint csekérlés is letisztult a rájuk rakódott újabb réteg s akkor elő fognak tűnni a rómaiak után itt legrégebb honfoglaló hun-avar magyar népelem ősi nyomai.

Öcsémhez.

Messze Törökországba vándoroltál

Anyánk csókjára, könnyes orcájára,
Kedves Öcsém, — emlékeztek-e? —
Mint vaksötétben pásztortűz világa;
Kísér-e még az idegen homályba
Az édes otthon szeretett tüze?

Tudom, a válás néktek is nehéz volt,
Szüleink búját ti is érzitek.
De szárnyatok nőtt, — szálljatok hát
véle!

Boldog reménnyel ki, a messzeségbe, —
Fiúk, az Isten legyen veletek! ...

Mi itt maradtunk. Gondterhes szívünkre
Kopott napokat perget az idő ...
Mienk a jelen könnye, szenvedése,
Ó, de a holnap friss hullámerése
Tietek, — rátok mosolyg a jövő! ...

A magyar gálya céltalanul táncol,
Szótlan né dermeszt már minket a vész!
Csak a fedélzet hangos, — bomlott népe
Részegen fordul a Halál ölébe,
Itt már az ördög torra fügyörész ...

Tüzes az égaj — szelet szán az alkony.
Csillag-szegényen borul ránk az ég ...
Még egy hullám — és csendes lesz itt
minden ...

Mert ez a sorsa s így ítél az Isten:
Elmerül ez a koldus nemzedék! ...

... Mi nem hiszünk és nem remélünk
másban,
Kedves Öcsém, csak tibennetek!
Ha mivelölünk rossz hírek is járnak,
Ne higyjétek, hogy vége a Hazának;
Ti dolgozzatok és reméljétek!

Most szenvedünk, de ha betelt a mérték,
Talán az Isten csak leszól: elég! ...
— Majd akkor ismét büszkén ring a
gálya
És te vezérel, boldogabb világba:
Ijjú nemzedék!

György Lajos.

* Egyetemi hallgató koromban tanultam meg budai sváboktól a következő rimfókt: Ochs, Augen und Fisch — wie reimt sich das zsam? Der Ochs der hat Bana (Beine), die Augen die tun wana (Weinen) und der Fisch der Schwimmt in der Tana.

Komor felhők.

Irta: Peterdy Sándor.

Rády figyelt, hallgatódzott, szemeit az ajtóra függesztette. Igen, ezek a felesége könnyed, fürgé léptei.

Néhány pillanat múlva csakugyan felpattant az ajtó, Sárika tárt karokkal repült feléje.

— Dezső, most hallottam...

Atölelte hevesen, forrón, szerelmesen. — Milyen kedves meglepetés, — örvendezett az asszony — csak holnapra vártalak.

— Tudom, — szólt nyugodtan Rády — és akkor valószínűleg itthon is találalak volna.

Az asszony csodálkozva nézett urara. — Milyen különös hangon mondod ezt...

— Pedig igazán nem akartam semmiféle hangsúlyt adni szavaimnak. Természetes dolgokról csak természetes megszokottsággal lehet beszélni. Hogy mulattál a kioszkban Pórfyval?

— Kivel?

— Pórfyval.

Sárika tágranyilt szemekkel fürkészte férjét.

— Mióta Pórfy neked Gyuri?

— Persze, persze... no, nem akartam megsérteni. Tehát jól töltöttem idődet Gyurival? Milyen felesleges kérdés. Előbb egy kis sétakocskázás csukott autóba, azután uszonna bizalmas ketősben, ez igazán csak kellemes lehet...

Az asszony tekintetét hosszan, mélyen férjén pihentette, aztán letette még mindig kezében tartott kalapját majd komolyan, a férfi elé lépett.

— Mondd Dezső, mi bajod? mi bánt? Nem értelek. Ez a hang, ezek a kérdések...

Azt kérdeztem, hogy Pór-, azaz, bocsánat, Gyurival voltál-e, vagy nem? Sőt, nem is kérdeztem, hanem csak megállapítottam...

— Igen, Gyurival voltam...

— És tegnap délután, ahogyan elutaztam, nem Gyuri toppant be hozzád?

— De igen, csakhogy...

— És késő este volt már, amikor elmentem...

— Így volt, — vágott közbe hevesen az asszony, — de...

— És, bár a délutánt együtt töltöttétek, ma este nem Gyurit vártad ismét?

— Gyurit vártam, nem tagadom...

— Szép töled...

— Vártam, mert...

— Mert fontos megbeszélni valód volt vele. Tudom, — bólogatott Rády. És nem is tagadod, mert már sejtjed, hogy olvastam Gyuri levelét, amelyben jövetelét bejelenti. Hát igen, olvastam. Itt feküdt, nyitva az asztalon. Bejelentő látogatását és reméli, hogy most már csak nem fogsz akaratoskodni... abból a gyönyörű, szépséges, bodros fejecskéből csak kiverlét minden aggodalmat... nem ellenkezel többet... belátod, hogy minden úgy lesz jól, ahogy azt ő már nagyszerűen elintézte és holt bizonyos, hogy én nem fogok megtudni semmit.

— Dezső! — kiáltott az asszony és tekintetében most már a rémület laúgocskái izzottak. — Nyugodtan beszélj, de minden szavad keserű, maró guny, pedig...

— Előbb én beszélek! — tört ki szilaj haraggal a férfi. — Elég ideje hallgattam. Csak néma szemléelője voltam a vakmerő, utálatos játéknak, de nem ütöttem szét köztetek, vártam... Azt hittem, hogy a tisztesség felülkerekedik benned...

— Dezső, hallgass meg, kérlek! Oly egyszerű a dolog...

— Tudom, hogy egyszerű. Elég szép számmal vannak elődeid, akik ennek az ocsmányságnak minden kis részletét megalapozták... Felgyújtaní egy műemléket, tönkretenni egy ritka festményt, sőt megölni egy embert, mindez oly egyszerű dolog...

Az asszony sápadtan, reszketve nyújtotta karjait férje felé.

— Könyörgöm édes, jó férjem...

— Hagyjuk a drámai jeleneteket. Hazug szavak nem kötik be többé szeméimet, a hízlegésnek nincs hatalma fellettem, megundorodtam a szennyes áradattól, amely körülöttem hullámszik. A komédia véget ért. Az utolsó pontot én teszem utánna.

Kinyitotta íróasztala fiókját és egy revolvert tett ki maga elé. Az asszony rémülten felsikoltott és kezeit tördelve vetette magát a férje lábai elé.

— Dezső... drága jó uram... nem igaz... nem igaz... a harag, a bosszú, a féltékenység, vagy mit tudom én, talán gonosz emberek aljassága, mely megíri-gyeltte boldogságunkat, megrontásunkra töl, egy tiszta, nemes barátságá ráaggatja a gyanú, a rágalom piszkos rongyait...

— Betanult szavak, együgyű komédia. amelyet minden csalfa, megtévedt nő egyformán játszik el...

— Én... csalfa... megtévedt nő... Már nem sirt, nem könyörgött.

— Szegény jó férjem, sajnálalak! Te most nagyon, de nagyon szenvedsz... Majd egyszer... később, ha belátod...

Szavai zokogásba lüldadtak, reszkető léptekkel roskadozott az ajtó felé.

— Itt maradsz! kiáltott reá a férfi. Nagyon könnyű megoldás volna csak úgy, egyszerűen lelépni a színpadról. Így nem alkuszunk!

— Dehát mit akarsz? — sikoltott az asszony és szeméi a fegyverre tapadtak. Dezső, vigyázz!

Ebben a pillanatban Pórfy lépett a szobába.

— Gyuri, az ég küldött! — kiáltott az asszony.

— Úgy van, az ég küldött, — nevetett Rády, — most legalább együtt vagytok...

— Mi az, mi történik itt? — csodálkozott Pórfy.

— Dezső azt hiszi, — zokogott az asszony, — hogy megcsalom őt.

— Maga Sárika?!

— Igen, én, magával...

— Velem! — robbant ki Pórfyból a tiltakozás. Te örült, te szerencsétlen! Hogy mered Istent káromolni, hogy mered a feleségedet sértegetni, megalázní...

— Nono, tisztelt Bayard lovag, — gunyolódott Rády — csak csendesebben. Ez a fölüeny hang éppen úgy nem használ, mint a tagadás.

— Mit tagadok én! — utasította vissza Pórfy fellázadva. — Nincs mit tagadnom és megtiltom, hogy ostoba gyanúsítgatásokkal beszennyezd feleségedet, magadat és engem. Egyikünkhez sem méltó ez.

— Hatásos szónoklat, — gunyolódott Rády, — de engem még nem azat.

Pillanatnyi szünetet tartott, aztán elnevette magát.

— Vagy tudjátok mit, gyerekek? meghatott. A szívemet meghatott.

Az asszony és Pórfy dermedten hallgatták ezt a hirtelen változást. Szemeik találozoztak, megdöbbenés, részvét felhőzött tekintetükben.

Rády a fegyvert bedobta a fiókba, elővette cigarettatárcáját, Pórfy felé nyújtotta:

— Parancsolj, Gyuri, Moeris, a te kedvenced... nyújts rá...

Azután a felesége felé fordult:

— Sárrikám... Kínálj meg minket abból a Cointreau-ból, amelyet a multkor hoztam...

Az asszony reszketve töltött a pálinkából. Rády mosolyogva nézett feleségére és barátjára.

— Na, tiltek le gyerekek... szervusztok...

A poharak összeütődtek.

— Sárrikám... Gyuri... ne féljétek... nem vagyok bolond... gyere ide asszonykám... ide... mellém. Ne reszkessz! Enyelgés közben nem szorított össze hófehér nyakadat. Ez az egész előadás nem volt egyéb, mint a felnöttek oktatása.

A túlfeszített idegek megkönnyebbültek és Sárika zokogva borult férje vállaira, aki gyengéden simogatta.

— Nem értem, Dezső, mi akart ez lenni? — kérdezte Pórfy.

— Ez gyerekek? semmi egyéb, mint annak bemutatása, mi történhetne, ha én féltékeny ember volnék, ha nem ismernétek titeket és ha hitelt adnék a látszatnak, amelyre más emberek oly sietve figyelmeztetnek.

— De ha megmondom...

— Ne mondj semmit, édes fiam. Nagyon jól tudom, hogy Gyurival a névnapomra valami kedves meglepetésben akartatok részesíteni, ebben az ügyben jöttetek, mentetek, vitatkoztatok és erről szól ez a levél is, amely itt fekszik az asztalon... Én tudom, hogy így van, de más — az jobban tudja, hogy — nem így van...

Levetelt elő zsebéből, Sárrikát magához ölelte és úgy olvasta fel jókedvűen, nagyokat kacagva a szörnnyű leleplezéseket.

Vércsepek a hóban.

Irta: Varga Béla.

Ott állott a kis ház a városka szélén, közel a folyóparthoz, magányosan, mint egy mesebeli elátkozott kastély. Ablakait sűrű pára ködözte. Halványan szűrődött ki rajta a lámpafény.

Makaroff, az öreg orosz katona lompos halinacszmában ácsorog a kapu előtt. Bozontos szakálán, lelógó baszuszán apró jégcsapok csillognak. Báránybőr kucsmáját, földigérő subáját vastagon megeste a hó. Olyan volt, mint egy ormóttan hőember. A puskája a kerítésnek van támasztva.

Iskolás leánykák suhannak el a deszkapalánk előtt, koresolyát hímálnak jókedvű hancurozással. Nyalka lovaslitztek, kacagó asszonyok gazdag prémeiben. A jégről igyekeznek hazafelé. Ahogy elhaladnak a titokzatos kis ház előtt, lopva kíváncsi pillantást dobnak az opálsziben csillogó ablakokra.

A vén muszka népfelkelő fázósan topog a kapuban s rosszkedvűen dorgog a nevető társaság után, mint az éjszaka kába kivet öreg kandur.

Sűrű, nagy pelyhekben száll a hó, nesztelenül, mint bolyhos, nagy erdei pillangók...

Az orosz, téli este hangulata ráborult a havas háztetőkre.

Odabent a párás ablakok mögött szomoruan gunnyasztottunk a kis karácsonyfa körül. Fogoly magyar tiszték, bánatosak, tizenheten. A felcíromázott oliv-galyak alól messze röpött a lelkünk. Régi karácsonyok hangulatát kergette 1915. karácsony estéjén ott a havas orosz városvegen gubbaszkodó házikóban.

Pedig milyen örömmel vártuk ezt az estét... Hetekig készültünk rá, malacot öltünk, kalácsot sütöttünk, megtakarított kokejjeinken jelentéktelen ajándékokat vásároltunk egymásnak s gyermekes örömmel dugdosgattuk a szent estéig, hogy odalophassuk a kis fenéyfa alá.

Berkovics úr, a zsidó menámszámér meg Husszam Eddin, a török pucer is velünk együtt örvendezik a Jézuska-várásban. S most, hogy eljött, itt van közöttünk a tarka gyertyás, csillogó ta alatt, — most már nem tudunk örülni. Ugy ülünk ott szóttanul, szomoruan, mint beteg varjak az aboratatón...

Az ezredes úr se folytatja most a ravaruszkai roham históriáját (anút szóról-szóra tudunk már mind a tizenheten). Hajósnak, a huszárkadétnak se jut eszébe egy anekdota sem, nem ugatja Szedlaceket, a turóci néptanító-zászlót. Kálmán hadnagy, a költő az

ágyán hanyatfekve sóhajtozik. Tamászemekkel bámuljuk a kis karácsonyfát, mintha a nézésünkkel kérdeznők a remegő zöld gallyaktól:

— Vajjon Megváltó csakugyan született?...

Nem izlett a pompás vacsora sem. Csak ültünk ott körben a felterített asztalnál, hallgattuk, hogy sercegnek a tarka gyertyák, hogy duruzsol a szamovár, hogy dorombol a kályhában a tűz. Hogy trillázik a szél odakint az ereszlől csüngő jégcsapok orgonasípjain...

Szomorú karácsonyunk volt, bánatborult szent esténk 1915-ben ott a tambovi városvegen guggoló házikóban...

Recseg a deszkapalánk, lövés dördül az ablak alatt. Nyílik az ajtó hirtelen, berohan Komócsy Gyurka a vadászőshadnagy. Mindez egy pillanat. Füstölő revolvert szorongat. Az arca patyolat-halvány, mentéjét frissen fröccsent vértettyek babozzák. A nyakából is vérszemely szívárog a prémgallérjára. Megdöbbsent csodálkozással bámuljuk. Természetesen vettük, hogy nem ünnepel velünk, — estétől reggelig soha sem szokott itthon lenni. Irigyeltük mind azért a szép asszonyért...

— Mi van veled Gyurka, — kérdi az ezredes izgalomtól remegő hangon.

Komócsy leroskadtt az ágyra. Egy szó se jött ki a torkán. Pár pillanat múlva berohant az orosz őr is. Szuronyos puskáját félve markolászta.

Komócsy felugrott, toroknragadta.

— Hogy mertél löni te gázember!

Az öreg népfelkelő reszketett.

— Takarodj a parancsnokodhoz és

jelentd, hogy jöjjön azonna! tartóztasson le. Gyilkos vagyok.

Makaroff bambán meresztette a szemét. Ijedten távolgott ki az ajtón. Tompán huppogott a csizmája a félméteres hóban, ahogy a város felé loholt.

— Gyilkos vagyok, ezredes uram, — kezdi a főhadnagy izgalomtól fuldokló hangon, s fáradtan ült le az ágy szélére.

— Gyilkos vagyok!... Agyonlöttem Szurganov kozákkapitányt. Bocssáson meg ezredes uram és ti is fiúk, hogy most akaratomon kívül bajba kevertelek benneteket. Engem most letartóztatnak, ha ugyan megérem. El kell hát mondanom az esetet. Mert benne'eket is biztosan kihallgatnak és nagyon fájna, ha miattam bármi történe is veletek.

Itt a folyóparton kezdődött. Erre szokott szánkázni Dusa. Egyszer rám mosolygott, én odaköszöntem, megállította a szánkót és intett, hogy menjek. Kiszöktem a palánkon át, késo alkonnyat volt, nagy pelyhekben hullott a hó...

Ott a szánkóban egymás szemébe néztünk mélyen. Vágyas, keleti, kegyetlen, sóvárgó kacaj szikrázott nagy, teketese szeméből. Elfojtott keserűségek szomorú mosolygásával, — talán valami gyermekes, csínytevő örömmel is — közelebb húzódtam hozzá. Ragyogó szép asszony, — nem szláv, fatár vagy kozák inkább, nem tudom. Gyöngyszem fogai csókprédára éhesen villantak elő finommtészésü kis szája izzópiros szirmai közül... Valami ismeretlen parfüm illata csapta meg az arcom, a halántékom égett és egy esztendő rabságos vágya dobolt a véremben, — ej nem tudom, hogy volt... Már kint nyargalt a szán messze a várostól, kanyargós mezei utakon, kopasz fák között, — a lovak csengője és az asszony kacagása csilingelt... Ketten voltunk...

Bolyhos hópelyhek szitáltak az arcunkba és kacagtunk egymás szemébe harsogó nagy szerelemmel...

El-el csuklott a hangja szegény Gyurkának, vér szívárgott a száján s halkán folytatta:

— Eleint egy szót se szóltunk, — nem értettük egymás nyelvét. Micsoda boldogság az, ha a szavak szemérmes zsilipje nem állhatja útját a szerelmek szívét duzzasztó lobogásoknak... Szavak nélkül, nagy, néma szerelemmel omlott egybe a lelkünk és úgy éreztük, hogy egymást keressük, mióta élünk és ott találunk egymásra a végtelen fehér mezőn... Visszafojtott vágvak beklői szakadtak szét mámoros csókzúpor szé- dületében...

Zsibongó fejjel tántorogtam haza éjféltán. A csókok részezségénél nincs erősebb mámor. Szölkve jöttem, a kerítésen át. S azóta minden éjszaka.

Nappal oroszul tanultam. Lázasan, valami megfoghatatlan szorgalom sarkantyúza az addig gyűlölt szláv szavakat az agyamba, hogy minden este valami új kedvességet mondhattak az édes asszonyoknak...

Ti is észrevettétek ezt fiúk, most meg már a borzasztó valóság tüzesóvjánál lássátok meg a tiszta igazságot! Ha úgy gondoljátok, hát ítéltetek el érte, mit bánom én...

Szegény fiú hörgött, szenvedett. Vértelen arcán vitustáncot járt a kín,

ahogy szakadozott, lassú szóval beszélt:

— Főnt voltam nála ma este is. Karácsonyfát állított nekem, s valami ó-ném karácsonyi éneket játszott a zongorán. A kedves otthon meghitt melege lecsókolta szívemről a hazavágyás sóvárgó felajdulásait, úgy éreztem, hogy az életem eddig céltalan keresés volt, s Dusában minden vágyas céloom beteljesedett. Boldogok voltunk ki-mondhaatlannul s titkon beleszóltuk egymást a jövőnkbe is. Kiolvastam ezt az asszony szemének sugárzásából, ahogy beragyogta a szívemet szikrázó tűzével, kiröppent a sóhajtásaiból is, mintha előre érezte volna szegényke, hogy ezt a fékevesztett szerelmet vihar fenyegeti.

Mert szent volt a mi szerelmünk, hatalmas, földöntúli, isteni erő sugárzása. Ezt itt mondom nektek fiúk, a halál mesgyéjére szédültek, itt harsogom bele a hazug élethez az én könnyes nagy igazságomat... szerelmemet...

Már alig hallottuk a szavát. Szinte átszellemült az arca, valami halvány pir lopózott végig rajta. — erőlködött, mosolyogni próbált.

— Ott ültünk a karácsonyfa alatt, duruzsolt a kandalló, bő vacsora után, krimi örös borok bágyasztó mámorában és örültünk, mint két bohó gyermek, egymásnak és a kis Jézusának...

A többi banális, mindennapi. Megjött az ura. Harctérről, váratlanul. Ott lepett meg a karácsonyfa alatt. Bozontos fejében vadul villant a szeme. Revolvert rántott. En az asszony elé ugrott, hogy felfogjam a halálos lövést. Fel is fogtam... Itt van, hahaha... Megérte...

Kísértetiesen kacagott szegény s kezét lankadtan a szíve fölé emelte.

— De azért kicsavartam kezéből a revolvért... Most ott fekszik a karácsonyfa alatt átlőtt koponyával. Úgy hörgött, mint az elejtett vaddisznó az erdővágásban. Utálatos...

Véres hab bugyborékolta a főhadnagy száján, alig bírta kinyögni, hogy:

— Adjatok egy pohár vizet fiúk. Jajj, itt a mellemben... De azért szép volt... Érdemes meghalni érte... Ezredes úr, én most már megyek... Szeruszatok fiúk...

Szökőfűrtös szép feje a mellére csuk-

lott. Végigfektettük az ágyon, levetkőztettük. A szíve táján tenyérnyi aludt-verbarnállot. Vértelen arca szelíd mosolyba enyhült. Mikor az orosz parancsnok belépett az ajtón négy szuronyos katonával, Komócsy Gyurka főhadnagy már a menyey kommandón csapta össze sarkantyús bokáját délcegen, helykén, mosolyogva...

Az orosz kapitány némán tisztelgett a halottnak, nekünk meg boldog ünneplést kívánt. Boldog karácsonyt... Ott a tambói havas városvegen, szomorú kis házikóban... ahol nyomoruságos ágyán egy halott feküdt...

A círilkeresztes kis temetőben némán állottuk körül a sirt. Magas kucsmás vén pápa ó-görög temetési éneket mormolt. Nagy hópolyhek hintáz'ak szelíd zizegessel, odahullottak a koporsóra. Mint krizantémum szirmok...

Messze, a fagyos országúton szánkó csilingelt. Gyászfátyolos fiatal asszony ült benne. Egyedül...

A végtelen orosz mezőre hullt, hullt a hó...

A föld embere a történelem forgatagában.

Irta: Dr. Laurentzy Vilmos.

I.

Már elmúlt a rettenetességeknek idegtergő ereje. Megszűnt az eszmék önjöngése, a jelszavakkal való lelketlen kufarkodás, az éjjel s nappal tartó szivszorongás. Vége lett a torunkat szorító és fel-felfojtató keserűségnek, a kétségbeesés tehetetlen dühének, minden gazság gyáva megadással való elnézésének. Megbukott a kommunizmus.

A gonosz, történelmi lidércnyomás alól felszabadult lelkek, a fővárosnak hazugsággal és vérrrel megfertőzött falai közül, sóvárogva vágykoztak, a vidék, a falu tiszta levegőjébe. Keresték a feledést, hogy meggyógyítsák beteg, hitevesztett szívüket. Barátokkal, rokonokkal akartak találkozni, hogy a majdnem megbolygató szellemi vesztégar után kiönthessék előttük lelküket, szabadon ösztönöz. Megmenekülve, a folyton leskelődő kémek, fel-felriasztó rémítgetéseitől.

En sem tudtam itt maradni. Beteges vágyakozás gyötört. Az az örömteljes tudat, hogy szabad és lehet veszelny nélkül utazni, folyton az elmenésre ösztönözött. De hova? Haza? Oda, a csiki havasok tövében meghűződő bájos, kis székely faluba? Az annyiszor elsirarított hazai rögökre, melynek hegyét, vizét, erdejét, szikláját, az eltöltött zokogásnak fájdalmas könnyeivel ezerszer eltemettem? Oda visszamenni már lehetetlen volt többé. Istenkísértés. De mennem kellett!

A Tisza-Duna közén van egy új, habórus atyámfia, az újott végre eszembe. Egyedül való, az útj Magyarországon. Oda indultam el. A vonatok már kezdetek közlekedni, de hogy az ember el-

éri-e utjának célját, az Isten kezében volt. Szerelvényünk végre mégis csak megindult. Keservesen döcögött odább. Lépten-nyomon megállott, senki sem tudta miért. Azonban az utasok nem békétlenkedtek. Boldog volt mindenki, hogy végre megszökhetett a fővárosnak fofogató hangulatából. Legboldogabb talán én voltam! Folyvást az ablakban állottam. Gyönyörűséggel zívtam magamba a föld áldott szagát s szemem nem tudott betelni a pompázó színek nézésével.

Egy állomáson aztán megállottunk. A kalauz bement az állomás épületébe, majd kijött onnan s a világ legtermészetesebb hangján jelentette ki, hogy ma nem megyünk tovább. Lett erre zür-zavar, láрма. De mindhiába! A kocsi-ból kiönlő utastömegnek végül is bele kellett a változhatatlanba nyugodnia. Kissé engem is meglepett e váratlan fordulat. Kellemetlenül zavart ki a módosításból. Mitevő legyek? Leg-alább megkérdezem, messze van utamnak célja. Nyolc kilométer, volt a válasz. Erre szó nélkül neki vágtam az útnak. Gyors léptekkel mentem tovább a síneken. Mikor már jó messzire el-hagytam az állomást, szibongó, békétlenkedő tömegével, megállottam. Mély hallgatás vett körül. Néma csend táborozott felettem. És amint ott állottam egyedül, alig észrevehető pont gyanánt, a nagy síkságon, amely a messze látóhatáron szerelmesen borult össze az égboltozattal, mélységes meghatottság fogott el. Valami sírással vegyes ünnögés tört fel lelkemből. Tehát szabad vagyok, újból örvendhetek az életnek, De e pillanatban, belevesve a nagy

mindenségbe, éreztem az elmulásnak, a jelentéktelenségnek is alázatos érzését. Majd újból a büszke boldogságot, hogy a nagy világ, minden szépségével, az enyém is. Azon fölül pedig részese vagyok a szellemvilágnak is, amely örök s amely porhüvelyem elmulása után, engem is befogad a maga fenséges ragyogásába.

Míg így lelkelem végig viharzott az elmúlt eseményeknek borzalmai alól felszabadult hangulat-összevisszaság, egyszerre ismét mérhetetlen szomorúság, leverő reménytelenség lett úrrá lelkemen. Mi lesz a jövő? Mi lesz az a hatalmas erő, amely porbasújtott fajtámat, a történelmi igazságszolgáltatásnak pártatlan ítéletével, kárpótolni fogja végtelen szenvedéseimet, amely biztosítja fennmaradását s történelmi hivatásának betöltését még eljövendő századokra? Ily kínzó gyötördes közepette kezdtem lassan tovább ballagni, miközben végig siklott tekintetem a földön, amelyre a lemenni készülődő nap ráhíntette sugarait. A fénylő ragyogás végig reszketett minden tárgyon, puhán körül ölelte azokat. Játékos jókedvvel csókolgatott végig lombot, virágot, s a nyersen illatozó jó magyar földet.

Amint így figyelve néztem a messze tájékat, egyszerre az előttem fekvő hatalmas tagon, mely kelet felé mélyen lelejtett, mozgó tárgyat vettem észre. Jobban közeledve, először hatalmas ökörszarvat, majd kettő, négy, hat álltan erős, nagy párolgó teste, aztán eke, végül mögötte ballagó ember bon-takozott ki, a látóhatárból.

(Folytatjuk.)

A JUHÁSZ.

Irta: Nyáry Andor.

Amikor tizenkét éves volt, meghalt az apja.

Az árva gyermek beszegődött bojtárnak a juhász mellé.

Azóta sok idő eltelt, sokszor kizöldelt a fü, sokszor megvedlettek a birkák.

A bojtárnak fehérre esett a haja, mint a bihari hegység, amikor rájok borul a tél... Hosszú, fehér haja a vállára hullott, a válláról panyókásan lógott a cifra szür.

Amint kampós botjára támaszkodva, megállt a bihari rónán és sas szemével, belefűrt a távoli messzeségbe, olyan volt, mint a márványba faragott becsületesség szobra.

Ötven esztendeje legeltette már becsületben öszült Kenyeres József az uraság birkáját a bihari mezőn...

Tüzesen pörkölt a nap.

A kánikula megegyszer összeszedte parazsát és rápörkölt a határra.

A birkanyáj tikkadtan szunnyadt a fatori árnyékban.

Kenyeres József szüre újjából elővette furujáját nézte, forgatta, egyszer csak kezefejével kétfelé simította a lelogó harcscabajuszt, aztán a furulya nyakát a szájához illesztette...

Belefűjt.

Vastag ujjai ugráltak, táncoltak a furulya hátán. A furulya felsírt.

Régi, öreg, édes-szerelmes nóta sóhajtott száraz szívéből. Akkor született meg, amikor Kenyeres József lánogó szívvel ballagott szombati este a pusztá felé, ahol a Zsuzsa névű töpörödött Zsuzsika hallgatta a messze felhangzó nótát...

Messze keleten, ahol a nap szokott első nugarával az égre rózsaszínűzni, sűrű por felhődzött a levegőben.

Kenyeres József táncoló ujjai megálltak a furulya hátán. A nótá középen szakadt.

Kezét szeme elé ernyőzte.

Nézte a porfelhőt.

— Mi lehet az?

A porfelhő közeledett. Mintha szél hajította volna nyugat felé, arra, amerre nem messze a tágas alföldi rónák delibáboznak.

Kenyeres József felállt, rátámaszkodott botjára, előrehajolt, hogy jobban lásson.

A porfelhőből lovak, emberek körvonalaztak.

Kenyeres József öreg szeme felcsillant.

— Huszárok!

Eleset fűttengett.

— Hahó, ne! Keritsd!

A szóra hallgató kutya félkörbe kapta az úton pihenő birkákat, aztán behajította a mezőre, hogy a huszároknak ne legyenek útba.

— Az öreg magyar megdörzsölte a szemét.

Ha!

A huszároknak rézsícsak volt a fejükön, puposan ültek a nyeregben, a bajuszok nyirott volt, egyiküknek se kunkorodott az orra alá, aztán toprongyosak voltak. A vezető tisztnek vállán volt a sarzsija.

Kenyeres József megcsóválta a fejét:

— Ezek nem magyar huszárok!

A vezető román tiszt lekanyarodott az útról, megállította lovát az öreg juhász előtt és rászólt:

— Kié ez a birkanyáj?

Kenyeres József szívesen felelt:

— A nagyságos uraságé.

Az oláh hátraszólt a csatlósoknak:

— Tereljétek!

Kenyeres József tisztességtől alázatos arca megkeményedett, aztán a lovasok elé állt:

— A birkákért én felelek!

— Félre!

Az oláhok nevettek. Az egyik huszár vállon lökte a kardjával:

— Félre!

A birkanyáj ijedten porzott az országúton.

Kenyeres József tágra meredt szemekkel bámult az elhajított nyáj után, aztán körülnézett... Csak a kutyája szűkölt mellette.

Becsületben öszült leje zúgott, viharzott. Nem értette, mi történt vele. Nem tudta, kik azok a katonák, akik a birkákat elhajították, csak úgy, parancs nélkül. Anélkül, hogy megvették volna. Hozzá világos nappal. Hogyan is értette volna Kenyeres József, a pusztán született, becsületes magyar!

— Ellopták a nyáját!

Megrándította vállán a szűrt, aztán futni kezdett. Futott, ahogyan csak öreg lábai bírták. A kalap leesett fejéről, észre se vette, csak rohant. Fehér haja lógott, az arcába csapott, a cifra szür szélesen úszott utána. A kutya alig ért nyomába...

Kenyeres József lihegett, zihált, keményen megzörgette az ablakot.

— Ki az?

— Kenyeres József, a juhász!

— Mit akar?

— A csendőroket keresem. Lovas zsványok elhajították az uraság birkáját. Ha hamarosan jönnek, még elfoghatnánk őket. A birka lassan jár. Még a határban mehetnek.

A laktanya ablaka kinyílt s az ablakon kidugta fejét Oruga Pavel, a falubeli román:

— A csendőroket keresi?

— Azokat.

— Oruga elmosolyodott:

— Elhurcolkodtak innét.

— Hova?

— Arra valamerre, messze! — legyintett az oláh. Magyarország felé mutatott, aztán röhögve becsapta az ablakot.

Kenyeres József mellére vágta lejét, aztán sietve megindult.

Az öreg ember kifujta tüdejéből a levegőt:

— Idehaza van a kasznár úr?

Az ingujjra vetközött oláh huszár a zablákat pucolta:

— Miféle kasznár úr?

Kenyeres József furcsán nézett az oláhra:

— A kasznár úr! Aki itt lakik, — magyarázta. — Aki az uraság pusztáját igazgatja.

Az oláh összeráncolta homlokát:

— Mit akar vele?

— Fegyveres zsványok elhajították az uraság birkáját. Azt jelentem meg neki.

— Úgy! — nevetett az oláh. —

Akkor szaladjon csak öreg. Ha nagyon siet, még utoléri. Nem régen kocskázott el a családjával.

Kenyeres József felütötte a fejét.

— Merre?

— Arra, messze! — legyintett a huszár, Magyarország felé mutatott s a zablát beledobta a vizes vödörbe.

Kenyeres József elgondolkozott, aztán határozott:

— Megjelentem az uraságnak.

Megköszöri a torkát, mintha már az uraság előtt állt volna, aztán megindult a kastély felé.

Óvatosan lépett, csoszogott. Nem akart zajt ütni, vigyázott, hogy a csizma patkója ne koppanjon.

A nagyságos uraság nagy úr. Pusztán nőtt Kenyeres József szemében szédületes hatalom volt a pusztá ura. Előtte meghajol mindenki, parancsol és szolgálnak neki.

És jó Kenyeres József megtorpant, mintha villám sújtotta volna.

A szédületes hatalom ura kinyult, véres testtel feküdt az összetört bútorok között.

Kenyeres József a homlokához kapott, aztán tekintetét lassan végighorodta a szobán, az udvaron, a kastélyon...

Rom, vér, üszök mindenütt.

Hatvankét éves Kenyeres József becsületes szívét megrázta az ébredés, dult agyában egymás után gyultak meg a világsággyertyái s halott gazdája teste mellett megértett mindent.

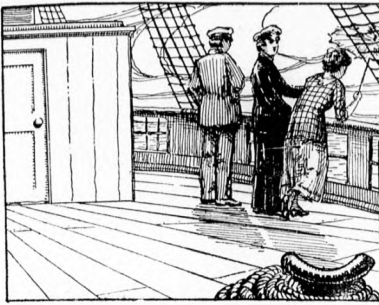
— Hát az az élet!

Lekanyarította válláról a szűrt s melegen ráterítette gazdjára.

Aztán kiült a kapuba, pislogott, hunyorgott s mikor az aranyvállrojtos tiszt arra ment és megszólította, felállt a hosszú juhász botot két kézre fogta, a levegőbe emelte, aztán rettenetesen vágott, hogy belenyögött.

Az aranyvállrojtos tiszt összeesett, mint a zsák.

Kenyeres József sokáig nézte, aztán megvetése jeléül az arcába köpött.

Fedélzeten

Miákich Alajos naplójából.

Úgy tizenöt esztendővel ezelett a Földközi tengeren Palermóból Génua felé utazva, rendkívül erős vihar dobálta hajónkat hullámról-hullámra. Nehéz rakománnyal telt gőzösünk hatalmas árbócait ingamódra lóbálta előlőtünk, kik a tengeri betegség szenvedéseitől meggyötörten, hátunkon fekve — s magunkat a fedélzethez kötve — mozdulatlanul bámultuk a körülöttünk tobzódó elemek rémséges birkozását. A szelvész szívite kapaszkodott az árbóckötélzetbe, a hajó alkatrészeinek nyirkorgása és recsegése belevegyült a tenger bömbölő morajlásába, a feltaláló tájétköz hullámok időnként végigsöpörték a fedélzetet s átcsaptak rajtunk. Ez utolsó ítélethez hasonló képet a koromsötét éjszakában misztikusan világította meg az a gyéren pislogó fénykécske, melyet a fedélzet néhány jelzőlámpácskája táplált. Letargikus apátiával bámultam az olykor elmerülni látszó hatalmas füstölő kéményeket, a dühös víztömeggel küzdő hajó bukdácsoló orrát s a bölcsöként ringó parancsnoki hidat, ahol 3—4 óránként gazdát cserélt a kormánykerék és a kapitányi bunda.

Még hallottam a hajó nagy órájának kísértetiesen kongó ütéseit, még figyelmet az egymást leváltva kapaszkodó felegymezelt matrózokat s még láttam rajtunk átlépdesni a hófehér szakállú parancsnokot, amint a ráneveződő felelősségtől ösztökélve szemlekörütra megy a viharban; de azután végkimerülés fogott rajtam erőt s ájult álomba merültem.

Midőn ismét magamhoz tértem, vánkost éreztem a fejem alatt, verőfényes nap sültötte az arcomat, a tenger elsimult tükrre felett tiszta fehér sárlányadarak keringtek s mellettem egy kötélcsonomán pipázva pőfékelt a fehérszakállú jó öreg hajóskapitány.

Bár a viharok már rég nyoma vesztették, körülöttem még minden ingott és ringott s az utasok nagy része még hasonló beteg állapotban fetrengett szanaszét a fedélzeten.

„Ugye őcsém nem olyan rózsás a tengerész élete, mint azt a szárazföldi patkányok képzelik?” — Így üdvözölt a viharezett öreg úr, amidőn felnyitott szememeit.

A tegnapi vihar jelenségeivel kapcsolatban még fokozottabb csodálattal figyeltem hajónk biztoskezü irányítójának tiszteletreméltó nyugodt ábrázatát, megköszönve neki irányunkban tanúsí-

tott atyai jóindulattal párosult figyelmességeit s önfeláldozó fáradozásait.

Hálás szavaim jól estek neki s azokat úgy nyugtázta, hogy zárkózottságából kivetkezve, bizalmasabb beszélgetésbe bocsájtkozott velem. Csendesen eregette orrából a pipafüstöt s elgondolkozva kérésemre a következőleg mesélte el rövid élettörténetét:

„Tizenöt éves gyerek voltam, mikor hajóra kerültem s azóta szakadatlanul itt szolgálom a tengeren. — Hej, bizony azóta már *ötven* zajlott íe! Sok, sok viharban, veszélyben és szenvedésben volt részem s még mindig szolgálnom kell tovább, mert nyugdíjaim oly csekély lenne, hogy nagyszámú családomat nem bírnám abból eltartani. — Látssa, ez a kereskedelmi tengerészek kemény sorsa!

Hajóinaságomtól fogva vitorlás hajókon szolgáltam mindaddig, míg ezeket a gőzhajók ki nem szorították a forgalomból. Gyötrelmes nehéz mesterség volt az. Szélszélben hetekig, sőt hónapokig kellett a nyílt tengeren egy helyben vesztegelnünk, midőn a legnagyobb takarékoság dacára is rendesen kifogytunk az élelemből. Pedig a tenger levegője étvágyat csinál. Ilyenkor aztán megkezdődött a legpéldásabb kopplálás. Száritott vagy olajos hal volt legfinomabb csemegénk.

— Az öreg kapitány elhallgatott egy pillanatra. Ősz szemöldökei alól a messzességbe nézett, mintha a multakon meringene, de kis idő múlva pontosan folytatta:

— Ha azután megindult a szél, vesződéssünk is kezdetét vehette a vitorlálkald, melyeknek kezelése szakadatlan fáradozást, nagy szakértelmet, tapasztalatot és nem kis bátorságot igényelt. Külön kinevezett vitorlamesterek dirigálták az árbócerdők kötelei közt kapaszkodó legénységet. Elképzelhető mit jelent az árbócköteleken való illetén lógás például olyan viharban, mint a minőben tegnap volt részünk!?”

— A Bolygó Hollandi, Kolumbusz Kristóf és a Hansa idők vitorlás képei tüntek fel előttem, amint ősz kapitányunk mindezeket felelevenítette előttem! Ő pedig ismét rágyújtott kialudt pipájára és hosszan elgondolkozva folytatta:

„Maguk szárazföldiek, legalább a vartalan családi életet élhetnek, de mi vizenélők, még ebben sem részesülünk, mert hónapokig vagyunk távol otthonunktól. Csak 2—3 hónaponként

tölthetnek egy néhány napot Fiumében élő családomnál, mialatt új rakományt vesz fel hajóm. Különbön folyvást úton vagyok. Szabadságom sem több, mint évente 1—2 hét.”

„S lám, mily különös mégis, hogy minden tengerész családot alapít. — Férj, apa, nagypapa lesz, mint jómagam s örökös veszélyek közepette, féltve őrzi kajütjének falain családtagjainak fényképeit!

Jóformán e képekért élünk, küzdünk, szenvedünk, remélünk s megőregszünk ott, ahova a kötelesség kötött bennünket!”

Megszakítva a szót, nagyot sóhajtott az ősz parancsnok. Kiverte tenyerébe pipáját s erős ráncokba szedett nedves szeméit a láthatár messzeségébe meresztte.

Mindnyáján szóltanul ültünk körülötte a fenséges naplementét figyelve mindenki saját sorsa felett elmélkedett. Soká ültünk még így. Az öreg tengerész bölcs szavai, életének kis története s a mindezekkel kapcsolatban életfilozófiai jelenségek és képek kaleidoszkopszerűleg kovályogtak fantáziánkban s foglalkoztatták gondolatainkat.

A hosszu csendet ismét az öreg kapitány mély hangja törte meg, midőn jobb kezét kinyújtva mutatá: „Nézzék ott ama feltűnő szigetet!”

Mindnyáján a jelzett irányba fordultunk s kérdő pillantásainkra az öreg fennhangon folytatta:

„Az, aki azon a sziklás szigeten fejez be pályafutását, korának legnagyobb embere volt s a sors vele még mostohábbban bánt el, mint sok más jelentéktelen halandóval. Az ott ugyanis: *Elba* szigete, hol *Napoleon* szenvedett!”

A lenyugvó nap lángvörösré festé az égboltot s nagy izzó korongja lassan mindjobban belemerült a végtelen tenger pirosan fodrozott tükrébe, melyből a sors mementójaként nyúltak ki *Elba* szigetének sötét hegyvidékes körvonalai.

A matrózok esti imája mormogva vegegyült a hajó gépének egyhangú zakatolásába, mi pedig gondolatokba merülve, levett kalappal figyeltük „*Napoleon keresztifját*” — a hallgatag szigetet — míg a sötétség leple azt lassan megképe el nem takarta előlünk.

A Sárga veszedelem.

Irta: *Laky Imre.*

Mutatvány a szerzőnek most készülő nagyszabású munkájából.

Nikolszk-Usszurijsk, 1920 ápr. hava.

A hadi szolgálattól eltekintve hadifogságom legizgalmasabb időszaka volt az 1920. év első negyede. Mennyi minden történt e rövid pár hónap alatt! És mennyi gyötrelmet, mennyi kétségbeesést, s a remény és reménytelenségnek mily végletekbe terjengő hullámzását kellett átélnünk e napok alatt. Lelki életünkben a nagy feszültség már a beszámíthatatlansággal és a tébollyal volt határos.

Az új év meghozta Szovjet Oroszországnak a diadalt Szibériában. Az entente milliárdjaival, legióival és teljes erkölcsi súlyával támogatott, Kolcsák admirális nevéhez fűződő fehér ellenforradalom teljes kudarcot vallott. A veres áradat végig hömpölygött közép- és észak Ázsián, s csak akkor torpant meg, mikor az Altai hegység lábainál az első japán őrszemekre bukkant. Japán, mely eddig egy csepp vérrrel sem támogatta az entente ügyét sem a nyugati harctereken, sem Keleten, elérkezettnek látta az időt, hogy veszeléyzetelti érdekeinek védelmére Szibéria keleti tartományába dobja pihent, kitünően felszerelt hadserégét. Földszárga egyenruhába bujtatott, pompás, fegyvezett zredceit nap-nap után szállította partra a Csendes óceán kikötőiből, honnan az entente nyakra-főre toltta hazafelé immár feleslegessé vált vert hadait. Távolságot Keleten Japán lépett a feltételezére.

A szerencsétlen, jobb sorsra érdemes Kolcsák admirális elérte végzet. Szövetségesei elhagyták, hívei elarultak, kiszolgáltatták hóheráinak. Irkutban hajtották végre rajta a halálos ítéletet.

Az év első hónapjaiban mi sem ártult el sem a veresek, sem Japán szándékait. Japán csak egyre szállította csapatait, s türe, hogy a Wladivosztozkban alakult tehetetlen új kormány köztársasági alapon intézze a tengeremléki tartományok ügyeit. A veresek pedig a régi recipe szerint elarostották Mandzsuriát, Zabajkát, Primorszkájt, s Priamurszkájt ügynökeikkel, s a propaganda eredményeként a nagyobb városokban dúlt a pártviszály, s az utcai harcok napirinden voltak, anélkül, hogy a japán csapatok azokba beavatkoztak volna.

Azok a szerencsétlen hadifoglyok, kik orosz fenhatóság alatt állottak, a polgárháború kellő közepében valóságos két ütköző közé szorultak, kilátástalanul a jobb jövőre, vagy a menekülés lehetőségére. Munkára és keresetre alig volt már alkalom. Éhhalál előtt állottunk volna, ha az Amerikai Keresztény Ifjak Egyesülete, s a japán fenhatóság alatt álló hadifoglyok táborok tisztjei minden erejükkel nem támogattak volna bennünket.

A mi táborunkra és az én szobám számított társaságára is sok oly nap virradt,

melyen nem volt egy betevő falatunk sem.

A gyermekjáték nem kellett már senkinek sem. Ezidőben újra a játékkártya festésére adtam a fejemet. Csináltam magyar kártyán kívül tarokkot is. Ezek révén néha elég tekintélyes összeghez jutottam. De mit ért az a pénz teljes elértéktelenedése, s az ipari és élelmiszer-cikknek horribilis árai mellett. Még legjobb üzleteket csináltam érmeimmel, melyeket a japán katonák néha érteken felül busásan megfizettek.

Az ezermester Migály, ki karácsony után Stiasznyval, a budapesti képzőművészeti intézet tanárával Wladivosztozkba utazott, hogy az ottani nagykereskedőtől valami munkára megbízást szerezzen, a piszkos vasúti kocsikban társával együtt felszedte a tifusz bacillusait. Mindketten a járványkórházba kerültek. Karcsi néhány heti szenvedés után kilábolt a bajból, de a derék Stiaszny meggyengült szervezete nem bírta a kórnak ellentánni. Meghalt akkor, mikor egy szövetgyár berendezésére ajánlatot kapott. Nagy csapás volt ez nekünk, de még hazánkban is, mely e kitünő művészlelkű férfiában jobb sorsra érdemes fiát veszítette el.

Az a kétségbejött tudat, hogy hazafelé a tengeren át el van zárva az út előlünk, örülettel határos tervet fogamozott meg néhányunkban. Vagy negyven szövetkeztünk arra, hogy ha bár minden pokolkon keresztül is, de megkíséreljük a hazajutást, még pedig — Ázsián át nyugat felé. Oly értesülést kaptunk, hogy a veresek Szibériában betegeknek, invalidusoknak és öregeknek nem gördítenek akadályt az utazás elé.

Eladva minden ingóságunkat tekintélyes összeget raktunk össze. A pénz hatalmával és egy örmény származású orosz tiszt segítségével rövidesen megszerezte az orosz elbocsájtási bizonyítványokat s a Petrogadon át Svédországba szóló útleveleket.

Március elején már igen előrehaladt úti készülődésünk. Nem hiányzott más, mint egy III. osztályú kocsis, melyben negyvenen kényelmesen elférünk volna. Egy ily kocsis kibérése Petrogadig messze túlhaladta anyagi erőnket. Elhatároztuk, hogy a wladivosztoki kormánytól kérelmezzük a kocsit vagy ingyen vagy legalább is igen mérsékelt áron. Jól megismerkesztett kérvényünkkel társaságunk legidősebb tagját: Egy Péter Pál szadost azzal a megbízással küldtük Wladivosztozkba, hogy a svéd és dán konzulok támogatásával szerezzék meg a kormánytól az úti alkalmatosságot.

Alig utazott el az öreg úr, Mandzsuriából Charbin felől néhány hét előtt megszökött öt tagú szomorú társaság érkezett vissza táborunkba. Lesújtó híreket hoztak. A mandzsuriai vonalon Kalmükoff generális kozákjai át-

kutatnak minden vonatot, s ha hadifoglyot találnak, kifosztják mindenéből, s vissza kergetik.

Elöl tűz, hátul víz. Innen hát nincs menekvés, csak a halálba, ha az Isten az utolsó pillanatban nem könyörül rajtunk.

Egy újtától, még ha eredménnyel járna is, nincs mit remélnünk. Kalmükoff garázdálkodásáról a kelleténél többet hallottunk ahhoz, hogy szikrány kedvünk is maradjon a kétségbeesés eredményel járó utazásra.

E varakozásteljes napok alatt jártamban-keltében a kínai városrészen rokonszenves japán tiszttel ismerkedtem meg. Ép utolsó érmemet, a siámi tiszt aranyérem keresztmet bocsájtottam áruba, mikor, bár különös kiejtéssel, de folyékony német szóval megszólított. Amikor megtudta, hogy magyar tiszt vagyok, átadta névjegyét. Kifizette a kért összeget azzal, hogy az érmet, ha egyszer, amint reméli, Budapestre kerül, visszajuttatja hozzám. Amulatomból magamhoz sem tértem, mikor karafogott, s bevitt a japán csajnájába.

Vele töltöttem az egész napot. E nap feledhetetlen lesz életemben, nemcsak azért, mert társalgása felűdített, s elfeledtette minden nyomoruságomat, hadifogly voltomat, hanem azért is, mert felébresztette bennem a reményt, hogy a nyáron már otthon leszek. Chabarovszkából jött, hol mint a japán hadosztályparancsnoksághoz beosztott tiszt, sokat megfordult a kitünően berendezett magyar hadifogly táborban, melynek magyar-színháza sok ezer yen japán subvencióján bámulatos előadásokat produkált.

Tőle tudtam meg, hogy a japán elemi iskolákban ép úgy tanulják a japán-magyar rokonságot és hagyományokat, mint nálunk a finekek vagy törökökkel való rokonságot. A mongolok nagy terjeszkedési vágya előtt, mely elűzi Kína az ismeretes fallal akarta megvédeni határait, a turáni népek: a japán, magyar, kun, jász, besenyő együtt éltek az Altai hegység környékén. Amint a mongol áradat megindult, szétválasztotta a népeket. A magyart s a többi nyugatra, a japánt pedig keletre nyomta a Csendes Óceán, s annak malajok lakta szigetei felé. A japán nép a népvándorlás folyamán háromszoros, még pedig a mongol, a koreai, s a malaj keveredésen ment keresztül s a háromszoros keveredés nyomán a japán népben ma is meg találhatók úgy a tyupsban, mint a szokásokban. Legalacsonyabbrendű a malaj, legmagasabbrendű a koreai keveredés. A koreai egy egészen külön népfaj, nem tartozik sem a kínai, sem a mongol, sem a malaj néphez.

Rengeteg, a magyarhoz hasonló szót sorolt fel, köztük a számokban az egy, hat, hét-nek hasonlatosságát.

(Folytatjuk.)

Ibolyacsokor.

Irta: Radnayné Soltész Irén.

A tegnapeste történt eseményt nem felejtettem el soha.

Régi íróasztalunk ott terpeszkedik el a képek alatt, a szoba ablakfelőli sarkában már esztendőök óta, amely sarok a legpuhább zuga lakásunknak. Ide mindig süt a nap, még akkor is, ha lehúzó a függőnyt eléje, amikor a kiköpött lukacsok szűri át magát. Vegigisomatja a falon a képeket, az íróasztalon a váza virágait, a papírhalmazt, a tollat, tintatartót, mindent és este ettől a szobasaroktól búcsuzik el a legnehezebben.

Az íróasztal azonban hamar elbújt mindig az árnyékba, mingyárt, mihelyt rézsútabb estek a szobába a sugarak. Mintha titkolólna volna valamit. Az öregséget talán. Kopottságát. Vagy mintha szégyelte volna ezeket.

Tegnap este aztán kitudódott a nagy titkolódzás oka, megmutatta a benne hordott eseményt. Elszakadt egy titkos rúgó valahol, felpattant egy rejtejt fiók és meghalt ezzel az íróasztal is, mint ahogy beomlanak régilelejített kripták, ha nem bírja meg tovább nagy kőlapjaikat a régi föld.

Este volt, fülledt nyáreleji este. Az asztalon kis villanylámpa égett színes ernyő alatt. A széttárt ablakszárnyak pedig felnyalábolgáltak a szobába a kerti szelben hintáló, összekuszált virágillatát. En ott fekdűtem a széles ottománon, szemben az ablakkal és az ide látzó égdarab csillagait néztem fáradtan gondolatok nélkül.

Egyszer csak nagyot roppant ebben az ajút, forró csendben valami. amitől ezerféle ijedt, babonás érzés szaladt végig rajtam. Olyan volt ez a roppanás, mint amikor valami ócska zongorában rozsdás basszuhár szakad el és komoran, soká visszhangzik tőle a hangszekrény. Felugrottam az ottománról, a közeli szobasarok villanykapcsolójával felgyújtottam a függőlámpán mind az öt égőt. Gyorsan körülvizsgáldódtam. És megláttam a soká eltemetett szomorú szép eseményt...

Senkise vette észre eddig, hogy titkos fiókja volt az íróasztalnak. Most ez a fiók kivetődött az elszakadt rugók hátán, kellős középeről az asztallapnak. Elhajigált maga mellől papirost, tollat, mindent. A kiugrott fiókban pedig kicsi, tömör, diófából való ezüstpántos kazetta volt, poros, elfakult.

Mohón nyúltam érte, siettem vele az ottománra vissza, öröme tettem és... nem mertem valahogy mingyárt kinyitni. Furcsa érzés kezdett átízse-regni rajtam. Néztem azt a kis dobozt, amelyből biztosan valami rég halott bukkán majd elem... ami összeomolhat ebben az új levegőben. Lassan-lassan zűgni kezdett a csend a titok körül, a fülledt nyári estebe pedig hervadt virágszág ivódott át valahonnan.

Soká tarthattam ölemben a dobozt, mert agyonfárasztott ez a zsidbadd

szembeülés vele. Aztán... nem bírtam tovább, meg kellett tennem... leemeltem a kazetta fedelét.

Megsárgult, finom női szarvasbőr-keztűn aranszálla átkötözött száraz ibolyacsokor fektűd, mellette két régen írt elfakult levél...

Úgy világítottak most a szobában a csilláregők, mint amikor egy kinyitott kriptajtó körül örvenylen kezd a levegő és a betóduló áramlásban kísértetiesen hajlong a világító sárga gyertyaláng, amely ráveti imbolygó világosságát a százesztendős koporsóra... és abban fekszik loszlott párnán, szétmáolt ruhában egy százesztendős csontváz... aki élt valamikor... aki ibolyacsokort küldött egyszer egy fehéarcú lányunk... akinek visszaküldték... és aki ide temette el a kazettába erre a nálafelejített finom női keztyűre két levél közé szeremével, boldogságával... életével együtt.

Remegő kézzel nyultam a leveleket. Az asztalra teritettem széjjel, amely asztal láthatta őket. Ezeket a régi ellakú íróakat. És olvasni kezdtem a nagyob betűset, a férfiet:

Ilonám!

Ezzel a tavaszból lopott ibolyacsokorral jövök el esedezni. Nagy feriszerelmem bis vágyával hívom vissza arra a szent életre, amit picike lábacskaí előtt ígértem meg. Bocsásson meg azért az egyetlen rablott csókért, amelynek vakmerőségét aláztatosan leveleztem már. Odajártam a szent Szűz oltárhoz és sirva verem a mellem: mea culpa, mea maxima culpa! Tündöklő Holgy, ó vegyen vissza szerelmébe. Szakadlcshás, bűnbánó zarándoka meghajtott fejjel esedez.

Istenem, a százesztendős férísírás! Megrázhatta volna vele az egész világ! És csak egy levelet kapott érte, egypár sort gyöngyös apró betűkből, amit eltemetett és ami örök asszonyi titokként itt van most előttem:

Uram!

A két személyünk nem fonható többé közös sorba össze. Megmondom, én mást szeretek már. Virágait vissza kell adnom tehát. Bocsánatát kérem és Isten Hozzádot küldök érte.

Néztem-néztem ezt a történetet, egyszerűen mintha fáradtan feltámolyognának a betűk a papírról, szesedne a csokor, tágulnának a kazetta falai is... mintha meglevenednék az egész mese... a százesztendős... és itt áll a nemzetes Őszy Gábor kúriája, amely híres volt vármegeyszerte. Egyidőben azért, mert minden télen novembertől farsangvégig tartottak benne a megyei urak világraszóló tivornyákat, amiken maga a nemzetes agglegény vitte a főszólámot. Soha asszony nép nem léphette túl ilyenkor a küszöböt, pedig a

már közel negyvenesztendős úr utolsó sarja volt a nagyhírű, nagytiszteletű familiának. Számátalan kísérlet történt arra, hogy boldog pillanatában házasságra beszéljék rá. Sose sikerült. Bár egyszer — úgy hírtelt — királyi parancsot is kapott a megházasodásra és emiatt a parancs miatt adta vissza a megyénél viselt tisztségét is. Igaz, hogy azóta se oldódtak meg megyei bonyodalmak Őszy Gábor kezerándítása nélkül.

Történt egyszer, éppen két nappal a novemberre eső tivornya kezdet előtt, hogy becsengeti ezüst csilingelőjével legbizalmasabb öreg szolgáját a könyvtárszobába és így szólt hozzá:

— Most fölveszed a paradés ruhát Pista, befogatsz és végigjárd a meghívott huszonkét uraságot. Azt ízenem nekik, hogy ne nehezteljenek nagyon, de nem lesz ezen a kúrián, míg én vagyok az ura, soha többé istentelen hosszú farsang. Ha végeztél az úttal, befordulsz Szentesre nemzetes Bazsó uramék portájára, akit keresztelt Szent János napján tiszteletben köszöntének. Aztán a kisasszony részére...

És itt hírtelen elakadt.

Az öreg cseléd azonban észbekapta a megesett nyelvbottlást és felhorkant szinte a nagy örömtől.

— Tekintetes uram... motyogta nagy bajusza alatt — a tekintetes úr asszony népnek ízen...! Viszem rögest az istenes szót! Aldassék érte a Jézuskrisztus!...

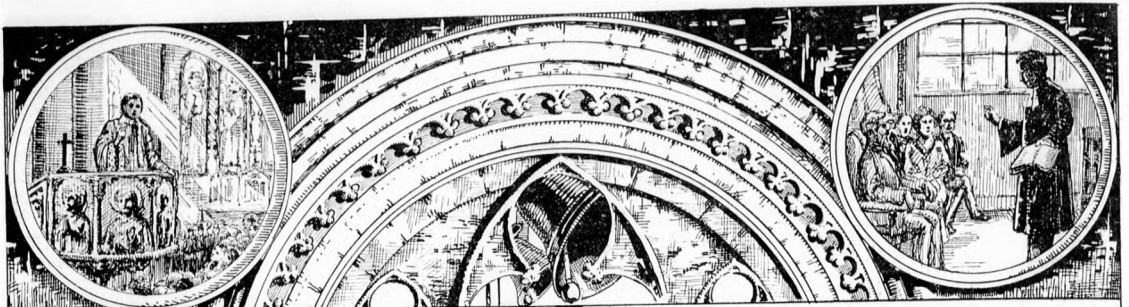
Tavasza fordult aztán az idő. Az Őszy-kúria is megújodott vele. Dusan nyíltott a virág a kertben, fehéren villogott elő az udvarház a kifakadt lombok közül. Az urasági négylovast pedig a legficánkolóbb, legfényesebb szőrű feketék röpitették majd mindennap az Őszy-dominiumtól a szentesi Bazsóportáig és este a csillagos ég alatt visszsa. A fogatot maga Őszy Gábor hajtotta mindig, aki hogy megváltozott most. Jól szabott ruhái lettek, virággal, örökké virággal gomblukában...

Aztán... egyszerűen csak nem látták már a négyesfogatot. Se a megíjült nemzetes urat. És ősszel a szépséges Bazsó Ilona is férjhez ment egy temesi birtokoshoz.

A következő tavaszon meg az a hírtelt, hogy Őszy Gábor agyonlötöte magát. Igaz volt. Lepihent az utolsó sarj is az ösök közé. Itthagytott vagyonát pedig felosztották az oldalági rokonok közt...

Az íróasztal is ebből való volt.

MAGYAROK VASÁRNAPJA.

Hit és lelkiélet.

Irta: N. N. megyés püspök.

Ha valaki azt kérdezné tőletek: mi a legnagyobb ajándék: feleljétek így: — A legnagyobb ajándék az Isten jelenlétével és erejével megtelt emberi lélek!

Bár azok szemében, akik anyagias-ságra hajlanak: a láthatatlan lélek távolinak és bizonytalanoknak látszik: azért mégis bizonyosak lehettek benne, hogy a testiség a léleknek csak védőburka, lakóhelye, vagy mint a biblia mondja: földi porhüvelye és az élet lényege és értéke mégis csak a láthatatlan lélek.

Természetes, hogy aki saját lelkében nem hisz: nem hisz Istenben sem!
Mert az emberi lélek az a láthatatlan hid: mely Istenhez vezet.

Isten végtelen bölcsessége épen azért ajándékozott meg bennünket a lélekkel, hogy ezen keresztül megsejtsük, megérezzük és megközelítsük Isten: a világ teremtőjét, minden levésnek forrását, minden történésnek irányítóját és minden élőnek alkotóját.

Aki azonban nem érzi a lelkét és tagadja általában a lelket: az örökre kirúgta lábai alól azt a láthatatlan menyeyi hidat, mely Isten megsejtéséhez és megértéséhez vezet.

Sajnos: az emberek nagyrésze oly szerencsétlen, és annyira rabja korunk fertőző betegségének: az anyagias-ságnak, hogy előttük csak az élet „Má”-ja az élet látható, tapintható és testileg érzékelhető része a fontos: míg a lélek egészen közömbös, érthetetlen és jelentéktelen ügy nekik.

Milyen különös elgondolni, hogy az emberek egyrészenek már elég érzéke van ahhoz, hogy megcsodálja a teremtet világ végtelen gazdagságát, ezerféle formáltását, csodálatos harmóniáját, tobzódó színpompáját, gyönyörködtető illatát, sugárzó szépségét: de süket és vak ahhoz, hogy meglássa, megcsodálja mindezek létrehozóját, alkotóját: Isten!

Ezért minden hívő, aki Istennel jár: hirdesse Isten!

Minden hívő, aki Isten minden szükségében segítőjeül ismeri meg: hirdesse Isten segítségét!

Minden hívő, aki Isten ígéreteit a mindennapi életben is kipróbálja és azokat a hit erejével változtatja: győzze meg Istenről hitetlen felebarátját!

Minden hívő, aki a hit kulcsával a hitetlenség kapuját feltárja: az Isten kapuját tárja fel, melyen keresztül a megígazultak lelkével együtt léphet Isten elé!

Minden hívő, aki érzi magában a lelket és érzi lelkében Isten: az hirdesse fáradhatatlanul az egész emberi nemnek, hogy Isten van: és Isten megjutalmazza azokat, akik őt keresik!

Mert a földi élet sokkal rövidebb és sokkal becsebb, minthogy azt bűnökben, tétlenségben vagy közömbösségben elfecsérelhessük.

És jegyezzétek jól meg: Annak, aki megszokta, hogy Istentől vezettesse magát: egész lényé úgy megnyílik az isteni benyomások előtt, hogy Isten akaratát külső jel nélkül is bensejében megismeri és két lehetőség közül mindig a jót választja.

Sulyos próbatevések mindig vannak az életben: de Isten számtalanszor épen kiválasztottjait állítja a legsúlyosabb próbák elé.

És így van ez jól, így van ez bölcsen, mert az a lélek, mely soha nem szenvedett vagy még eléggé nem szenvedett: soha egészen tiszta, soha egészen nemes lélek nem lehet!

Minden ember életében vannak felhős, zivataros napok, melyek bőven ontják a szenvedéseket: de mégis mily felemelő, mily boldogság tudnia, hogy a sűrű zivataros felhők mögött is mindenkor Isten vigasztaló és éltető napla süt!

Strófák Jókairól.

Irta: Szabolcska Mihály.

Mikor kimondod a nevét: szívemben
Almok varázsát érzem,
S valami édes, bübajos egészet
Játszadozik velem...
Elvész előlem a rideg valóság,
El ez az egész látható világ,
Valami más tisztább világba járok,
Körüölőlnék melegebb sugárok,
S mosolyog rám ezer csodavirág!

Milyen világ ez! Hasonló a földhöz,
De más, — gyönyörűsegebb!
Balzsamosabb, kékebb a levegője,
Sugára lényesebb,
Mennyiboltja nélyén büvölön ragyognak
Nagy, ábrándos nézésű csillagok,
S míg föltekintesz hozzájuk merengve:
M megbabonáznak egész életedre,
Fényük örökké lelkeken ragyog!

S milyen a népe ennek a világnak!?

Erősek, szépek, jók, nagyok!

Lelkem kibontja szárnyát: hadd lehessek

Olyanná, mint azok!

Ti talpig hősök, térfijellemek ti,

Ti földiségen túlnőtt alakok:

Valódságotok én nem mércsikéltem,

Csak veletek rajongtam, küzdtem ég-

S ti mintaképnek úgy beváltatok!

A nő: a térti eszményképe itten.

Naptiszta, glóriás ideál,

Kihez a küzdő ifjú szíve, lelke

Csak imádkozni jár.

Ez a világ a tiszta szerelemnek

Meleg, családi, nyájas otthona.

— Oh szerelem, győrelmes-édes álom:

Nem álmodott át a költő e világon

Jókainál gyönyörűbben soha!

Mélyen hajolj meg, hazám ifjúsága,
Mikor kimondod a nevét.

A szerelemnek ő hadd hintse rátok
Első ígézetét!

Könyvei: csuppa liliosziromból,

Szerelme mind: Énekek éneke...

Az Azrák törzse sohasé hal ki végkép:

Míg itt veszi szerelme mintaképét

Az ifjú és szelid szerelmese!

Óh Jókai, mi örök büszkeségünk,

Szórd ránk örökölő fényedet,

S ha valaha e nemzet életét majd

Túléli a neved:

Hirdesse híred akkor is világgá,

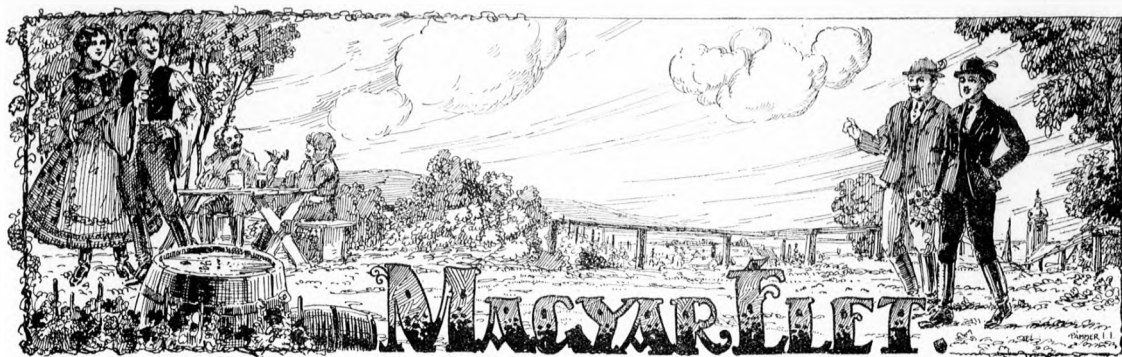
Az eljövendő századokon át:

Hogy az a nép, mely Jókait termelte.

Halálosan, s halálíg szeretette

Eszményeit, szabadságát, honát!

A kigyóbelü ember.

Irta: Péterfy Tamás.

Az új pár visszaérkezett a nászútról. Olaszországban voltak hathétig és a szakácsné, az öreg Rebi néni úgy tapasztalta, hogy megfogytak arcban és testben attól a fránya talián koszttól. No, mert azok a rusnya olaszok össze-vissza esznek minden istentelenséget!... Bekát, csigát s uram bocsásd meg, — még a macskát is!...

A fiatal báró lesaványodott. Az ifjú báróné nemkülönben. Rebi néni hátulról vakarta a kontya alját a balkezeivel keservében. Hiszen valósággal megrontották az új párt a nászúton. Teljesen étvágytalanok lettek. Az öreg báróné egy véleményen volt Rebi nénivel. Ezen segíteni kell! Különben elsorvadnak a fiatal Méltóságáék.

Rebi néni hó alól szedett zöld turbolyát főzött. A turbolya-leves olyan étvágycsináló, hogy szegény emberek meg sem merik kóstolni. Mind az uraknak hagyják a turbolya-levest, hadd fokozzák az étvágyukat...

Mikor a turbolya-leves nem használt, Rebi néni a káposztalé leveshez fordult. Főzött a kád csapjáról eresztett, eme finom ízű, aranyszínű káposztaléből étvágygerjesztőt. Fele víz. Fele káposztalé. Bele fő a disznó agyvelő. Felereszti piros hagymás rántással, aztán amikor felforralja, hát kenyérsütés után, kemencében pirított, nagytál reszelt tormát szolgál fel melléje. A pirított tormát a tányérra szórják s ettől nemcsak a gyomra, hanem a feje is megtisztul a rosszétkü embernek!...

Rebi néni majd elalúlt a csudálkozásától, mert még ez sem használt. No, hogy az a jóféle feketefene enné még a ronda taliánjait! Megrontották valósággal a nászutasokat Taliánországban!... Rebi néni sirt tehetetlenségében, de nem hagyta magát. Van még valami, az az valaki! Mégis étvágyat csinál az ifjú báróknak!...

— Instálom méltóságá, — állt az öreg báróné elé, — még most sem hagyom annyiban a dolgot. Ember rontotta meg a fiatal báróék öméltóságát, hát emberrel gyógyítom, javítom. Rajtam ki nem fog a csigaevő talián! Hívjuk el ebédre a kigyóbelü embert...

— Te Rebi! kicsoda az az ember? — kérdezte bizalmasan régi, öreg cselédjeitől a vén báróné.

— Abizon instálom Cobor Mihó, a járásbíróági hivatalnok. Ismerem meg fiatal korából. Az osztán tud jó étvágyat csinálni...

— Azt mondatd Rebi, hogy ebédre hívjuk?!

— Illedelmes, úriember az instálom a méltóságát. Járt a Dobay nagyságos úrékhoz is, amikor még ott valék.

Levél ment Cobor Mihónak. Csőtörtökön délután kétórára ebédre hívatta az öreg báróné. Es jött az irnok úr pontosan, mint a jó óra. Felöltötte völegénykori fekete ruháját. Egy kicsit kopottas vala, de nem nőtt ki belőle negyedszázad alatt. Bejött a bárói udvarba. Fellepegetett a kőoszlopos folyosóra, de az öreg báróné eléje ment az oszlopok közé.

— Erre! erre Cobor úr! — biztotta vendégét, a kigyóbelü embert.

A járásbíróági irnok illedelmesen köszönt. Öreg legény volt már. Kópasz a feje, kellemes, érces hangja, de soványka a teste. Az arca kellemes, mosolygós vala s a méltóságos asszony megengedte ennek a választékos beszedű, kellemes megjelenésű embernek, hogy kezet csókoljon...

Cobor Mihórol leritt a becsületesség. Betessékelték és rövidesen asztalhoz ültek. Mihó nem vala esetlen vendég. Úgy mozgott a bárói terített asztal mellett, mintha ott született volna...

Hozták a párolgó levest. Előbb az öreg báróné merített. Utána az ifjú báróné. A fiatal báró a vendéget tisztelte meg az elsőséggel.

— Micsoda gyönyörűséges, színarany ez a leves!? — dicséri Mihó, — igazán pompás az illata!...

Előbb laskával megrakta a mélytányér alját, aztán rámerített a zsiros, meleg levestől, de nem tele, csordultig, hanem jó ujnyira a tányér szélétől.

— Kezeiket csókolva, jó étvágyat kívánok! — hajolt az urinök felé Cobor Mihó, aztán a fiatal bárónak kívánt kellemes, jó étvágyat.

Kanalazta a pompás laskalevest, de szépen, izlésesen. A kanálból vissza nem

csurgatta a tányérjára. Öröm volt nézni ezt az embert, amint evett. Megtörölte a száját.

— Oh, be finom! Micsoda isteni jó leves! — dicsérte.

— Tessék! Tessék Cobor úr, — kínálta az öreg báróné a vendéget.

— Csókolom a kedves kezeit méltóságos báróné, hát ez valami igazán finom... A laskájába csak a tojás sárgáját gyúrták bele... Jó, hogy a körmőcskét el nem vágta a szakácsné... Ilyen vékony laskatészta?! Mintha csak papírból volna!? Hát ez aztán linom!... Igazi laskaleves!...

A laska bírálatához két tányér levest használt el a kigyóbelü ember. Azután a harmadik tányérnál a sáfránt fedezte föl, mert azt nem főzték bele, hanem a levesestál tetejére dobták a levesbe. A negyedik tányér levesnél már a bennefőtt zöldséget osztályozta látatlanul, a leves íze szerint Cobor Mihó. Kért is a finom zöldségből s behoztak egy állal neki.

— No, csókolom a kedves kezeit méltóságos báróné, hát éppen úgy van, amiként mondtam... Ez itt a bécsi üvegkaralábé. Ez való a levesbe. A muskotály murok a finom, amit uriasan karotának neveznek. Ettől van szép sárga színe a levesnek, mert nem sárgarépa — csikórépa, hanem muskotály murok... A petrezselyem egy gyökeres, zamatos... Fiatal házásoknak való... Csak tessék megízlelni, mert igazán finom és gyarapítja a szerelmi érzést...

Még a belefőzött burgonyát is megette Mihó, nagy dicséretnek kíséretében s a fiatal báróék úgy tapasztalták, hogy valóban jó a petrezselyem gyökere, ha a levesben főtt. Cobor Mihó olyan gusztusosan evett, hogy öröm volt nézni, kellemes követni, — ha birták volna.

Következett a sóbafött, vagyis a leveshús. Paradicsommártást szolgáltak fel melléje. A kigyóbelü ember először a kövérest, aztán a soványt ízlelte. Harmadszor a sem kövér, sem sovány, dagadós húsból rakta meg a tányérját a dicséret szakadatlanul. A kövér azért finom, mert legelőn feljavított marhából való és nincs fagygyú íze.

(Folytatjuk.)

Magyar Mondák

Deák Balázs.

Irta: Benedek Elek.

Deák Balásról emlékezem mostan, arról a bátor jobbágyemberről, aki Szent László királyt egy izben szörnyü haláltól mentette meg.

Elmondom, hogy történt, mint történt.

Háborúba ment a király. Eppen Zala vármegyén húzódott át rengeteg nagy sereggel s amerre elhaladt, a népek kicsődültek az út mentén, hogy színöröszinre lássák a világhíres királyt. Ott álldögölt a népek közt egy szegény jobbágyember is: Deák Balázs. Öreges ember volt, de még jó erejében. Fiatalabb korában ő is királyi katonája volt s hej! sok kunnak beverte a fejét.

No, hanem az rég volt, ámbátor azt mondta Deák Balázs a népeknek, hogy ő most is jószívvel beállana a királyi katonái közé s tűzbe-vízbe követné a királyt.

— Hej, Istenem, csak még egyszer lássam uramat, királyomat! — sóhajtozott, epekedett Deák Balázs — örömmel feküdném az én koporsómba.

Hát amint így sóhajtoznék Deák Balázs, egyszerre csak rettentő nagy porfelleg kerekedik, hallik a kürtök szava, reng a föld a paripák dobogása alatt.

— Jön László király! — kiáltják a népek.

Aztán csakugyan a porfellegből kiválk a király, egy fejjel magasabb volt a vitézeinél.

— Ihol a király! — örvendezett Deák Balázs.

Eppen akkor indult lefelé a hegynek a lejtőjén a király, utána vitézei. De alig lépett kettőt-hármat a paripa, mitől, mitől nem megijedt s mintha szemét vették volna, vágatott lefelé szörnyü vágatással. Úgy látszik, a király, mikor a tetőre ért, eleresztette a kantárt szarát s mire megragadta, késő volt már, ámbátor vasnál erősebb volt a keze, nem tudta paripáját visszatartani, az meg egyenesen nekivágott egy rettentő mély szakadéknak. A vitézek mind utána, sebes szélnél sebesebben, de hiába, nem tudtak eljebbe kerülni. Még egy-két lépés s hanyatt-nomlók zuhan László a szakadékba.

De im, halljátok, mi történt! A szakadéék szélén hirtelen meghökölve áll meg a paripa, szinte hátraesett, mintha bunkósbottal fejbeütötték volna. Pedig nem ütötték fejbe bunkósbottal, csak egy ember fogta meg a kantárt a zabla mellett, ettől hőkölt hátra.

Deák Balázs volt ez az ember.

— Ki vagy te, mi vagy te? — kérdezte a király.

— Deák Balázs a nevem, felséges királyom. Míg fiatal voltam, katonája voltam.

— Derék ember vagy, Deák Balázs. Van-e lovad?

— Nincs felséges királyom. Szegény jobbágy vagyok, honnét volna?

— No, ha nincs, adok én.

Azzal intett a király, hogy vezessenek elő egy paripát.

Mindjárt elővezettek egy szép fekete paripát. Fel is volt nyergelve, fel is kantározva. Arany és ezüst volt minden szerszámja.

— Úlj erre a paripára, Deák Balázs. Amekkora földet benyargalsz ezen a paripán, mind a tied s ez órától fogva némes úr vagy te is.

Felült Deák Balázs a paripára s nekivágatott a völgynek. Repült a paripa, mint a madár, egy pillantás multán eltűnt a király szíme előtt. A király meg táborot ütött a hegy tövében s úgy várta vissza Deák Balászt. Viszsa is jött ez, mire esteledett, alkonyodott.

Leszállott a paripáról, kalapiját levette s úgy állt a király elé.

— No, Deák Balázs, jó nagy földet jártál-e be?

— Nagyot, felséges királyom, tulságos nagyot. Sok ez ilyen jobbágy embernek. Oh, felséges királyom...

— Mit akarsz mondani, Deák Balázs? Látom, hogy valami nyomja a szivedet.

— Nyomja, felséges királyom, nyomja. Mondom, hogy sok az a föld nekem. Adhatok-e belőle a jobbágytársaimnak? Hadd boldoguljanak ők is.

— Szívem szerint beszéltél, Deák Balázs — mondta a király megindultan. — Hát csak juttass a társaidnak is.

Azzal a király Isten kegyelmébe ajánlotta Deák Balászt s ment tovább vitéz seregével.

Gondolatok.

Péterfy Tamás munkáiból.

Isten az örök változás, tehát alkotásaiban sincs pihenés soha, mert nemcsak az ember fáradoz, hanem a hegyek is dolgoznak, — a Teremtő egyikkel tüzet hánya, a másik tüzes bort termel, a harmadik sirköveket létesít és nem pihen semmi, senki az örök alkotásban.

A paraszt: műveletlen ember, — és az Isten azért teremtette, hogy amikor már egyetlen állat sem bántalmazza a művelt embert, akkor is legyen még, aki dőf.

A buta embert még az is bántja, hogy reggel nem lehet jó estét köszönni.

Szeretsz — kinevetnek, nevelsz — és szeretnek.

Tanuld meg fiam, — mondja a negyvennyolcas honvéd, — hogy a kétféjű sas igazán szereti a magyarokat, hiszen ötszáz év óta magyar vérről táplálkodik, tehát egész bizonyosan megszerette félezed év alatt.

Nemzeti romlásunk oka a tudatlanság, mert a magyar még azt sem tudja, hogy a testvérgyilkosság nem hazavédelem!

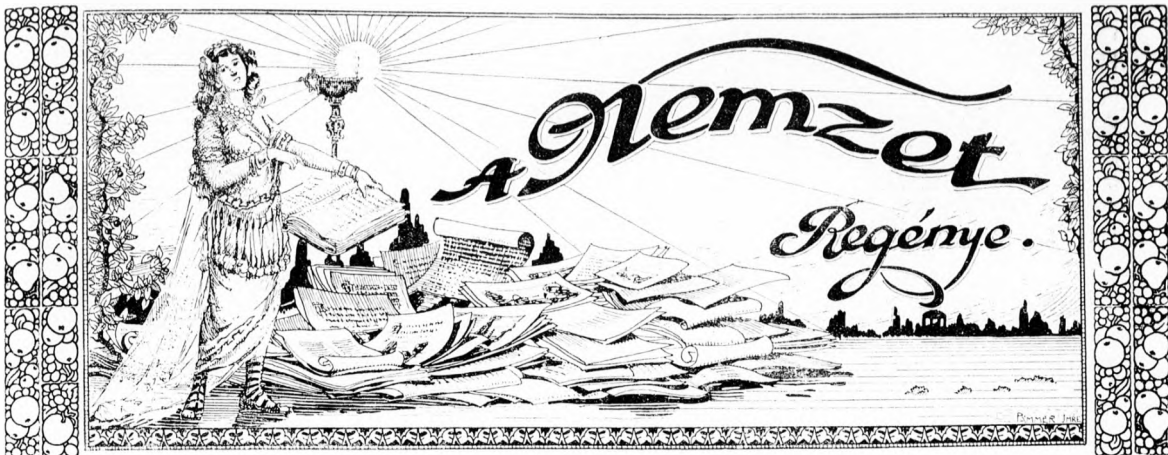
Elveszett erszény sem okoz nagy bánatot, — ha üres volt.

A műveltség jelképe a nadrág, — sajnos, éppen ezzel élnek vissza azok, akik bocskorra sem érdemesek.

A rossz tanuló elfelejti, hogy akár két betűt tud, akár harminckét betűt tud, — számár és számár között nincs különbség, mert buta mind a kettő.

Annifyféle adós van a világon, hogy azok kítapasztalására rövid az élet.

Amúgy is elég nehéz az élet, — boldog, aki a bajait megszámlálja.

A KOMÁROMI RAB.

Irtá: Szegedy László.

Bemutató rész a regény közepéből.

A kapitány egy hajásra fölhörpintette feketéjét, amelybe a hindupap egy parányi titokzatos port hintett

És tudata észrevétlenül, mint amikor a színek halkán egymásba olvadnak, egy más tudatba olvadt át.

Ennek a tudatnak most egyetlen sugalmazója az a gondolat volt, hogy Gianninát fogja látni. Hogy Gianninát évekkel előbb fogja megismerni, mint, amióta valóban ismeri... Legyőzi az Időt és megismeri az Idő rejtett fogalmát, mely a jelenből mutat és a múltból jelent formát... Titkokat ismer meg, melyek az emberi elme elől az Idők kezdete óta rejtve voltak...

...Napnyugta volt. Az Égbolt elvörösödött és csodásan átlátszó, lilás-sárgában tobzódó, széles felhő szalagok futottak rajta keresztül.

A virágok ragyogó és egyúttal titokzatos fénybe merültek... Valósággal csillogtak, mintha napnyugta után visszaakarnák sugározni mind azt a fényt, mind azt

a ragyogást, amelyet egész nap magukba szívtak.

A titokzatos esti csendesség néztelenül harmatozott alá az Égről. Rákerült a fákra, a fákról a zöld pázsitzöngyegre, melyet virágos tűzszalagok és izzó viráglávalólyamok szakítottak tarka és fantasztikus parcellákra.

Egy vizinövény hatalmas, husos levelei közül denevér röppent a víz fölé, bőrszárnyával megérintve a tavacska sámatükrét, mely egyre szélesebb gyűrűkben lágyan ringatva a lilás lótszok selymes kelyhét és megriaszta pillanatra az aranyos potájú apró halacskákat, halkán, mint az álmok árnyéka: elhalt a partokon...

Valamivel távolabb, fantasztikus rajzú fák lombjai közül, furcsán elmosódva, soktornyú fehér márvány pagoda csipkés szélei fúrják bele éleiket a pálás levegőbe, mintha a sors könyvéből kitépelt fatalista jeleket rajzolnának az alkonyat megjelölő varázsába...

A tündérekert egyik kanyarodója mögül, a lehaljó lomblevelektől félig eltakarva, ifjú szerelmespár bukkan elő gyöngéden fogva egymás kezét és némán gyönyörködve az Eg, a Föld és a levegő elbűvölő harmóniájában.

Az ifjú, köcsagtollas fehér turbánt visel; karcú természetű lány-selymü fehér burnusz-féle borul, melyet derekán gyémántcsatos öv tart össze. Oldalán drágakövekkel kirakott díszkard.

A benáresi maharadza fia... Özláb, lengejárású kedvesét, leheletfinom, keleti lányolruha teszi meg legnébbé, még lehetlenszerűbbé... Hajában pompás, drágaköves diadém, meztelen karjain gyémántszemű aranykigyók, kezében selymes, fátýolos levélű lilásba játszó fehéres rózsaszínű nemesített lótszok, ajkán epedő szerelmi dal és elcsattanásra váró csókok csillagok.

— Ó, az én csillagom! — kiáltott fel a leány lelkes örömmel,

amint befejezte epedő énekét.

— Nézd Trítu, milyen különös színben ragyog! Mintha a gyöngyházban vibráló rózsaszínű opálszínek az ametiszt élénk színeivel birkoznának... Mit, hogy nem ismered? Hogy sohasem láttad még? Ez egy titokzatos új csillag... A Véga Lantjának egy nemrégén feltűnt új csillaga... Minden este ugyanebben az órában ragyog fel, nem tudni miért nem tudni milyen rendeltetéssel... És mindig csak egy jó félóra és egymással csatázó színekben egyre szebben és egyre szebben ragyog... Azután halványulni, kisebbedni színtelenedni kezd, míg lassan beolvad a sötét Égboltozatba... Volt: nincs! És senksem tudja miért jött, miért tűnt el... Megkérdeztem tudós csillagászatot és ő azt mondja, hogy abban a csillagban egy lélek tündökölt... Anak a lelke, aki mondhatatlanul sóvárog utánam és, aki — még nál is jobban szeret... Ó, Tifur! Hát te nem szeretsz...?

A fiatal radsa a leányhoz rohant, szenvedélyesen átölelte és csöközőnnel tapasztotta be gyermekesen csévögő drága ajkát... Végül félig enyelgve, félig komolyan megszólalt:

— A csillagászat holnap a skorpiók pincéjébe csukatom és ha megégyeszerez ilyemiről mér lecségni: az orozlánok udvarába dobatom... Onnét aztán majd jöszölhat kedvére a csillagokból...

A leány kibontakozott a radsa karjaiból. Szemét lehuntya és elbűvölten hallgatott. Nyugat felől lányszó tömött, mely gyöngéden végigszorgallta a fák lombjait... A nyomasztó hőség enyhült, a virágok és fűszálak új illatfelhőket löveltek, mintha megkönnyebbülten sóhajtának fel... A nyugati láthatóan a hold óriási korongja emelkedett fölfele. Jöveletét gyöngyszínű opálban játszó, tömpított fényű sugárhírnökök hirdették mindenütt. A Budha szob-

rok a kerti lombok kékcasszürké árnyékába burkolóztak, míg a nagy fák teteje és a márvány kioszk karcú, csipkés szélei a holdas este ezüst-opálos párázatában fűrödtek.

Ekkor a leány kilépett a lombok árnyékából, tekintetét az Eg felé fordította és orrocskájával kéjesen szimatolta a virággillattól és nehézeleti fűszerektől terhes, enyhé nyáresti levegőt. Haja kiszabdult a drága diadém alól és csillagos éjjeli sátorként márványos vállaira omlott. Sokszínű fátýlajt játszi szellők, pajkos zefirkek lóbogtatták. Olyan volt, mint egy valóra vált csodás virágjelenség, mint egy Gangesparti szűz tavaszi álom... A teli hold a leány arcába sütött és ekkor — — és ekkor a hajó kabinjában fekvő kapitány lelkéből a fájdalom és a kétségbeesés néma sikolya tört elő...

A leány Giannina volt!
A gyönyörű látomás, mely eddig túlszárnyalta az Ezerégyéjszaka legszebb tündérmeséit: rettenetes vízióvá torzult.

A kapitány lelkét belső földrendés rázta meg, mely fölzakított a jelen életének eddigi gondosan elzárt zsilipeit is.

Ettől a pillanattól fogva kettős tudattal élt. A múlttal együtt a jelen is élte és kettős öntudata a mult képeit nyomban a jelenre vetítette vissza. Visszaemlékezett a délelőtti zajos jelenetekre, a delifinekre, a másodkapitányra, a sörgegyáros lányára, aki a vízbe zuhant, aztán a hindura, vitatkozósukra és a hindu szokatlanul komoly szavaira:

...Megbüntettem önt makacs-ságáért... ön sohasem hitt... mióta ismerjük egymást mindig hitetlen volt... Legyen tehát: lászon a multba... És mint kalapácsütés a végítéleti gonggán; tömpán, fenyegetően regett meg emlékezetében: ... legyen tehát... makacs-ságáért megbüntettem önt...
(Folytatjuk.)

A TEREMTÉS REJTÉLYE.

Világszerelem.

Irta: Aszlányi Dezső.

A Teremtő ős-elv tágabb körüldomóborítása.

A rideg atomok közönyéből a társulás és testvériesedés eszmekörébe lépve, előtérbe tolakszik az a kérdés, vajjon a világteremtés előtt, a sötét chaos korában, lehetett-e mozgás egyáltalán?

A mi világtapasztalataink azt mutatják, hogy sehol semmiben nincs megépítésszerű átmenet. Minden kezletkezés és fejlődés a fokozatosság signaturáját hordja magán. A legelfogadhatóbb chaosmélet ennél fogva az lesz, ha legősibb állapotnak a mozdulatlan chaost és abból átmeneti állapotnak a chaotikus mozgást fogadjuk el.

Ez utóbbiból fejlődött ki idők során a rendszeres, ütemes, kiválasztó, teremtő mozgás.

A világűrnek azelőtt nem volt semmi arculatja.

Az anyag mozgás nélkül sem érezhető, sem látható nem volt.

Végtelen sötétség, semmi más.

Lássuk már most, miképpen alakult a világűr képe a teremtő lendítés pillanatától.

Az atomokba lehelt vágy megmozdított mindent. Az eddigi különködő anyagtestecskék a mozgás ösztöneiből párokba, majd pedig csomókba és nagyobb tömegekbe kapcsolódtak.

Megszűnt lassanként a teljes egyformaság mozdulatlan sötét képe.

Az anyag mind nagyobb csomóba kapcsolódva, sűrűbb foltokat képezett: az összesűrűsödött anyagsomók között pedig nagy ritkulások és üres terek keletkeztek.

Ezt a folyamatot így kell tovább képzelni: folytonos fejlődés, amely fejlődés a szabatos rend felé való törekvés szembeéltől.

A mozgást követő első állapot eszerint: a köddé sűrűsödött anyagsomók megjelenése a világűrben.

Ebben az első állapotban rendről csak annyiban lehet szó, hogy a növekedő ködcsomók a közelünkben mozgott szabad testecskékre vonzerőt gyakorolva, az anyaggyűjtést a belső mozgásokból keletkezett energia segítségével növekedő eréllyel végezték. Kitisztították a nagy közőket.

Az első átalakulás eredménye, hogy az ősegyiség (az atomok) separatismusa megszűnt. Külön kavargó atomok helyett milliányi ködgomoly tölti be a világűr. Egy-egy gomoly az atomok milliárdjainak közös háztartása.

Ez utóbbiakban az alkotó részecskék zibongó mozgása természetesen tovább tart. Most azonban már a nagyobb

egységeknek: a ködgomolyoknak kölcsönös mozgásaira ügyelünk és azt látjuk, hogy a szomszédos ködgomolyok azonos viszonyba jutnak egymással és úgy összetársulnak, mint előbb atom atommal és molekula molekulával.

Az eredő ösztön (így nevezem ezentúl a Newton-féle intelligenciát) végzi a ködgomolyok párosítását is, valamint a folyton növekedő tömegek nagyobb számú társítását.

Az utóbbi, magasabbrendű mozgás már nem csupán a rokonanyag után, hanem az anyagtömeg szerint is igazodik. A nagyobb terjedelmű ködcsomók nagyobb mozgást végezve, — a kisebb gomolyokat magukhoz kényszerítik.

Kövessük ezt a folyamatot, talán évmilliókat betöltő sok-sok rendszeresen emelkedő fokozatban, anélkül, hogy az eredő ösztön törvényét egy pillanatra is szem elől tévesszük — és eljutunk a nagy ködfoltokig, naprendszerünk ősfarmájáig.

Eljutunk azon ködképletekig, melyekből az elő naprendszernek születtek és amelyeknek hű hasonmása a ma ismert „Vadászabek”, „Andromeda”, „Orion”, „Lant”, „Plejadok”, „Hattyú”, „Kigyótartó” ködképletek, vagy a „Perseus” csillagkép ködhalmaza; nemkülönben a „Tejút” és számtalan más ködképlet, amely földünkrol a távolság miatt egyáltalán nem szemléltethető.

A ködgomolyoktól a napgömbig.
Eddig csak élettelen anyagok parányrészeinek párosításáról; később ezek nagyobb összetételeinek tömörebb csomósításáról volt szó.

A legközvetlenebb kérdés most, hogy miképp jött az első magasabb szervezet, t. i. a csillagcsoportok anyja: „a nap” létre és mely összabály biztosította a Kosmos örök rendjét és végtelen lételet?

Az eddigi kifejlődésben főképp azt láttuk, hogy miképpen lesz a paránytestecskék szövetségéből nagy és nagyobb tömeg.

Eddig csak anyag társult anyaggal. Atomot atommal, molekulát molekulával, majd kisebb-nagyobb ködcsomókat látunk összeházasodni. A folytonos halmazódásban, mely később torlódássá fajul, — nincs egyéb, mint anyaggyűjtés.

A ködtömegek rengeteg megnövekedésével azonban a differenciálódásnak csodálatos jeleit vesszük észre.

A rangelhelyezkedések ősfarmálódása megy azokban végbe.

A molekuláknak előbb egyenlő rangú csoportjai kasztok szerint tömörülnek, a felkesebb törzsek erősebb kapaszkodással fogóztak egymásba és nagyobb volt vonzerjük is az újra és újra társuló, bevándorló tömegek iránt.

Ezek lettek az ősanagnak aristokratái.

Tömörebb, összetartó anyaguk által lassan különváltak és a ködcsomók leg-

belső rétegeiben, az eddig monoton ködképek közepében tűnnek ki erősebb színhatású külön társadalmakkal.

A differenciálódás ezentúl rohanó léptekben halad. A belső rétegek sűrűsödése és a külsőbb ködrétegek tömörülésre hajlandóbb, értékesebb részének behódítása folyton tart.

Újabb évmilliók szakadatlan kiválasztó művének eredményeképp a rengeteg ködhalmazok belsejében sűrű csomópontok gyülnék s ezekre nehezdednek a külső határok felé fokozatosan ritkuló vékonyabb ködrétegek.

Mintha szabatos rend és fokozatosság lenne a ködrétegek színárnyalataiban észlelhető.

Nem maradt azonban a differenciálódás remek műve egyoldalú.

Míg a belső ködcsomók a külső burokban levő alkalmazkodóbb anyagot magukhoz vonzza, — amazoknak további ritkulását okozták, — magában az aristokrata ködcsomóban egy még finomabb árnyalatú kiválasztó elhelyezkedés ment végbe.

A fokozatos tömörülést ott már egy központ felé látszik törekedni, ahol a fejedelmi rangig sűrűsödött tömegek gyakorolják a központi vonzást a fölfele ritkuló árnyalatokra.

Magában az aristokrata tömbben is tisztán kivethető a központtól távolodó árnyalatok gyengülése és önkéntelen végigszemléli az ember az összes társadalmi rétegelések eredő törvényét a ködburok rétegeiben.

A rangbéli elhelyezkedés befejezéséhez közeledve, új mozgások keletkeztek: sokkal nagyobbak az előbbieknél. Egyszermind egyenletesebb és határozottabb irányú mozgások, melyeknek haladása a külső rétegektől a legbelső felé visz, egymást típró szenvedéllyel.

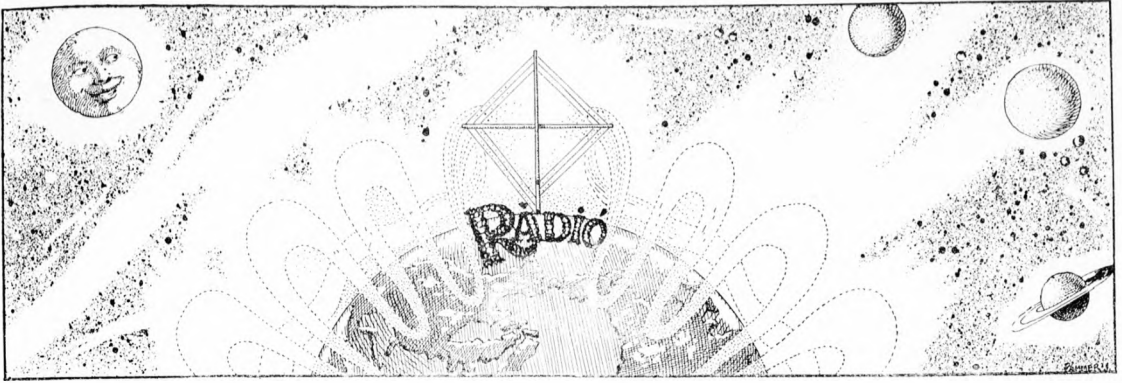
A legkülsőbb szintelen rétegektől kezdve hosszú kapcsolatban igyekeznek minden a tömörebb, magasabb rendűek felé és ez adja a szakadatlan egybeforrást a központ felé vivő tülekedésben.

Így alakult ki a legsűrűbb anyagi központ és az egész tömeg mozgása egy központ felé, melyből idők múltán a napgömb vált ki.

Ez volna egyszermind a Spencer-Herbert-féle integrálódás (anyaghalmozás, kiegészítés) és differenciálódás (különváló csoportosulás, kiválasztás) nagyrétekké elvének anyaképlete, melynek hasonlót a teremtés minden új alkotásban megismétli.

A sűrűbb központokban szabályos körforgássá vált mozgás magához kényszerítette az alakatlan külső ködtömegek anyagát, míg az egész a gömbbéli sűrűsödött forgó tömegbe nem vegyült és csak a legkritikább, beolvadásra alkalmatlan részek maradtak kívülre.

(Folytatjuk.)

A rádiótelefon.

Irta: Varga Lajos okl. gépészmérnök.

A XX. század technikai vívmányai közül legnagyobb szerű s gyakorlatilag legtöbbet ígért a rádiótelefon. Bár a rádiótechnika ma még csecsemőkorát éli, de nagy hordereje olyan perspektívákat ígér az emberiség fejlődésében, amire talán még a legmerészebb álmódók sem számítanak. Nem csoda tehát ha a tudósok és kutatók lázas buzgalommal fáradoznak a probléma kiépítésén és továbbfejlesztésén. De nemcsak a szakkepzett tudósok, hanem a laikus nagyközönség érdeklődését is felkeltette a nagyhorderejű találmány, s ez nem is csoda, mert hiszen a drótalan telefon annyira összenőtt a gyakorlati étellel, akárcsak a vezetéken való hírszolgálat, vagy az elektromos világítás. A közönségnek a rádiótelefon iránt tanúsított lázas érdeklődése annak nagyarányú rohamos elterjedését és közhasználatban való alkalmazását eredményezte. A nyugati államokban — főleg pedig az Egyesült Államokban — a közélet minden terére diadalra vonult be s forradalmi átalakításokat idézett elő. Lehetővé teszi fontos politikai vagy tözsdei eseményeknek mindjárt megtörténte pillanatában az egész világon való tudtadását; segítségével

a világ metropolisainak hangversenyei és színházi előadásai a földteke legelégdottabb kis falujában is élvezhetők, óceánjárók utasai utazásuk alatt társaloghatnak otthonmaradt testvéreikkel. Igazán, szinte elszámálhatatlanok azok az újítások, amiket a rádiótelefon a társadalmi és közgazdasági életben létrehozott, s napról-napra tökéletesedve, még létrehozni hivatott.

Anélkül, hogy a rádiótelefon elméletének és szerkezetének sok előtanulmányt igénylő, hosszadalmas tudományos fejtegetéseibe bocsátkoznánk, csupán főbb vonásokban próbáljuk vázolni a mai súlyos gazdasági viszonyok között a napi gondokkal küzdő nem szak-közönségnek a probléma lényegét és működési módját. A készülék lényegében egy kettős hullám átalakító. A leadóállomás a reá ható hanghullámokat, tehát *levegőrezgést* átalakítja az éterben, mint közzvetítő közegben a fény terjedési sebességével egyenlő sebességű elektromágneses hullámokká, a felvevőkészülék pedig a hozzáérkezett elektromos hullámokat visszaalakítja levegő hullámokká, tehát *hanggá*. A felvevőkészülék pedig a hozzáérkezett elektromos *detektor*, amelynek egyik fajtája az *elektrocső* vagy *audioncső*. Ennek a rendeltetése az, hogy a rendkívül nagy rezgésszámú elektromoshullámok rez-

gésszámát lecsökkentse. A telefonhallgató membránja ugyanis a rendkívül nagy rezgésszámú elektromoshullámokat követni nem tudja. A készüléknek az éterben terjedő elektromoshullámokkal közvetlenül érintkezésbe jutó része az *antenna*: a *tapogató*. Az antennában és a vele kapcsolt körben keltett impulzusokat a rezgőkör adja át a detektornak. Az ú. n. *anódkörbe* kapcsolt telefonhallgató pedig az elektromos áram ingadozása hangkeltésben nyilvánul meg. Az antennakör alkotórészei: az *antenna*, a vele sorbakapcsolt *önindukciós tekercs*, ami nem más, mint egy szigetelőhengerre csavart sokmenetű tekercs, és egy változtatható kapacitású *kondenzátor*. Antenna kétféle használatos: az ú. n. *szabad antenna*, amely két, vagy esetleg több, vízszintesen kifeszített és a tartóktól kellőleg izolált dróthúzzal áll, amelyektől egy vezeték ágazik le az önindukciós tekercshez, és az ú. n. *keret antenna*, amelyet egy keresztalakú keretre többszörösen felcsavart dróthúzzal képez és bárhol rögtön felállítható. A rezgőkör lényegében nem más, mint egy önindukciós tekercsrel sorbakapcsolt kondenzátor. A rezgőkör és az antennakör önindukciós tekercsei egy szerkezeten vannak egyesítve: ez a *variometer*.

(Folytatjuk.)

A szikratáviró.

Nagy sziv vagyok, mely zord magaslaton
Karsú oszlopnak ércsült hegyén
Viharzó tellegnek fölé mered, —
S távol egeknek titkos mélyiből
Felé sikoltó zengő szózatokra
Minden ízében talpig megregeg.

Idegducomnak rettentő áramokkal
Feszült, dübörgő telt battériá,
Időnként szörnyű szikrákat lövelnek.
S lelkemnek zúgva-zengve nemzett
Süvöltve csengő lángos tűzcsomóit
Sikoltják szét az órájs végtelennek.

S az ürbe robbant villogó csomók,
Aether hullámok szárnyain repülve,
Mint titkos sphaerák szent parancsbeszéde,

Messze hegyeknek ormára emelt
Minden szivormos szikrastátiónak
Csendülve szállnak érchegyébe.

Nagy sziv vagyok, mely zord magaslaton
Sorsukba rendült életneknek
Dultan viharzó egébe mered,
S távol sziveknek gyótrótt mélyiből
Sikoltva zengő föltörő jajokra
Minden ízében talpig megregeg.

Remsey György.

Gondolatok.

Péterfy Tamás munkáiból.

Mikor a ló samarát lát, nem dicsekszik, hogy ő is egyapatájú állat.

Könnyű az embereket elítélni, de nehéz megjavítani.

Milyen jók, hogy az egyik ember a kacsja nyakát, a másik a zuzáját, a harmadik a mellhúsát szereti, mert jaj volna, ha mindenki a combját szeretné!

Nehezen járhat lopni az, akinek már a lábán is hosszú a körme.

Keménységben sohasem versenyezhet a kő a szívvvel.

Uj magyar nap.

Uj magyar nap van felkelőben:
Hiszek egy uj magyar jövőben.
Egyszemélyes szentháromságban:
Négyrésze vágott egy hazában!

Porban játszó eszmék.

A mindennapi kenyér.

„Mindennapi kenyérünket add meg nekünk”... Igen, add meg nekünk Uram, kik kezdtél fogva a mindennapi kenyérről verítékezőnk, harcolunk! Robotos órák alatt, de sokszor lankasztja lelkiünk a holnap gondját! Vajjon megszerezük-e munkánkkal a holnapi kenyeret? Fáradt testtel, fáradt szellemmel tesszük le naponta a tollat, vagy a kalapácsot és fűlölnajunk: elég volt mára!... De vajjon elég volt-e igazán? A munkából bizony elég volt, de elég volt-e a munka, a mi mindennapi kenyérünkért?...

Milyen prózai ez a jelszó: „munkát és kenyeret!” Ha lázongó tömeg sorából harsog felénk e jelszó, megrongzunk, megremegünk tőle. Mert a kenyérről borzalmat tud lenni az ember... A gond eleinte csak barnuló felhő, de jai, ha véres-pirosa tűzesdől! Ilyenkor szédült a tűz, lángba borítja a világot és megemésztí a mások kenyérét is... Korszerű jelszavak szitják a lobogást, onzellen vagy aljas célú vezérek lengetik a lobogót. A harc eddigi, jobbra vagy balra. Akárhogy is történt, az eredmény mindig egy: füstölő romok és verítékes, könnyes — újrakezdés...

Az emberi jólét, öröm és igazság eszméje öröklött fogva való. S mégis, — ma is, holnap is: csak porban játszó eszme, Próféták, bölcsék mártíromága miért volt eddig mindenképpen gyümölcstelen? Miért hullott ezért az eszméért annyi köny, vér és veríték? A diadalmas emberi gondolat miért pattan vissza tehetetlenül, mikor a nagy megoldás kapuját zörgeti? Mennyi megoldhatatlannak vélt titkok oldott már meg az emberi elme és ime, milyen tehetetlenek vagyunk a kenyér, a mindennapi kenyér problémájával szemben! És miért? — Az okot keresed, testvér? Ne kutasd a históriát, hagyd az elmeleteket! Tekints csak önmagadba. Ugy-e, te is csak a magadét félted legjobban? Ugy-e, te is önző vagy? Ne tagadd! Lelked föllázad a hatalmasak, a dúszak ellen, de vajjon szándod-e, segít-e a náladnál is gyöngébbeket? Míg Maamon szekere után loholsz, nem gázolod-e le testvéreid, kik veled együtt a morszák után kapkodnak?

S ha az aranykapu beutasz, meghallgatód-e azokat, kik teutánad zörgetnek bebecsatlátásért? Tudsz-e szívvel örülni mások örömen, szándod-e a szegényt akkor is, ha te gond nélkül tekintesz a holnapok elé?... Felelj, testvér! — Ha igazságos, ha őszinte vagy, akkor — hallgatsz...

Hogy csikorog a világ rozszant szekere! Hányan görnyedünk a kezekek alá, hogy kijemlék a kátyuba jutott szekere! Az önzés juttatott bennünket oda s az ön-

zés miatt oly keserves kiszabudulásunk.

Egy új nemzedék növekszik most szemünk előtt. Keserves, szomorú az ő szárnypórlátásuk... Mit látnak a mai világra aculatán azok az ártatlan gyermekek, akik ezekben a nyomorúságos időkben születettek, élnek és növekszenek? Az édesapa homlokán csak a gond borulását látják, édesanyjuk szeméből a szomorúság könnye csillog feléjük... Mi lesz holnap? — Meg lesz-e a mindennapi kenyérünk?

A mai idők gyermeke nagyon hamar megismeri a szomorúságot. S a szomorúság megismerése után — gondolkodni kezd. Miért van ez így, miért olyan rancos az én fiatal apám homloka?

A mai idők gyermeke gondban, bánatban növekszik. Ha ártatlan lelkükbe majd bevillágit a gondolat tüze, ő, akkor öklöbe szorul a kezük. Az ő lázadásuk azonban nem a kielégetlen ösztönök lázadása. Hisz az új nemzedék célja, jel-szava ez lesz: váltsuk meg a világot!

Legyen mienk mindaz a jó, ami az emberi gyaroltság korlátai között elérhető, megszerezhető. Félre a pesszimizista tanításokkal! A mai, haldokló nemzedék fölött, új nemzedék, harcokban, gondokban izmosodott ifjú nemzedék törekszik a kormányrudak felé.

A tanítás számukra elég kemény volt. Véres háborúk, forradalmak tomboltak bősöcsög fölött, szomorúság és gond virrasztott a fehér ágycsakká mellett. Volt és van alkalmuk megutálni ezt a jelenet, mely népeket, nagy nemzeteket dönt szolgasorsba, nyomorúságba. És bizzunk abban, hogy a mult utálatla olyan erős lesz szívükben, hogy tudnak és akarnak majd változtatni a világ sorsán.

Ti apró gyermekek, mikor a mindennapi kenyérért imádkoztok, gondoljatok az élet, a világ átkára, gondoljatok arra az állati ösztörré, ami úgy tönkre tette a mi sorsunkat, aminek a neve: önzés...

Gyulay L.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Májusi legenda.

Irta: báro Wallace Tibor.

*Akik májusban esnek el,
Mikor a szél orogatót lenget,
Egy sem végzi földi testver
Ifjú, gyarló vándorlását
Oly lájzó panaszimóval.*

*Akik májusban válnak meg,
Ha lehér rózsák havának,
Szürke anyák szenvednek,
Hétszeresen, hét tört vernek
A szivükbe Mária kínjával.
A kik májusban vésznek,*

*Midőn a korarózsa nyílnak,
Örök, lájzó lángolásban
Jó kis lányaik egyre zokognak,
Halottaikért égni fognak!*

*Akik májusban halnak,
Értők eljő Május Királynő,
Isten Anyja a romlásból
Csendbe szent odaadásból
Elviszi a szép Tavaszuk...*

Az élet könyve.

Betegség és Halál.

Abel véres testtel roskadt a porba. Először gyilkolt az ember. A gyilkos szemében kialudt lassan a bosszú villama, haragra pirosodott arcából szivébe szókótt a vér s iszonyattal ébredt tettenek tudatára. Verte, ütötte az első átok és Kain belevetette magát a Rengetegbe. Testét a vad éléküzdelem gyötörte, lelkét a Büntudat mérge emésztette.

Évek teltek el így. Verkedett, küzdött rendületlenül az östernészettel.

Egyszer azután összeroskadt, Szemeire lázas homály borult, ajka kicserepesedett, szive feketlen ütemekek vert, fülében valami félelmes zürzavar morajlott, tombolt.

Beteg lett.

Míg feje fölött vihártól recsegett az erdő s kétségbejött mennydörgéstől visszhangzott az ég: Kain lázas álmokat látott iszapos fekvőhelyén.

Látott...

Méretetlen tömeggé szaporodott az ember. Falvak, városok épültek, ahol valami különös munkát folytattak az emberek. Milyen különös: dolgoznak... Mert megfogynak az erdő, a legelő, a mocsár. Az émbertanyák határában érhetetlen rendeltetésű kerteket látni. Hiszen ezek temető! Igen, igen: meg kell halnunk s ezekben a kertekben pihenünk el örökre. Így rendelte az Ur és ez nem lehet olyan szomorú, mintahogy a Sátán ijesztgeti vele. Ezekbe a gyönyörű kertekbe jut mindenki. Milyen jó is lehet ott pihenni!

Kain melle zihált, szeme meg-meg rebbent.

— Csak én vagyok a nyomorult, a kiátkozott! A többiek boldogan, vidáman élnek s szívesen térnek a Halál ölébe — pihenni.

Most ott állt a temetőkert kapujában. Koporsók hoztak. Angyalokk látott, de a koporsó mögött ott lépdelt a Halál is.

— Mondd, Halál, úgy-e öregembert temettek?

— Kisfiúskát viszünk, — felelt szomorúan a Halál.

Kain megdőbönt.

— Kisfiúskát? — Hát azok is meghalnak?

A Halál dermesztően vigyorgott.

— Beteg volt. Nem jutott neki tej, szülei szegények. Most elviszem én.

Egy másik koporsót hoztak.

— Öregember, nyugodj békével! — Tévedsz! Ez egy fiatal anya.

Férje elhagyta s ő megnérgeszte magát. Elviszem.

Kaint valami rettenetes érzés kínozta.

Ismét közeledett egy koporsó. Kain már nem is szól, meg-előzte a Halál.

— Tüdővésztes volt. Negyven éves. Ezekből sokat viszek.

— Hát miért halnak ezek ilyen korán? Mondd, Halál, — miért? És mi az a betegség, mi az a ret-

tenetes valami, hogy náladnál is hatalmasabb? Hiszen az Embert csak Veled jegyezle el az Ur! Betegségről nem szólt nekünk. Magyarázd meg, Halál...

A Halál nem felelt.

Most egyszerre ezerszám hozták a koporsókat. Gyászzené harsogott. Hatalmas sírok hasadtak s a koporsók tömegesen hulltak bele.

— Halál, Halál! — sikoltott Kain — mit jelent ez, beszélj, beszélj!

— Háború volt, fiam.

— Háború? — mi az?

— Megölik egymást az emberek. Megölik fiatalon, egészségese- sen és én elviszem őket. Szép aratás ez is...

Kain homlokán veríték gyönyörögött.

— Halál, beszélj, mi az a Betegség? Beszélj, mit jelent az a betegség! Beszélj, Halál!

A Halál Kain mellé kuporodott. Villám-kaszája megcsillant az éjszakában, csontjai ropogtak, mint az erdő viharvert fái s szava mennydörgött, nint az égbolt.

— Az Ur igaz, csak halálról szólt az első embernek. Csak engem küldött követéll az emberét. De az ember másodszor is megcsalta az Istent. Kain, az első gyermek, testvérét gyilkolt. Kain véres keze miatt adta mellem az Ur a Betegséget. Azóta együtt járjuk a Földet. A halál elpihenés.

Büntetés, de csak a merészedés zablája A betegség: átok. Éva átka Kainon és az ő fiain. A Bün gyümölcse.

— Látta a kisdédet. Bün okozta elsorvasását. A szegénység... Mert a szegénység is a bünből fakad. A szivtelenség büne.

— Látta a tüdővésztes apa koporsóját. Elpusztult időelőtt, mert nem jutott számára a napsgár-ból, a levegőből, ami pedig mindnyájunkké. Beteg lett. Kain írty lelke, önző szive az ő átka is.

— Látta a tömegsirt. Kain véres tette okozta! Kain lázadó, bosszúló vére.

— Kain szenvedett először. Az első gyilkosságért ő szenvedte az első betegséget: testével, lelkével — Azóta félelmes a halál. Csak a választottaknak jut hóféher öregség, pihentető, nyugodalmas halál. De ezek kevesen vannak.

Kain okozta, Kain!

A vihar lassan nyugodni készült. Kitzitult az ég s a csillagok között megcsillantak a szel- lagok.

Kain magához tért.

Föltápáskodott s roskadó testtel, viharos télekkel vászorgott tovább a Rengetegben.

György Lajos.

Vidéki színészetünk csődje.

Rovalvezető: Szőke Kálmán.

A sajtóban nap-nap mellett a legriasztóbb hírek jelennek meg vidéki színházaink szomorú állapotáról azzal kapcsolatban, hogy a városok nem képesek színtársulataikat olyan anyagi segítségben részesíteni, hogy azok fenntarthatassák magukat. Jó bekevelésben az igazgatók igyekeztek függetleníteni magukat a városoktól, nyilván azért, hogy függetlenségüket minden tekintetben megőrizhék. Meg volt rá valószínűleg az okuk. Ma ennek az ellenkezője történik. A vidéki városok nagy megterhelhetése, a kenyérgétség elsőbbsége azonban hovatovább azt eredményezi, hogy a társulatok magukra maradnak, mert a városok nem aldozhatnak annyit színházukra, mint amilyen mértékben ezt eddig megtehették. El lehet képzelni, hogy a színgazgatók, kik eddig segítség mellett is csak nagy nehézséggel tudták együttartani társulataikat, milyen helyzetbe kerülnek! A vidéki társulatok egy-ek kivételével a legnagyobb megpróbáltatások előtt állanak és katasztrófális helyzetük a biztos csődbe fogja kergetni őket, ha segítség nem érkezik számukra. De honnan várhatnak segítséget? Az agyonterhelt városok helyzete aligha változik meg rövid idő alatt annyira, hogy megfelelő módon siethessen kulturális intézményeik segítségére. A közönség kenyérgétség napról-napra a legszomorúbb nódond kerül előtérbe, áldozatra tehát a színházak erőll az oldalról nem számíthatnak. Hátra van az állam, igen az államnak kell a szomorú sors előtt álló vidéki színészet segítségére sietnie, még pedig nem pillanatnyi segítséggel, adóelengedéssel, hanem gyökeres reformokkal. Az kell szervezni vidéki színészetünket. Ma egy várososhoz kötött színtársulatnak tulajdonképpen három társulattól kell összeverődnie: drámai, operett és legtöbbször még opera együttesből is. Ez olyan személy-

zet-létszámot képvisel, mely megfelel bármelyik budapesti nagy színház létszámának. Tetszetszerűen ugyanolyan megterhelhetést is jelent. Az igazgatókat kollektív-szerződések kötnék, helyaikat a közönség teherbírásnak megfelelően állapíthatják meg, már pedig a személyzet megélhetési lehetősége napról-napra nehezebb, viszont a helyáratok — a közönségre való tekintettel — nem emelhetik. Lehet ezt a különbséget adóelengedéssel, vagy pillanatnyi segítséggel pótolni? Nem!

A színházakat függetleníteni kell a városoktól, ami azt jelentené, hogy egy igazgató csak egy művészi térer működő társulatot tartthasson.

Az állam vegye revízió alá a koncessziókat, szervezze újjá a vidéki társulatokat! Korlátolt számban adjon engedélyt megbízható igazgatóknak szigorúan körülrített művészi ellenőrzéssel. Adjon engedélyt külön drámai, operett és opera-társulatok szervezésére, azon ban gondoskodjék arról is kellőképpen, hogy a társulatok fennakadás nélkül látogathassák városaikat. Egyes társulatok állomás-helyei vagy szabad-verseny alapján vagy kerületi beosztás szerint alapíttassék meg. (Az előbbi kívánatosabb volna.) A társulatok gyakorlatibb utazását tegye lehetővé az állam utazási kedvezményekkel.

A városok ezáltal lényeges megkönnyebbülést nyerne, könnyebben aldozhatnak tehát színházait felszerelésének kiegészítésére, hogy

a társulatok akadálytalanul játszhasanak. Legyen minden színháznak stabil felszerelése. A szabad verseny a társulatokat fokozottabban igyekezetre serkentené, az igazgatók pedig előre meggyőződhetnek városaik teherbíróképességéről, tehát biztos számmal indulhatnak új állomáshelyükre.

Ezideig folytonos bemutatókkal igyekeztek az igazgatók a közönség érdeklődését fenntartani, ami a személyzet agyonhajhászását vonta maga után. Ez egyrészt az előadás színvonalának súlyesedését jelentette, másrészt a közönség is szívesebben áldoz akkor, ha nem erőszakolják.

A folytonos adóelengedési, segélyíránt kunyorálások nem a legjobb színben tüntetik fel vidéki színészetünket. Annyit emlegetik kultúrpolitónyunk hírnevével sehogysen fér össze ez! Itt sürgős segítség kell! Nem nehetjük összetett kézzel, hogy omlik össze fényes-múltú vidéki-színészetünk!

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Molnár László, a Nemzeti Színház örökös tagja február hó 5-én 68 éves korában hosszas szenvedés után meghalt. Egyike volt a régi Nemzeti Színház legértékesebb tagjainak, a múlt évben lépett fel utoljára a Leár királyban. Temetéséről a Nemzeti Színház gondoskodik.

A Papagáj (a Royal Orfeum épületében.) A főváros egyik legnóvább mulatója.

Kamara-színház.

Thury Lajos: *Örse néni.* — Vitéz Miklós: *Tiszta dolog.* — Nyáry Andor: *Gunyhó előtt.*

Kétségtelen, hogy a Kamara színháznak már meg van a szezon-sikere. A ragyogó három egy felvonást fokozódó sikerrel játssza a fiatal kis színház, úgy, hogy el is érte már a 25-ik előadást.

Az „Örse néni” szerzője különösen kitűnő jellembrázolásával, (Örse néni), Vitéz Miklós kiforrott rutinjával, Nyáry Andor pedig a földben gyökerözőlós magyar-ságával, de különösen pompás, eredeti humorával ragadja magát a fiatal estéről-estére a táblás házak hallgatóságát.

A három kitűnő egyfelvonásos szerzőjében a magyar népies irodalom oszlopait ismertük meg, a közönség pedig rajtuk keresztül szívbe zárja a falut a maga egyszerűségében és hamisítatlanságában. A három kedves darab szereplői: Rákosi Szi, Rózsahégyi, Somogyi Erzs, Garamszeghy- Iványi Irén, Almássy és Pethes Sándor a rendezővel, Ráday-val együtt ragyogóan tolmácsolják a nagyon tehetséges szerzőket.

A mulató Budapest.

Royal Orfeum. A veszített háború által beállott kedvezőtlen gazdasági viszonyok és a hiányos nemzetközi kapcsolatok okozta nehézségek folytán az Orfeumok nem tudták mindeztől eljé- nívójukat elérni. Tarján Vilmos igazgatónak minden reménye meg van arra, hogy agilitásával visszahódítja a közönséget az Orfeumnak. A bemutatók fokozatos fejlődést mutatnak.

A „consumálás”-ra létesült mulatók legtöbbje a kedvezőtlen konjunktúra folytán tevékszik már többet nyújtani a belépődíjakért, nem csak füstöt és alkalmat arra, hogy akadálytalanul költhessük a pénztünket. Másort adnak jól, tartalmasat.

A Tabarin és a Tánccalota már rendes varieté-programmal dolgoz, nak.

A Nemzet hangversenye Sárvárott és Szombathelyen.

A Nemzet szerkesztősége mindjárt a zászlobontáskor tervbe vette, hogy a csonka haza valamennyi nagyobb városát felkeresi és művészeti hangversenyek, irodalmi estélyek, műsoros ünnepek keretében mutatkozik be a közönségnek.

Mondanunk sem kell, milyen súlyos, de magaslatos hivatást vállalt magára szerkesztőségünk, hogy ezt a tervet a siker jegyében valósítsa meg. Nem kiméltünk fáradságot, nem riadtunk vissza anyagi áldozatoktól sem, hogy bemutatkozó hangversenyünk irodalmi színvonalon álló programmal, tökéletes művészetet nyújtsanak.

Hogy A Nemzet szerkesztősége ezzel az elhatározásával is megtalálta a közönség lelkehez vezető utat, bizonyítják az első műsoros estélyek fényes sikerei.

Sárvárott a város úri társadalmának kivétel nélkül minden volt A Nemzet hangversenyén, de megtisztelte jelenlétével hangversenyünk a sárvári birtokán tartható bajor trónörökös és felesége is s tanúja volt annak a haragos sikernek, melyet A Nemzet szerkesztősége és művészgárdája aratott. A program végével a fenséges pár magához kérte lapunk főszerkesztőjét, gratulált a művészeti hangversenyhez, s szerencsét kívánt A Nemzet-nek.

Sárvárról másnap, január hó 11-én Szombathelyen ment át A Nemzet művészgárdája. A szombathelyi kulturház csillárak fényében uszó díszteremben a város előkelősége előtt zajlott le a hangversenyünk, tomboló siker mellett. Kapy Béla dr. át. ev. püspök ur és vitéz Artner tábornok ur az első szünetben siettek gratulálni a közreműködő munkatársunknak és művészeknek. Előadás végével a közönség valóságosan megröghanta az öltözöt s kérte főszerkesztőnk, hogy ismétltesse meg ezt a páratlan sikerű hangversenyt. Nem lehettünk kitérni Szombathelyi úri társadalmának kérése elől, így hát január 13-án este megismételtük hangversenyünket, meg pedig a város legnagyobb hangversenytérképében, a Kovács szálló hatalmas dísztermében. Ha az abszolút sikert fokozni lehetne, emondhatnók, hogy a második hangversenyünk sikere az elsőt is felülmúlta. A közönséget a művészeti program valóságosan megröghanta. Végössza nem volt a tapsnak, úri zásznak. Valamennyi szombathelyi úrság elcsodálással írt rólunk, sajnos, helytűke miatt kritikáikat nem közlhetük, mindössze a legtekintélyesebb lap: a „Vasvármegye” kritikájából adunk néhány szemelvényt a vidéki sajtó „Vasvármegye” rovatában.

A Nemzet művésztje. A Vasvármegye 1925 január 13. számában jelent meg.

Gondolatok az Operaház előtt.

Írta: dr. Márton Jenő.

Operaházunk válsággal küzd. Az elmúlt év júniusában jelent meg a rideg rendelet, mely tudtul adta, hogy az Operaházat is szanálni kell.

És megkezdődött a „szanálás” B. listára tettek néhány énekest, — köztük több nélkülözhetetlen erőt, — s elküldtek néhány ballerinát. Ez volt a szanálás.

A szanálás ennél a kérdésnél csak egyetlen egyet jelenthet: emelni a művészi névot. Ennek pedig hathatós eszköze a tagok erkölcsi és anyagi függetlensége. Apró kraicároskodás itt nem csak nem „szanál”, hanem erkölcsi és anyagi károsodást idéz elő. Hír szerint a társadalmi akció segítségével megállított szanálási folyamatot újból megkezdik.

Fel kell említnünk szavunkat ez ellen az elhibázott lépés ellen művészi és nemzeti érdekből egyaránt.

Az Operaház csak úgy teljesítheti hivatását, ha tökéletes. A művészet nem mérhető röffel. Ha lélekszámban megfogytunk, kultúránk annál nagyobbaknak kell lenniük. A művészet szekere elé nem lehet sánta gébet fogni, mert az aranyörönyű Pegazuson tör a csillagok felé. Operaházunknak vagy régi fényében kell lennarmadnia, hol a magyar társadalom szellemi eliteje hirdeti a magyar nemzeti géniusz legyőzhetetlen hatalmát, vagy nincs semmi értelme.

Az Operaház nem pénzért kornyakálók s cintányért verők gyűlévész helye, hanem régi dicsőségünknek jóformán egyedüli épen maradt oszlopa, el nem tűnő reményűsügr, mely régi hatalmunkból meríti erejét és fényével megmutatja, bearányozza a nemzet szebb jövődjébe vezető utat. Az idegenek előtt is operánk képviseli a leggyakorlatibb módon kulturális nagyságát. A nálunk megforduló idegen missziók, ha egy tökéletes előadás után kilépnek az Operaház kapuján — ha kultur emberek, — meá culpát kell, hogy mondjanak arra gondolva, hogy egy ilyen nagy kulturális nemzetet, mint dobták oda műveletlen népek prédájául. De egy tökéletes előadás vajjon milyen hatást válthat ki?

Nem volna szabad megengedni, hogy elsőrendű erők heteken, sőt hónapokon keresztül parlagon heverjenek. Ha az Operaházban nem lehetne őket elége foglalkoztatni, akkor vidéki vendégszereplésekre kellene bocsátani őket, hogy a vidéki zenei névóját emeljék megfelelő színvonalra.

A tulfellepti díjakat el kellene törülni, de mindazokat, akik rendkívüli produkálnak, kötelezettség és szerződés nélkül is jutalmazni kellene, hogy a munkadev, lelkesedés és önbizalom fokozásával mielőbb elérjük a bécsi Opera színvonalat.

Ez volna az igazi szanálás!

Rovatvezető: dr. Farkas Jenő.

Mióta a régi nemesi rend megszűnt: az új Magyarországnak egyik legszebb, legnemesebb, leginkább hősi tettekre ösztönző intézménye a Magyar Vitézi Szék!

Ennek a Magyar Vitézi Széknek legfőbb kapitánya, országos helytartója nagybányai Horthy Miklós: Magyarország kormányzója, a „Navarra” hőse, a magyar haditengerészet büszkesége, a legvéresebb tengeri ütközetek egykori besúljtje!

Ha nagybányai Horthy Miklós soha egyéb érdemeket nem szerzett volna, minthogy a Magyar Vitézi Székét megalkotta és a magyar vitézi rendet — a Magyar Nemzetnek e vérel szerzett, vérel írott új nemesi rendjét — szervezőként beillesztette a nemzet testébe: akkor is elévülhetetlen történelmi érdemeket szerzett volna.

A nemzetköziséggel kacérkodó „radikálisok”, „világpolgárok”, „pirosszegűs magyarok” és hánly-

vetett vajudó társadalmunknak más hasonló rétegei, komor ábrázattal, sanda szemekkel kísérik figyelemmel a Magyar Vitézi Rend hatalmas szárnybontását és termékeny győkeverését a vérel megöztözött hazai földben.

Ha a porázon tartott gyűlélet és a láncra vert nemelen inulatók elszabadulhatnak és újra szóhoz, cselekvéshez juthatnának: akkor Uj Magyarországnak e szenge, de máris terebélyes, életerős és hatalmas *Nemzetfáját* nyomban gyökereitől kiirtanák.

De mit jelent mindez a mi számunkra?

Azt, hogy annál féltőbb gondnal, annál égőbb szeretettel ápoljuk és ha kell: vérünk árán is ügyvédmezzük, mert nem kétséges féltőbb, hogy Magyarországnak második évezredes fája a Magyar Vitézi Rend, mely egy második ezredév minden viharával diadalmasan dacolni fog.

Vitéz ó-le.

Rokkant hőseink.

Pesti utcákon járva-keelve: még mindig százával látjuk a naboru szerencsétlen áldozatait: a rokkant magyar hőseket. Fázva, reszkelve, éhesen állanak utcasarkokon és kezüket, mely a hazáért egykor hősiesen legyvert szorongatóit, alaminzsaéért nyújtják a járókelők felé, akiknek nagyrésze akkor is ithon séttál, ithon élte világát, mikor ok a katlogó gépégyverek és bömbölő ágyúk tűzében véreztek, hadokoltak...

Mikor oldjuk meg hát végre a rokkant kérdést?

Mikor gondoskodunk végre a Haza nyomoréjairól, a Haza színlamramlélt áldozatairól — ha nem is fényesen, nem is egészen polgári módon — de legalább olyan értelemben, hogy a nyomortól, éhezéstől, koldulástól és pusztulástól megmentjük őket!

Nyissák ki a szemüket és lássanak, akiknek látni és cselekedni kell!

Nyissák ki a fülüket és halljanak, akiket olyan polcokra helyeztet a sors vagy a közbizalom, hogy a rokkantak sorsa lőlük függ!

Mert a rokkant kérdés nem fog elpihenni, nem fog elnyugodni egy

pillanatra sem, amíg kielégítő megoldást nem nyer.

Ne vitatkozzunk azon, hogy a rokkant kérdés társadalmi, politikai vagy államháztartási probléma-e, mert a szerencsétlen rokkantak e világ végéig tartó vitézköb nem tudnak tüzet gyújtani kihült tűzhelyeiken. És a kihült tűzhelyeken nem tudnak egy tányér forró levest felkanalazni üres tányéjaikból és nem tudnak ruhához, egy pár falat biztos kenyérhez jutni, miközben a tél hideg megmberüti ujjukat. A nyomor és nélkülözés pedig, mint a nemzet kitöltött rokkant emberraját a sors láthatatlan korbácsútséval habözva hajszolja a volhiniai és doberdől jeltelen tömegsirok helyett a névtelen polgári tömegsirok birodalma felé.

„Felfakadoznak a nemes magyar nemzet sebei”: — írta egykor zászlóira a hős Rákóczi Ferenc.

„Felfakadoznak a szerencsétlen magyar rokkantak sebei”: — írjuk mi nyughatatlan örökös mementónak majd e rovat homlokára és nem nyugszunk addig, míg a rokkant kérdés vérsz sebei közmegelégedésre be nem heggednek.

MAGANTANFOLYAM
(WALTER-SZEMINÁRIUM)

Előkészítés középiskolai magánvizsgákra,
vidékiek is! RÁKOCZI UT 51. SZ.

Telefon: József 23—99.

Kispest.

I. Vázlatos leírás.

Legközelebb sokkal többet és tökéletesebbet ígér a Szerző.

A Budapest környékén teljes körben elterülő városok és falvak a világvárosok típusos elhelyezkedésének formáit mutatják. Azonban Bécs, Berlin, Róma és Páris környék-városai és Budapest környék-városai között nagy a különbség. Ezeket az ősi kultúrájú empóriumokat a kiváltságos társadalmi osztályok az ipar- és a kereskedelem szerencsés nyerteseinek a gazdagságtól túlterhelte művészi és kényelmes tuskulánumi gyűrűzik, ahova elvonul megpihenni a city-nabobja és ahonnan visszatér a gyár, az üzlet és a bank pultijai mögé.

Budapest környék-városainak fejlődési vonala egész más irányú. A történelmi telepek (Budapest—Promontor, Ráckevei, Kelenföld—Sasa, Logod) már az ősi időben is csak a fejedelmi Buda kenyértermelői és szállítói voltak. A fiatalabb Pest környék-városai, sápadt-arcú gyermekei a későn ébredő és még kévsé iparkodó egyesített Budapesti gyárainak és a futóhomokos Alföldnek azonos természetű és azonos sorsú szülőltői.

Baross Gábor nagy koncepciójú kereskedelem politikája, a centrálisan összefutó vasúti vonalak és a zónarendszer teremtette meg a magyar világvárost oly hirtelen, hogy a központba tödülő lakosságot Budapest bérkaszáryainak tömege sem fogadhatta be s így keletkeznek egymásután Ujpest, Kispest, Kossuthfalva, Törökfalva, Erzsébetfalva illetve e három utóbbiból Pesterzsébet.

Kispest élete a százados Pestszent-lőrinc nyaraló területén kezdődik. A nevezetes szerepet játszó Grassalkovich-családnak gödöllői uradalmához tartozott. A központi részből 1868-ban szakította ki a királyával kibékült nemzet, a királyi pár nászajándékaul a gödöllői korona uradalmat, míg a Pest felőli részén a Belga bank parcellázó spekulációja hamar megtalálja a maga szegényeit. Olesó, krajcaros házhely parcellából tüneményes gyorsasággal alig 50 év alatt a homokos szántóföldekből kinő Magyarország nagyságra nézve hetedik lakott helye Kispest.

Ha a városok fejlődési statisztikáját kézbe vesszük, szembeszökő az a hatalmas ugrás, amely az utolsó 10 évben Kispest fejlődését mutatja. Szinte évről-évre duplázódik meg lakosságainak száma. Majd 1911-ben Wekerle Sándor külön törvénnyel létesíti az állami lakótelepet, ezt a munkás villa-várost, hogy

a rengeteg számú munkáscsaládokat kertek közepén álló, izléses, csinos, tisztá otthonhoz jutassa és meggátolja a tudófoltyó bérkaszáryiak spekulációs lakásépítését. Európában páratlan ez az intézmény, úgy, hogy külföldi tudósok és politikusok egyaránt követendő példaul említik a munkáscsaládok egészséges elhelyezésénél.

A világháború utáni szomorú korszak azonban schellem érezte annyira hatását, Trianon sehol sem okozott annyi könnyet, mint a hirtelen felduzzadt Kispest munkáscsaládjában. A gyarak lezszerelték, a gépek megálltak és világipari vállalatok redukált üzemmelle dolgozva, elbocsátottak több mint 30,000 embert. Egy gyönyörű fejlődés vonala tört meg és addig, míg vissza nem foglaljuk a régi határokat, Kispest inkább visszafejlődőben van.

GYARAI:

Hoffer és Schranz gépgyár, Lipták vasgyár, Teudlof—Ditrich gépgyár, Popper textilgyár, Continental szallaggyár, Mautner textilgyár, Galdi porcellángyár, Progress lakgyár. Világkiállításon híressé vált a kispesti bútoripar Fazekas kormánytanácsos bútorgyára, Soltesz kalapgyár, Horváth kátrány-termékek gyára, Sculler és tsa fénoxid gyára.

Szerdahelyi László.

Lángbetűk az éjben.

(Lévl a szerkesztőhöz, a „Nemzet” olvasása után.)

Írta: Ivánffy Tamás kir. tanfelügyelő.

Deres november bús ködtengerében,
Melyben tarlott avaré tépáz a lagy,
Világot láttam kiűn az éjsötétben,
Ahol tompán borong a szív s az agy:
Az egykedvűség éjében, mit élünk:
Gyáván lemondunk s már mit sem remélünk,
Nem izgat, csak enorsunk egyedül!
S minden vágy csak Mammon karjába dül!

Világot láttam: lényest és vakítót!
Kigyúlt erdők mélyén egy száll lenyő,
Lángolt, tüzet szórt, éjben rést szakított
S Birmánnak berkeként ment — tört elő!

És fenn az égen lángbetűket nenzelt
S ezek egy szóban folytak össze
„NEMZET”,

Egy szóban, mely ma mindnél mostohább,
Melyet béklyóba vert száz porkolábt!

S megy-megy a lángfnyő az éjtszakában
S nyomában földből nő ki egy sereg!
Varázstűze nem gyuladt ki hiában,
Tódlu utána agg, lért, gyerek
S hőlgyek beláthatlan zarándok serege,
(Sólgyok hadiban a lagy tollú gerle)
S már ég kezükben egy-egy mécsvilág,
Amint milljó sziporkát szór az ág!

S nemcsak kezükben égnek mécsvilágok,
De velők együtt szívők is kigyúl,
Egy árva szóban él egész világuk

És rája lelkük rózsaszirma hull,
E szó a nemzet s benn' az ős dicsőség.
A porbahullt, melyet az égi bőség
Nagy ezerév szent multjával megáld
S mely — percre csak — hadak útján megállt!

Egy percre csak! Töröljük ki agyunkból
E tespedésben lánhyult gyáva kort;
Írtsuk csak ki ennek magvát magunkból
S a nemzet-érés már csak egy akkord:
Ami miénk volt, ismét visszavesszük,
E nemzetet ismét dicsővé tesszük,
Uj ezredév övezi a magyart,
Reménységünk kettő: az Ur s a kard!

Élet és társadalom.

A fajnemesítés.

Az átöröklés törvényei a növény és állatvilág egy-egy csoportjában meglehetősen előrehaladott állapotban vannak. Ezek alapján természetesen a fajnemesítés, eugenika is tanulmányozott és gyakorlatilag is kivethető. Az angol felivérek évszázadok óta vezetett törskönyvei elég támpontot adnak pl. a jófutó lovak előállítására. Nem is szólván a növényvilágról, amelynél megszámlálhatatlan példa állhat rendelkezésünkre.

Mendel klasszikus vizsgálatai a borsóvirágokkal a legértékesebbek, amelyekből a híres öröklési törvényét alkototta.

Ha pl. kétszínű virágot keresztezett a származott virágok $\frac{1}{4}$ része egyik színű tiszta faj $\frac{3}{4}$ része keverék $\frac{1}{4}$ része a másik színű tiszta faj. A keverék $\frac{3}{4}$ rész átmenetileg nem különböztethető meg a tisztától, azonban ezek ha ugyanolyan színűvel keresztezzük is egy részbe, másszínű utódokat fognak adni. Erre vonatkozólag embekeken is vannak észleletek fehér ember és néger keverékénél. Nálunk ez nem annyira szembetűnő, azonban Amerikában pl. elég gyakran előfordult, hogy látszólag tiszta fehér asszonynak fehér apától, néger gyermeke született. Oka az volt, hogy valamelyik ősapja négerrel keveredett. Ma már igen szigorúan tiltották a négerekkel való házasságokat, de néha ott még ma is előfordulnak ilyen kellemetlen meglepetések.

A fajnemesítők célja igen szép. Szépé, okossá s minél tökéletesebbé akarják tenni az emberi nemet s mindezeknél fogva boldogabbá is.

Vajjon lehetséges volna-e? Egyszerűnek látszik. Előttünk van növény és állatkísérlet eredménye, vannak tudósaink, hát egyszerűen alkalmazni kell a következtetéseket s törvénybe kell hozni.

Elsősorban nem lehet a növény- és állatkísérleteket emberre alkalmazni. Könnyű az állatoknál a célt kitűzni.

Virágnál nagyobb, szebb színű vagy illosabb virágot akarunk tenyészteni. Lovaknál jobb futó, jobb ugró vagy teherbíróbb egyedeket szeretnénk. Embereknél vajjon ki tudná megmondani, hogy melyik hát az a kívánatos emberfajta? Ki tudná elsorolni azokat a kívánalmakat, amelyeknek egy emberben elő kellene fordulnia, hogy azt tökéletesnek nevezhessük. Mi volna aztán, ha az emberiség egyformán okos, ügyes és boldog volna. Van-e egyáltalán abszolút boldogság?

Van-e olyan nagy tudós, aki ezeket a kiválasztandó kívánatos és az elvont rossz tulajdonságokat kimerésznélé választani. Amikor még a testi erő diktálta a törvényt, ügybuzgó fajnemesítőink kizárólag az atlétákat tartották volna az emberiség mintaképének. Ma már nem valószínű, hogy csak Czajajánosokat tartanának fajnemesítésre alkalmas példányoknak. Nem lehetetlen, hogy ezer év múlva már ismét más ideál lesz. Az ember nem kísérleti anyag, problematikus értékű feltevésekért, vagy éppen a tömegbe dobott jelszavakért emberek, családok boldogságát feláldozni nem szabad. Orvosok ilyen szerepre nem vállalkozhatnak. Talán lehetne következtetéseket vonni az utódokra vonatkozólag, ha elég sok család tudományos észlelése allana rendelkezésünkre. Egyes átörökölt betegségekkel kapcsolatban észlelték orvosok családokat több generáción keresztül. Így pl. a haemophilával (vérzésekre hajlamosító betegség) kapcsolatosan a híres Mampel családnak 4 generációján keresztül 212 tagját észlelték, azonban sajnos, ezeket is csak erre az egy tulajdonságra vonatkozólag észlelték úgy, mint pl. a lovakat csak futóképességet véve figyelembe.

Egy tulajdonság alapján azonban emberről véleményt mondani nem lehet. Kiváló eszű ember lehet valaki s amellett erkölcsileg nem áll azon a fokon, hogy pl. valamely felelősségteljes állás elfoglalására alkalmas volna.

A fajnemesítés eszméje is mint sok más divatos eszme, olyan formában, ahogy azt be szokták állítani, utópia. Foglalkozni vele azonban érdemes, mert sok egészséges kezdeményezés kiindulópontja lehet.

Vannak fertőző betegségek, melyeket a gyermek szülőtől átörökölhet. Ha ilyen beteg ember kerül az orvoshoz véleményadás végett, kötelessége őt a házasságtól néha egy időre, esetleg végleg eltiltani, sőt arra is fel kellene hatalmazni az orvost, hogy az ilyen készülő házasságokat joga legyen megakadályozni, ha a beteg véleménye ellen akar cselekedni. Ebben a tekintetben Magyarország úttörő lehetett volna, ha a Nemzeivédelmi társaság kiválsóan megalapozott munkája elé a háború utáni összeomlás nem gördített volna elháríthatatlan akadályokat. Ennek a társaságnak — melyben legjobbjaink szerepeltek, kész programja volt a társadalmi rend felforgatása nélküli véghez vinni azt, hogy azóta már a nemibetegségek szinte számba sem vehető kevéssé apadtak volna. Ne azon gondolkozzanak fajnemesítőink, hogy az „Übermensch” hogy termelődhetne ki, hanem azon, hogy, hogy lehetne a családot a fertőző nemibetegségek ellen megvédeni. Ha annak az anyának, amely arra hivatott, hogy a jövő generációt megszüljés és felnevelje, nem lesz egészséges idegzete, nem lesz gondtalan élete, nem az anyaság lesz az ideálja, hanem a diploma és a pályakon való boldogulás, egy-kettőre kitermelődik a férfias nő és az elnőiesedett férfi. Ennek következménye a magtalanlás s a fajta kiveszése. Ha ehhez még a nemibetegségek is hozzájárulnak, a családi élet ezt a rákfenéjét sem sikerül kiirtani, úgy majd rövidesen elkövetkezik az „übermensch” satnya, nyomorék, betegséggel teli élet és szaporodásképtelen alakban. Ezen pedig nem törvényszerű, hanem csak mélyreható társadalmi akciókkal lehetne segíteni.

Dr. Dalnoky K.

Ének a végekről.

Irta: Seress Imre.

Mi zúg a Tatra bárcirül
Dacot süítve szerjé?
Szege magyarja, érted-e,
E zúgás mily beszéd?
Tátrának minden orma szól:
„Testvér, csak nyujts kezet:
Magyar valék évezredig,
S örökké az leszek”.

Kék Adria hullámai
Ha bőra kergeti,
Áltöldnek minden porszemét
Ez megreszkelteti...
A tenger így üzen nekünk:
„Testvér magyar, ne félj,
Fiúme még tiéd leszen,
Mert nélkülöd nem él”.

Erdély tündérhonábul is,
Ahol ma úr a cenk,
Pestnek magyarja, hallod-e,
Mit minden rög eseng?
Kolozsban és a végeken
Öküllé vált kezek:
„Magyar valék évezredig,
S örökké az leszek”.

Pozsony felől, Ujvár felől
Mit hoz Nyugat szele?
Lajthát, Morvát, ha háborog,
Csegléd, megérted-e?
Pozsony, Ujvár dacolva szól:
„Testvér, csak el ne hagyj,
S magyar hazánk az lesz, mi volt:
Hatalmas, büszke, nagy”.

Ha Bácska, Bánát síkjain
Szellőtül reng kalász,
Ujhely magyarja, érzed-e,
Hogy suttogása gyász?
De a szellő, ha suttog is,
Dacal hőmpölyöd feléd:
„Testvér magyar, a mi szívének
Örökre csak tiéd”.

És nagy hazánkból a kicsiny
Ország, mely megmaradt,
Hallgajta a szent szenvedést,
S a bizó szent szavat...
Tíz millió mell megfeszül,
S hörög félelmesen:
„Hallod világ? E hon miénk,
S örökké az leszen!”

Magyar fohász.

Mindeneknek Te vagy tudója oh Isten!
Te olvasol tisztán vérző sziveinkben.
Te tudod, hogy békét vágyva sóvárogoc.
Függesztettük szemünk a „Te Országodra”.
Te tudod, hogy lelünk fehérbe öltözve:
Fegyvertelen borult a Te küszöbödre!

Te tudod, hogy mégis latrok törtek reánk
S tüzzel-vassal dallák ezer éves hazánk.
Te tudod, hogy testvért éaves jövedőtől;
Hitvesét a lértől, szülőt gyermekétől;
Döbönt völegényt a síró mátká pártól,
Egymásra dobbanó sziveket egymástól,
Szeges korbáccsal és szeges drótszőnyeggel
Latrok, martalócok, durván léptek széjjel..

Te látod oh Isten szegény magyar néped:
Te hallod oh Isten, hogy mi hívunk Téged.
Hívunk bizakodó, hangos magyar szóval
Egféle lóbogó magyar lóbogóval...
Térdelünk előtted, féljük nagy hatalmad

Keresve-keressük a Te szent oltalmud,
Fejünk alázatban hajlik meg előtted:
— Csak kintzünk, Uram, nem félnek Tetőled.

Ezer éves hazánk, mint korbácsolt tenger.
Melyet büntető kéz ostromal végig ver,
Zeng, bong, üvölt rajta vizek zengő kara.
Rabló szomszédoknak harácsoló vihara ..
De ha Te akorod, oh Istenünk, Urunk:
Szemöldököd rándul és mi feltámadunk!
Korbácsolt tengernek viharzó haragja.
Ezer éves hazánk veti ki a partra!

Nem hiáltunk mindig, sokszor némán várunk,
Erős hitünk a mi legerősebb várunk.
Vád a néma könny is, mely pillánkon rezeg;
Vád a néma síkoly, mely lelünkben reked;
Vád a sóhaj is, mely vérző szívből fakad...
— Jaj hangosan nekünk még sirnunk sem szabad...

De Te meghallgatod megalázott néped.
Mindenható Isten: ime hívunk Téged!

Irtózat, borzalom, ami történt velünk!
De Te tudod, Uram; azért nem csüggedünk!
Lelünkben világod örök lámpád lényeg:
Örök igazságunk égi derengése.
Véres kétségeknél marcangoló éjén,
Megpróbáltatások sötét útvesztőjén:
Ez a világosság hozza vezet minket
És Te örök Isten őröd lépteinket!

Valamint a könnytől ázott éji párna.
Az elbizakodót tanítja imára.
Ugy tanít minket is magunkbaszállásra
Magyarország szörnyű földarabolása.
Láthatatlan égi oltárodnál állva:
Hallgass uram egy szent magyar imádságra.
„Égi oltárodnál leborulva kérünk:
Elrabolt hazánkat add vissza minékünk!”

Szegedy László.

Felvidék.

Az új állampolgársági törvény Csehországban.

Cseh hivatalos körökben, a legilletékesebb helyről nyert értesülésünk szerint a cseh parlament napirendre tűzte az állampolgárság és az illetőség kérdését endező törvényjavaslatot.

Az egyesült ellenzégi pártok s a magyarság, a tótok, németek és ruthének képviselőinek erőteljes sürgetésére szánta rá a cseh kormány, — hogy az eddig érvényben levő állampolgársági törvényt revideálja.

Az új állampolgársági törvényjavaslat gyökeres módosításokat ígér. Dreher A javaslat értelmében ugyanis a cseh állampolgársághoz joguk van mindazoknak, akiknek a mostani Csehország területén 1917 október 28-ika előtt bármilyen rövid ideig állandó lakásuk volt. Ha ez a törvény tető alá kerül, előreláthatólag sok nyitott seb fog begyógyulni, mert így

nem lesznek kitéve örökös zaklatásnak azok, akiket az eddigi törvény megfosztott állampolgársági joguktól. Az új törvény sen kielégítő teljesen, mert nem helyezkedik arra az egyedül igazságos álláspontra, hogy a békeszerződés aláírásának napját tekintse az állampolgárság megszerzésének időpontjává. A magyarság főleg a tisztviselők, — nem is tehettek hűség esküt addig, amíg felettes hatóságuktól, — akkor még természetesen a magyar kormánytól — erre utasítást nem kaptak. Ilyen utasítást pedig a magyar kormány soha ki sem adott, ami érthető is, hiszen, Magyarország tiltakozott az ország területének megosztása ellen, s minden törekvése odairányult, hogy a külföld számozottévó koreit meggyőzze Magyarország igazsága felől. Minden erejével arra törekedett tehát a magyar kormány, hogy megakadályozza az ország határainak megosztását, nem is fordíthatott figyelmet arra, hogy a békeszerződésbe Benes által ügyesen becsémpéztett időpontokat revideálta, mert az utolsó pillanatig

bizott a békeszerződés szerzőinek igazságosságában. A békeszerződés kényszer hatása alatt írta alá Magyarország, Benesnek pedig a megszerzett dátumokra állampolgársági törvényt építettek, mely szöveges ellenében áll a joggal és az igazsággal.

A készülő új állampolgársági törvény szelleméből következik egy másik nagyfontosságú kérdésnek: az elbocsátott tisztviselők seregeinek orvoslása is. Jogi tetel, hogy aki a területek lírtokat veszi át, köteles átvenni annak terheit is. Aki a Magyarországtól elcsatolt területeken közszolgálatban töltötték el évezedeiket, azokat nem lehet megfosztani a jogtalanul elbocsátott tisztviselőkre Csehország köteles kényeret adni, és pedig vagy visszahelyezni régi állásukba, vagy végelbírás alá vonni és nyugdíjazni őket, ha már nem bíznak bennük az állami szolgálatban.

A magyar és német értelmiség igen sokat szenvedett azáltal is, hogy Csehországba, — különösen pedig a volt magyar területekre

nem engedik be a tudományos és szépirodalmi könyveket és lapokat. Az orvosok, ügyvédek és más szellemi szakemberek nem tudnak hozzájutni a magyar értelmiség s szellemi szükségleteihez a szépirodalomhoz sem. Ha Csehország magát kultúrállamnak tartja, nevéseges, hogy korlátokat állít a tudomány és irodalom elé, ha nem engedi, hogy könyvek, folyóiratok és lapok akadálytalanul jussanak a cseh területekre. Az ellenék ezt a kérdést is állandó napirenden tartja. Igen fontos kérdés a szlovák és ruszin autonomia kérdésének elintézése is, mert nélkülük az ellen-téget végleg el nem simulhatnak. A gazdasági kérdésekben való önállóságért a szlovákok a magyarokkal és ruthénekkel együtt küzdenek a cseh centralizáció ellen, s a legközelebbi választások véglegesen igazolni fogják, hogy a cseh kormány rövidlátása, haznatos szocialista jelszavak mögé bujtított túrelmetlen sovinizmusa döntő vereséget fog szenvedni a tótok, magyarok, németek és ruthének igazságával szemben.

Irodalmi és színházi élet Szlovenszókban.

A magyar kultúrét a háború előtt egész terjedelmében Budapestre összpontosult, mintahogy Budapest be is tudott fogadni egy országos kultúrát. Ezzel azonban lestantultak a vidékek, elvesztették jelentőségüket a régi irodalmi és színházi nagyvarosok és a beteges állapot 1914-ben ért a telópontjára.

A háborút követő területi széncserélenség felrúta aztán a magyarságot, szilaj daccal külön magyar életet és külön magyar kultúrát teremtett magának a Csonkaországú elhatárolt területeken. Pocták támadtak valahonnan, akikről a *budapesti* magyar művészetben egyáltalán nem, vagy csak alig hallhattunk. Kultúr-apostolok léptek elő, akik azelőtt észre sem vett „vidéki kobozók” voltak és ma egy elszakadt milliós nép élén állnak. Irók, színeszek, festők, muzsikusok, akikről csak annyi a valóság, hogy vannak és boldogság, hogy vannak.

A legtermékenyebb és az egész magyar kultúregytemben számítva is legmonumentálisabb művészetet az elcsatolt Felvidék a szlovenszói magyarság építette ki magának. Olyan irók törték fel a közludatba, akik közül többen vezetői, irányítói, vigasztalói és ebrentartói e népnek. Élükön *Mécs László* római katolikus lehérap áll, akinek lánya, apostoli prédikációit az imádkozva hallgató egymillios magyarság fölött átlengette a szél hozánk is már.

Mécs László mindössze harminc éves. Nagykapos közég premontréi plébánosa. Tavaszról őszi csöpp rezidenciáján él. Esket és temet, vigasztal, öröme gyűjt és ostromoz. Közben verseit írja, amiket ünnepi számban, ünnepi megnyilatkozásokként hoznak a nép elé a felvidéki lapok. Telen pedig felkerekedik, segédplébánosára hagyja a falucska parokiáját és elindul prédikálni az egész népnek.

Legutóbb Léva és Komárom után Pozsonyban volt irodalmi estje. Szorongásig töltötték meg a Savoyaszálló dísztermét. Ragyogtak a lámpák, ragyogtak az arckok. És *Mécs László* pódiumra lépett. Szavalni kezdett. A Hajnali Harangszót.

Kongatom piros harangom, újú szivem kongatom.

Szörnyű éj volt: a megörült csillagok mind vért röhögtek, Vad vigyorral vért köpött a máskor dányos, szüzi hold.

És az ember: sárányos máskor sarjadjadt laltya végre rögnék
Elfelede, hogy az arca régen
Krisztus arca volt.

Almodott vad háborút és vér csurgott le lesén, lelken
S népek közt és szivök közt a szivárványhíd leszakadt! . . .

Jaj, mocsar van, törteltem van még mindig a lelkek telken,
Sátán gubbaszt eltűnik fáján s mind leugrja, ami jószág bimbósodva kifakadt! . . .

Mécs László ériási alakja melletl Szlovenszókban még számos, kiemelkedő irodalmi egyénisége van, akik közül nevezetes *Rácz Pál*, *Tamács Mihály*, *Neubauer Pál*, *Gál István*, a Prágai Magyar Hirlap nagyszerű kvalitású főszerkesztője, *Egri Viktor*, *Szilky Ferenc*, *Rechorosky Jenő*, *Merényi Gyula*, *Marek Antal*, *György Dezső* és két asszonyról: *N. Jacsó Olga*, egy református pap felesége és *Schalcház Sára*.

Természetes, hogy ekkora gárda kineveléséhez forum is kellett és volt. Olyan napilapok alakultak a Felvidéken, amik színvonalra egyenlő értékű bármelyik budapesti lapéval. Első helyen állt köztükből az a legnagyobb és legelterjedtebb színmagyar orgánus a *Prágai Magyar Hirlap*, melynek nagy része van abban, hogy Szlovenszókban a magyar kultúrét él. Értekesek még a pozsonyi *Híradó* és a *Kassai Napló*.

A színjátszás azonban a legnagyobb akadályokkal kénytelen megküzdni Szlovenszókban. Ezek tömegéből a legnehezebb az, hogy 3-10 heles székfokra kell berendezkedni két színtársulatnak, mert a csehszlovák kultuskormány az egész Felvidéket két nagy színikörületre osztotta fel: a szlovenszókóira és a ruszinszókóira. Az elsőnek igazgatója *Faragó Odón* és főbb városai: Pozsony, Léva, Komárom, Érsekújvár, Losonc, Rimaszombat stb., a másíniknak igazgatója *Horváth Kálmán* és főbb városai: Ungváry, Kassa, Munkács, Iglo stb.

A színházak műsora a Budapestben bemutatott magyar és külföldi irók darabjaiból áll, sőt pompás operagyűjtést is tart a két igazgató, amelynek előadásai komoly szenzációval hatnak.

Színeszei közül *Barthó Etel* az operettprimadonna és *Bánhegyi Ilona*, a drámai primadonna a küllön nevezetesek. A társulatok kiemelkedőbbjei még: *Horváth Böske*, *Turbók Rózi*, *Nagy Erzi*, *Felkei*, *Szigeti*, *Homonnay*, *Rakosi Pál*, *Galgóci* és *Farkas Pál*.

Egyet azonban szomorúan kell konstatalni, azt, hogy Szlovenszók ériási erejű irodalma nem mutatja meg magát Szlovenszók két színtársulatának színlapjain, aminek okát még nem sikerült megtalálnom. Az összhang meg van köztüjük közt. Hibának mégis kell lenni valahol, amit azonban bizonyosan kiküszöbölnek nemsokára. És akkor diadalmasan találkoznak az egymilliónyi elszakadt magyarság nagyszerű kultúrírányítói egymással!

Radnay Eszkár.

Már a fegyenceket is csöhesítik Prágában. A prágai igazságügyminiszterium cseh, tót, német és magyar nyelven egy Novina című hetilapot adott ki a fegyencek számára, mely úgy látszik, nem volt elég hatásos eszköz a cseh kormány kezében, hogy a fegyencek közül új híveket szerezzen magának, s ezért új, nagyobb szabású lapot szándékoznak a fegyencek részére kiadni, ugyancsak cseh, tót, német és magyar nyelven.

Erdély.

Erdélyben elkobozzák a magyarok földbirtokát

Erdélyből egymásután érkeznek a riasztó hírek a magyar állampolgárok birtokainak elkobzásáról. Legutóbb Kolozsvárról jelentették, hogy elkobozták Tisza István gróf pusztaradványi birtokait is s a kis-korú örökösök részére mindössze 300 hold szántóföldet hagytak meg. Napról-napra újabb „ksajátításról” számolnak be az erdélyi tudósítók, megdöbbenő képet festve a magyarság kiüldözéséről, tönkretételéről.

Az oláh kormány törekvése ma már leplezetlenül áll a nyilvánosság előtt: az a célja, hogy Erdélyből s az oláh megszállás alatt levő egykori magyar földről a magyarságnak még az emléket is kitörülje.

Tömérdek panasz jön arról is, hogy a magyar állampolgárok javára megnyilvánuló örökösödés esetén magyar állampolgár örökhagyó ingatlanát törvényes örökösre nem írják át, hanem egyszerűen kcsajátítják az oláh földigénylő javára. Nyilvánvaló, hogy az oláh hatóságoknak ez az önkényes intézkedés nélcenacs a joggall és igazsággall áll szöges ellentétben, de hielymen kívül hagyja a békeszerződés megfelelő rendelkezéseit is.

A hirhett „Constitució” 18-ik cikke, illetve az ahoz fűzött végrehajtási utasítások sem veszik figyelembe a magyar állampolgárok magánjogát, azoket sem, akik a Trianoni békeszerződés megkötése előtt már magyar állampolgárok voltak, s az oláh megszállott területeken fekvő ingatlanoknak tulajdonosai voltak. Természetesen konkrét panaszok alapján kötelességünknek tartottuk megkeresni az illetékes hatóságokat és sürgetni az oláh kormány részéről a magyarság kiüldözését célzó intézkedésekkel szemben erélyes intervenciót kieszközölni. Közbelépésünkre az illetékes helyekről megnyugtató választ kaptunk, s ezért már most közzétehetjük, hogy mindazok, akiknek ezzel a kérdéssel kapcsolatos komoly panaszuk van, forduljanak közvetlenül a külügyminiszterium kebelében felállított, de küllön hivatalként működő *vegyes döntőbírósdok* mellett működő kormánymegbírozottak hivatalához (Királyi Várnalota, Szentgyörgyter bejárat II. emelet 31. ajtó).

Mint szomorú jelenséget említtük meg, hogy a román Constitució 18-ik cikkéhez kiadott végrehajtási utasítások hírenek hallatára a magyar állampolgárok rémületükben saját maguk adják el ingatlanukat a románoknak. Ha a román kormánynak e rendeletek kibocsátásával más célja nem volt, mint a magyar állampolgár földtulajdonosok között pánikot idézni elő s őket ingatlanuk eladására nitáni, — melyeket töllük küllönben elvenni nem lehet — sajnos a célt nagy részben már el is érte.

Az oláhok orosz betöréstől tartanak.

Bukarest, 1925. febr. 6.

Az oláh politikai köröket élénk izgalomban tartják a Benes tárgyalásai során előállott új szituációk, amelyekből Romániában a szláv veszedelmet jóslják. A sajtó legaktuálisabb témája az ma Bukarestben. A nemzeti párt hivatalosa a „Románia” legutóbb azt írta, hogy a romániai magyar kisebbség lelket minduntalan lázas remények és beteg látományok mérge zavarja és hogy a magyar kisebbségsajtó tönkese sohasem volt egységesen ellenségesebb, az oláh nemzeti aspirációkkal szemben, mint most, de együttal megállítja azt is, hogy Románia külpolitikai helyzete sohasem volt zavarosabb, mint most, Romániát magára hagyják barátai és sohasem kerítették be jobban ellenségei, mint jelenleg, amikor újból felszínre került a szláv probléma. A kelet európai politikában Románia a maga gazdaságával, amelyre pedig egész Európának szüksége van, — csak másodrendű szerepet kapott, sőt kilitása van arra, hogy még tnyelbére sülyed. Bukarest — írja a cikk — lehet, hogy nem vet számót ezzel az aggasztó ténnyel, de számol azzal Budapest. A magyarok számot vetnek azzal, hogy Románia rövidesen kénytelen lesz engedélyrebb feltételek mellett barátokat kresni és kénytelen lesz apellálni Magyarországot barátságára is.

Magyarországot már nem ignorált állam többé, hanem olyan tényezője Középeurópának, amelyre a közel jövőben fontos szerep vár. A szláv veszedelem elsősorban és van szüksége szövetségesekre az legközvetlenebben Romániát fenyegeti, tehát elsősorban Romániának északi kolossussal szemben.

A megszállott Délvidék.

A színmagyar Martonson elveszük a bérföldeket azoktól a magyaroktól, akik nem lépnek be a szerb radikális pártba. A szerbek elkobozzák a magyarok földjét. 800 hold prima földet elosztottak montenegrói dobrovoljácok közt, bár bunyevác igénylők is voltak. Az új telepesek a földeket mindjárt bérbé adták. A választások előtt újabb 5 ezer dobrovoljác földigénylő jelentkezett. Szerbia lakosságának háromötöd része „hazaáruló”. Szerbiában a horvátok, szlovénok, muzulmánok, magyarok, németek, oláhok, törökök, arnautok együtt a lakosság háromötödét teszik ki. Ezeket a kormány mind hazaárulóknak tartja. Mi lesz egy háborúban, ha a lakosság többsége hazaáruló? De a szerbek közt is van bőven kommunista, szocialista és köztársasági.

Gróf Majláth Simonné ellen elfogott parancsot adtak ki a szerbek. A belgrádi rendőrség Majláth Simonné grófné ellen kémkedés miatt elfogott parancsot adott ki. Délbácska.

Szemlélet Röpítő Újság

— TÁRSADALMI · ÉS · KÖZ — — GAZDASÁGI · KÉPESLAPJA.

Hangy Sándor

Látogatás Abdul Latifnál.

Most, amikor a görög patriárka kiutasítása miatt egész világ figyelmébe ismét Törökország felé fordul: felkerestük Abdul Latifot, a budapesti mohamedánok főpapját, aki a török követség tagja és a M. kir. Pázmány Egyetemen a török nyelv lektora.

Az effendi tipikusan, mondhatnánk: abdulhamidosan törökös arca szinte ragyog az örömtől, hogy magyar vendége érkezett. Dióbar-na szeme, melyben a nagy arab-török puszták izzó napsütsége ragyog: biztalan nevet reánk, miközben szépen csengő magyar nyelven, melyet hamisítatlan török akcentussal használ, előékenyen utamlatlan kínál meg.

Amidőn elmondjuk jövetelünk okát: az effendi kedvesen mosolyog. Egy pillanatra magunkra hagy és újra mosolyog:

— Bajtárs — szól az effendi tegeződe — a török követség már nyilatkozott. Ehez nekem nem szabad hozzászólanom. A görög patriárka kiutasítása most európai kérdés: mindenkinek vigyázniá kell minden szóra, amit kiejt... Én csak annyit mondhatok, hogy Törökország nem volt igazságtalan.

Beszéljünk másról.

Az effendi annyira kedves, annyira előékeny, amikor mosolyogva hártja el a magától az érdeklődés nyilatkozatot, hogy nincs szívkünk tovább firtatni a görög patriárka ügyét és szintén mosolyogva felelünk:

— Jól van, kedves effendim: — beszéljünk hát másról!

— Másról nagyon szívesen, — felel nevetve az effendi, de közben leöltöztük torkunkat egy kis teával, ha megengedték...

Felpillantunk és az effendi felesége, akit már előző látogatásunk óta ismerünk, saját kezűleg helyezi eléünk három keleti csészében az illatosan párolgó finom török teát.

Üdvözlőni akarjuk a vendégszeretetéről híres kedves háziasszonyt, de kedves otthonosságával megelőzi: — Jó, hogy jöttök, jó hogy itt vannak, mert ha senki nincs itt, az effendi halálra dolgozza magát.

Az effendi felesége tiszta csengésű magyar nyelven beszél. Hogyne: Hízen tősgyökeres magyar asszony! Mielőtt az effendi felesége lett: szentéletű apácák

felügyelete alatt zárdában nevelkedett.

Nem akarunk tolatkodók lenni, de azért nem állhatjuk meg, hogy kedves háziasszonyunkhoz is ne intézzünk néhány kérdést:

— Volt-e már Törökországban? — kérdezzük kedves háziasszonyunkat.

— Ó igen — feleli az effendiné és szemében a lelkesedés fénye ragyog — férjemmel már többször voltam Törökországban és ha nem Magyarország volna a hazám, azt mondanám: hogy csak Törökországban szeretnék élni...

— Mondjon valamit a török erkölcsökről — kérjük most az effendinét.

— A török erkölcsről egész Európának téves fogalma van. Tiszta erkölcsű, becsületesebb lelkű nép nincsen Európában, mint a török...

— Hát a törökök családi élete? — Igen? — Hát mondja meg az egész világnak, hogy a török családi életnél nincsen tisztább, nincsen megihettebb, családiasabb... Ezt én mondom, aki született magyar vagyok... Ami itt nálunk érthetetlen és furcsa: az nem egyéb, mint böles alkalmazkodás a keleti viszonyokhoz... A török többnejűség? A török ebben is őszinte volt. A török nyíltan volt többnejű, önök, európaiak — titokban... Melyik hát a becsülésre méltóbb?

Kedves háziasszonyunk eltávozik. Mosolygunk, egymásra nézünk. Belátjuk, hogy igazva van.

Az effendi nyilatkozik.

— Most aztán hát kedves effendim, beszéljünk arról a bizonyos másról. Szabad kérdeznem?

— Parancsolj bajtárs!

1. — Milyen nyomokat hagyott Törökországban a köztársasági államforma?

— A török nép az új idők parancsoló szűkségét látta benne és megnyugodott.

2. — Ki viseli most Törökországban a kalifátusi méltóságot?

— A kalifátus hatalma ideiglenesen a nemzeti kormányra szállt át, mely eddig igen bölesen sáfárkodott ezzel a hatalommal.

3. — A mai Törökországnak körülbelül hány millió lakosa van? — A mai Törökországnak körül-

belül 15 millió lakosa van, De Törökország területe akkora: hogy 30—40 milliós nemzetet is könnyen eltarthatna.

4. — Hogy van az, hogy az angolok olyan sok millió mohamedánt tudnak hatalom alatt tartani?

— Részint a kultúra hatalmával és újszerűségével, részint vesztegetéssel, de főként kegyetlen elnyomással.

5. — Vajon egy olyan nagy nemzet, mely Rabindranath Tagórékat szül: Meddig maradhat még angol fenhatóság alatt?

— Népeket fegyverrel, fejlettebb technikával el lehet nyomni ideig-óráig: de az elnyomott nemzetek eltanulják a kultúrát és eltépik láncukat...

6. — A nagy török világbirodalom hanyatlása 150 évvel ezelőtt kezdődött. Mire vezethető ez vissza?

— A törökbirodalom válsága már a keresztes háborúkkal kezdődött. Folytatódott a török-mór-spanyol háborúkban. Jöttek a politikai hibák, a vallási élet hanyatlása és a janicsárok kiirtása. Dióhéjban ez a török birodalom hanyatlásának története.

7. — Mit jelent Törökországra nézve a kapitulációk megszüntetése?

— A török nemzet végre szuverén lett és ez sokban kárpótolta a többi veszteségeket.

8. — Tudta-e Törökország, hogy 1911-ben a balkáni náború küszöbön van?

— A balkáni háború tulajdonképpen a tripolizsi háborúval kezdődött és a balkáni háborúval csak folytatódott. Itt tulajdonképpen Európa összeesküvéséről volt szó a békek Törökország ellen.

Menjenek a pokolba.

9. — A magyar—török testvériségnek van-e reális alapja?

— Bátran állíthatom, hogy a testvéri együttérzés sokkal erősebb Törökországban, mint itthon. Ott valóság: itt meg csak felszín minden. Az igazi barátságunk legfőbb akadálya a hazug történelem. Ezt kellene alaposan átdolgozni, hogy egymást jól megérthessük...

... Erdekes epizód, hogy a török kereskedelmet itt mindenáron megakasztják. Akadt egy magyar előljáróság, mely a török kereske-

döknek azt mondta: Menjenek a pokolba!...

... Egyesek viszont felolvastuk azt harsan, hogy a törököknek nincsen irodalma, nemzeti dala... Pedig az igazi, szívből jövő költészetnek éppen Törökország a hazája.

A hazaszeretet a vallásnál kezdődik!

— Mit mondjak effendim a magyar közönségnek a török irodalomról és a török költőkről?

— Az első nagy török költő maga Mohamed volt, aki szép keleti rímekkel szedve mondta el, hogy: „A hazaszeretet a vallásnál kezdődik!”

— És a többiek?

— O' Marchazzam: híres tudós és költő a 18. században. — *Fuzuli*: 60—80 év előtt élt és lázba hozta a török népet. — *Rubil Baladai*: nemzeti költő, aki lángoló hazafias dalokat írt. — *Teofik-Fikret*: nemrégien halt meg. Versei sugároznak a szépségtől. — *Abdulhath Hamid* bev: a nemzeti főrendház másodnöke volt; ma is él; versei nagy hatással voltak a török népre. Azinkább sok-sok ifjú költőnk van még, akik minden nemzet büszkeségei lehetnének.

10. — Milyen a török nép kultúrfoka?

— Rohamosan halad! De a balkán népeknel ma is összehasonlíthatatlanul magasabb fokon áll. Bőripara, kertészete, gyümölcsstermelése, szőnyegszövése, gabonatermelése, ötvös művészete: ma is világhírű.

Perzsia és Törökország

11. — Milyen a viszony Perzsia és Törökország között és milyen Perzsia kultúrája?

— Perzsia és Törökország között a lehető legjobb a viszony. Perzsia régi kultúrájáról pedig fölösleges beszélni. — Aki csodálatos kézimunkákat, szőnyegeteket sőt festményeket és faragványokat akar látni: az nézze meg a perzsa nagyurak régi palotát, Európának sejtelle sincs Ázsia csodás lélekkel teli, ősrégi kultúrájáról. Ismétlem, Törökország és Perzsia a lehető legjobb szomszédai viszonyban vannak és nem lehetetlen, hogy e két ország még együtt fog csinálni ázsiai politikát.

Ózdy L. Zoltán,

Magyarok Amerikában.

— Apró úti jegyzetek. —

A magyar Amerikában is megmarad magyarnak. Mihelyt egy pár család összeverődik bányatelepeken, gyárak mentén vagy a farmokon: magyar templomot épít, magyar iskolát teremt, magyar egyesületet alkot. Magyar notát énekel, magyar könyvet olvas, magyar lapot járát. Megveti azt, aki nemzetét szidja és öröklé hazavágyik. Ők azok, akiknek *nem két hazát adott végzetük, hanem két hazát vett el tőlük.* Sokan boldogulnak kintt közülök, de igazán amerikaivá válni egyik sem tud közülök. A délszaki növényt, ha északra viszik, megfőgen az idegen talajban, el is tengődik, de korcs marad, a nem neki való levegőben elvegetál, de az ő szomorú, fonnyadt élete szinte kiabálja, hogy nem nekem való világ ez, vigyetek el innen!

Könybe lábad a szeme, ha otthonáról beszél. Sovár (szinte gyülőlködő) fájdalommal irigyel, hogy én haza megyek és ő itt marad... Minél jobban feszeng amerikai voltál; néz le mindent, ami nem amerikai; veri a mellét, hogy mennyivel különb Amerikában minden, annál inkább leplezi önkínzó öncsalással az ő forró, szenvedéses, maga előtt is titkolt nagy epedését és öntudatlan perceiben annál kegyetlenebbül le bírja az a furcsa, de kiürthetetlenül szent betegség, aminek nincsenek orvosi tünetei, csak neve van... úgy hívják, hogy *hovágy.*

Oh, kis magyar korcsunkban, amikor a cigány is sirva eresztette neki a vonóját, hány olyannak, aki este még felsőbbsséggel, göggel hivalogta, hogy nem tudná elhagyni Amerikát, — torzult el az arca és horkant ki belőle a meglett férfi el-elcsukló, rekedt, szerető zokogása!

Nem szabad hát hinni az óntelt leveleknek, azoknak a szent csalásoknak, amivel övéiket akarják megnyugtítani. Talán önmagukat is... Mindnek van álmatlan, epékedő éjszakája... Mind érzí azt a lélekbe vágó, metsző fájdalmat, amit a távolság, a kilométerek rájuk nehezdedő tudata hasogat ki.

— Ez a gyár az enyém — sóhajtott egy barátom, — de oda adnám, ha most az anyámat láthatnám.

— Minden éjszaka a kis testvéreimmel álmodom, — kiáltoit fel egy öntudatlan pillanatában a másik.

— Minden nap elveszett nap az életemből. Tudom. Elfelejtsem a legnagyobb kincset: az életemet, — állapí-

totta meg egy harmadik. — Amíg nem volt pénzem, azzal biztattam magamat, hogy hazamegyek, mielőtt lesz. Most még 500, még 1000, megint még 1000 dollárt akarok. És minél több lesz, annál többet fogok akarni... Ezenközben elmulik az életem.

... Mert áldozata már a rohanásnak a dollárért, mint a kártyás a játéknak, vagy az opiumszívó a szenvedélyének... S míg küzd önmagával, már emult az élet... Természetesen azért az élet maga nem csupa hazavágyódás. Van neknek az üvegközi életnek is örömei: mulatságok, sikerek, szerelem, akció. Ezek azonban csak narkotikumok...

Jártam New-Yorkon, New-Branswickon, Persey Cityn, Port Ambongon kívül Bridgeportban, Clevelandban, Baltimoreban, Washingtonban, Hviatiogtonban, Trentonban, Philadelphianban, Pittsbourghban, Colombusban és más helyeken is ahol tömegesen élnek magyarok. Mind jó magyar. Mind magyarul beszél, a gyerekek, sőt unokák is. Nagyobbára egymás közt is házasodnak és még sem tudnak magyar falukat, városokat teremteni, mint a németek vagy skandinávok.

Az olaszoknak van politikai súlyuk, képviselőjük is: La Guarcha. A svédek, dánok, norvégok saját nemzeti életüket élék sok helyt s képviselőik, szenátorai — mint a híres Johnson — védik érdekeiket. A németek Pennsylvania, Ohio, West-Consin államok egyes vidékein korlátlan urak, ha farmlételepeiket látod, azt hiszed, hogy a Rajna mentén vagy. Virágzó városokra, — mint Cincinnati, Milwaukee, St. Louis — nyomják rá jellegzetességük bélyegét.

Magyar város nincs, bár sokhelyt van magyar város negyed, s a magyar farmlételepek is kisserűek. Miért. Mert a skandinávok, németek letelepedni mentek ki, a magyar csak átutazóba. A magyar nem elszakadt, csak kiment azért, hogy gyorsan szerez egy pár dollárt és hazajön. Sajnos, nem tudott hazajönni, de lelkeben nem tudott a végleges kiszakadásba sem beletörődni, — azért nincsenek hát magyar városok, magyar faluk Amerikában.

Nem tudom tudják-e itthon, hogy a háború kitérésekor a *magyarság óriási tömegei jelentkeztek kint a konzuloknál, hogy haza akarnak jönni harcolni hazájukért.* Ha meg lehetett volna kockázatni a hazautazást az ellenséges

angol tengeren, az amerikai magyarok ezrei verekedtek volna a Kárpátokban és a Doberdónál.

A konzulok panaszkodnak, hogy sok a baj azokkal a magyarokkal, kiknek szülőföldje idegen uralom alá került. A csallóközi, udvarhelyszéki vagy bácskai magyar ma is magyarnak tudja magát és nem vehető rá, hogy a cseh, oláh, vagy szerb konzultól kérjen utlevelet. Mind a magyar konzulátusokhoz járnak ma is, akik persze kénytelenek őket elutasítani.

Nem értik meg, hogy lehetséges az, hogy ők nem magyarok. A régi, integer Magyarországot ismerik csak és akár-hogy akarnak, sem tudnak megérteni a márt. *A tegnapot tartják manák...* talán igazuk is van... hiszen mégis *a tegnap a holnap.*

Jellemző, hogy eleinte csak izraelita kereskedők boldogultak a magyarok közt. Ma azonban előtörnek már a ki-vándorolt magyar parasztek gyermekei. Egyes helyeken már kizárólagosan ez utóbbiak az urai a magyar telepek kereskedelmének, ők a bankárok, ügynők és vállalkozók. Csak Bridgeportban él vagy tizezer ilyen magyar fiú, akinek vagyona 50.000 dollártól félmillióig terjed.

Itt bizonyosodik hát be, hogy nem igaz az, mintha a magyar nép nem lenne fejlődésképes, versenyképes és nem lenne tehetősége a kereskedelemre, vállalkozásra.

Az a mondas járja az amerikai magyarok közt, hogy a magyar New-Yorkban leveti a pöre gatyát, Brunswickban a csizmát, Trentonban a kucsmát és Chikagóban már angol gentlemann.

Amerikában minden koncertet a nemzeti himnusz éneklésével kezdenek. Minden kirakatkban ott ragyognak a nemzeti színek és az iskolás gyerekek minden nap azzal kezdik a tanulást, hogy katonás rendben ellépnek tisztelegve a nemzeti zászló előtt és eléneklék az amerikai himnuszt.

Amerikában a legerősebbek a szakszervezetek, de csak egyetlen szociálista képviselő van, mert elképzelhetetlen, hogy az amerikai munkás elfogadjá pártalapul a nemzetköziséget. Próbáld meg — nyájas olvasóm — Amerikában amerikas ember előtt bírni Amerikát?!

Kún Andor

A „NEMZET” nagyobb szolgálatait lehet a „Trianoni sors” megvalósításában, mint egy hadserég, meri mérhetetlen szellemi fölényünket bizonyítja a minket környező szomszéd államok fölött! — Van-e igaz magyar, aki nem támogatja a NEMZETET!?

BUDAPESTI HIRLAP

MAGYARSÁG

NEMZETI UJSÁG

SZÓZAT

„A föld gondoljai”

cimen vezércikknek Buday Barna, az ismert, kiváló agrárpolitikus a „Budapesti Hírlap” színterében.

„Rossz telink van — írja méltó aggodalommal, — szomjúság kínozza a termő talajt. Száraz a föld s meztelen; hiányzik a jétköny hótakaró, ki van szolgáltatva a vetés egereknek, varjaznak s egyéb kártevőknek s ez a jövővarga társaság már idáig is sok százmilliárd koronára tehető kárt csinált. Helyenkint ki kell szántani a tönkrement öszi vetést s helyébe tavasziról, amely kettős munka és költés ellenében csak feltérnést hoz”.

Cikkirő különösen a kisembereket félti a katasztróla helyzetében, „akik sokkal inkább otthagyják a földet, semmint kiszántásnak a reménytelen vetést idegen igával s újra vessék a földet idegenből szerzett drága maggal gyenge pedig, amelytől megjutnak, lesz az aratás kilitása fejében. Az a föld senkié: nem terem se nekem, se neked”.

„Hogy mentünk meg a termést és az embert: ime ez egyik nagy teli gond”.

Szomorú lemondással ismeri be a keserű igazságot, hogy a földreformot határozottan rosszul csináltuk, mivel az új birtokosoknál kellő — termelő eszközök beszerzésére szolgáló — hiteltől nem gondoskodunk.

Legtöbb bajt okoz minden téren a pénztelenség, „Nincs pénz, nincs hitel. A külföldi tőkék csak fölöttünk”. Fél, hogy nem talál kellő fedezetet, mivel a földdel nem a birtokos, hanem a birtokrendező bizottság rendelkezik.

A kormány úgy akar a dolgokon segíteni, hogy szabadba fogja tenni az árverést. Miért nem teszi szabadba a földbirtokot?

Hitelkölcsök, vállalkozás, forgalom, mind megakad a föld birtokreformmal járó szörnyűmégkötöttség miatt.

Itt az ideje, hogy „ajtó nyissanak a földreform börtönébe szorult földbirtokosoknak, hogy a nyitott ajtón keresztül bejöhessen a szabadság, a bizottság, a befektetés és vállalkozás készsége, a hitelező tőke, a termelő kedv s mindaz, ami szükséges.

„Két dátum közt”

Ez a címe a „Magyarság” feb. 1. számában megjelent vezércikkének. — Az érdeklésítő cikket Milotay István, a jeles tollu, ismert publicista írta a Károlyi-féle lorradalom vezérorganumának azon idézetére, hogy a cikk szerzője, a „Tíz esztendő” írója olyan cikkeket is írt, amelyekkel nem vett le a kötetébe s ma szívesen elfelejtene. Milotay egyebek között ezeket írta ezen cikkben:

„Nem kívánunk? tudniük a régi Magyarországból — vissza semmit.

Milotay hálás, hogy a cikkből a fejére idéztek s a kritikai idézetek kiegészítéssel olyan részekkel, amelyekből kiderül, hogy a cikk talán időszerűbb, mint valaha, megírásakor volt.

Uj cikkében sőtét színekket ecsetelt a forradalom előtti Magyarországi közállapotait, — politikai, gazdasági és kulturális viszonyait. Megdöbbenő módon teszi, részletezi a forradalom előtti magyarság elnyomottságát, kiszolgáltatottságát, véres-könnyes nyomortságát, gazdasági és politikai mellőzöttségét azon idegekkel szemben, akik „tehetség, becsület és hivatottság” nélkül is minden szerencse monopólium dédelgetett kedvencei voltak.

Fájó lélekké bélyegzi meg ennek a látszólag virágzó — régi Magyarországnak politikai életét, parlamentjét, pártjait, fertőzött közérkölsét és korrupciót, romlott közszellemét — gyarmati, kapzsi kapitalizmusával.

„Ezt a rendszert sajnáljuk — kérdi keserűen —, mely lehetetlenné tette, hogy a magyarság önmagából termeljen magának a régi helyett egy friss, bátor, hatalmas, új értelmiséget?”

„Ez a Magyarországot sajnáljuk, mely legjobb gyermekeit, akik legjobban szerették, mintha csak szegylet volna magát előttük, nem akarta észrevenni, elvettélte, vagy megtagadta őket s inkább idegeneket ölelt szívére helyettük?”

Egy szerzővel, megilletődés — másszor jogos felháborodás, szenvedélyes kifakadás hangján emlékezik meg a huszadik század elejének ifjú magyar értelmiségéről, annak magárahagyottságáról, idegenül való bujdosásáról, sanyaru tengődéséről.

Nagy Péter öröksége.

Ezen a címen a Nemzeti Ujság (I.) tolljegyű vezércikk írója szépen végiggondolt okfejtéssel ír arról az áthidalhatatlan szakadékról, amely Nagy Péter alkotása és a mai Oroszország szomorú sorsa között tálong. — Vajjon mit szólna Nagy Péter — kérdezi a cikkirő —, ha most, halálának kétszázadik évfordulóján meglátna a sorsát annak a hatalmas birodalomnak, amely személyes munkája volt?

„Vajjon mit szólna Nagy Péter, ha meglátna a pusztulás romjaiban azt a várost, melyet ő hozott létre s semmiből és amelytől a vörös örület most meg a nevét is megtagadta?”

„A „bronzlovás” akiről Puskin ír és akit Falconer mintázott remekbe — ma is ott áll még a Néva partján, ahol vasakarattal várost teremtelt a lakatlan moecarak és osztrágok között . . .”

„Ígáz, hogy a „bronz szobor ma elrejtve, bedeszkázva áll helyén, de mily gyermekesen naivok a vörös zsarnokok, akik úgy vélik, hogy a szellemet egy deszkátákolmány alá elrejtethetik . . .”

„A Néva partjára épített szent Moszkvában, mely ma félig romokban hever, egy új keleti jaj uralodik most, akik meglepemtették az Antikrisztus negyedik Rómáját: a mai vörös Oroszországot”.

„Nagy Péter titokzatos öröksége: a cári Oroszország, mely a világtörténelem harmadik Rómája volt: fejlődésének tetőpontján szintén magában hordozta a bomlás csiráit, mert tulhajtott torjeskedési vágyában állandóan veszélyeztette az európai egyensúlyt.

Ezek a csirák a világháborút megelőző időben szöktek virágba és — csodálatos történelmi sors — a világháború vérzivatarában Nagy Péter Oroszországa volt az első áldozat!”

„A tragédia azonban még nem ért véget. A világtörténelem negyedik Rómája — a mai Vörös Oroszország — szintén a drámai bukás lejtőjére került már, mert a távolba látó szemek a titokzatos messihszűtákon, a zarmata sík-ság végtelenségében: már látják feltűnni a Nagy Fehér Lovas körvonalaát, aki újra nemzeti életre támasztja majd a vörös örületben tobzó szerencsétlen Oroszországot . . .”

„Adakozó Debreczen,”

cimen jelent meg vezércikk a „Szózat”-ban dr. Antal István tollából. A cikk azon országzerte kínos feltűnést okozó eseménnyel foglalkozik, hogy Debreczen város törvényhatósága Szilveszter napjának délelőtti tizezer aranykoronát szavazott meg a felállítandó zsidó gimnázium számára. A határozatot a törvényhatósági bizottság egyhangulag hozta, helyesebben nem akadt egyetlen bátor és független hang az egész közgyűlésen, amely a zsidó hitközség száhétven millió ellen kitagást mert volna emelni.

Maró gúnnyal, gyilkos iróniával jegyzi meg, hogy a debreczeni zsidó hitközség erősen rászorul a civis polgárság támogatására. Nem csoda, hisz a „Kálvinista Róma” jelentetelen zsidóság a debreczeni társadalom földhöz ragadt, kiuszorított, szerencsétlen páriái közé tartozik. Balhazár városának kifosztott proletáriátusai ők, akik a zsarnok szentri leudalizmus karjait között fuldoklanak. Ok lakják Debreczen sötét nyomortanyáit, rothadt, penészes ghettói sgögös civisek; a táblabírák és céhmeszterek zsarnoki utódjai atavisztikus kegyetlenséggel suhogtájkj feletük a gazdasági elnyomás korbácsait.

Cikkirő nem tud csodálkozni a debreczeni törvényhatósági bizottságának bölcs határozatán. Debreczen életét figyelje az sem okozott volna méltó megütözést, ha a fehérelkü, nemes püspök profétai sugallatára — nem egy gimnázium, hanem egyenesen a városháza tornyára tüzte volna ki a mögéndóvót.

Cikkirő véleménye szerint — „a debreczeni zsidóság súlyos taktikai és politikai hibát követett el a zsidó gimnázium aranykoronáinak forszorozásával. A zsidó fajból a politikai szerialitás alapvető kritériuma; a finom tapintat, ösztönös előrelátás és a bölcs önmérséklet mindig hiányzott. De hogy a tapintatnak, az önmérsékletnek ez a kérésbejtő hiánya annyira menjen, hogy Debreczen ingó és ingatlan vagyonbirtokosai csaknem kizárólagon birtokosai az agyonszánt és létszámcsökkenett város közönségétől kérjék az ő specifikus és faji kultúrtörékvéseik támogatót — azt nem mertük elképzelni.

ZALAVÁRMEGYE

A papság politizálása.

ellen nyilatkozott, most legutóbb ismét a római pápa. Az intelmet Jugoszlávia vatikáni követéhez intézte, de a szózat világ összes katolikus papjához is szól. A katolikus klérusnak beavatkozása minden politikai ügybe — mondja Gasparri bíboros — a pápa szerint „nem megengedhető”. A mai zűrzavaros világban valóban Isten szavaként hangzik ez az intelem. A papság magasztos hivatása egyébként sem engedi meg a pártpolitikába való beavatkozást, mivel tudni kell, hogy éppen a politika terén dúlnak a legádázabb harcok s a hívőknek csak megnyugvásáért szolgálhat az, ha a szent ígék hirdetői a politikai harcokon felülemelkedve intézik lelki ügyeiket.

Ezüst pénzt találtak.

Szederkényben egy gazda szántás közben nagy kökorsóban 15 kg súlyú ezüstpénzt talált. A kicsiny formájú ezüstpénzek 1409-ből valók. A pénz egyik oldalán Ladislaus R. Ungari 1409, a körben királyi címer, amelynek közepén egy szárnyalt kitaró sas, a jobb mezőben a nagy kettőskereszt, baloldalon az ország folyóit jelölő vonalak, az érem másik oldalán pedig Ungarie Patrona felírás, a körben pedig Szűz Mária a gyentnek Jézussal léleken látható.

Visszhang

a Dunántúli irodalmi, művészeti és társadalmi halálja

Dunántul is óihoz, művészhöz — hez és közönségéhez.

A „Visszhang” ilyen című vezetőcikkéből a következőket közöljük: Lapunk fenállásának első feléve tanulságainal együtt biztató ígért, hogy a közönség, Dunántul közönsége, meg fogja érteni a „Visszhang” törekvéseit és táborunkhoz csatlakozik, mint ahogyan megértett bennünket az írógárda, Dunántul írógárdája is. Mi meggyünk a magunk egyszerű útjain, egyszerű célokért, egyszerű eszközökkel harcolva az egyszerű igazságért: a vidéki irodalomnak meg kell élnie a vidéken is, a vidéki irodalomnak virágoznia kell saját családjá, a vidéki olvasókönység körében. Mi megindultunk. Akik megértettek bennünket, jöjjenek utánunk, közénk.

NYUGATI UJSÁG

Statáriumot!

c. vezércikkéből közöljük a következőket: Megborzong a lelkünk, amikor nap-nap után az újságok lapjain újabb és újabb gyilkosságokról, rablásról olvasunk. Az emberi elvetemedtségnek legutóbb esetben a lezüllött erkölcsi érzés az oka. De a háború is hatással van a mai, gyilkosságokat produkáló idők. Az emberiség megszokta, hogy büntetlenül lehet kioltani az ártatlan ember életet. A sűrűn megismétlődő gyilkosságok elé gátat kell vetni! A lassú bírói eljárás és a felyházbüntetetés nem retenti el az állat-emberket. Hogy a betegséget gyökereiben elfojtsuk, végzős eszköz a statárium. Ma olyan viszonyokat élünk, hogy a békés ember nem meri elhagyni este családi fészket, mert nem tudja, mi érheti útközben. Ha nap-nap után oly borzalmas gyilkosságok történnek, mint napjainkban, akkor égető szükség van az állam példás büntetésére.

A szombathelyi vagonlakók

Szombathelyen még ma is 24 család lakik vagonokban. A napokban a vasut azonnali hatállyal lemondott nekik s az ország különböző részein levő üres órházakba akarja elhelyezni a szerencsétleneket. A vagonélküli vagonlakók a polgármesterhez fordultak segítségért.

Híres Czegléd városának közönségét irányítják, informálják, nevelő hazafias szellemben a „Czeglédi Keresztény Ujság”. Sok nemes tradíció fűződik ehhez a szép magyar városhoz és Kossuth nagy szelleme ma is a szivekben él és hat. A szintiszta magyarság bölcsője, az Alföldi romlatlan világ felől várjuk a magyar feltámadás tisztító, friss szellőjét. Ezekre a szintiszta magyar városokra nagy feladatok várnak s hogy az ígértteljes jövő fölpinkadjon, elsősorban a magyar sajtó őnzellen, kristálytiszta munkásságára van szükségünk. A „Czeglédi Keresztény Ujság” üde, friss magyar szelleme biztató ígértet és reménység számunkra.

KÜLFÖLDI MAGYARSÁG

Magyarország külképviselete.

Hat esztendeje, a kommunizmus bukása óta, beszélhetünk tulajdonképpen önálló magyar külpolitikáról, azóta azonban Magyarországnak máris sikerült külképviseleti hálózatát kiépíteni. Ma már alig van olyan része a világnak, ahol a magyar állam érdekei képviselve ne volnának. Összesen 18 magyar követség működik és tizenkettőnek követ, hatnak pedig ügyvivő áll az élen. A követségek közül néhányan több államban is képviselik a magyar érdekeket és így a 18 követség 25 államban képviseli Magyarországot.

atszázhuszezer idegen honos lakik Párisban.

A legutóbbi francia népszámlálás szerint Párisnak a külvárosokkal együtt közel 4½ millió lakosa van. Az idegenek között az olaszok vezetnek, akiknek száma 113.000. Azután következnek a belgák 96.000, az oroszok 57.000, a svájciak 54.000, az amerikaiak 50.000, a spanyolok 37.000, a lengyelek 30.000 főben. Német honos mindössze négyezer lakik Párisban. A magyarok még nem szerepelnek a listában.

CSONGRÁDI UJSÁG

Angolok akarják a Duna-Tisza csatornat megépíteni.

Egy angol pénzesoprt tárgyalást kezdett a Magyar Agrár- és Járdekbankkal a Duna-Tisza csatorna rendezési munkálatainak megvársálására és ugyanakkor tárgyalásokat kezdett a kormánnyal a csatorna megépítésére vonatkozólag. Az angol pénzesoprt tárgyal az érdekelt földbirtokosokkal is és ha a tárgyalások eredményel járnak, akkor esetleg a munkálalok is megkezdődnek és a munkanélkülségben is bizonyos enyhülés következnek be.

Dorozsmai hírek.

Dorozsma is cudar világ lehet. A „Csongrádi Ujság” „Dorozsmai hírek” rovatában a következő című híreket találjuk: Gyilkosság. Brutális támadás. Csalás. Becsületlenség. Vagonronrongálás. Lopás. Ezeken kívül csak két hír van még a rovatban, de azok nem „érdekesekek”.

MAGYAR JÖVŐ

A magyar élniakarás, a magyar erő ismét megmutatta, hogy összetartással hatalmas eredményeket lehet elérni. A „Magyar Jövő”, a miskolci magyar polgárság kitűnő lapja a napokban jelentős állomáshoz ért. Lelkes ünnepségek keretében avatták fel a miskolci újságpályát, ahonnan immár nagyobb erővel és fölkészültséggel sugározhatják szét a diadalmas magyar gondolatot. Örömteli szívvel ádvözlöljük a „Magyar Jövő” további útján s reméljük, hogy példáját követésre méltónak találják mások is. Csak épülenen egymás után a magyar hit fellegvára! Hamarabb köszönt ránk a feltámadás, ha sok olyan hatalmas eredményről számolhatunk be, mint amit a miskolci magyarság ért el kitartó munkájával.

MOSONVÁRMEGYE

Az elhibázott mezőgazdasági politika.

Az elmúlt év gyenge gabonatermése is elegendő lett volna az ország részére, ha a spekuláció ki nem használja a helyzetet. A búza katasztrófális emelkedése miatt most a kormány is megmozdult és fellügsztesztelte a külföldi búza, rozs behozatali vámját, hogy ezáltal leszorítsa a túlmagas gabonárakart. Igaz, hogy a különféle érdekeltségek között nehéz igazságot osztani, de egyoldalú, merev agrárpolitikát nem szabad üzni. A világháború felidézésében is jelentékeny szerepet játszott a helytelen agrárpolitikát, most pedig belül idézhet fel azt az elkécsredést, amit a világháború előtt külső vonatkozásban kényszerítettek ki szomszédainktól.

Linhart György halála.

Nagy halottja van ismét Magyaróvárnak. Linhart György nyugalmazott gazdasági akadémiai tanár 81 éves korában elköltözött az élők sorából. A megboldogult gazdag magyar és idegen nyelvű munkásságot fejtett ki a mezőgazdasági tudomány terén. Leghíresebb munkái a növénybetegségek okozó gombákról szólnak. Híres gombagyűjteménye a párisi világkiállításon aranyérmét nyert. — Nagy részvételt helyeztek holttestét örök nyugalomra.

SOPRONI HIRLAP

DUNANTÚLI KÖZSÉG

A nyugatmagyarországi községek pusztulása.

Az osztrák uralom alá jutott nyugatmagyarországi községekre egyre nagyobb megpróbáltatások várnak. A szociáldemokrata uralomból fakadó „jólét” már szinte elviselhetetlen terhet ró a polgárságra. Az adók jóval nagyobbak, mint nálunk, a gazdák sem burukat, sem gabonájukat nem tudják eladni. A munkanélküliekkel azonban az egyes községeknek kell elbírálni.

A munkanélkülieknek fejlenként és naponként 25,000 K-t tartoznak a községek fizetni. Ez a kötelezettség természetesen fordított arányban van a községek vagyoni erejével és ha sokáig ilyenek lesznek a viszonyok Nyugatmagyarországon, akkor a legtöbb község is munkanélküli segélyre fog szorulni vagy kivándorolnak egy szebb és jobb hazába.

A vidéki kisiparosok meggalma a kisipari hitelt.

Néhány hónapja Sopronban is megnyitották a kisiparosok részére az úgynevezett kisipari hitelt. Ebből a hitelből azonban csak Sopron, Szombathely és Nagykanizsa kapott, a vidék pedig teljesen kimaradt belőle. Így is alig jutott egy-egy iparosra két millió korona.

A vidék iparosságának hitel-szükségletét ilyenformán nem lehet kielégíteni. A Soproni Kereskedelmi és Iparkamara ezért az illetékesekhez azzal a felterjesztéssel fordult, hogy a hitelkereteket emeljék fel és a hitelignélést legalább is a járási székhelyekre terjeszték ki, mert ma már a nagyközségeknek is számot tevő iparossága van.

A Soproni katolikus kör közgyűlése.

A napokban tartotta meg a katolikus kör évi, tisztújító közgyűlését. Blaschek Vilmos elnök megnyitójában örömmel közölte a gyűléssel, hogy a katolikus kör ebben az évben érte el fennállásának 60-ik évfordulóját. Fertsik Jenő nyug. főispán indítványában arra kérte a kört, hogy az általa, Zichy Nándor emlékének megörökösére indított akción támogassa és alakítsanak Zichy Nándor emlékbizottságot. Kossuth, Széchenyi és Deák neve mellett — úgymond — nem szabad megfeledkezni az újabb kor nagy katolikus államférfijáról, Zichy Nándor grófról sem. Az ő neve is megérdemli, hogy a nagyok sorában legyen, mert a nemes értelemben vett keresztény politikai mozgalmakkal ő volt az igazi képviselője. A választások alkalmával új elnöknek Kuresy János dr.-t egyhangulag választották meg. Az új elnök általános tetszés közepette ismertette programját.

Háboru puska nélkül.

E címen megjelent vezetőköréből a következők közülük: Egy időre elkönyvelte a történelmet, hogy Magyarország próbáljon megélni végtájtai nélkül. A szomszéd államok gazdasági érdeklődésével szemben a magyar ipart versenyképessé kell tenniük, mert különben mohó szomszédaink gazdaságilag is tönkre tesznek bennünket egészen. A külföldi árut sújtja a kormány magas behozatali illetékekkel, de viszont a hazai ipar számára teremtsen olyan szituációt, hogy a külföldi termelés fejlődésének menetével lépést tarthassanak. Nyersanyagunk van bőven, munkásközben sincs hiány. Ha elfogadjuk például a cseh felkínálkozást, ismervé Benesék ügyes sakkjátszáit: a gazdasági érintkezést és megállapodást, igen hamar átcsúsztatnák a politika terére is. Nem szabad lemondanunk a magyar gyárak életképességéről, mert a gazdasági kiszolgáltatottság lehetnénné tenné az elszakított területek visszacszerését. A gyilkosok felkínálkozót kezét elfogadni szegény és bűn lenne. Meri vagy őszinték vagyunk a közfoglásban és akkor az integrálást temetjük el, vagy a megbékülést hazudjuk és akkor a nemzeti becsületet dobjuk félre.

Nem minden pokolgép, ami ketyeg.

Egyik sopronmegyei falu vasúti állomásán történt ez a mulatságos eset.

A Budapest felől érkező vonatból egy fővárosi gyár utazója szállt ki, hatalmas kofferrel kezében. A nehéz csomagot a vasúti baktrénlő hágta, ő pedig kocsi után nézett. A vasutasok előtt azonban csakhamar gyanus lett a ketyegő koffer. Bombáztatták benne és rövid tanakodás után elhatározták, hogy a csomagot kidobják az állomás mögötti térre. Ekkor érkezett vissza az utazó és csak hosszas magyarázattal tudta megérteni a megjézt vasutasokkal, hogy a kofferben nem bombák — hanem órák vannak. Most már kedélyesebb oldaláról fogták fel a dolgot és megállapították, hogy a mai bombamerénylős világban sem minden pokolgép ami — ketyeg...

Máglyára vetettek 15.000 töt naptárt.

Pozsonyban jelentik: A Narodni Listi szerint az államügyesség az öt néppárt 1925. évi naptárát elköszölte azért, mert a csehszlovák szó alkalmazásánál mindig a költőjelet használta. A csehek már a kötőjelet is félnek.

ZEMPLÉNI UJSÁG

Bizonytalanságban

c. vezető cikkéből a következők közülük:

A porig általó trianonai „báke” revíziójához céltudatos, bátor, gerincese politika kell kifelé. Ha politikánk kifelé semmit sen tehel s az emigránsok hadd büntetlenül öltögethetti ránk nyelvét, ronthatja a magyarság hitelét, akkor csak tovább sülyed a nemzet. A minden oldalban mutatkozó zűrzavarnak, kapkodásnak tudható be, hogy a háború óta eltelt idő nem nekünk kedvez, mert a fegyverek zajának elülése után 6 évvel sem tudjuk, hogy melyik az az út, melyen a magyarságnak haladnia kell s ami igazságokhoz vezet. Nincs ma biztató momentum és ezért ernyed, tunya az egész magyar társadalom.

PÁPA ÉS VIDÉKE

Külvörli n. zve.

Ilyen című vezető cikkéből a következők közülük: Megszoktuk már, hogy Istene kívül csak magunkban bízhatunk. Csakhogy könnyen végtelkebe esünk. Vagy túlértékeljük magunkat, vagy pedig kishitűek vagyunk. Néha mintha távol-vagy közellétök lennénk. Sajtónk nagyhangú frázisai gyakran elkápráztatják szemünket. A háború alatt lemosolyogtuk az ellenségét és keservesen kellett csalódnunk. Mások meg saját magunkat mosolyogjuk le oktanul. A külföld vagy nem tud róunk, vagy pedig olyan rapszodikus diákgyerekek tart bennünket, ki nagyszerűen szónokol, leleskedik, hevül. Ha becsületlen is bennünket, tiszteljük mellett oly mosoly húzódik meg, mint amikor gyermekszínjátékok nézünk. Komoly munkával kellene felkelteni a külföld figyelmét. Összekötésekre kell szert tennünk, mert egyedül nem tudunk megmaradni. Széchenyi politikai lélektanmal töltekezett szívós és nemzetépítő munkáját kell példaképpül vennünk, hogy kijussunk a jelenlegi szomorú helyzetből.

ESZTERGOM ÉS VIDÉKE

Ha az esztergomi vártemplom mellől átpillantunk a Dunán, szomorú szívvel ébredünk a magyar tragédia valóságára. Odaát csehek már az urak, cseh szuronyok őzik a tulsó partot. Hogy ez a gyalázatos jelen szebb jövőre váljon, nagy szükség van a magyar sajtó hazafias munkájára. Ma a sziveket kell gyógyítani, élesztgetni s ezt a munkát ki végezhetné el más, mint a magyar gondolat, eszme hivatott apostoli, az írók, művészek, újságírók. Az „Esztergom és Vidéke” azt a magyar szellem reprezentálja, melynek ébrentartása a legbiztosabb reményesség a szebb magyar jövőre. A primári város álljon őrt a végehlen s gyűjtse az erőt a felszabadulás napjára.

VASVÁRMEGYE

A Nemzet művészestélye a tomboló siker jegyében zájlott le és a közönség extázissal ünnepelte a szereplő művészeket. Hogy milyen jelentőségű volt ez az estély Szombathely művészi életében, azt felesleges bővebben fejtegetni. Hisszen Pálanszky Zsigmond a kiváló tenorista tullepje is elég volt ahhoz hogy a szomjas közönséget a legszebb emlékekkel töltse el. Hátt meg a többi száml!

Az estély megismétlése a művészeknek és a rendezőségnek egyaránt a legnagyobb áldozatába került és csak a közönség példátlan lelkesedése bírhatta őket arra, hogy Szombathelyen meg egyszer megszólaltassák a művészeteknek azt a kiváló együttesét, amelyet újra hallani egyhamar nem lesz alkalmunk.

Először dr. Varga Béla, a kiváló publicista és a Nemzet főszerkeszoje változó rövid, de tartalmas beszédben a „Nemzet” céljait és irányát.

Utána a kis 7 éves Szegedy Zsózo szavalta el a közönség Városháza tetszése mellett édesapának Szegedy Lászlónak, a Nemzet felelős szerkesztőjének gyönyörű irrendenta verseit, egy primadonnát is megsegényítő gesztusokkal és előadással.

Hajdu Ella az Operaház szolótáncosnője és a Városi Színház tagja volt a következők szám. Amit ez a fiatal, tehetséges és szép művésznő gyönyörűen kidolgozott táncával produkált, az mintaképe volt a plasztikusn ábrázoló koreográfiának. A közönség szünni nem akará tapsviharakkal köszöntö meg táncait.

Lassy Mária, a Magyar Színház művésznője váltott ki ezután nemes, mélyről jövő művészetével, igaz könnyet és mosolytákosztó gyönyörűséget az elragadtató, hálás közönségből. Interpretálásában, izzó és sokrútt asszonyiságán keresztül úgy szólnak meg Pezsi, Ady, Szép Ernő és Heltai örökséget alkotásai, hogy megremegele a hallgatók léleke.

Az est során még két kiváló szavaló lépett fel: Szőke Kálmán író és rendező és Tóth Kálmán tanár, a szombathelyi publikum régi kedvence. Mindkettőjükkel egyformán ünnepelte a közönség.

Pilinszky Zsigmondot szándékosan utóljára hagytuk. Rég nem volt művészeknek akkora sikere Szombathelyen, mint neki. A világsiker után ez nem is csoda. Zengő, gyönyörű csendesű hangja, egyformán szépséggel érvényesülő a mélyeség zenci intelligenciát követelő wagneri deklamációjában és Puccini meleg lírájában. Az igazi tehetség bőségesen adakozó kedvvel egymástól énekelte el a legszebb dalokat a fáradság legkisebb jele nélkül, a közönség tomboló lelkesedésének és szünni nem akará óvációjának kíséretében. Az elragadtató közönség elől alig tudott elmenni a daltás és szerény művész, aki ezentalán többször fog szerepelni a szombathelyi hangversenyek műsorán, ha ugyan lelkes amerikai hívei visszaengedik hozzáknak.

Külön kell megemlékeznünk Karácsonyi Istvának, az Operaház kiváló karnagyának kitűnő zongorkárszereplőjéről, amely harmonikusan illeszkedett az est nívójához.

NEMZETI ERŐ.

A magyar tiszt.

I.

Az egész világot megvertük, de a háborút elvesztettük...

Még közvetlenül az összeomlás előtt is — négy éves szörnyű harc után — győzelmes hadaink ott álltak mindenütt az ellenség szívében: Oroszországban, Belgiumban, Franciaországban, Itáliában, Szerbiában, Montenegróban, Romániában és általában mindenütt: ahol kardot rántottak ellenünk.

Elvesztettük a háborút: de a virágtermő ligeteknek minden virága és minden babérja kevés ahhoz, hogy hőseink homlokát méltón megkoszorúzhassuk.

Az ősi Niebelungi ének elvesztette régi színét, régi jelentőségét, mert a mi hőseink a valóságok véres harcmezéjén, a népek mérközésének vérfergeteges tűzpróbáján, messze fölülmuttak a mondákból szőtt niebelungi hősi tetteket.

A történelemírás muzsája százsor beférad majd munkájába, miközben megpróbálja majd, hogy a halhatatlanság nagy történelmi tábláján megörökítse hőstetteink, győzelmeink, dicsőségeink végnélküli sorozatát!

Soha még, mióta a világ történelemírását ismer: Clónak nem volt szüksége annyi új palavesszőre, mint a mi dicső hadi tetteink feljegyzése közben.

Elvesztettük a háborút, de a világ-történelem minden nagyszerűsége, minden sugárzása, minden világotrémeltő lendülete a miénk...

Es vajon ki merné azt állítani, hogy a jövő történések mérlegén, a mi vesztett háborunk soha el nem halványuló dicsősége, soha meg nem semmisíthető erkölcsi fölénye nem fog-e többet nyomni, mint a mérhetetlen túlsúlyban lévő ellenség végső erőfeszítéssel kicsikart szomorú és kétes értékű győzelme?

Mert ha elvesztettük is a háborút: egy tagadhatatlan és megcáfolhatatlan: A mi hadseregeink haditettei mérhetetlenül felülmuttatták a tízszeres túlsúlyú ellenség haditetteit.

Hogy mi négy hosszú esztendőn át diadalmasan viaskodtunk az egész világgal: az nekünk a vesztett háború ellenére is örök dicsőségünk marad.

Dehogy az ellenség, amely mögött az egész világ embertartaleka és kimeríthetetlen gazdasági ereje felsorakozott: még négy év után is csak kiéheztetésünk árán és a belső meghasonlás mesterseges szításával tudott erőt venni rajtunk: ez soha nem tompítható, soha nem kisebbithető bizonyítéka az ellenség hadi, szellemi és erkölcsi inferioritásának...

Elvesztettük a háborút, de — igazság szerint nem katonáink vesztették el! Elvesztették ezt velünk: maroknyi voltunk, szegénységünk, készületlenségünk és mindenkifölött régiszabású, a világot, eseményeket és lehetőségeket nem ismerő tehetetlen diplomáciánk.

Epen fordítva volt mindez az ellenség táborában: Ott volt a számbeli túlsúly, ott volt a mérhetetlen gazdagság és ott volt a nagyszerűen iskolázott diplomácia!...

Amit az ellenség hadvezérei nem tettek meg, vagy elmulasztottak, azt megtette és helyrehozta mindig a kitűnően szervezett diplomácia.

Az ellenség diplomáciája a hadsereg helyett nyerte meg a háborút.

A mi diplomáciánk fájdalom, elvesztette azt is, amit nagyszerű hadseregeink ezernyi véres rohammal vívtak ki.

Történhetett-e itt egyéb az utolsó pontokon: mint pillanatnyi elbukás...?

Es mégis miénn a mult minden dicsősége és miénn a jövő biztató reménye, mert a mi elbukásunkban is a halhatatlanság él, a halhatatlanság riadója zúg a jövő nemzedék felé!

Le a kalappal a magyar tiszt és a magyar katona előtt!

—y—ó.

II.

A m. kir. Országos Tiszti Tudományos és Kaszinó Egyesület.

A Váci utcai impozáns, büszke palotában valósult meg — négyszázéves nemzeti álmunk megtestesülésének a

„Nemzeti Hadsereg”-nek legszebb, legnagyobb intézménye: a m. kir. Országos Tiszti Tudományos és Kaszinó Egyesület. — Bátrán állíthatjuk, hogy nincs egyetlen más hasonló jellegű egyesület, vagy intézmény, mely nagyszámú tagjainak erkölcsi és anyagi érdekeit hathatósabban elősegítené. — Már a kapun való belépéskor valami intim, családias melegség, valami különös jó érzés fog el bennünket, mely későbbben mindig jobban fokozódik. Mindenütt pedáns rend, tisztaság, komolyság, szordinós hang, úri nobilitás. Kihívó feszesség, hivalkodó lényezés helyett — izlés, nemes egyszerűség dominál. Harcokban edzett, tiszteletet parancsoló, agg, babéros hősök és tetterős, fiatal daliak adják egymásnak a kilincset, hogy napi robotjuk után olvasás, társalgás és gondúzás szórakozások által szellemüket is felüdítsék.

A kaszinó illusztris elnöke Tánczos Gábor, aki európai műveltségével s minden modern haladást biztos megvalósítással párosult tökéletesen, helyes értékelésével a magyar névnek külföldön is megbecsülést szerzett. A kaszinó élén Löffler Emil, a minden szépért, jóért lelkesedő, nobilis bajtárs áll. A titkári teendőket Miárich Alajos, a farradhatlan ügybuzgalmú, az alkotások terén valóban vasakarató és nagykonceptiójú férfi — végzi. Sokat köszönhet az intézmény Pilch Jenőnek, a kaszinó könyvtárnokának is, a kiváló katonai írónak, akinek munkáit szakkörökben igen sokra becsülik.

Az életkor.

— Kincsune. —

Hőhér virágok hulltak egykor fömre,
A szél szórta rá a lombokról letörve.
Be szép is volt hajdan!

Havas fűrtök hullnak mostan is fejemre,
De ezt már nem a szél hordta enyelegve
Hanem zord esztendők.

Ford. Barna János dr. japánból

SZÁZ ÉV MULVA.

Boldog Magyarország.

A laboratórium ablakán besurran az alkonyi napugrás és aranyosan csillogott a különös formájú műszerek, készülékek sokaságán. A fiatal tudós feszülten figyelte a kísérlet eredményét. Csak egy gyermeklépésnyi előrejutásért fáradozott, de az a parányi lépés nehéz, nagyon nehéz és végtelenül fontos. Ha ezt a lépést sikerül megtennie, akkor a Tudomány titokzatos kapuján kopogtatás és már csak egy kilincsnyomás van hátra, hogy föllárváljon a kincsbarlang, a modern ember boldogságszerző tudás-arszenálja. --

— Széám, nyilj meg, Széám tárulj! — Jaj, de nehéz is kitalálni a bűvös igét! Mennyi gondolat hullt hasztalanul a semmibe, amíg egy vonalnyival előre jut az ember! De a cél fontossága és nagyszerűsége egyre sarkalja a lankadó gondolatot. Csak szállnak, hullnak a gondolat szikrái és ostromolják a tudás fáját. Egyszer majd lángot lobbant a szikra. Kigyullad a szent fa s a földről az égig csapdok a láng. Nagy világosság lesz akkor. Olyan nagy világosság, hogy megvakul az ember töle s ismét homályban botorkál s így keresi az utat előre. Így megy ez ezer esztendő-kön keresztül. Egyszer magasabb bérécekre vergődik fel a harcos ember s egyre közelebb jut az éghez.

A bére a kultúra csúcspontja. Le a béréctől a másik bérehez lejtős út vezet. A lejtők útját, a lassú életű völgyek útait is meg kell járunk, hogy megmászhatassuk a szomszéd bérecek meredekjeit. Bére és völgy, föl és alá, haladás és bukás: ez az ember útja... Mikor érünk a legutolsó, a legáltalmasabb bérehez? Lesz-e ott számunkra Nyugalom és Állandóság?

Ha a világot be is ragyogja a gondolat hideg fénysége, lelegetünk nem akad-e el a merészség Mount Everest-én? Ha föl is jutunk a magasságba, nem hullunk-e alá, mint Icarus, törött szárnyakkal? Mind-egy. Bár a kétség meg-megérinti szívünket s elénk döbben a vézteljesítő Ignoramus; azért mégis csak — előre! Megállás nincs!

A 2000-ik esztendőben Budán koronázás volt. Megkoronázták a magyar királyt. Lelke a magyar szépségek drága kristálya, szívét az édes anyaföld szeretete nevelte számunkra. Nagyúr és magyar. Erős.

A parlament összeül. Magasztos kónyalysággal tanácskoznak a nemzet követői.

A gyárkémények ontják a füstöt, Lázás munka folyik mindenütt. A kereskedő versengve kínálja árucikkeit. Béri csekély haszonnal.

A magyar rónán halászerdők hullámanak. Háromszorosát termi a föld.

Mindenki meglepődött. Koldúst, rongyos gyermeket sehol sem lát az ember.

Kiszabott kötelességet mindenki teljesíti. Hivatalnoki vezérekdeni senki sem kíván. Így azután nagy-rabecsiül az igazi vezérek.

A nemzeti érzés nemcsak szavakban él, hanem élő valóság. A rög, amely táplál, a hatalom, az igazság, ami véd és oltalmaz; mind szeretetre neveli a szíveket.

A magyar nemzet: egység és erő. Főuraink előljárnak a példaadásban, Tudomány, művészet, irodalom, minden az ő nemes bölcsességükből táplálkozik s izmosodik.

Boldog és hatalmas a magyar!

Egy hősi halott naplója.

Szerbia, 1916. ápr. 12.

Sic transit... rimekben.

Ma még nekünk virágzik a virág. Ma még felénk tekint a nyugalom: ... ma még miénk az egész világ: s holnap? talán egy sirhalom... Ma még ránk mosolyg a napugrás, ... szemünkben az élet nevet; ... De holnap elsodor a véres ár: ... S holló sereg jó, mely eltemet... Ma még büszkén villan a kardunk... s repesse száll a lelkünk haza... S holnap? mikor vérből faharcunk: ... sirogatja fiát sok édesanya...

Mik vagyunk és mik lehetnénk.

Rokító, 1916.

Századunk üres csillogás teljesen elcsúszott bennünk. Nem vettük észre, hogy minden halad. Sunk mellett is még mindig milyen nyomorultak vagyunk. Sem annak a tudatára nem ébredtünk, hogy más kedvezőbb társadalmi és gazdasági körülmények között a valóságban már mik lehetnénk és hogy a józan ész tiszta lelkiismeret uralma mellett a háborút már régen ki kellett volna küszöbölni a 20. század emberiségének kultúrfejlődéséből. Mert nagyon hazug és ostoba tan az, hogy az emberiség bizonyos időközökben egy kissé mindig meg kell ritkítani, hogy így a megmaradt részeket nagyobb falat kenyér jusson: mert a szintiszta igazság az, hogy százszor kisebb erőlködéssel lehetne teremteni olyan állapotokat, hogy mindenkinél meglegyen a tisztességes foglalkozása és a mindennapi biztos kenyere.

Rokító mocsarak 1916.

Az Ég rádiúmszeme és szikratávírója.

A lövészárkok szennyében, amikor esténként hanyat fekszem és fölém a sejtelmes, békés csillagos

ég borul: folyton azon töpreng a lelkem, hogy elérkezik-e egykor a megvesztegethetetlen legfelsőbb igazságszolgáltatás, mely a végtelenségig pallosával sújt az eget idéző büntet: a háború előidézőire? Van egy vallásos bölcseszet, mely azt tanítja, hogy a láthatatlan atomok, melyek úgy az erkölcsi, mint az anyagi világ mozgását szabályozzák, tudunkon kívül súlyos vádakat emelnek az ég előtt, Sokan talán mosolyogni fognak ezen, de ki tudja, hogy a földről felszálló vörög, a tetemővé lett békés anyaföld iszonyata, az övezgő gyászruhája és gyászoló szíve, az anyák sikoltó jajszava, az árkok kihiuló könnye és megrázó zokogása: mind együttvéve nem olyan hangon beszélnek-e, melyet az Ég valamilyen módon megért? Vajon nem lehetséges-e, hogy midőn a Föld egy láthatatlan átoksúly terhét már nem bírja tovább, amidőn a levegőben titokteljes, tetemre hívó felhások fakadnak, — vajon nem lehetséges-e, hogy mindezek olyan hangok, melyeket meghall a feneketlen Mélység és meghall az elérhetetlen Magasság...? Igen, megfogják hallani! Mert nem lehetetlen az, hogy az Égnek is megvan a maga mindenen áthatoló rádiúmszeme — és megvan a maga mindenről számat adó drótnélküli szikratávírója... Fekszem a hulladéktól és vértől szennyes lövészárkokban, szemem a végtelenség csillagvilágain pihen — és úgy érzem, hogy az Ég, a fény szárnyán, mely a lövészárkok mélyébe lövell, tépelődő lelkemnek Igént üzen.

Ha majd a székely elmegyen.

Ha majd a székely elmegyen,
Emlékké halnak régi házak,
S mint temetetlen, bús csontvázok
Kisérnek némely éjjelen! ...
Más hang susog valakit várva
Csak a miénk lesz gyenge, árva
És minden más lesz. Idegen!
Ha majd a székely elmegyen.

Ha majd a székely elmegyen,
Miért sok életet megölték:
Máshon maradnak itt a földdek;
Fa, fű másé lesz a hegyen
És másé duhaja a bálnak
Hol csók és nők székelyre vártak
Ő nem lesz itt többé szerelem:
Ha majd a székely elmegyen.

Ha majd a székely elmegyen,
Nagy temető sok sirkeresztje
A porba fekszik töredező,
Mert nincs, ki egyet felvegyen

*) Szerzőt e költeménye miatt utasították ki a román hatóságok Erdélyből.

És ráboruljon néha sirva.
Szemétdomb lesz apáink sirja
Hogy átkuk rajtuk rém legyen,
Ha majd a székely elmegyen.

Ha majd a székely elmegyen,
Hiába várunk új csodákra,
Piros szívünk, piros virága
Itt hervatag és holttelek.
Suták leszünk és letaroltak
Mint kit útszélén kiraboltak,
Ha nem lesz, aki itt legyen,
Ha majd a székely elmegyen.

Ha majd a székely elmegyen...
Bús búcsúhangok árja
Sikoltó tájadalom nagy árja
Zokognak egybe szüntelen:
Mig könnyüket a föld vissza
Úgy húzza, vonzza őket vissza
Szin, illat, fény a kék egen
És mégis... mind... mind... el-

Temesvár,

Fóthy Jenő.

Kérdés.

Ha rád aranyeső nem hullna lelkemből,
Te senki se voltál: üres szalmabál!
Boldogító álomk szivárványos leplét
Dús képzelmű vágyam borította rád. —
Csukott szivedet ha fölteszve látnám,
Boldogitana-e, amit rejtete?
Ha szerelmem leplét lerántanám rólad:
Összetörném-e a saját szivemzet?!

Csizmazia Olga.

1925.

Új esztendő, régi bánat,
Büszke arcon bús alázat,
Mela húrón hősi lelket
Ezer éves álom pengét...

Nincs öröme, nincs panasza,
Saját könnyét is kacagja,
Sirva vigad, de a szivben
Szörnyű átok hangja sir lenn...

Új esztendő, régi bánat,
Büszke arcon bús alázat...
Nincs öröme, nincs panasza,
Saját könnyét is kacagja.

Fodor Pál.

Komoly ajánlat.

Igazi magyar úrnál magántitkári vagy chez hasonló állást vállalna hét nyelven beszélő, nagylátókörű, európai műveltséggel bíró, középkorú tisztviselő, aki csekély fizetéséből nem bír megélni. Felvilágosításokat kivételesen a „Nemzet” szerkesztőségé ad, mely egyben a leveleket is továbbítja O. S. jellegé alatt.

Megengedem

hogy egy előnyös külső és lelki tulajdonságokkal bíró középkorú keresztény férfi e rovatban szellemesen szórakozhasson. Hogy senki hiába ne fáradjon: szükségessé tartom elmondani a következőket: Tizennyolc éves festőművész nő vagyok, de gyakran kacérkodom a többi muzsákkal is, akiknek — hazug bókólim szerint szintén dedelgetelt kedvence vagyok. Alálában a „szoknyás Lionardo de Vincinek” nevezek vagy csufolnak, de ösztíntelen szólva eddigi tisztelőimet igen könnyű fajsúlyú uraknak találtam. „Megmértek és kömnyűeknek találtattak...” Lás-

suk mostmár a nehezebb fajsúlyúakat! A *Nemzet* szerkesztőségé jó pénzért leközi a hozzáam intézett leveleket. Én pedig néhány levélváltás után ebben a rovatban leközlöm arcképemet. Uram! előrelátásuk a nehézfajsúlyú útegek!

Szívostólások.

I.

Mit ér a gondolt, képzelt szerelem, Mely nem más, mint a hímgerjedelem?

A szív csak eped öntudatlanul, De nem találja, akiért vére hull! Ki tudja hol van? Merre jár párja? De a balga szív csak várja, várja... (Nos hölgyeim: mit szólnak hozzá? Valóban várják-e még?)

II.

A szív, mely egykor értünk dobogott: Talán már ezer év óta halott! . . . Vagy, amikor már pihenni tértünk: Ezer év múlva dobog majd értünk! S mit tesz ily szív mely pártján nem lelé?

Képzelt szerelmet von anaga fölé. Menybolt helyett csak vak kaprázatot, Mit titkos könyvek árja áztatolt. Üdvösség helyett keserű kelyhet: Korcsában kimért olesó szerelmet! . . . Így téved a vak pároz ösztön: Legtöbbször ez sorunk a Földön... (Hölgyeim! Reméltetek-e? Akadna-e olyan nemes női szív, amely most dobog értem, mert az ezer év előttiekkel ép úgy nem mehetek az anyakönyvvezető elé, mint az ezer év utániakkal... Választ! Választ! Választ!)

S. O. S.

A sülyedő hajó, mely a viharos tenger tajtékos hullámaival küzd: a rádió hullámok láthatatlan szárnyán küldi szét segélykiáltó sikolyát: S. O. S. . . . — S. O. S. — Huszonkétéves elvált fiatal aszszony vagyok . . . Szüleim akaratára ellenére mentem férjhez és — mint Dante mondja — eltvedtem az Élet erdejében . . . Ime most én is sikoltok! Meghallja-e valaki segélykiáltó sikoltásomat!? Az Élet

viharos tengerén, sülyedőfelben lévő hajón vagyok . . . Szeretnék megegyeszer az élet revébe érní. Szeretnék még egyszer a boldogság napsugaras, virághímest partjain megpihenni! Ki akarja cietlem fagyos tavaszának nyílására váró rügyeit mámoros viráglentérré csokolni? S. O. S. — S. O. S. — Segítsenek!

Örök Március.

Két éve már, hogy az élet váratlanul elsodort bennünket egyntástól. Két éve már, hogy hirt nem hallottam rólad, szívmemk Örk Márciusa, lelkeimnek kacagó tündérlénya! Hol vagy? Merre jársz? Hol van a boldogok földje, ahol parányi lábacskáid nyomán a szerelem illatos rózsái fakadnak? Hátha Isten csodát tenne? Hátha elolvadnád e sorokat és életfelt adnál magadról ugyanebben a rovatban! Mert érzem, hogy még találkozunk!

E rovatban a „Nemzet” előfizetői 20%-os kedvezményt élveznek.

Magyar nemzeti szövetség.

A munkáskérdés és a nemzeti gondolat.

A munkáskérdés egyik legsúlyosabb világprobléma, melyről évszázadok óta vitákoznak a tudósok anélkül, hogy megnyugtató megoldást találtak volna. Számtalan teóriát állítottak fel, egész tudományrendszer alakult ki a kérdés körül, különböző felfogások és világnézetek viaskodtak egymással szemben s a kérdést még sen tudtak nyugvópontra hozni. Különösen az elmúlt évszázad volt az, amelyben a legélesebb harc tombolt a munkáskérdés körül, — s végső eredményben az az elmélet győzött, mely ezt a kérdést örökéleg megoldhatatlanná problémának mondotta ki, soha véget nem érő harcnak a töké és a munka között.

A tudományos elméletek sorra buktak, míhlyt leszállottak a való élet taládjára.

Nem akarunk vitába szállani a nemzetgazdászok, szocialpolitikuskok és más tudományos elméledők ma már amúgy is túllhaladott okoskodásaival, csak rámutatunk a

végső eredményre mely megdöntetetlenül igazolja, hogy az évszázadok során kialakult s szinte közhelekké érett elméletek sorra buktak meg, míhlyt azok gyakorlati kivitelére került a sor.

Látjuk például, hogy a tudományos alapokra épített kommunista elmélet milyen csúfos kudarcot szenvedett, míhlyt a megvalósulás taládjára lépett. Megbukatta maga a kiinduló gondolat; az emberek egyformaságának elmélete, mely góromba tévedésnek, *abszurdumnak* bizonyult.

Hogy Oroszországban még mindig kommunista uralom van (bár ez valóságban nem az, hanem egy államilag szervezett rablóbanda féktelen terrorja a tömegek fölött) ez nemcsak hogy megerősíti a fentebbi véleményünket, de egyenesen példánul szolgál arra, hogy a kommunista államforma fent nem tartható, hiszen az Oroszországból napról-napra érkező riaszó hírek, melyek belső harcokról, tömegnépszárlásokról számolnak be, megannyi bizonyítékai annak, hogy kommunista alapon nyugodt állami berendezkedésről szó sem le-

het, nem is beszélve arról, hogy a hatalom bitorlói egymással is a legélesebb harcokat vívják, — hogy a maguk *egyéni* érdekeiket juttassák érvényre egymás és a tömegek fölött. Mert téves az a felfogás, hogy az életközdelemben az erők és gyengék között folyik a harc. Csak az erők között folyik a harc a gyengék fölötti uralomért. Ezen a sinen haladva eljutunk ahoz az igazsághoz, hogy a munkáskéságnak nemzetközi szervezeti is napról-napra gyöngülnek, kötelekei lazulnak s éppen azokban az országokban szenvednek hajótörést, melyekben a nemzetközi szervezkedés legerősebbek voltak. És ez természetes is. Az úgynevezett *munkás testvériség* gondolatát pozdójává zúzták a világháborúban lerobbant granátok. A francia szocialisták is rálöttek munkáskésztvéreikre, ha azokon német egyenruha volt. A nemzeti gondolat diadalmasan tört útát az egész világban Ereje ledöntötte a hamis fundamentumokra épített nemzetköziség elméleteit, s minden nemzet a maga egyéniségének faji jellegének, történelmi hagyományai-

nak és nemzeti érdekeinek megfelelő államkeretben keresi jövője fejlődésének útját. Nem új útak ezek, — hanem a kipróbált régi útak, melyeken évszázadok során haladtak a nemzetek, s amelyekről lévtitakra, hamis évsényekre tereltek, egy képzeltbeli nagy közöses gondolata felé. Az egykor oly ideálisnak tartott végcél-elmélet szappanbuboréka szétrobbant az elmúlt fergeteges évek viharában, a nemzeti öntudat előretört a lelkek mélyébe, s céltudatos törekvésekre, nacionalista ideálok felé sorodja a nemzeteket. Szükségtelen példákra hivatkozni, főlőlegesen Angliát, Franciaországot, Olaszországot, — a túlzott sovínizmusmal fűtött u. n. utóállamokat és azok nemzeti aspirációit bizonyítékok gyanánt felsorolni, — vagy indiaiak, Egyiptomnak, a távol keletnek, legutóbb pedig Albániának forrongására hívni fel a figyelmet s bizonyítani, hogy a nemzeti gondolat az a tűz, mely fűti, hevíti a lelkekat katlánát, s a cél a nemzeti törekvések és érdekek diadalra juttatása.

Az összeomlás előtt nyugdíjazottak sérelmei.

Kaptuk a következő levelet:

„Mélyen tisztelt Főszerkesztő úr! Sokáig tündöttem azon, kihez is intézzem jelen soraimat: a kormányhoz, a nemzetgyűléshez, a pénzügyminiszterhez, netalán pénzügyünk korlátlan diktátorához Smith Jereimáshoz-e? Igaz, hogy ezeknek is része van az emondandó helyzet előidézésében, mégsem fordulok hozzájuk, mert tudom, hogy papírral, szóval ők győznek jobban, — mélyen tisztelt Főszerkesztő úrhoz adressálom tehát panaszos soraimat, akiről tudom, hogy az igazságnak mindig megértő, szókímőndő és lelkes harcosa.

Negyven esztendő teltőltem állami szolgálatban, s mint első osztályú miniszteri tanácsos az összeomlás kezdetén vonultam nyugalmiba. Köteles szolgálati időmet miniszteri rábeszélésre töltem ki, szolgálatom utolsó éveiben államtitkári hatáskörrel dolgoztam, s végzettem a háború által előidézett olyan idegő és megleszített munkát öregedő szervezettel, amilyet csak a nemzeti érzéstől áthatott erős akarat volt képes produkálni. Reflektálhattam volna talán nyugalmiba vonulásom alkalmával az államtitkári címre is, jutalmamat azonban megtagadtam: a régi nagy Magyarországgal egész területén található értékes alkotásokban, melyek megteremtésében sok, sok esetben igen jelentős részem volt. Nyugalomba vonulásom napjaiban szervezte meg a kormányzat bölcsessége a helyettes államtitkári állást, a demokrácia gondolkodás nagyobb dicsőségére, a demokrácia rohamos előretörése idején s pár esztendő elég volt arra, hogy a béke időkhöz képest kétszáz-háromszáz miniszteri tanácsosi karából sokszorosan több államtitkára legyen az egyharmadára csönkített országának, mint a régi nagy Magyarországnak. Ma már nemcsak a változó idők egy pár napra vagy hónapra felszínre merült embere viseli az államtitkári címet és jelleget, de a kormányzat különböző ágaiban elhelyezkedett egyszerű előadók is élvezik ezt a magas rangot és javadalmazást. Nem irigylem őket, a címeikkel való kérdésed egyéni gusztus, a javadalmazás pedig igazán nem elegendő arra, hogy az államtitkári méltóságot — egyéb anyagi források híján — kellően reprezentálni tudná. Amidőn a pénzügyminiszter azt állítja, hogy a most magas állásban levő hivatalnokai kar időelőtti, nem remélt gyorsasággal érte el mostani fokozatát, s erre való tekintettel, valamint a megcsönkített ország züllött gazdasági helyzetének

figyelembevételével indokolt igénybe venni a közszolgálati alkalmazzottak áldozatkészségét, — teljes mértékben igazam van. Aldozzanak mindazok, akik a forradalmak következtében előállott viszonyok között gyorsabb tempóban haladtak előre, méltóságot, rangot, magasabb fizetést nyertek, azokat azonban, akik nem jutnának ilyen előnyös helyzetbe, mert még a boldog nagy Magyarország idejében vonultak munkás évtizedek után jól megérdemelt nyugalmiba, s akik különben is ma már alig lehetnek nehányan s számot levő terhet az államra nézve nem jelentenek, egy kalap alá venni a tömeggel még is igazságtalan és szemérmiképpen sem indokolt.

Az egykori nagy Magyarországgal tekintélyes és tisztelt öreg miniszteri tanácsosát rangosztályokkal visszafogni s életének hátralevő pár esztendejét a nyomorúság útjára terelni igazán nem méltó még a megcsönkített Magyarországhoz sem. Ez a néhány öreg ember hátralevő pár esztendejét nem áldozhatja fel a kilitásba helyezett javadalom rendezés reményiségeért.

A megöszült, megrokkant embernek a szász kenyer *ma kell, nem holnap*, s ez a legkevesebb, amit a tekintély és tisztelet romboló mai napokban igényelhet. Mi, a békeidők munkában megrokkantak öreg tisztviselői a legnagyobb bizalommal és megnyugvással bízunk sorunk intézését annak idején miniszterekre, mert tudtuk, hogy minden dolgunkat igazságos mérlegeléssel döntik el, de mi magunk sem állottunk miniszterek elé körlökintést és igazságot nélkülöző javaslatainkkal. Éz a belénk csontosodott bizalom élt bennem most is az illetékes miniszter iránt, — sajnos, keserves csalódással kellett kiabárandulnom belőle. A mai Magyarországnak nem lehet érdeke a tekintély pusztítás és a nyomorúság tenyésztése.

Ügym, mely néhány békebeli öreg nyugdíjas ügye is — úgy értem, a nyilvánosság elé kívánózik, éppen ezért bizalommal fordulok mélyen tisztelt Főszerkesztő uramhoz, adjon helyet panaszos soraimnak. Megértik ezeket a szavakat a nagyméltóságú miniszter, akik az ő hivatali munkatársai is, akik talán már fiatalon államtitkárok, gondoljanak ők arra is, hogy jöhetnek idők, amikor egy esetleg előjövő helyettes miniszteri jelleggel bíró hivatalnok öregségükre őket is lekisebbiti ügy, mint most ők minket.

Fogadja mélyen tisztelt Főszerkesztő úr őszinte tiszteletem nyilvánítását, mellyel vagyok: Egy nyug. miniszteri tanácsos, aki 40 évig szolgált s mint miniszteri tanácsos 12 esztendeig működött.

Teuchert Károly és Rónay Kazmár együttes kiállítása.

Teuchert és Rónay a fiatalabb festőművészgárda két legkiválóbb reprezentánsa, amiről a most rendezett együttes kiállításuk sikere is bizonyoságot teit. Feliohásuk különböző, pikturájuk egymástól eltérő útakon keresi a művészi problémákat, de az átak összevételénél: az örök szép paradicsombertjében találkoznak.

Teuchert a női test poézisének ihletét kifejezője. „Nők a felhők között” c. vászna a borongó hangulatból előkacagó tökéletes aktjaival a kiállítás egyik legszebb darabja. Még a biblisis tárgyú „Szent Antal megkísértetése” c. kompozíciónak is a gyönyörű női testek művészi tökéletessége adja meg az erőt, „Eva” az őstörtemény termékeny tavaszának zengő színeli olvassza derűs harmóniába.

Tájképeiben is tökéletes művészetet ad. Az orosz tájak, végtelen hémözök hangulata megkapó erővel nyer kifejezést a Teuchert esetjén. „Bajkál tó” c. vászna ködös, borongós szenevel ragadja meg a lelket.

Rónay Kazmár minden munkájában a monumentális felé törekszik. Esetjét főleg a kompozíció ereje és a nagyvonalúság jellemzi. A nagy felületek utáni vágy még a kisméretű grafikai lapjairól is kéri. Minden alkotásán meglátászik, hogy a fal és ívén volna az igazi tér, ahol komponáló lélkének szárnyait kibonthatná s közvetlen, üde, friss színeit kedvére csillogtatná, de a korlátolt térben is tökéletes kompozíciót ad. „Trauermarsch” c. vászna Wágner hangulatát fejezi ki tökéletes erővel. Tájképei, melyeket jórészt Bulgáriában vázolt, a balkáni ég derült kékjét, a hegyoldalak üde zöld tónusát érzékeltetik. Rézkarcival Franciaországban, Leipzigban, San Franciscóban díjakat nyert. Rézkarcainak reccsálítása az aqua-tinta, Ehez hihetetlen gyakorlati technikára van szükség, ezért egész Európában ügyszólván Rónay az egyedüli, aki azt biztos kézzel kezeli. Ezeket a műveket is a monumentális jellemzi.

Kompozícióiban a magyar életet rajzolja legszívesebben, de nem a paraszt élet ábrázolásában keresi a témát, hanem a formában, a kifejezés módjában törekszik a magyarságra. Gobeline-jei nagymértékűek, s főleg vadász témákat ábrázolnak. Ezeknek Párisban volt óriási sikere, — két szép gobelinje a párisi műcsarnokot díszíti.

Csezei Szűts Sándor kiállítása. Több hazai és külföldi tárlat díjnyertes kiállító-művésze Csezei

Szűts Sándor festőművészünk lázas szorgalommal most rendezti legújabb képeit kollektív kiállításra, melyet tavasszal rendez meg a Nemzeti Szalonban. Csak nemrég tért haza Hollandiából, ahol a tenger háborgását, a hollandi mezők hangulatát festette meg több sikerült képén.

Egyik legszebb vászna az „Orgonák”, melyen a májusi napsütés derűje ömlik el az orgonák kacagó lila-színein. „Havas léli táj” c. vászna most nyerte el a tárlat értékes díját. Az utóbbi években Szűts Sándor lett egyik legkeresettebb arcképfestőnk. Portréjain is eredetiség, egyéni kifejezés módokra törekszik, s ezzel adja meg képeinek kivételes értékét.

A tavasszal rendezendő kiállítása a magyar pikturának emlékezetes eseménye lesz.

A lenyűgözött Hungária

A nemzetre szakadt mélységes gyász talán egy művésznél sem ihlette meg annyira, mint Remsey Jenő György nagynevű festőművésznél, aki monumentális alkotásán „A lenyűgözött Hungária” c. vásznán megdöbbentő erővel fejezte ki a magyar kálvária fellejes hangulatát, melyen a szabb jövő reményiségének napsugara tör át diadalmasan. Hungária asszony bilincseibe nyűgözött kezét kötelekiből kiszabadítva segítségkérőn emeli a magyar ég felé, ahol hajnali pirkadásban turulmadár szárnyal, s a dicsőséges most legéndás hőseit vezeti az elrabolt hármas hegy alati; lehanyatlott pajzsa mellett térdepülő Hungária megmentésére, akik cseh, oláh és szerb matalóc éppen lesznán kézzel élesrellet gyilokkal. Esz jön a diadalmas mult: Attila, honoszerző Árpád, Szent István, Hunyady János és a Rákócziak, s megannyi hősei ennek a nemzetnek, sőtét éjszakából, ködön át, döngő nagy léptekkel tajtékos lovakon s a megriadt gyilkosok gyáva arcán rémültételet fagy a vérszomjas gonoszság.

Most készültek el a művészi másolatok, az eredeti mű minden értékét hűen kifejező, nagyszerű, négyzsinnyomatú kivitelben. A reprodukciók terjesztését a Magyar Nemzeti Szövetség központi irodája vállalta, ahol már meg is kezdették az első példányok szétküldését azok címére, akik előre megrendelték ezt a gyönyörű műnyomatot. A képek szétküldése keményen totkban, ajánlva történik a megrendelések beérkezésének sorrendjében. Egy műnyomat ára, előre megrendelve 68.000 korona.

Megrendelhető a Magyar Nemzeti Szövetség központi irodájában IV., Gerlőczy u. 11. I. em. (Budapest).

Elmélet és valóság.

A tőzsde a gazdasági élet fokmérője, így tanítják a közgazdasági szakmunkák. A finom műszer pontos és csalhatatlan. Avatott kezek helyezték a gazdasági élet szervezetebe, hogy megmutassa a változásokat, jelezze a hőmérőszálat, érzékeltesse az egészséges vagy a beteges jelenségeket. Gazdasági műszerünk és a lázmérő között csak az a különbség, hogy a két mérőeszköz higánya ellenléte hatásos következtében sulyed vagy emelkedik, míg a lázmérő higányát a beteg test neve szokienti magasabbra, addig a tőzsde-műszer higányát fölé az egészség, leléle a betegség mozgatja.

Elmélet szerint ilyenformán magyarázzák a tőzsdét.

De álljunk meg csak egy percet valamelyik világváros fényes tőzsdépatotaja előtt. A meretek és szépségek megcsodálása után lépünk csak be a nagy tőzsdeterembe. O, mily hangzavar uti meg fülünket! Micsoda tülekedés, kapkodás, veszekedés! Milyen szörnyű harc folyik valami fáthatatlan valamiért! Ha szédülő tejejt ismét kijutunk az utcára s átlopuzzuk a déli újságot: elméletek szerint gondolkozó fejünk bizony neigüt-közéssel eszmél a tőzsdéi élet valóságára. „Ma rossz hangulat uralt a tőzsdét” — így szói az újsághír.

— Hangulat? — Hát így vagyunk? No, szép kis műszer az a „fokmérő”, ami hangulatok szerint ingadozik.

Nincs a világon tökéletes intézmény. A tőzsde hangulátváltozásait is megérthetik, hiszen az embert is hangulatok irányítják s miért lenne a tőzsde ez az emberi intézmény hangulat-mentes? Mert fokmérő ide, fokmérő oda, ember csinálta ezt a fokmérőt és éppen ezért nem tökéletes. Jönnek azonban olyan idők is, amikor a gazdasági élet műszere csaknem teljesen felmondja a szolgálatot, ilyen időkét élünk ma, bár a kritikus ponton talán túljutottunk már. A politikai, társadalmi, kultúrális élet fokmérőit egyaránt koros jelenségeket mutatnak, azonban a gazdasági élet fokmérője egyenesen megkerült. Vagy talán éppen azért jár benne olyan szeszélyes záncrt a higány, mert alapjaiban rázkódott meg a gazdasági élet? Lehet, sőt a valóságban ez a végső ok; azonban vannak illt más

okok is. Igaz, hogy a gazdasági „fokmérő” ma beteg szervezetben nyugszik, csak az a baj, hogy ez a betegség sok embernek végtelenül kedves és — hasznos!

Önagysága a Gazdasági Élet — értsd ezalatt a tőzsdét — beteg, nagyon beteg. Doktora van beteg-zám, patika szerekekkel is ellátják bőségesen. Csak a gyógyulás kézik. Miért is egyeznek, — mondják az ügyes „tőzsdedoktorok” — hiszen ez a betegség kitűnő üzlet! Önagysága, a Gazdasági Élet: a mi hatamunkban van teljesen ha ráparanosolunk: mosolyog, kacérkodik s jönnek elébe a hódolók ezerszáma. Ha meg úgy kívánjuk: elápad, elalúj s hódolói remutem menekülnek. Csakhogy vajamit ott felejtünk. A pénzüket. Az ügyes „doktorok” felszedgetik a „hasznót” és lassacskán fölépül a palota, megerkezik Párisból az autó s az ékszer a barátó számára. A morzsa után merészkedő kis egerek pedig szétlapulnak Mammon szekere alatt...

Manapság a nagyszerű „fokmérő” ilyenjómán szabályozható. Hossz és bész: ezek csak látszólagos tünekek, hiszen a valóságban az ügyes „doktorok” csak nyerne, akár „bész”, akár „hossz” van. Az egész csak azon múlik, hogy induktív vagy deduktív módszer szerint spekulálnak. Természetesen akadnak „nagy” veszteségek is. Ilyenkor azután az az ember, aki nem „tőzsdézett”, bizonyos kárörömet érez szívében. Lám, milyen jó, hogy nem spekulálám! Ilyen nyertem, nem vesztettem, de enyém az erkölcsi fölény! — Pedig ő is szívesen tőzsdézett volna csak-hogy nem volt hozzá pénze. Emberünk mártírnak s hőnek érzi magát s igaza van. Ha a „tőzsdé-hőmérőhöz” nincs is köze, de köze van a világhoz, melyben élünk, a mai világ pedig olyan beteg, hogy hősiesség benne egészségesnek maradni...

A háború is egy véres, szörnyű játék volt s ugyanolyan, talán még kegyetlenebb játék a gazdasági háború. A sebvágs fájó volt s még saigóbb a gyógyulás — mert nagyon sokáig tart. Ha majd begyógyulnak a testi, lelki, az anyagi, a szellemi sebek; ha az élet tengelye visszazökken két pólusra: a hit és a munka örökigazságú karjai közé; akkor ismét valóság lesz az elmélet. Addig pedig a tőzsde is csak szimptomá, csalálinta módon szabályozható — elromlott műszer.

Györfly Lajos.

A szerkesztőség minden kéziratot gondosan megőríz és a fel nem használhatókat kívánatra visszaküldi.

Világútkör. A „Nemzet” következő számában még néhány igen jelentős rovatot nyitunk. Ilyenek lesznek többek között a „Szabad Egyetem”, melyben népszerű természettudományi közléseket hozunk és az „Élet és Egészség”, melyben nagy magyar elmék foglalkozni az élet és egészség örök nagy problémáival.

„A Nemzet” érdekében kérdzem. Az egyes számok és az előfizetési árak közötti aránytalanság csak látszólagos, mert az előfizető olyan kedvezményeket fognak kapni, melyek vetekednek magával a lap értékével. Viszont az egyes számokat vásárlók ezt a kedvezményt nem kaphatják.

N. Mária, póstamester. Bö. Lelkes érdeklődését és rendületlen bizalmát e helyen újból megköszönjük. Tudjuk, hogy szerkesztésőrzőre az országban sokan vannak meg, akik ép olyan nemes idealizmussal fognak sietni a „Nemzet” támogatására, mint Ön, csakhogy e lelkes támogatást megtalálni nem könnyű feladat. A természetben ugyanis minden egységes kozmikus törvények szerint igazodik. Az arany és gyémánt a sziklák mélyén, az igazgyöngy a tengerfenékén van elrejtve. Így van az értékes, nemes emberi lelkekkel is. Ezeket is csak a kevésbé értékes ezrek tömegéből lehet kihalászni. Oszintén örülünk, hogy Önnel mindjárt munkánk elején megismerkedhettünk!

Ujra szép akorok lenni: Debrencen. A szerkesztőség mindig igen nehéz helyzetben van, ha azt kívánják tőle, hogy megbízható címeiket ajánljon. Jelen esetben is csak kivételesen nyelnek megköszönő kártyát, hogy jó szívvel ajánljuk dr. Madarász Erzsébetet és dr. Szlávik Istvánné kozmetikai szalonját, Budapest, VIII., József körút 47. I. em. 5.

Többeknek. Számos értékes kéziratot csak a jövő számunkban hozhatunk.

Hát nincs már magyar irodalom? Vác. Nagyobb megrágyenyítés valóban nem érhetne volna a magyarságot, minthogy így idegen lap ide betört és diadalmasan elterpeszkedhetett. Biztosíthatjuk Önt, hogy igenis van még magyar irodalom és hogy ez a magyar irodalom külön a legtöbb külföldi importnál, de kétségtelenül számszor külön a szóban lévő külföldi sajtóteiméknél. Örömmel látjuk, hogy a jobb ízlésű közönség maga is kezd már erre rájönni és reméljük, nem lesz szükség semmiféle kormányintézkedésre, hogy a szóban lévő lap megszűnjön, mert megfogja azt szüntelenül ügyis a jőzan értelem és a napról-napra fejlődő magyar ízlés.

Feketeszem északájá... Gyönygős. Azt a kérdést, hogy a fekete nő szem, vagy a kék női szem szebb-e? — sohasem fogják eldönteni. A világ teremtése óta mindig voltak lelkes rajongók, akik önfelédten merültek el a fekete szem örvénylő, titokzatos, delejes mélységébe — és mindig voltak, akik a lélek szárnyán szinte súlytalanul emelkedtek fel a kék szemek deris, simogató, menyországot igéző etheri magasságába. — Hogy a kék vagy a fekete szemek rajongói voltak-e boldogabbak? — Hát Istenem: olykor mind a kettő, de legtöbbször — egyik sem!

Kovács G. Pécs. Ugy van. Ila a közönség megérti és felkarolja a „Nemzetet”: akkor a „Nemzet” rövid idő múlva a hírlapirodalom akadémiaja lesz.

S. G. Baja. Barátjának igaza van: A hirdetésnek épügy megvannak a maga etikai törvényei, mint minden másnak. Az a „mükereskedő” aki így hirdet hogy: „Másson fel, nem török ki a nyaka” — vagy; „Krachl! én is lecsuszam!” — az nemcsak a a kono yság és jóízles ellen vet, hanem kétségtelen tanujelét adja annak, hogy pályáját a Teleky-terán kezdte.

Felölös szerkesztők és kiadók: SZEGEDY LASZLO, VARGA BELA dr.

Kiadóhivatali igazgatók: CSOBANCZY LASZLO és MÜLLER ALFRÉD.